

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

**Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 811.135.1'27(043.3)**

TREBEȘ TATIANA

STUDIU ASUPRA PRENUMELOR ACTUALE

(pe material din raionul Orhei)

**Specialitatea: 621.03. Fonetică și fonologie; dialectologie; istoria limbii;
sociolingvistică; etnolingvistică (limba română)**

Teză de doctor în filologie

Conducător științific:

Iraida Condrea,

Prof. univ., dr. hab. în filologie

Semnătura _____

Autor:

Tatiana Trebeș

Semnătura _____

CHIȘINĂU, 2019

©Trebeş Tatiana, 2019

CUPRINS

ADNOTARE (în română, engleză, rusă)

INTRODUCERE

1. NUMELE PROPRIU – PERSPECTIVE DE ABORDARE

1.1. Conceptul de nume propriu ca obiect de studiu al onomasticii.....	16
1.2. Abordarea numelor proprii în teoria filosofică a denumirii și denominației. Teorii ale referinței.....	32
1.3. Abordări ale antroponimelor în lingvistica actuală	36
1.4. Componenta etnoculturală a numelor de persoană.....	48
1.5. Concluzii la capitolul 1.....	57

2. DEZVOLTAREA SISTEMULUI OFICIAL DE DENOMINAȚIE PERSOANALĂ. REGLEMENTĂRI ÎN ONOMASTICĂ

2.1. Evoluția sistemului antroponimic european și a celui românesc. Perspectivă istorică și interculturală.....	61
2.2. Nomenclatorul onomastic actual al Republicii Moldova	71
2.3. Probleme de reglementare în onomastică. Caracterul juridic al prenumelui.....	86
2.4. Legislația onomastică în Republica Moldova și alte țări	87
2.5. Concluzii la capitolul 2.....	97

3. NOMENCLATORUL ONOMASTIC DIN RAIONUL ORHEI (studiu de caz)

3.1. Repere istorice în dezvoltarea orașului Orhei	99
3.2. Numele calendaristice în onomasticonul orașului Orhei.....	101
3.3. Influența sovietică asupra inventarului de nume tradițional (1944-1989).....	103
3.4. Tendințe de modernizare a inventarului de nume tradițional (după 1989).....	123
3.5. Influența globalizării și a procesului de migrare asupra onomasticonului tradițional ...	135
3.6. Prenume netradiționale atestate în registrele actuale de stare civilă. Numele de origine musulmană.....	138
3.7. Interferențe iudaice în antroponimia orașului Orhei. O perspectivă istorică asupra evoluției comunității de evrei din Orhei.....	143
3.8. Concluzii la capitolul 3.....	158

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

BIBLIOGRAFIE.....

Anexa 1.....

Declarație privind asumarea răspunderii.....

CV-ul autorului.....

ADNOTARE

**Trebeș Tatiana. Studiu asupra prenumelor actuale (pe material din raionul Orhei),
teză de doctor în filologie, Chișinău, 2019**

Structura tezei. Prezenta cercetare cuprinde adnotări în limbile română, engleză, rusă; introducere; trei capitole; concluzii generale și recomandări; bibliografie din 246 de titluri, surse; figuri (4), tabele (5), anexă (1). Textul de bază cuprinde 150 de pagini. Rezultatele obținute sunt publicate în 12 lucrări științifice.

Cuvinte și expresii-cheie: onomastică, antroponimie, sistem antroponimic, onomasticon, numire, nume proprii, onime, nume, prenume, nume de botez, formulă denominativă.

Domeniul de studiu: Onomastică

Scopul și obiectivele cercetării: Studiarea și analiza diacronică a sistemului antroponimic românesc, pentru a observa tendințele de modificare a acestuia sub influența tradiției și culturii naționale, a factorilor social-politici, sociopsihologici și a celor estetici. Pentru realizarea acestui scop, ne-am propus următoarele obiective: definirea conceptelor de onomastică și nume propriu sub aspect gramatical și pragmatic; identificarea factorilor care contribuie la modificarea inventarului de nume tradițional; determinarea căilor de pătrundere a prenumelor noi în limba română și procesul de adaptare a acestora la specificul limbii române; investigarea onomasticonului raionului (în prezent municipiu) Orhei din perspectivă istorică, culturală și lingvistică.

Metodologia cercetării este determinată atât de orientarea teoretică a investigațiilor, cât și de analiza materialului factual, excerptat din Registrele alfabetice ale actelor de naștere de la OSC Orhei. Astfel, s-au precizat diversele aspecte teoretice, expuse în lucrările de specialitate, s-a efectuat o clasificare a teoriilor și a lexicului onimic din punct de vedere semantic, sociolingvistic și cultural. S-a utilizat metoda analogiei și cea a comparației, în cazul analizei reglementărilor onomastice la nivel național și internațional. Metodologia investigațiilor cu un caracter aplicativ a cumulat mai multe aspecte legate de realizarea studiului de caz: analiza documentelor de arhivă, excerptarea exemplurilor de prenume, observația, sinteza materialului factual, deducerea. Metoda statistică ne-a ajutat să stabilim frecvența numelor și a variantelor care s-au impus în uz.

Noutatea și originalitatea științifică constă în faptul că lucrarea prezintă abordarea teoretică a conceptelor cu privire la definirea numelui propriu, examinate prin prisma celor mai importante lucrări în domeniu, și totodată, prin analiza documentelor de stare civilă, care permit stabilirea originii, a vechimii, a frecvenței diferitor prenume, precum și posibilitatea de a observa evoluția inventarului de nume în diverse perioade istorice.

Problema științifică importantă soluționată rezidă în identificarea factorilor ce contribuie la modificarea inventarului de nume tradițional, precum și în determinarea căilor de pătrundere a prenumelor noi în onomasticonul autohton, fapt care ne-a permis să precizăm tendințele de modificare a sistemului antroponimic actual, să observăm procesul de adaptare și de integrare a prenumelor noi în fondul principal de nume personale.

Semnificația teoretică constă în orientarea cercetărilor filologice spre domeniul onomastic, în general, și al antroponimelor, în special.

Valoarea aplicativă a cercetării. Rezultatele cercetării vor contribui la aprofundarea cunoștințelor despre statutul și particularitățile numelor proprii în gramaticile limbii române și ale altor limbi (engleza, franceza, rusa, germana), la cunoașterea motivației onimice a numelor proprii și a manifestării specificului etnocultural în operele literare, la elaborarea unor reglementări în onomastică, la nivel național, care ar avea scopul de a restabili și a proteja fondul antroponimic tradițional.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin prezentarea cercetărilor efectuate la diverse forumuri științifice. Acestea vor putea fi abordate în procesul de predare a cursurilor universitare pentru studenții de la facultățile cu profil filologic, vor constitui un fundament pentru investigațiile ulterioare în domeniul onomasticii / al antroponimiei.

ANNOTATION

**Trebeș Tatiana. Study on the First Names (on the material from Orhei district),
Ph. D. Thesis in Philology, Chișinău 2019**

Structure of the Dissertation. The present research includes annotations in Romanian, English, and Russian; Introduction; three chapters, General Conclusion, and Recommendations; Bibliography (246 sources), sources (registers of birth), figures (4), tables (5), appendix (1). The main text contains 150 pages. The obtained results have been published in 12 scientific articles.

Keywords: onomastics, anthroponymy, anthroponymic system, onomasticon, naming, name, denominative formula.

Field of study. Onomastics.

Research aim and objectives: the study and the diachronic analysis of the Romanian anthroponymic system to observe the tendencies of its modification under the influence of tradition and national culture, of sociopolitical factors, socio-psychological factors, and esthetical factors. To achieve this aim, we set the following objectives: to define the terms of onomastics and proper names from grammatical, sociolinguistic and pragmatic point of view; to identify the factors that contribute to the modification of the traditional name inventory, to determine the ways of penetrating / loaning of the new names in Romanian, and the process of their adaptation to the specific of Romanian language; the analysis of the name inventory from the Orhei district from the historical, cultural and linguistic perspectives.

The methodology of research is determined both by the theoretical orientation of the investigations and by the factual analysis of the material, extracted from the registers of birth.. The method of analogy and comparisons were used for analyzing the national and international regulations in onomastics. The methodology of investigations of an applicative nature has accumulated several aspects referring to the case study: analysis of archive documents, the excerpting of first names, observation, factual material synthesis, deduction. The statistical method has helped us to determine the frequency of names and variants.

The scientific novelty and originality resides in the fact that the work presents the theoretical approaches of the concepts that refer to the definition of proper names, taking into account the most important works in the domain of onomastics; the scientific originality resides in the analysis of civil status documents (registers of birth), that allowed us to establish the origin, the oldness, the frequency and the popularity of different names, as well as the possibility to observe the evolution of the national inventory of names in different historical periods.

The solved important scientific problem the identification of the factors that contribute to the modification of the traditional inventory of names and the determination of the ways of entering of the new names in the native, national that allow us to observe the tendencies of modification of the anthroponymic system from the Soviet period up to the present, and to observe the process of adaptation of the new names, that enrich the main fund of names, to the specific of Romanian language.

The theoretical value consists in orienting of the philological studies to the onomastic domain, generally, and to the domain of the anthroponymy, especially.

The applied value of research. The results of the research will contribute to the study the status of proper names in the grammar of Romanian and other languages (English, French, Russian, Germany), to the knowledge of the manifestation of the ethnocultural specific of proper names, to the elaboration of some onomastic regulations, at the national level, that will reestablish and protect the traditional/ basic names stock.

Implementation of the scientific results. The results of this PhD thesis were implemented in scientific articles that were delivered during national and international conferences. They could be applied in the teaching process of university courses for students of philology faculties and they will also serve as a foundation for further scientific investigation in the domain of onomastics / anthroponymy.

АННОТАЦИЯ

**Требеш Татьяна. Исследование личных имён (на материале Оргеевского района)
Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук
Кишинэу, 2019**

Структура диссертации. Диссертация состоит из аннотаций на румынском, английском и русском языках, введения, трех глав, общих выводов и рекомендаций, библиографии, списка источников, рисунков (4), приложений (1), таблицы (5). Основной текст диссертации изложен на 150 страницах. Полученные результаты опубликованы в 12 научных статьях.

Ключевые слова: ономастика, антропонимия, антропонимическая система, антропонимикон (список собственных имён), именование, имя, *именная формула*

Область исследования: ономастика.

Цель и задачи исследования: исследование и диахронический анализ румынской антропонимической системы, наблюдение тенденций ее модификации под влиянием национальных традиций и культуры, социально-политических, социально-психологических и эстетических факторов. Для реализации этой цели были сформулированы следующие задачи: определение понятий ономастики и имени собственного с грамматической и прагматической точек зрения; выявление факторов, способствующих изменению традиционного антропонимикона, определение способов ввода новых личных имен в румынский язык и процесса их адаптация к специфике румынского языка; анализ антропонимикона Оргеевского района в историческом, культурном и языковом аспектах.

Методология исследования определяется как теоретической направленностью исследования, так и фактическим анализом материала, извлеченного из алфавитных регистров гражданского состояния. Метод аналогии и сравнения использовался в случае анализа соответствующих национальных и международных законов. Для исследования традиционного антропонимикона использовались методы анализа имени из архивных документов, наблюдения, синтеза фактического материала. Статистический метод помог нам определить частоту использования каждого личного имени, а также его вариантов.

Научная новизна и оригинальность заключается в том, что в диссертации представлен теоретический подход к исследованию собственного имени, к которым относятся наиболее важные работы, а также анализ документов гражданского состояния, позволяющих определить происхождение, давность, частоту употребления личного имени, а также возможность наблюдать за эволюцией антропонимикона в разные исторические периоды.

Решенная научная проблема: Решенная научная проблема: выявление факторов, способствующих изменению традиционной антропонимики, а также определение способов проникновения новых имен в национальный ономастикон, что способствовало уточнению понятий и установлению тенденций изменения существующей антропонимической системы, а также позволило пронаблюдать за процессом адаптации новых личных имен к специфике румынского языка и их интеграции в национальный фонд ономастики.

Теоретическая значимость исследования заключается в ориентировании филологических исследований на изучение ономастики в целом и антропонимики в частности.

Практическая значимость исследования. Результаты исследования будут способствовать определению статуса и специфики собственных имен в грамматиках румынского, английского, французского, русского языков, познанию онимической мотивации собственных имен и проявлению этнокультурной специфики антропонимов, а также разработке некоторых регламентации в области ономастики на национальном уровне, которые будут направлены на восстановление и защиту традиционного именного фонда.

Внедрение научных результатов: основные результаты диссертации были реализованы в научных статьях, тезисах и докладах, которые были представлены на национальных и международных конференциях и в сборниках печатных работ. Данные результаты могут быть использованы также в учебном процессе в ходе преподавания специальных курсов для филологических факультетов, а кроме того послужат основой для дальнейших исследований в области ономастики и антропонимики.

LISTA ABREVIERILOR

OSC – Oficiul Stării Civile

RAAN, r.1 – Registrul alfabetic al actelor de naștere 1944-1986, registrul 1

RAAN, r.2 – Registrul alfabetic al actelor de naștere 1944-1986, registrul 2

RAAN, r.3 – Registrul alfabetic al actelor de naștere 1944-1986, registrul 3

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate. Onomastica a devenit, în ultima vreme, un domeniu vast de studiu, ce îi preocupă atât pe cercetătorii onomasticieni, pe lingviști, cât și pe traducători, istorici, sociologi, psihologi, dat fiind faptul că oferă informații utile și pentru multe alte discipline destul de eterogene.

Din cele mai vechi perioade ale evoluției sale, omul a tins să devină membru al unei colectivități, iar necesitatea de a construi relații interpersonale a impus crearea unui sistem de denotație personală, care urma să-i individualizeze pe membrii unei comunități, ai unei familii etc. Astfel, apare numele de persoană, a cărui funcție principală este cea de individualizare, de exprimare a unor distincții între membrii unui grup social.

Funcția antroponimelor nu a fost dintotdeauna cea de identificare, de individualizare a unei persoane. În timpurile străvechi, numele aveau menirea de a-i proteja pe princi de forțele malefice. Alegerea numelui pentru nou-născut, de către părinți, reprezenta o modalitate de a adresa o rugă divinității în care credeau, solicitându-i protecție și asigurarea unei vieți fericite acestuia. De aici, și legătura strânsă dintre persoană și numele ei. Importanța majoră a numelui în comunicare, în relațiile sociale a fost observată încă din antichitate, astfel că numele a devenit un subiect de cercetare, care s-a reliefat într-o disciplină separată – onomastica. În arealul românesc putem vorbi acum de o disciplină bine conturată, ce se manifestă prin apariția unei serii de lucrări științifice, axate pe studierea onomasticii ca domeniu al lingvisticii: *Nume de persoane* (A. Graur), *Studiu asupra numelor de persoane* (M. Cosniceanu), *Numele unic* (Ch. Ionescu), *Mică enciclopedie onomastică* (Ch. Ionescu), *Numele de persoană la români. Perspectivă istorică* (D. Tomescu), *Dicționar onomastic românesc* (N. A. Constantinescu), *Dicționar onomastic creștin* (A. Bălan-Mihalovici), *Dicționar de prenume* (M. Cosniceanu), *Onomastica românească* (I. Ioniță – Iancu) etc.

Scopul cercetării constă în investigarea și analiza onomalimbajului ca subsistem al limbii, ce include ansamblul cuvintelor care funcționează ca nume proprii într-o cultură, în demonstrarea faptului că antroponimele reprezintă un simbol al identității naționale și în realizarea unui studiu de caz. Obiectivele principale sunt studierea și examinarea inventarului de nume al diverselor generații din raionul (în prezent municipiu) Orhei, pentru a observa originea, vechimea și frecvența diferitor prenume, căile de pătrundere și modalitatea de adaptare a lor în limba română, precum și evoluția sistemului antroponimic tradițional.

Obiectivele cercetării sunt următoarele:

1. sinteza conceptelor actuale cu privire la numele propriu ca obiect de studiu al onomasticii;

2. definirea conceptului de onomalimbaj ca subsistem al limbii, ce include ansamblul cuvintelor care funcționează ca nume proprii într-o cultură;
3. identificarea elementelor ce contribuie la realizarea funcției / componente etnoculturale a antroponimelor;
4. stabilirea perioadelor de evoluție a sistemului antroponimic românesc și a etapelor de formare a onomasticonului tradițional, inclusiv a celui din spațiul basarabean;
5. studierea ansamblului de norme juridice raportate la domeniul onomastic;
6. realizarea unui studiu de caz cu privire la onomasticonul din raionul Orhei, având drept obiective:
 - a) analiza inventarului de nume tradițional din perspectivă istorică, culturală și lingvistică;
 - b) identificarea modificărilor ce survin în inventarul de nume tradițional;
 - c) determinarea căilor de pătrundere a prenumelor noi în onomasticonul actual și adaptarea acestora la specificul limbii române.

Metodologia cercetării este determinată atât de orientarea teoretică a investigațiilor, cât și de analiza materialului factual, excerptat din Registrele alfabetice ale actelor de naștere de la OSC Orhei. Astfel, s-au precizat diversele aspecte teoretice, expuse în lucrările de specialitate, s-a efectuat o clasificare a teoriilor și a lexicului onimic din punct de vedere semantic, sociolingvistic și cultural. S-a utilizat metoda analogiei și cea a comparației, în cazul analizei reglementărilor onomastice la nivel național și internațional. Metodologia investigațiilor cu un caracter aplicativ a cumulat mai multe aspecte legate de realizarea studiului de caz: analiza documentelor de arhivă, excerptarea exemplurilor de prenume, observația, sinteza materialului factual, deducerea. Metoda statistică ne-a ajutat să stabilim frecvența numelor și a variantelor care s-au impus în uz.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în abordarea teoretică a conceptelor cu privire la definirea numelui propriu, prin prisma celor mai importante lucrări actuale în domeniu, și, totodată, acumularea și examinarea faptelor empirice noi. Realizarea unui studiu de caz în raionul (actualmente, municipiu) Orhei, inventarierea materialului onomastic și analiza documentelor de arhivă a permis identificarea factorilor ce contribuie la schimbarea sistemului antroponimic, oferindu-ne posibilitatea de a stabili originea, vechimea, frecvența diferitor prenume și de a observa evoluția acestora în diverse etape istorice. Rezultatele obținute, concluziile și recomandările formulate sunt pertinente, reprezentative și pentru alte zone din Republica Moldova.

Problema științifică importantă soluționată constă în identificarea factorilor care contribuie la modificarea inventarului de nume tradițional, precum și stabilirea căilor de pătrundere a prenumelor noi în onomasticonul autohton, ceea ce ne-a permis să precizăm

tendențele de modificare a sistemului antroponimic actual, să observăm procesul de adaptare și de integrare a prenumelor noi în fondul principal de nume personale.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării reies din actualitatea temei cercetate. Lucrarea reprezintă un studiu de caz, care presupune analiza Registrelor actelor de naștere din raionul Orhei (în prezent, municipiu), pentru a realiza cercetarea diacronică a sistemului antroponimic tradițional, a stabili etapele de formare a onomasticonului românesc și a-l examina din perspectivă istorică, culturală și lingvistică;

Considerăm că, prin realizarea acestui studiu, am contribuit cu cercetări noi privind numele propriu de persoană, mai exact, prenumele. Se știe că evoluția inventarului de nume, tendințele de modificare a acestuia, în Republica Moldova, nu au beneficiat de o atenție sporită din partea lingviștilor ce s-au ocupat de antroponimie (antroponimie dialectală / regională). Realizarea studiului de caz, în raionul Orhei, a furnizat, ca urmare a cercetării, un material ilustrativ ce demonstrează caracterul inovator al nominației.

Valoarea aplicativă a lucrării derivă din formularea unor sinteze, din prezentarea unei imagini de ansamblu asupra onomasticii din raionul Orhei, care poate fi extinsă pe întreg teritoriul Republicii Moldova. De asemenea, am explicat unele concepte metodologice, care pot fi utilizate în gestionarea situației onomastice din teritoriul cuprins între Prut și Nistru, pentru a diminua efectele nedorite ale influenței externe asupra inventarului de nume tradițional și a păstra autenticitatea sistemului antroponimic existent.

Aprobarea și validarea rezultatelor științifice:

Rezultatele cercetării, materializate în articole de specialitate, sunt prezentate la următoarele conferințe științifice naționale și internaționale:

- Colocviul internațional de științe ale limbajului „Eugeniu COȘERIU” – septembrie 2013, Cernăuți, Universitatea „Yurii FEDKOVICI”;
- Simpozionul cu participare internațională „Probleme actuale de lingvistică română. In honorem professoris octogenario, Anatol CIOBANU” – mai 2014, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova;
- Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare” – noiembrie 2014, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova;
- Simpozionul științific cu participare internațională „Probleme actuale de lingvistică. In memoriam Acad. Nicolae CORLĂTEANU, 100 de ani de la naștere” – mai 2015, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova;

- Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare” – noiembrie 2015, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova;
- Conferința cu participare internațională „Cercetări actuale de lingvistică română. In memoriam Ion DUMENIUC – 80 de ani de la naștere” – mai 2016, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova;
- Simpozionul științific cu participare internațională „Norma limbii literare între tradiție și inovație” – mai 2017, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova;
- Colocviul internațional de științe ale limbajului „Eugen COȘERIU”, ediția a XIV-a – octombrie 2017, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova.

Sumarul compartimentelor tezei. Lucrarea conține trei adnotări în limbile română, engleză, rusă, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, surse, patru figuri, cinci tabele, o anexă, declarația privind asumarea răspunderii, CV-ul autorului.

Introducere. În **Introducere** se concretizează actualitatea temei de cercetare, precum și rolul acesteia pentru lingvistică, prin conturarea și formularea metodologiei de lucru, a scopului și a obiectivelor tezei. De asemenea, este descrisă noutatea științifică a rezultatelor obținute, importanța teoretică, valoarea aplicativă a lucrării. Sunt indicate modalitățile de aprobare a rezultatelor obținute și se prezintă sumarul compartimentelor tezei.

Capitolul 1. Numele propriu – perspective de abordare include 4 subcapitole. În cel dintâi, sunt expuse principalele probleme teoretice cu referire la definirea numelor (substantivelor) proprii în raport cu substantivele comune și gruparea numelor proprii, în funcție de clasa semantică în care se încadrează, în mai multe categorii: **antroponime, toponime, hidronime, zoonime, ideonime, crononime** etc. și care, la rândul lor, pot fi grupate în subclase. De exemplu, **clasa antroponimelor** cuprinde: *numele de familie, prenumele, patronimicele, pseudonimele, porecele, supranumele* etc. **Cea a toponimelor**, care, la rândul ei, se împarte în toponimie majoră și minoră, este constituită din *oiconime* (numele localităților); *oronime* (denumirile date formelor de relief deal, vale, câmpie, munte, depresiune); *dromonime* (denumiri ale căilor de comunicație terestră, drumuri, străzi); *necronimele* (denumiri ale cimitirelor). Clasa **aghionimelor** însă este alcătuită din: *teonime* (nume de zei și demoni); *aghioantroponime* (nume ale sfinților); *aghiotoponime* (nume ale locurilor sfinte); *eclezionime* (nume ale locașurilor sfinte: mănăstiri și biserici); *iconime* (nume ale icoanelor); *heotonime* (denumiri ale sărbătorilor religioase) [44; 156].

În subcapitolul doi și trei, sunt reflectate perspectivele de abordare a numelui propriu în filozofie, logică și lingvistică, ceea ce presupune studierea numelui din punctul de vedere al sensului, al conținutului denotativ și conotativ și a contextului în care au apărut teoriile referinței

directe, teoriile descriptive și cele istorico-cauzale ale numelor proprii. Ne referim și la analiza numelor proprii „în contextul utilizării acestora ca forme de adresare” și propriul lemmas [190; 141].

Lingviștii ruși Iu. A. Râlov, A. V. Superanskaia, Z.A. Șamhkalova, D. Ermolovici consideră că, pentru a studia și a sistematiza lexicul onimic, în general, și cel antroponimic, în special, trebuie luate în considerare atât caracteristicile lingvistice, cât și cele extralingvistice ale numelor proprii, cum ar fi: obiectul numit (persoană, loc, corp ceresc etc.); domeniul și scopul utilizării numelui, pornindu-se de la dihotomia nume oficial – nume neoficial; popularitatea numelui în microgrup sau macrogrup; structura numelui; perioada în care a apărut numele și evoluția lui (se iau în vedere variantele și zona de utilizare a lor); etimologia și semnificația numelui din perspectiva dihotomiei limbă – vorbire; nuanțele conotative / valorile stilistice ale numelui; componenta etnoculturală a onimelor; precum și factorii sociolingvistici, căci orice entitate onimică este un produs al dezvoltării socioculturale a comunității, care a apărut în anumite perioade istorice și este transmis din generație în generație [214; 233; 237; 240]. Aceste caracteristici impun abordarea numelor din punct de vedere lingvistic, istoric (dialectologic), etnocultural, logic, sociolingvistic, psiholingvistic și pragmatic, ceea ce face din onomastica modernă o disciplină complexă, cu probleme și metode de cercetare distincte.

Cel de-al treilea subcapitol descrie numele proprii ca semne lingvistice specifice, a căror problemă a motivației și a arbitrarității trebuie pusă diferit față de cea a semnului verbal în general, deoarece acestea sunt monoreferențiale și identifică pe baza unei convenții de semn individual, nu a unui sens general. Numele propriu „ca semn lingvistic leagă imaginea acustică nu de un concept general, ci de un individ concret, particular. Astfel, numele propriu devine un semn al persoanei, întrucât se identifică cu aceasta, reprezentând-o” [63].

Tot în acest subcapitol, se analizează actul de numire din perspectiva actelor de vorbire. Aici se demonstrează că și numirea este un act de vorbire și cuprinde toate cele trei dimensiuni ale acestuia: componenta locuționară, componenta ilocuționară și componenta perlocuționară, pentru că „printr-o secvență lingvistică (componentă locuționară), vorbitorul intenționează – folosindu-se de un verb performativ (componentă ilocuționară) – să transpună în limbaj o realitate extralingvistică, acționând asupra sistemului de cunoștințe ale interlocutorului (componentă perlocuționară)” [48]. S-a făcut referire la conceptul de *intenționalitate* – promovat în literatura de specialitate de către J. Searle. Intenționalitatea are un rol important în procesul atribuirii unui nume, fiindcă emițătorul dorește să transmită anumite intenții pe care, la rândul său, receptorul le interpretează în funcție de propriile interese și preocupări.

În al patrulea subcapitol, se argumentează că onomalimbajul (termen lansat în literatura lingvistică de către savantul român Au. Pop) trebuie studiat din punctul de vedere al relației

acestui cu limba, etnia și cultura în care aceste cuvinte au apărut și funcționează cu valoare de nume propriu, deoarece cuvintele din lexicul onimic conțin și o informație de natură etnoculturală. Noțiunea *componentă etnoculturală* a fost pusă în circulație de către lingvistul N. Gh. Komlev. În lucrarea *Компоненты содержательной структуры слова*, savantul dovedește că această componentă face parte din structura semantică a cuvântului, însoțește conceptul lexical și depinde de mediul cultural al individului. Componenta etnoculturală a numelor proprii se remarcă în formulele denominative unice, fixate prin tradiție în cultura unui popor, deoarece în structura lor intră o serie de prefixe sau sufixe distincte. V. Blanar numește aceste afixe *seme specifice ale semnificației onimelor*. Anume aceste *seme specifice* aduc informații despre limba și cultura poporului care le folosește și contribuie la realizarea funcției etnoculturale a onimelor.

Capitolul 2. Dezvoltarea sistemului oficial de denotație personală. Reglementări în onomastică are patru subcapitole. În primul subcapitol, sunt descrise aspectele esențiale ce țin de evoluția sistemului antroponimic european și a celui românesc. Analizat în plan istoric, inventarul de nume, specific comunităților lingvistice care populează teritoriul Europei, arată că în dezvoltarea antroponimiei europene se pot distinge două perioade importante: etapa **precreștinismului**, care se caracterizează prin faptul că acele comunități etnice care populau teritoriul continentului foloseau așa-zisele *nume păgâne* și cea a **creștinismului**, care începe odată cu creștinarea Europei, în Evul Mediu, când împăratul Constantin cel Mare emite „Edictul de la Milano” (313 e.n), în care era stipulat că toate religiile, inclusiv creștinismul, devin legale în Imperiul Roman.

În primul subcapitol, sunt prezentate și cele câteva perioade de dezvoltare a sistemului antroponimic românesc și adaptarea numelor de sinaxar la sistemul fonetic și ortografic al limbii române. Am acordat atenție dezvoltării antroponimiei românești, pornind de la originile acesteia, pentru a oferi un cadru necesar realizării studiului de caz și pentru a demonstra tendința continuă de modificare a inventarului de nume, în funcție de factorii politici, religioși, lingvistici etc.

În subcapitolul al doilea, se analizează nomenclatorul onomastic actual al Republicii Moldova, în baza datelor statistice făcute publice de Oficiul Central de Stare Civilă, în ultimii 13 ani, care arată că onomasticonul tradițional este constituit din două grupuri de nume de persoană: 1. **creștine / hagiografice / calendaristice** sau de invocare, de inspirație religioasă, împreună cu variantele lor populare; 2. **laice sau de designare, de inspirație profană** – nume preluate din creațiile populare sau literare și cele împrumutate din alte culturi. Datele statistice, de asemenea, arată că, deși, în ultimele decenii, se atestă o tendință de negare a numelor tradiționale în favoarea atribuirii formelor hipocoristice, a formelor scurte ale numelor calendaristice sau a variantelor modificate ortografic ale acestora și o tendință de sporire a interesului față de numele

străine, împrumutate din alte culturi, despre modificarea onomasticonului se poate vorbi doar din punctul de vedere al *sistemului onomastic pasiv*, deoarece *sistemul onomastic activ* rămâne, de obicei, neschimbat. În topul celor mai populare prenume, rămân a fi numele calendaristice, cu unele modificări de poziție. De asemenea, datele statistice și materialul faptic, excerptat din Registrele alfabetice ale actelor de naștere de la OSC Orhei, vor face posibilă investigarea onomasticonului actual din perspectiva celor trei criterii de stabilire a identității – **continuitatea, integritatea, individualitatea** – propuse de către cercetătorii norvegieni O. Krogseth și J. Henriksen și a specificului gender.

În subcapitolul al treilea, se prezintă caracterele juridice ale prenumelui în raport cu numele de familie. Astfel, odată atribuit unui copil, prenumele îl individualizează, nu doar în familie, dar și în societate. Funcția lui elementară este să distingă un membru al colectivității față de alți membri cu același nume de familie, care, însă fac parte din familii diferite (aceasta se întâmplă, în cele mai multe cazuri).

În al ultimul subcapitol, al patrulea, este interpretat ansamblul de norme juridice, care vizează domeniul onomastic, atât la nivel național, cât și la cel internațional, și al căror rol este să protejeze dreptul copilului la un nume frumos, cu o conotație pozitivă și să păstreze tradiția națională. Chiar dacă dinamica onomasticonului național și a celui internațional este interdependentă de evoluția și structura societății, de unitatea culturală, economică, politică, considerată o consecință a globalizării, aceasta nu exclude în niciun caz diversitatea etnică, culturală, lingvistică sau religioasă. Un argument concludent este apariția unei serii de reglementări în domeniul onomasticii, care au scopul de a restabili și de a ocroti fondul onomastic tradițional și/ sau acceptarea selectivă a normelor/ a valorilor împrumutate din alte culturi. Astfel, mai multe state dispun de legislații onomastice stricte, bunăoară, Federația Rusă, Republica Ungaria, Republica Portugalia, Regatul Danemarcei, Republica Cehă, Republica Federală Germană, Republica Estonia. Cu toate acestea, reglementările onomastice, atât la nivel internațional, cât și la nivel național, de cele mai multe ori, nu limitează părinții în alegerea numelui, aceștia fiind liberi să ofere copilului lor orice nume doresc. Ansamblul de norme juridice, raportate la domeniul onomastic stipulează în mod expres că fiecare copil are dreptul la un nume de familie și la un prenume, care se stabilesc la data înregistrării nașterii, având la bază declarația de naștere, prezentată organului de stare civilă de către persoana care declară nașterea. Copilul va purta un prenume, potrivit voinței ambilor părinți, iar ofițerul de stare civilă poate refuza înscrierea unor prenume considerate indecente sau ridicole.

În Capitolul 3. Nomenclatorul onomastic din raionul Orhei (studiu de caz), se analizează, din perspectivă diacronică, inventarul de nume al raionului (în prezent, municipiu)

Orhei, pentru a observa tendințele de modificare a acestuia sub influența tradiției și a culturii naționale, a factorilor social-politici, sociopsihologici și a celor estetici. Astfel, în primele două subcapitole, se prezintă premisele istorice și socioculturale ale dezvoltării orașului Orhei, respectiv, ale dezvoltării nomenclatorului onomastic tradițional, constituit din numele de sinaxar (calendaristice).

În subcapitolul al treilea, este descris impactul regimului totalitar comunist, în perioada sovietică, asupra inventarului de nume tradițional. Se specifică modul în care prenumele rusești se integrează în antroponimia locală, treptat, fiind supuse legilor fonetice și morfologice ale limbii române. Prenumele analizate sunt caracterizate succint, evidențiindu-se etimologia, filiera de pătrundere în onomasticonul autohton, variantele onomastice (formele oficiale, populare, derivate, scurte sau hipocoristicele) și frecvența numelui în perioada respectivă.

În subcapitolele patru și cinci, se examinează tendințele de modernizare a inventarului de nume tradițional după 1989, ca urmare a intensificării procesului de emigrare a populației autohtone în statele membre ale Uniunii Europene (și nu numai), precum și consecințele (efectele) globalizării asupra atribuirii și dinamicii numelor de botez, atestate în Registrele alfabetice ale actelor de naștere, de la OSC Orhei. Cercetarea documentelor de arhivă demonstrează continuitatea criteriului calendaristic de acordare a numelor. Constatăm că numele cu cea mai mare frecvență rămân a fi cele calendaristice. Totodată, în inventarul oficial al numelor, se impun și unele forme diminutive, unele forme scurte, prenumele compuse și prenumele de origine străină, fapt care confirmă tendința permanentă de modificare a onomasticonului. Subcapitolele șase și șapte relevă interferențele musulmane și iudaice în antroponimia orașului Orhei. Aici se face o analiză a inventarului de nume musulmane și a celui de nume evreiești, atestate în actele de stare civilă, în perioada 1944-2016.

Fiecare capitol se încheie cu concluzii.

În **Concluzii generale și recomandări** am efectuat o sinteză a rezultatelor obținute pe parcursul investigației respective. De asemenea, am prezentat perspectivele de studiere ulterioară a problemei și recomandări la aplicarea rezultatelor cercetării.

Bibliografia conține 246 de titluri și surse, indicate în ordine alfabetică în limbile, română, engleză, franceză, rusă, germană, care au servit drept suport teoretic și aplicativ în procesul de elaborare a tezei. Sursele din care au fost excerptate prenumele analizate în lucrare sunt Registrele alfabetice ale actelor de naștere (anii 1944-2016), oferite de OSC Orhei. În procesul documentării, am folosit atât lucrări clasice, în variantă editată, cât și lucrări în varianta electronică.

Anexa reprezintă un Glosar de termeni, utilizați în text.

1. NUMELE PROPRIU – PERSPECTIVE DE ABORDARE

1.1. Conceptul de nume propriu ca obiect de studiu al onomasticii

În ultimele decenii, problema definirii conceptului de nume propriu a devenit o preocupare continuă atât în mediul lingviștilor, în general, cât și al onomasticienilor, în particular. Acest interes a servit un imbold pentru dezvoltarea și evoluția conceptului de onomastică, impus în literatura de specialitate ca ramură a lingvisticii, al cărei obiect de studiu este numele propriu. Noțiunea este destul de controversată, întrucât diverși cercetători o abordează din diferite unghiuri de vedere.

Primele definiții ale *numelui propriu* au fost formulate încă de filosofi Greciei Antice. Distincția dintre numele proprii și cele comune este făcută de către Aristotel, care a specificat faptul că „semnificația numelor proprii este irelevantă, în raport cu semnificația apelativelor” [2, p. 2]. Gramaticienii stoici însă au recunoscut numele proprii drept categorie lingvistică. De asemenea, ei au introdus pentru prima dată termenii *onoma* – nume proprii și *prosegoria* – nume comune. Aceste două clase majore au la bază contrastul semantic dintre o trăsătură individuală și una comună. Numele proprii, în comparație cu numele comune, erau considerate logoforme, care se referă la un obiect singular, particular, unic.

Diferența dintre numele proprii și cele comune se regăsește și în Gramatica de la Port Royal, unde numele proprii sunt definite ca „expresii folosite pentru obiecte unice”, spre deosebire de apelative, care sunt „expresii utilizate pentru obiecte similare” [apud: 127, p. 4]. Astfel, semnificația apelativelor o constituie atributele generale, iar cea a numelor proprii – atributele individuale.

În gramatica românească, conceptul de nume propriu a fost utilizat pentru prima dată de către I. Văcărescu (1787), care „adoptă pentru numele propriu termenul *nume însuși*, noțiune care este o traducere a adjectivului latinesc *proprium* din termenul consacrat *nomen proprium*” [Apud: 112, p. 19].

Noțiunea s-a generalizat pe parcursul anilor în mai multe enunțuri, deși se cunoaște că, din punct de vedere terminologic, îmbinarea *nume propriu*, calchiată după grecescul *ὄνομα κóρ ι ο ν*, similar cu englezescul *proper name* sau cu francezescul *nom propre*, nu redă întocmai sensul inițial al termenului *κóρ ι ο ν*, care în limba greacă însemna: 1. cel care are putere; 2. cel care are drepturi sau posibilități; 3. instituționalizat; 4. numit; 5. puternic; 6. important, de bază; 7. ceva care poate fi atașat doar la un singur obiect (sens gramatical) [237, p. 45].

Conceput în sens larg ca o subcategorie a substantivului și considerat obiectul de studiu al onomasticii, în gramaticile moderne, numele propriu este tratat doar din perspectiva „sensului

gramatical”, preluat de la grecescul *κό ρ ι ο ν*, adică *ceva ce poate fi atașat doar la un singur obiect* și este definit în opoziție cu substantivul comun.

Astfel, în **Gramatica limbii române** (GARL), numele proprii sunt prezentate ca „o clasă de substantive care se opune substantivelor comune prin particularități semantice și gramaticale. Ambele clase substantivale numesc obiecte (în sens foarte larg), deosebindu-se prin natura și prin scopul denominației: substantivele comune indică obiecte încadrate în clase prin referirea la anumite trăsături generale esențiale, în timp ce substantivele proprii denumesc obiecte pe care le identifică, individualizându-le în cadrul unei clase generale. Numele proprii reprezintă un sistem de denominație suplimentară, fiind atribuite unor obiecte desemnate prin numele comun, generalizator al clasei din care fac parte. Denominația prin substantive proprii are un caracter restrâns, fiind limitată la anumite clase de obiecte: persoane, locuri, animale etc.” [61, p. 118].

Opoziția dintre cele două tipuri de substantive, comun și propriu, se constată și în alte gramatici ale limbii române. De exemplu, în **Gramatica de bază a limbii române**, acad. Ion Coteanu propune următoarea definiție a substantivului, precizând că „substantivul comun este numele pe care-l dăm oricărui obiect dintr-o mulțime sau dintr-o clasă de obiecte de același fel, iar substantivul sau numele propriu este numele dat unui obiect (lucru, ființă) particular” [38, p. 27]. De asemenea, se menționează că numele proprii pot fi folosite ca substantive comune și invers, deoarece între substantivele comune și cele proprii se atestă multiple treceri. E vorba de cele comune care pătrund în categoria celor proprii. Odată cu aceste modificări însă substantivele comune își schimbă comportamentul gramatical, căci spunem *haina cojocarului*, dar *haina lui Cojocaru* [Ibidem].

Autorii **Gramaticii uzuale a limbii române** identifică specificul funcțional al acestor două tipuri de substantive, subliniind că *substantivele comune* îndeplinesc două funcții: semnificativă, ce constă în generalizarea și în reflectarea semnelor esențiale distinctive ale denotatului și cea nominativă. Ele denumesc obiecte care fac parte dintr-o clasă de același fel și sunt foarte variate sub aspect semantic, desemnând lucruri, ființe, plante, substanțe, noțiuni abstracte etc. Acestea diferă de *substantivele proprii*, care au o singură funcție – cea nominativ-distinctivă, și denumesc obiecte aparte, desprinse din clasa lor și considerate unice în felul lor, fără a se referi la semnele lor caracteristice și servesc la individualizarea unui obiect dintr-o clasă de obiecte de același fel sau chiar la evidențierea unei clase întregi de obiecte” [11, p. 48].

De asemenea, se accentuează că substantivele proprii se clasifică în funcție de tipul obiectelor denumite și pot desemna: persoane – **antroponimele**, locuri terestre sau cosmice – **toponimele**, evenimente istorice – **cronominele**, animale – **zoonimele**, plante – **fitonimele**, opere ale activității spirituale a oamenilor – **ideonimele**, **sărbători**, **întreprinderi** și **instituții**,

produse industriale. Se argumentează că divizarea substantivelor comune și proprii este importantă pentru ortografierea lor: toate substantivele comune se scriu cu inițială minusculă, iar cele proprii – cu majusculă [11, p. 49].

D. Irimia, în **Gramatica limbii române**, arată că divizarea substantivelor în comune și proprii corespunde și unor distincții gramaticale, dat fiind faptul că substantivele proprii și cele comune se definesc și morfologic. Numele proprii, susține D. Irimia, se caracterizează prin invariabilitate în număr (număr determinat) și prin rădăcini care pot să nu aparțină codului semantic al limbii (întrucât și-a pierdut semnificația originară: *Ilie, Alexandru, Vasile Sever* sunt nume proprii, ale căror rădăcini aveau sens în ebraică, greacă sau latină). Un nume propriu reprezintă o denumire acceptată prin convenție socială pentru un singur obiect: *Mimi* înseamnă, din punctul de vedere al codului limbii române, „o persoană care se numește *Mimi*”. Cu toate acestea, un nume propriu se poate aplica și unei pluralități de obiecte. În acest caz, această pluralitate aparține obiectelor, nu denumirii. Numele propriu nu denumește în același fel ca numele comune, care „clasifică” realitatea, ci reprezintă o denumire secundară, individualizantă și unificantă. În comparație cu un apelativ, numele propriu este o denumire de alt ordin. De aceea diferența dintre două nume proprii, precum *Gheorghe* și *Ion*, nu aparține semanticii limbii comune, consideră autorul, dar ele apar ca semne distinctive, atribuite convențional, în interiorul unui grup social limitat.

Refereindu-se la aspectul semantic al numelor proprii, D. Irimia opinează că substantivele proprii denumesc ființe sau lucruri individualizate, adică „indivizi” (în sens larg) considerați izolat, de exemplu, oameni (*Gheorghe, Ileana, Vasile, Zamfira, Ionescu, Popescu*), animale (*Azor, Joiana, Marțolea, Vinerica*), localități (*București, Galați, Sibiu*), țări (*Germania, Japonia, Luxemburg, Polonia, România*), popoare (*ceh, maghiar, rus, suedez*), râuri (*Dunărea, Niprul, Oltul, Sena, Tisa, Volga*), munți (*Altai, Carpați, Pirinei*), având funcție individualizatoare în cadrul unei categorii [63, p. 41].

Faptul că denominația prin substantive proprii are un caracter restrâns, limitat la anumite clase de obiecte, este regăsit și în definițiile numelor proprii, propuse de gramaticile altor limbi (franceză, engleză, rusă, germană).

Atfel, **limba franceză** include în categoria numelor proprii substantivele care au la bază noțiuni particulare și denumesc o singură ființă / un singur lucru: „Le non propre est celui qui ne peut s’appliquer qu’à un seul être ou object ou à une catégorie d’êtres ou d’objects pris en particulier; il individualise l’être, l’object ou la catégorie qu’il désigne: Paris, Molière, Provence, Anglais” [196, p. 69]. Prin urmare, în limba franceză, se califică drept nume proprii și se scriu întotdeauna cu majusculă: prenumele și numele de familie, numele de dinastii, numele de popoare, denumirile geografice (numele de țări, regiuni, orașe, sate, râuri, munți etc.), de străzi,

de bulevarde, de cartiere, de sărbători, de nave, de avioane, de automobile, de sateliți, cele ale instituțiilor și primul termen din titlul unei lucrări [110, p. 40; 200, p. 69; 201, p. 156].

În **limba engleză**, subclasa numelor proprii cuprinde cuvintele care indică o entitate unică, specifică, care se distinge de numele comun, prin faptul că individualizează un obiect din întreaga clasă de entități: „Proper names are names of specific entities.” [194, p. 2] sau „Proper nouns name specific people, animals, institutions, places, times etc. They have unique reference, and in writing they begin with a capital letter” [152, p. 97]. Astfel, substantive proprii în limba engleză sunt: numele de persoană, numele de locuri, numele de instituții, numele de branduri, evenimentele istorice, sărbătorile religioase, lunile anului, zilele săptămânii etc. În gramaticile altor limbi, ultimele nu sunt considerate nume proprii.

Și în **limba rusă**, numele propriu este tratat în opoziție cu substantivul comun, fapt confirmat de această definiție: Имена существительные могут быть нарицательными и собственными. Наричательные имена существительные являются обобщенными наименованиями однородных предметов, действий, состояний (ель, дерево, беготня, краснота и т.д.). Им противопоставляется сравнительно небольшая группа имен существительных собственных, которые служат для называния единичных предметов, отдельных лиц, животных, с целью выделения их из ряда других, однородных с ними («Русалка»; Каир; Петров; Холстомер и т.д.) [209, p. 184].

În **germană**, spre deosebire de alte limbi, toate substantivele și părțile de vorbire substantivizate se ortografiază cu inițială majusculă. În pofida acestui fapt, în germană, se consideră substantive proprii următoarele clase de nume: de persoană, de animale; numele de locuri, de corpuri cerești, de sărbători, de evenimente (istorice sau culturale); numele unităților administrative și a celor comerciale; titlurile operelor literare și ale textelor științifice [145, p. 150].

Ceea ce putem remarca în urma analizei definițiilor expuse este faptul că, pe de o parte, gramaticile evidențiază caracterul unic al numelui propriu, referința acestuia la un obiect singular și semnaleză tipul obiectelor definite de numele proprii, precizându-se că acestea se scriu cu majusculă, iar pe de altă parte, reliefează particularitățile specifice unor limbi. De exemplu, în engleză sunt nume proprii și se scriu cu majusculă lunile anului și zilele săptămânii, iar în germană toate substantivele – și comune, și proprii se ortografiază cu majusculă.

De asemenea, sesizăm că, în general, substantivele proprii sunt lipsite de sens în afara actului denominativ, însă semnificația lor este legată exclusiv de obiectul pe care îl individualizează. Astfel, în diverse limbi, subclasa numelor proprii este constituită din substantive ce aparțin diferitor clase semantice: uman, animal, geografic, geologic, mitologic,

social-politic, artistic etc., fapt care a dus la gruparea acestora în mai multe categorii de nume, recunoscute în literatura de specialitate drept **onime**.

1.1.1. Onimele

Termenii **onim** și **onimie** au reținut atenția multor lingviști, preocupați de originea, prezența și de importanța lor în studierea onomasticii, începând cu prima jumătate a secolului al XX-lea, când onomastica începe să-și formeze propria terminologie și se conturează ca disciplină lingvistică.

În literatura de specialitate, noțiunea de **onim** este considerată un echivalent al conceptului de nume propriu, iar cea de **onimie** – un sinonim al termenului **onomastică**.

Astfel, **onimia** este un „compartiment al lingvisticii care se ocupă de studiul numelor proprii” [229, p. 96], iar **onimele** reprezintă „orice cuvânt sau îmbinare de cuvinte, care se folosește cu scopul de a numi un obiect, de a-l identifica și de a-l individualiza în cadrul unei clase generale” [243; 211, p. 3].

T. V. Șmeleva definește **onimul** drept o particulă elementară a onomasticii „элементарную частицу ономастики”. Aceasta s-a integrat foarte ușor în structura termenilor onomastici, generând apariția mai multor clase de onime, cum ar fi: antroponimele, toponimele, hidronimele, fitonimele etc. [241, p.18].

Lingviștii abordează în mod diferit problema includerii numelor proprii în clase de onime. Cu toate acestea, în literatura de specialitate, se diferențiază următoarele **clase de onime**: **antroponime** (nume de persoană sau prenume, nume de familie, poreclă, supranume); **aghionime** (nume de zei și denomoni, nume ale sfinților și ale obiectelor sfinte); **toponime** (nume de locuri); **hidronime** (nume de ape); **zoonime** (nume de animale); **fitonime** (nume de plante); **astronime** (nume ale corpurilor cerești); **anemonime** (nume ale fenomenelor meteorologice); **ergonime** (nume ale asociațiilor); **hrematonime** (nume ale produselor industriale); **ideonime** (denumiri ale unor forme de cultură spirituală – instrumente muzicale, pietre prețioase, dansuri, publicații, opere de artă etc.); **crononime** (nume proprii, care desemnează o perioadă de timp) [64, p.14; 213; 156, p. 289].

Fiecare dintre **clasele de onime**, menționate supra, în opinia savanților, poate fi grupată, la rândul ei, în mai multe **subclase**. De exemplu, **clasa antroponimelor** conține: *numele de familie, prenumele, patronimicele, pseudonimele, porecele, supranumele* etc., **cea a toponimelor**, care, la fel, se împarte în toponimie majoră și minoră, include: *oiconimele* (numele localităților); *oronimele* (denumirile date formelor de relief: deal, vale, câmpie, munte,

depresiune); *dromonimele* (denumiri ale căilor de comunicație terestră, drumuri, străzi); *necronimele* (demuniri ale cimitirelor); iar clasa **aghionimelor** este constituită din: *teonime* (nume de zei și demoni); *aghioantroponime* (nume ale sfinților); *aghiotoponime* (nume ale locurilor sfinte); *eclezionime* (nume ale locașurilor sfinte: mănăstiri și biserici); *iconime* (nume ale icoanelor); *heotonime* (denumiri ale sărbătorilor religioase) [44, p. 26; 213; 156, p. 289].

Spre deosebire de onomasticienii I. Ioniță-Iancu, E. Karpenko, E. V. Zavertkina, care grupează onimele din perspectiva conținutului semantic al acestora, savantul englez D. J. Allerton, în lucrarea *The Linguistic and Sociolinguistic Status of Proper Names. What are They, and Who do They Belong to?*, propune o diferențiere a numelor proprii din perspectivă sociolingvistică. Astfel, cercetătorul lansează ideea că onimele trebuie clasificate în 7 grupuri, după cum urmează:

1. **nume de ființe umane (+ animale de companie sau cai de curse);**
2. **nume de nave, vehicule și mașini;**
3. **nume ale locațiilor geografice (naturale sau inventate de om);**
4. **nume ale organizațiilor / instituțiilor;**
5. **nume ale publicațiilor și lucrărilor de artă;**
6. **denumiri de limbi și dialecte;**
7. **denumiri ale perioadelor de timp** (zile, luni, anotimpuri, ani (?), festivaluri/sărbători (?)).

De asemenea, D. J. Allerton afirmă că primele cinci grupuri de onime reprezintă categorii principale de nume, iar ultimele două se situează la limita dintre substantivele proprii și cele comune sau reprezintă cuvinte ordinare [130, p. 73].

O altă clasificare a numelor proprii este cea propusă de către autorii lucrării *The Cognitive Psychology of Proper Names: on the Importance of Being Ernest*, T. Valentine., T. Brennen și S. Bredart. În viziunea acestor savanți există următoarele categorii de nume:

1. **numele de persoană**, care includ numele de familie, prenumele, poreclele și pseudonimele;
2. **numele geografice**, din care fac parte numele orașelor, ale țărilor, ale insulelor, ale lacurilor, ale munților, ale râurilor etc.;
3. **numele obiectelor unice**, de exemplu, denumirile monumentelor, ale unor clădiri, ale corăbiilor și ale altor obiecte singulare, cum ar fi *Excalibur* (numele dat sabiei regelui britanic, Artur);
4. **numele animalelor unice**, nume care reprezintă porecle ale animalelor (*Benji* sau *Bugs Bunny*, personaje fictive în lucrările artistice);
5. **numele instituțiilor**: cinematografe, spitale, hoteluri, biblioteci, muzee și restaurante;

6. **denumirile ziarelor și ale revistelor;**
7. **titlurile cărților, ale pieselor muzicale, ale picturilor sau ale sculpturilor;**
8. **denumirile evenimentelor unice**, cum ar fi *Kristallnacht* (Noaptea de cristal), eveniment ce desemnează progromul împotriva evreilor din Germania nazistă, inclusiv Austria, din noiembrie 1938) [188, p. 5].

În comparație cu alți savanți, preocupați de problema clasificării numelor proprii, lingviștii englezi T. Valentine, T. Brennen, S. Bertrad, sunt de părere că definirea și gruparea onimelor în clase separate trebuie făcută în corespundere cu semnificația obiectului numit.

Cercetătorul american W. Zelinsky, în lucrarea *Slouching Toward a Theory of Names: A Tentative Taxonomie*, caută să creeze o taxonomie a numelor proprii, ce include peste 130 de tipuri de onime, pe care le încadrează în 8 grupuri: **1. deitas** (nume de zei, de persoane etc.); **2. biota** (nume de plante, de animale etc.); **3. locuri** (nume de locuri, de ape, de munți etc.); **4. evenimente** (denumiri ale evenimentelor istorice, culturale etc.); **5. entități sociale** (denumiri ale partidelor și organizațiilor politice, sociale etc.); **6. întreprinderi;** **7. lucrări de artă;** **8. neclasificate** [196, p 243].

W. Zelinsky este de părere că în categoria numelor proprii poate fi inclus orice obiect sau fenomen ce poate primi un nume și pe care „savanții rezonabili” l-ar putea considera onim / nume propriu, de aceea „este important ca savanții să aibă o privire de ansamblu asupra cuvintelor care pot obține statutul de nume propriu” [196, p. 249].

Încercările savanților de a clasifica numele proprii, atât din punctul de vedere al conținutului semantic al acestora, cât și din perspectiva sociolingvisticii sau a psihologiei cognitive, demonstrează că diferența dintre numele comune și cele proprii se poate constata nu doar în plan semantic, morfosintactic sau sociolingvistic, ci și la nivel ortografic, prin modul diferit de ortografiere a acestora. Scrierea cu inițială majusculă a lexemelor considerate substantive proprii constituie unul dintre indiciile care sugerează faptul că un anumit cuvânt sau o îmbinare de cuvinte este un nume propriu și are rolul de a denota obiecte, fenomene etc. unice, singulare.

Ortografierea cu inițială majusculă și funcția de identificare specifică entităților onimice le conferă acestora „proprietatea de a fi nume propriu” [Apud: 206, p. 122]. Anume această proprietate, argumentează lingvistul Šrámek R., face posibilă atât identificarea obiectului unic dintr-o clasă de lucruri similare sau localizarea lor într-un anumit punct, cât și *organizarea sistemică a numelor proprii*, proces pe care savantul german V. Kohlheim îl numește **autopoesis** [apud 206, p. 123].

În gramaticile limbilor română, franceză, engleză, rusă definirea substantivelor proprii este însoțită și de specificarea *spre deosebire de numele comune, numele proprii se ortografiază cu inițială majusculă*. Această regulă nu este însă valabilă și pentru alte limbi, de exemplu,

germana, unde toate substantivele se ortografiază cu inițială majusculă. Acest fapt a contribuit la apariția unor substantive, situate la limita celor două clase, comun și propriu, care „au un statut intermediar, neprecizat și controversat” [3, p. 31], întrucât se observă că „anumite substantive din ambele clase cunosc procedeul de trecere înspre o altă clasă” [82, p. 28]. Este vorba de **fitonime / numele de plante**, care în limba latină se scriau cu inițială majusculă, în limba română – cu minusculă: *Althaea rosea* - nalbă, *Betula verrucosa* - mesteacăn, *Crocus aureus* – brândușă; **de ideonime** - numele de dansuri populare, de rase, de popoare în limba franceză se ortografiază cu inițială majusculă; **de crononime** – substantivele ce desemneză zilele săptămânii și lunile anului, în engleză sunt nume proprii, în română – substantive comune; **de astronime**, care, conform DOOM₂, „se scriu cu majusculă doar în terminologia astronomică, în afara acestui context, sunt nume comune” [42, p. LIX]; de **denumiri de limbi și dialecte**; **de nume de branduri**, pe care unii lingviști, de exemplu, M. Avram, le situează la limita dintre comun și propriu, iar alții le includ în categoria numelor proprii, bunăoară, T. Valentine, T. Brennan, S. Bertrard, care sunt de părere că „numele de branduri denumesc obiecte unice, care sunt reproduse într-un număr de exemplare identice” [188, p. 5].

Prin urmare, definițiile numelui propriu, propuse de gramaticile moderne și remarcile unor lingviști privind acest concept nu sunt suficiente pentru precizarea acestui termen, dat fiind faptul că „orice cuvânt se realizează pe două planuri: al mesajului și al semnalizării” [111, p. 514]. Or, diferența dintre numele proprii și apelative intervine pe primul plan, al mesajului, limitându-se doar la dimensiunea semantică a celor două clase de nume. Numele proprii desemnează obiectul, singularizându-l, în același timp, în cadrul unei clase generale, spre deosebire de numele comun, care posedă o dublă facultate – de a marca și a indica obiectul și îl încadrează într-o clasă aparte de obiecte care au aceleași trăsături generale esențiale.

Este, astfel, evident că numele proprii nu denotă clase formate pe baza unor proprietăți comune, ci se referă direct la persoane, locuri, ape etc. și, spre deosebire de cele comune, par să fie lipsite de conținut semantic. Cercetătoarea S. Teiuș argumentează că „în plan sincron, numele propriu nu dispune de treapta abstractizării, a generalizării, treaptă care conferă numelui comun un conținut semantic, deoarece, în cazul numelui comun, se pornește întotdeauna de la mai multe obiecte concrete, pe când, în cazul numelui propriu, punctul de plecare îl constituie un singur obiect” [111, p. 514].

Analizate din perspectiva posibilității de abstractizare și generalizare, numele comune, în comparație cu cele proprii, denumesc noțiuni care au la bază mai multe caracteristici comune și desemnează reprezentantul unei categorii de obiecte, oricare ar fi el. Atfel spus, substantivul comun este numele dat oricăruia dintre obiectele ce aparțin aceleiași clase și reprezintă obiecte de același fel.

Bunăoară, prin cuvântul *carte*, vorbitorul poate denumi orice obiect din această categorie, deoarece toate cărțile se întrebuițează în același scop – lectura – și sunt construite ca atare. Acest fapt însă nu este valabil și pentru numele proprii, deși toate numele proprii au avut la origine un apelativ, care, într-un mod oarecare, caracteriza purtătorul lui și care, în timp, a obținut proprietatea de desemnare, de singularizare. Anume această trăsătură de desemnare / individualizare a semnului a devalorizat semnificația lingvistică a cuvântului întrebuițat cu funcția de nume propriu. Exemple elocvente în acest sens sunt prenumele de genul: *Doina, Viorica, Dalia, Diamanta, Romanița* etc., a căror semnificație nu se mai asociază în mintea vorbitorului cu noțiunea de *doină, viorea, dalie, diamant*. Chiar dacă mai multe persoane poartă prenume identice, acest fapt nu depinde de însușirile comune, pe care le-ar poseda aceste persoane.

Astfel, între cele două subclase ale numelui / substantivului (comun și propriu) nu se poate face o delimitare tranșantă, întrucât există un flux continuu de trecere a cuvintelor dintr-o clasă în alta, printr-un proces de individualizare (apelativ → nume propriu, de exemplu, antroponime, toponime) sau printr-unul de generalizare (nume propriu → apelativ, de pildă, eponimele).

1.1.2. Numele proprii ca *proprial lemmas*

Pornind de la definiția clasică a substantivelor proprii, conform căreia numele proprii denumesc o entitate unică, care, spre deosebire de cele comune, au funcția de a numi, de a identifica și de a individualiza un obiect din întreaga clasă de entități, cercetătorul De Willy van Langendonck, propune o nouă teorie, care abordează numele propriu în legătură cu particularitățile lui formale, sintactice și morfologice. În lucrarea *Theory and Typology of Proper Names*, lingvistul belgian face distincția dintre nume ca **lexeme** și **lemmas** (entități care aparțin unei clase semantico-sintactice specifice).

Cu toate că sunt „semne lingvistice, fără sens nominal, numele proprii au la bază un lexem propriu, plurireferențial” [190, p. 62] și, în pofida lipsei de sens, pot dezvolta semnificații asociative. Aceste semnificații asociative derivă din forma numelor sau sunt generate de purtător. Astfel, diferența dintre numele proprii și cele comune, susține autorul, nu constă în existența, respectiv, inexistența sensului, ci în tipologia și în modul de funcționare în limbă a acestor două clase de nume: „În cazul substantivelor comune, semnificația determină denotatul, iar, în cazul substantivelor proprii, ea ne ajută să regăsim denotatul deja oferit” [Ibidem].

Prin urmare, pentru a realiza un rol lingvistic, numele, comune sau proprii, trebuie să posede o semnificație, care să ne ajute să găsim referentul. Dacă, în cazul numelor comune, referentul se precizează prin intermediul sensului lexical al acestora, identificat la nivelul convențiilor

lingvistice stabilite, în cazul numelor proprii, determinarea referentului poate cauza o serie de neclarități cu privire la identificarea obiectului denumit. Referința numelui propriu însă se poate identifica / defini doar în context / discurs. Anume contextul este acela care confirmă dacă un cuvânt este sau nu un nume propriu.

Felul în care sunt utilizate numele proprii în discurs l-a făcut pe W. van Langendonck să diferențieze numele propriu și entitatea **proprial lemma**.

Prin noțiunea de **proprial lemma**, lingvistul belgian înțelege „orice cuvânt care funcționează, în mod prototipic, ca nume propriu, dar care, uneori, poate fi tratat și ca nume comun”. De exemplu, numele *John* este considerat de autor o proprial lemma, pentru că în enunțul „Acesta este *John*, colegul meu.” reprezintă un nume propriu, care are un denotat unic, iar în enunțul „Sunt doi *Johni* în clasa mea.” se comportă ca un nume comun, ce nu se mai referă la un obiect unic, preluând categoriile gramaticale ale substantivului comun, în cazul nostru, cea a numărului, exprimată prin forma de plural – (*doi*) *Johni*.

De menționat că W. van Langendonck distinge trei tipuri de lemmas: **1. proprial lemmas**; **2. appellative lemmas** – entitate care corespunde noțiunii de substantiv (nume) comun, cum ar fi: oraș, mașină, femeie; **3. proprioappellative lemmas** – unități lexicale care pot fi interpretate, cu aceeași ușurință, și ca nume proprii, și ca substantive comune, de exemplu: *Volvo*.

Lemmas, analizate izolat ca intrări / unități de dicționar, nu se referă la un obiect aparte, ci reprezintă numai posibilități de relaționare cu diferite obiecte ale lumii extralingvistice și includ în forma lor un sens categorial. De aceea savantul belgian susține că „trebuie să recunoaștem un nivel, unde se poate vorbi despre unități / itemi lexicali, care se încadrează, în primul rând, și prototipic, într-o clasă sau alta” [191, p. 15].

De exemplu, o lemma, precum *Ștefan* sau *Ștefania*, nu este legată de un referent concret. Acest lucru se realizează doar în discurs, într-un context specific, particular. Trebuie să recunoaștem însă că această lemma posedă un sens categorial, de natură presupozitională: *Ștefan* este numele unei persoane de gen masculin, *Ștefania* – numele uneia de sex feminin, sufixul *-a* fiind caracteristic prenumelor feminine românești.

De asemenea, numele *Ștefan* sau *Ștefania* pot fi folosite ca *nume cu unul sau mai multe sublemmas* și fiecare dintre aceste sublemmas poate semnifica un nume. De exemplu, antroponimul *Ștefan* poate sta la baza unei serii de nume, cum ar fi: *Ștefan Vodă*, domnitor al Moldovei între anii 1457 și 1504, *Ștefan cel Mare și Sfânt* – numele unui bulevard din Chișinău, *Ștefan cel Mare* – Academia de Poliție din Chișinău, *Ștefan Gheorghidiu*, personaj literar în romanul lui C. Petrescu *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* etc. Iată de ce lemma *Ștefan* poate fi numită o **proprial lemma**.

În opinia lui W. van Langendonck, propriul *lemmas*, la rândul lor, se pot diviza în: *personal name lemmas* (lemmas privind numele de persoană), *place-name lemmas* (lemmas ce vizează numele de locuri) etc., în funcție de tipul de nume pe care îl denotă. Acest lucru nu înseamnă însă că un nume precum *Ștefan* trebuie să fie utilizat doar ca nume de persoană. Acesta poate fi întrebuințat și ca substantiv comun, de exemplu: *Eu vorbeam despre un alt Ștefan*. Astfel, în urma conversiunii, numele pot reprezenta un suport pentru diferite tipuri de lemmas. Bunăoară, un *appellative lemma* poate fi atribuit pentru a denumi un poem - *Luceafărul* și o *phrasal lemma* – pentru un roman – *Cel mai iubit dintre pământeni*.

O lemma nu este doar o formă fonetică, relaționată la un referent într-un context particular, ci sugerează o indicație categorială, de natură presupozitională, ce include cuvântul într-un anumit câmp semantic și într-un grup aparte de nume proprii: antroponim, toponim, ideonim etc. Anume această „natură presupozitională a informației categoriale diferențiază numele proprii de cele comune, dat fiind faptul că la acestea din urmă sensul are o natură asertivă” [191, p. 55], stabilită prin însuși statutul lingvistic al numelui comun.

Dacă, în cazul substantivului *o studentă*, sensul acestuia conține semele ⁺animat, ⁺uman, ⁺feminin, atunci în cazul numelor proprii, *Ștefan* și *Ștefania*, discutate mai sus, aceste seme (⁺animat, ⁺uman, ⁺feminin / ⁺masculin, precum și o anumită informație socioculturală, cum ar fi identitatea persoanei) există doar la nivel presupozitional. De aceea „natura sensului categorial (asertiv sau presupozitional) diferențiază numele comune de cele proprii” [191, p. 55]. Numele proprii posedă doar sensul presupozitional, în timp ce apelativele posedă ambele sensuri categoriale: asertiv și presupozitional.

Analizat ca propriul *lemmas* / name lemmas, numele propriu indică „o unitate de dicționar cu valență onomastică” și pot fi clasificate în patru grupuri majore:

- primul grup tratează așa-numitele **propriul lemmas** – adică numele propriu cu valoare de lexem privit paradigmatic sau **numele prototipice**, cum ar fi cele de persoană, de locuri, de animale etc.;
- al doilea grup conține **numele proprii neprototipice** – o categorie de nume care se referă la **apelative** ca nume proprii, de exemplu, denumiri de branduri, de culori, de boli etc. sau ceea ce autorul numește **proprioapellative lemmas**;
- al treilea și al patrulea grup formează niște categorii marginale de nume proprii care sunt reprezentate de un „**ad-hoc propriul**” – adică un referent ad-hoc sau un proprioapellative lemma, precum **autonimele** (unități lingvistice cu funcție de autonumire, cum ar fi: numele folosit de o persoană pentru a se referi la sine însăși, la poporul din care face parte sau la limba pe care o vorbește; numele

adevărat al unui autor sau titlurile operelor literare scrise de acest autor) [191, p. 7].

Prin urmare, pornind de la această clasificare, **numele proprii de persoană** sau **antroponimul** ca exemplu de „**proprial lemma**” este încadrat în categoria numelor prototipice și constituie o clasă aparte de semne, ce se deosebește de numele comune prin funcția lui primară de identificare și de individualizare a referentului.

Procesul de identificare a referentului unui nume de persoană se realizează la nivelul discursului, întrucât „contextul este acela care decide la ce persoană ne referim. Fără context numele proprii denotă orice individ care poartă acest nume” [141, p. 356].

1.1.3. Definirea numelor proprii din perspectiva sensului lexical, a conținutului denotativ și conotativ

Studierea numelor proprii din punctul de vedere al referențialității, al conotației, al sensului lexical și al denotației s-a constituit în câteva idei fundamentale, împărtășite de mai mulți autori, principalele fiind următoarele:

1. În general, numele proprii sunt lipsite de sens, de conotație, par însă să aibă denotație / denotat. Denumesc obiecte sau proprietăți / caracteristici ale acestora. În procesul de definire / de identificare, au stringentă nevoie de determinări contextuale sau logoforme suplimentare. (J. S. Mill).
2. Numele propriu se impune prin individualitate și posedă o semnificație mult mai relevantă, în comparație cu numele comune. (O. Jespersen, J. Sweet, M. Breal etc.).
3. Numele propriu nu poate fi introdus în circuitul comunicativ într-o manieră independentă, adică mereu are nevoie de unele precizări suplimentare, care contribuie la identificarea referentului (G. Frege).
4. Toate numele proprii sunt considerate sinonime (K. Togeby).
5. Toate numele proprii sunt semne lingvistice arbitare (S. A. Gardiner).
6. Toate numele proprii sunt semne lingvistice motivate [237, p. 50; 157, 84].

Pentru a aborda problema sensului numelui propriu, e necesar să se ia în considerare distincția pe care urmează s-o facă cercetătorul între cele două subclase ale numelui: cel comun – care în procesul vorbirii funcționează cu scopul de a integra obiectul într-o clasă generală de obiecte, ce posedă un caracter noțional – și numele proprii – care, spre deosebire de cele comune, au menirea de a diferenția, de a individualiza obiecte, fenomene etc. și care, fiind analizate din această perspectivă, se impun prin tendința de a-și pierde caracterul noțional și funcția denotativă (denominativă). Or, are dreptate A. V. Superanskaia, când

susține că definirea numelor proprii trebuie să înceapă de la funcția lor denominativă, în pofida caracterului lor noțional, care tinde spre zero: „Numele sunt semne ale limbii, cuvinte. Recunoscând că sunt cuvinte, trebuie să recunoaștem că au și sens” [237, p. 152].

Prin urmare, numele proprii nu pot fi în totalitate lipsite de sens. Rostind cuvintele / logoforme *Ion, Maria, Republica Moldova, Prut* etc., nu putem spune că acestea sunt total lipsite de sens, ele ne oferă o anumită informație de natură presupuzițională: *Ion* – nume masculin, *Maria* – nume feminin, *Republica Moldova* – denumirea unei țări, *Prut* – apă curgătoare, râu. De asemenea, toate aceste logoforme sunt entități oficiale, neutre din punct de vedere stilistic și care, analizate sub aspect semantic, ne comunică despre existența unor fenomene ce au un referent, în pofida faptului că acesta nu este un concept general, înțeles de toți, la nivelul convenției lingvistice.

Cu alte cuvinte, problema semnificației numelor proprii nu trebuie exclusă sau eludată din studiul onomasticii, pentru că, potrivit opiniei cercetătorului V. A. Nikonov, și numele proprii se generalizează, „ele se includ într-un șir și se diferențiază în interiorul lui” [225, p. 12-13]. Sensul numelui propriu, în viziunea savantului, se realizează pe trei planuri: 1. etimologic (pre-onomastic); 2. onomastic (numele propriu-zis); 3. deonomastic (nume proprii, care au trecut în categoria apelativelor, fără a-și modifica forma) [ibidem].

Referindu-se la semnificația numelor proprii, celebrul lingvist E. Coșeriu afirmă: „Un nume lipsit de semnificație nu poate avea nicio referință în așa-zisa „realitate”, niciun corespondent concret, sensibil. În schimb, există nume care au o semnificație, dar nu au referință și nu desemnează decât o „entitate de rațiune”, de exemplu, *Phoenix, Tragelaphos, Ondină*. Or, semnificația este posibilitatea semnului de a desemna un anumit referent” [37, p. 15]. Din șirul exemplurilor citate de E. Coșeriu, fac parte și numele proprii, acestea având o referință concretă doar în mediul unde se cunoaște referentul despre care se vorbește, în afara lui fiind o simplă „entitate de rațiune”. Aceste entități ne comunică despre existența unui referent, numit *Petru, Ana, România, Nistru*, dar care, pentru participanții la actul de vorbire, se asociază doar cu un concept general de bărbat, femeie, țară, râu și nu pot fi raportate la un denotat individual.

De aici vine și tentativa de negare a teoriei propuse de O. Jespersen în lucrarea *The Philosophy of Grammar*, conform căreia „numele proprii posedă o semnificație mai mare în comparație cu numele comune” [155, p. 66]. În principiu, această idee poate fi acceptată doar în cazul în care înlocuim numele ca unitate lingvistică cu imaginea creată în mintea noastră. Atunci când auzim numele respectiv, noi îl atribuim unui denotat individual.

În susținerea acestei idei optează și cercetătorul H. S. Sorensen, care consideră că „denotatul numelui Paris sau Copenhaga este semnificativ, dacă noi cunoaștem aceste *obiecte*, iar dacă denotatul nu ne este cunoscut, atunci semnificația lui este nulă” [183, p. 452]. Acest concept este

respins categoric de către A. V. Superanskaia, care remarcă următoarele: „Conținutul denotatului nu este una și aceeași cu semnificația numelui, iar semnele extralingvistice nu sunt echivalente cu cele lingvistice. Conținutul semantic al cuvântului include totalitatea reprezentărilor esențiale, adică reflexul condiționat de cuvânt în mintea vorbitorului, care nu poate fi identic cu obiectul semnat, pe când denotația (denotarea, desemnarea, denumirea) reprezintă actul prin care unui obiect (lucru, ființă, eveniment, fenomen, idee, acțiune) i se oferă un nume” [237, p. 146].

Desemnând valoarea conceptuală, cognitivă a unui cuvânt, denotația are caracter stabil, reunește elemente semantice nonsubiective, identificabile, în general, în afară de context. Prin această interpretare, denotația se apropie, în cea mai mare măsură, de semnificație și presupune o codificare de natură socială, culturală, colectivă a vorbitorilor.

De exemplu, dacă ne referim la cuvântul *dicționar* și la denotatul lui, putem afirma că, în mintea noastră, se actualizează definiția obiectului numit *dicționar* – lucrare lexicografică, ce cuprinde cuvintele unei limbi, ale unui dialect, ale unui domeniu de activitate, ale unui scriitor etc., organizate într-o anumită ordine (de obicei, alfabetică) și explicate în aceeași limbă sau traduse într-o limbă străină – această definiție și reprezintă denotatul [41].

Este cunoscut faptul că denotatul nu este identic cu obiectul supus direct percepției vizuale. Acesta apare, mai degrabă, ca element al cunoașterii omului despre lume, care se definește în esență, prin trăsături distinctive constante. Bunăoară, dacă vedem cartea și declarăm că „acesta este un dicționar”, înseamnă că atenția ne este orientată spre forma și structura ei, perceptibilă la nivelul convenției lingvistice, ca la un semn pe care îl decriptăm și îl nuanțăm / materializăm prin cuvintele în care este codificată gândirea noastră despre lume. Când privim însă o imagine din care constatăm că „acesta este Chișinăul sau acesta este Bucureștiul”, semnificația sau denotatul respectiv va fi recunoscut doar de acei vorbitori care cunosc excelent geografia ca materie curriculară sau de cei care au vizitat aceste orașe. Și doar în atare situații și conținutul semantic al acestor lexeme poate fi asociat în mintea acestor vorbitori cu niște obiecte concrete.

Obligativitatea folosirii numelui propriu (antroponim, toponim, crononim etc.) într-o situație concretă, unde are funcția de a denumi o persoană, un loc sau o perioadă istorică anumită, respinge ideea că *absolut toate numele proprii sunt sinonime*, care a fost promovată de către romanistul danez K. Togeby, în lucrarea *Structure immanente de la langue française*.

De reținut că încercarea de a substitui într-un enunț un nume propriu prin altul se va solda cu pereclitarea mesajului, ceea ce înseamnă „deformarea informației și estomparea funcției comunicative a vorbitorului” [5, p. 82]. Acest lucru este evidențiat și în exemplul lui H. S. Sorensen, care a înlocuit enunțul: „Napoleon a fost învins de Wellington la Waterloo” cu „Dudi a fost învins de Dodi la Dadi” [183]. Modificările efectuate în cel de-al doilea enunț transformă mesajul, redând o informație irelevantă din punct de vedere istoric.

Lingvistul englez S. A. Gardiner, analizând problema sinonimiei dintre numele proprii, lansează o cu totul altă concepție. Conform acesteia, antroponimele și toponimele care se repetă trebuie tratate ca elemente omonime, și nu ca sinonime, așa cum le consideră cercetătorul danez K. Togeby. S. A. Gardiner observă, pe bună dreptate, că „Grecii antici, atunci când au adus prenumele Socrate, drept exemplu de *nume individual*, nu au luat în considerare faptul că acest prenume nu a fost purtat doar de celebrul filosof” [150, p. 9].

G. Frege, în lucrarea *The Theory of Meaning Concerning Proper Names*, face următoarea precizare: „Semnificația unui nume este inseparabilă de sens și referent” [46, p. 54], iar referentul constituie, de fapt, semnificația numelui propriu, pe care trebuie neapărat s-o cunoscută vorbitorii care au simțul limbii.” G. Frege consideră că, pentru a înțelege semnificația unui nume propriu, „trebuie să ne gândim la un obiect sau la o trăsătură particulară a acestuia, care corespunde acestui nume” [46, p. 54]. Asumează această caracteristică sau specificare descriptivă, cum o numește cercetătorul, și reprezintă obiectul numit. În situația când acest obiect se impune prin mai multe trăsături particulare, vorbitorul va recurge la diverse căi de determinare a referentului. Astfel, savantul ajunge la concluzia că „un nume propriu reprezintă o abreviere pentru o mulțime de descriții” [46, p. 80], iar numele se va referi la obiectul care înglobează cele mai multe descriții.

Filosoful american S. Kripke amplifică vădit modul de interpretare a numelor proprii, semnificând că „fixarea referinței unui nume (propriu) depinde de relațiile dintre vorbitor și contextul lingvistic, social, epistemic” [76, p. 27]. Această idee novatoare, în opinia noastră, este mai aproape de adevăr, întrucât pentru fiecare vorbitor obiectul sau numele propriu semnifică diferite descriții. Astfel, pentru vorbitorii din Republica Moldova, numele propriu *Prut* înseamnă „râul de la frontiera cu România”, deci referentul este hidronimul (râul) Prut. Pentru vorbitorii din alte medii lingvistice, de exemplu, cei din regiunea Cernăuți, cuvântul *Prut*, va desemna nu doar acest râu concret, dar și toponimul Prut – „sat care face parte din raionul Noua Suliță”. Prin urmare, concluzia lui G. Frege că „numele propriu reprezintă o abreviere pentru o mulțime de descriții” nu poate fi acceptată în totalitate, din simplul motiv că această „sumă de descriții” are, în funcție de situație, referenți diferiți.

Un aport considerabil la studierea semnificației numelor proprii îl are savantul rus D. I. Ermolovici, care, în lucrarea *Имена собственные на стыке языков и культур*, lansează o cu totul altă opinie, potrivit căreia oamenii comunică, în fond, prin intermediul semnelor lingvistice, acestea având atât formă, cât și conținut. Asumează conținutul semnului lingvistic determină obiectul și semnificația acestuia, iar legătura dintre forma și conținutul semnului lingvistic generează **nominația**. În funcție de caracterul nominației, numele lucrurilor se împart în comune și proprii. Obiectul denumit de numele propriu se numește **referent** sau **purătorul numelui**,

care, în opinia lui D. I. Ermolovici, poate fi un om, un animal, o companie, o regiune geografică, un corp ceresc sau un titlu de carte, de film. Astfel, cercetătorul face câteva precizări de principiu:

1. Toate numele proprii posedă semnificație, comunicând astfel despre existența unui obiect.
2. Cele mai multe nume proprii denumesc o anumită clasă de obiecte, dintre care unul se individualizează. Ar fi inadecvat să vorbim despre antroponime, toponime, zoonime sau alte categorii de nume proprii, dacă ele nu ar fi asociate cu omul sau cu regiunea geografică respectivă.
3. Desemnând un obiect individual, numele propriu are menirea de a-l numi în mod concret.
4. Numele proprii, de regulă, ne oferă o informație despre obiect. Acest volum de informație poate fi amplu sau redus și depinde direct de aria de răspândire a numelui în colectivitatea de vorbitori [214, p. 11].

Sintetizând cele enunțate de către savantul rus, cu referire la semnificația numelor proprii, putem remarca, cel puțin, patru componente esențiale ale acestora, și anume:

1. *de introducere*, care asigură și garantează existența obiectului denumit. Această componentă aduce cu ea mesajul: „Acest obiect există.” Este un element specific tuturor semnelor lingvistice, atât numelor comune, cât și celor proprii;
2. *de clasificare*, care denotă / certifică apartenența obiectului la o anumită clasă, care se va numi denotatul numelui. Denotatul antroponimelor sunt oamenii, al zoonimelor – animalele, al toponimelor – continentul, țara, insula, strada. Această componentă aduce cu ea mesajul: „Acest obiect este om (râu sau țară)”;
3. *de individualizare*, care evidențiază un obiect din clasa denotatului (acest obiect se numește referentul numelui). Este o componentă care aduce mesajul: „Există un asemenea om, care se numește Ion, un asemenea râu, care se numește Nistru”;
4. *de caracterizare*, prin care informația invocată de către referent îl face pe interlocutor să înțeleagă despre ce sau despre cine este vorba. Această componentă a semnificației transmite mesajul: „Nistru, cel mai mare râu de pe teritoriul Republica Moldova, este situat la granița acesteia cu Ucraina” [214, p. 12].

Divergențele legate de perspectiva prezenței sau a absenței sensului lexical și a relației cu obiectul la care se referă, în viziunea cercetătoarei M. Andrei, ar putea fi soluționate prin raportarea numelor proprii la dihotomia limbă – vorbire (langue-parole) [4, p. 26]. Doar aplicând principiul dihotomizării, vom înțelege mult mai ușor de ce, la nivelul limbii, numele proprii, la

fel ca și cele comune, exprimă noțiuni generale și de ce antroponimele, toponimele, hidronimele etc. au un caracter individual și denotă un obiect concret.

Tentativele specialiștilor din diferite domenii (lingvistică, logică, filozofie) de a aborda și de a soluționa problema definirii numelor proprii, din punct de vedere semantic, referențial, conotativ și denotativ s-au soldat cu apariția și cu lansarea diverselor teorii eterogene, printre care am semnalat: teoria referinței directe, teoria descriptivistă a referinței, teoria istorico-cauzală a referinței.

1.2. Abordarea numelor proprii în teoria filosofică a denumirii și denominației.

Teorii ale referinței

Teoria referinței directe este fundamentată de către J. S. Mill, în lucrarea sa *A System of Logic*. Conform acesteia, numele proprii sunt vide de sens, având doar un rol referențial direct, fără a fi intermediat de vreun conținut descriptiv asociat.

Adept al logicii tradiționaliste, J. S. Mill analizează numele prin prisma elementelor componente ale propozițiilor cu o structură trimembră / tripartită, constituită eminentemente dintr-un subiect logic, un predicat logic și dintr-o copulă, ce corelează logoformele cu funcție sintactică. În studiul său, savantul delimitează două tipuri de nume: *generale* sau *comune* și *singulare* sau *individuale*, tratându-le ca *nume concrete*, aplicate unor entități reale sau ficționale, și *nume abstracte*, utilizate în calitate de sateliți sau de atribute ale entităților materializate prin numele concrete. Astfel, cercetătorul introduce, în literatura de specialitate, controversata teorie a numelor proprii vide de sens sau teoria referinței directe, conform căreia numele, în sens larg, sunt clasificate în *conotative* și *nonconotative* [170].

Distincția dintre *numele conotative* și *cele nonconotative* se face prin intermediul relației acestor două tipuri de entități cu *denotatul*. Numele nonconotative, în cazul cărora există o conexiune semantică simplă între denotat și nume, semnifică denotatul (lucru sau însușire), spre deosebire de numele conotative, care realizează o legătură mediată cu denotatul lor. Această corelație este valorificată cu ajutorul unui atribut solicitat de termenul conotativ, care se interpune între nume și lucru și mijlocește raportul respectiv. Prin urmare, acest atribut, implicat de termenul conotativ, determină referința lui.

Teoria referinței directe sau problema numelor proprii nonreferențiale este contestată de către filosofi G. Frege și B. Russell, care lansează, în literatura de specialitate, teoria descriptivă a referinței numelor proprii.

1.2.1. Teoria descriptivă a referinței

La 49 de ani de la apariția lucrării *A System of Logic* a lui J. S. Mill, savantul german G. Frege, în articolul *Despre sens și semnificație*, propune o nouă teorie a referinței. E vorba de *teoria referinței descriptiviste*, cunoscută drept *puzzle-ul lui Frege* și care, de fapt, constituie un răspuns tranșant la teoria milliană a referinței, conform căreia „un nume propriu este doar un semn fără un sens, pe care îl conectăm în mintea noastră cu ideea subiectului, iar în momentul în care semnul este văzut de ochii noștri sau ne apare în minte, noi putem să ne gândim la acel obiect individual” [170, p. 158]. Imaginea semnului „pe care îl conectăm în mintea noastră cu ideea subiectului” punctează, în fond, cadrul în care se dezvoltă descriptivismul ca teorie a referinței.

G. Frege, recunoscut drept întemeietor al logicii moderne, critică și respinge ideea că numele propriu este doar un semn fără sens, argumentând că numele proprii de tipul *Luceafărul de dimineață* și *Luceafărul de seară* au aceeași referință, iar valoarea semantică a acestora diferă la nivelul sensului [46]. Aceste exemple de nume reprezintă chiar descifrarea *puzzle-ului lui Frege*, care constă în adăugarea unui nivel – *Sinn (sensul)* – la valoarea semantico-referențială a unui nume.

Importanța teoriei descriptiviste a numelor proprii rezidă în faptul că semnificația sau conținutul semantic al unui nume este asociat cu descripția pe care vorbitorul o atașează numelui (sensul numelui propriu fiind diferit de la vorbitor la vorbitor), în timp ce referentul este determinat de obiectul care satisface aceste descripții.

În acest context, sensul fregean corespunde cu cel al **descripțiilor definite**, noțiune pusă în circuitul comunicațional de către de B. Russell, conform căreia o descripție definită reprezintă o entitate: „Dacă „c” este o sintagmă denotativă, se poate întâmpla să existe o entitate „x” (nu se poate să fie mai mult de una), pentru care propoziția „x” e identică cu „c” [179, p. 480]. În această situație, entitatea „x” este denotatul sintagmei „c”, iar un vorbitor poate folosi o expresie ce denotă o anumită entitate.” Din punct de vedere semantic, o descripție definită și referentul unui nume sunt corelate între ele, referentul corespunzând obiectului care satisface partea descriptivă a ceea ce savantul numește „descripții definite”.

B. Russell crede că numele de tipul: *Ion, Maria, Mihai Eminescu, Margareth Thatcher* etc. reprezintă un simbol, o abreviere a descripțiilor definite, viziune care a fost respinsă în favoarea ideii că numele propriu este asociat cu un „cluster”, propusă de către J. Searle [181, p. 171].

J. Searle asociază numele proprii cu un mănunchi de descripții care reprezintă niște „cârlige”. Așadar, sensul fregean este echivalent cu *ideea despre obiect*, iar *mănunchiul-de-descripții* coincide cu ceea ce G. Frege numește „*archive ale propriilor experiențe*”.

Astfel, dacă G. Frege afirmă că sensul unui nume este prezentat prin referința aceluiași nume, atunci J. Searle argumentează că semnificația, conotația unui nume este realizată datorită descripțiilor definite. Or, acestea constituie niște trăsături esențiale, ce ne ajută să identificăm obiectul.

În concluzie, remarcăm că adepții teoriilor descriptiviste G. Frege, B. Russell, J. Searle au încercat să introducă un element intermediar între nume și referentul acestuia – *sensul*, care este sugerat de descripția unic identificatoare, pe care utilizatorul o atașează numelui. Astfel, potrivit teoriei descriptiviste, „numele proprii sunt expresii cu referință paradigmatică sau termeni referențiali, care se referă la sensul unui context descriptiv, asociat cu acel nume” [143, p. 1]. Contextul descriptiv, în opinia acestor savanți, este unicul indiciu care determină referentul numelui.

Toeria descriptivistă a numelor proprii a fost contestată, respinsă de unii cercetători, printre care S. Kripke și R. B. Marcus, care afirmă că numele proprii nu sunt elemente echivalente, din punct de vedere semantic, cu descripțiile definite. Astfel, R. B. Marcus susține că „numele proprii trebuie considerate drept o „etichetă” [166, p. 13], acestea referindu-se direct la purtătorul lor, și nu prin intermediul descripțiilor.

O viziune similară este promovată și de către S. Kripke, care, în lucrarea *Numire și necesitate*, demonstrează că „numele proprii au referință directă, fără a fi mediate de vreun context descriptiv asociat” [76, p. 7]. Concepția lui S. Kripke este axată pe trei argumente fundamentale: *epistemic* (sau problema necesității nedorite), *modal* (sau problema rigidității) și *semantic* (sau problema ignoranței sau a erorii), prin intermediul cărora a pus bazele teoriei cauzale a referinței.

1.2.2. Teoriile istorico-cauzale ale referinței

În lucrarea *Numire și Necesitate*, S. Kripke propune un nou concept despre interpretarea procesului numirii, susținând ideea că mecanismul de referință a numelor proprii este, în fond, o relație istorico-cauzală, care se stabilește între nume și denotatul lui. În opinia savantului, comportamentul numelor proprii diferă vădit de cel al descripțiilor definite, numele proprii fiind *designatori rigizi*, ce desemnează același obiect în toate contextele (lumile, în opinia savantului) posibile. Prin „nume”, autorul înțelege „un nume propriu, adică numele unei persoane, al unui oraș, al unei țări” și care trebuie utilizat în așa manieră / în așa fel, „încât să *nu* includă descripții

definite, ci doar acele lucruri ce ar fi numite „nume proprii” în limbajul obișnuit”. Termenul comun, care poate include atât numele, cât și descripțiile, este „designator” [76, p. 29]. Designatorul rigid este, în acest sens, „ceva ce există în fiecare lume posibilă” [Idem, p. 47]. Recurgând la acest argument, S. Kripke este convins de faptul că descripțiile definite sunt designatori nonrigizi, inapți să se refere la același obiect în toate lumile posibile.

Concepția cercetătorului se bazează pe ideea imaginară a lumilor posibile, inclusiv pe teza lui J. Searle: „Pentru ca numele X să se refere la obiectul x, trebuie ca un număr destul de mare dintre descripțiile asociate lui să fie adevărate” [76, p. 47]. De altfel, S. Kripke, în cele trei prelegeri ale sale, critică teoria descriptivistă a referinței, invocă „trei linii de argumentare în respingerea descriptivismului”, care, ulterior, în literatura de specialitate, au fost sintetizate și promovate sub forma celor trei entități distincte: argumentul semantic (care e axat pe posibilitatea contingenței tuturor descripțiilor atașate unui nume), argumentul epistemic (care respinge teza mănunchiului de descripții), argumentul modal (care are drept scop demontarea tezelor, potrivit cărora numele nu are un referent unic și nu denotă întotdeauna persoana implicată, așa cum presupune J. Searle.

Pentru a combate teoria descriptivismului, S. Kripke intenționează să elaboreze un concept de alternativă privind funcționarea mecanismului referențial, ce vizează constituirea referinței numelor proprii:

1. Referința este strâns legată de „botezul inițial”, când obiectul numit este direct perceput de membrii comunității, fiind prezentat printr-o descripție.
2. După ce a fost acceptată referința, numele este valorificat și transmis, printr-un lanț causal, de la vorbitor la vorbitor. Transmiterea unui nume N, grație lanțului causal, de la un vorbitor S la un vorbitor S', este condiționată de faptul că vorbitorul S' trebuie să utilizeze numele cu aceeași denotație cu care a preluat-o.

Prin urmare, numele propriu este eminent un designator rigid și vizează un obiect concret, iar referința lui este introdusă și fixată prin intermediul *botezului inițial*. Ulterior, numele este transmis de la vorbitor la vorbitor, creându-se un lanț causal, datorită căruia referința numelui este preluată, utilizată și înțeleasă la nivelul convenției lingvistice.

S. Kripke, după cum s-a constatat, nu este unicul teoretician care critică teoria descriptivistă a referinței numelor proprii. H. Field și H. Putnam sunt alți doi promotori consecvenți ai teoriei referinței causale, care au contribuit la dezvoltarea filosofiei limbajului și au pus bazele teoriei „externalismului semantic”, ce susține ideea lanțului causal al referinței.

Concepția lanțului causal și modul în care S. Kripke a descris mecanismul de referință a numelor proprii a fost respinsă și de către G. Evans. Astfel, G. Evans, în eseu *Teoria causală a numelor proprii*, invocă câteva argumente împotriva teoriei formulate de S. Kripke.

Un argument la care apelează G. Evans este acela că, potrivit teoriei cauzale, numele proprii sunt designatori rigizi și nu permit schimbarea referinței. Savantul demonstrează că, uneori, o interpretare greșită generează o cu totul altă situație, când numele propriu deja nu se mai referă la obiectul propriu-zis, pe care l-a desemnat, inițial, în momentul botezului. De, exemplu, toponimul Madagascar, de la început, a fost purtat de o porțiune a continentului african, pe care Marco Polo l-a atribuit unei insule africane. Astfel, a avut loc un transfer de nume. „Din momentul în care Marco Polo s-a referit la insulă, folosind numele Madagascar, acestuia i s-a schimbat referința. Mai mult decât atât, o anumită perioadă, referința numelui Madagascar a fost ambiguă, întrucât desemna atât insula, cât și porțiunea continentului african. Dacă ar fi să analizăm transmiterea referinței prin intermediul lanțului cauzal, „aceasta ne-ar trimite la porțiunea continentală a Africii și nu la insulă” [146, p. 301].

Așadar, susține G. Evans, „este clar că teoria cauzală neamendată este inadecvată” și trebuie să admitem că „intențiile vorbitorilor de a folosi un nume cu referire la ceva să conteze vădit la determinarea a ceea ce numele denotă”, pentru că „relația cauzală este esențială și se află între stările și acțiunile obiectului și corpul de informații al vorbitorului – nu între botezarea obiectului cu un nume și folosirea actuală a vorbitorului” [Ibidem].

Abordarea numelor proprii în teoria filosofică a denumirii și denominației este legată de lansarea teoriilor de referință a numelui – **teoria referinței directe, teoria descriptivă a referinței, teoriile istorico-cauzale ale referinței** – promovate de către logicieni și filozofi consacrați, precum J. S. Mill, B. Russell, G. Frege, S. Kripke. Teoriile în cauză au fost dezvoltate, mai târziu, de către R. Coates și W. van Langendonk, lingviști renumiți, care studiază în profunzime numele proprii în contextul „utilizării acestora ca forme de adresare” [191, p.56], pornind de la teoria actelor de vorbire elaborate de J. L. Austin și J. Searle.

1.3. Abordări ale antroponimelor în lingvistica actuală

Onomastica se bucură de o atenție deosebită în cadrul cercetărilor științifice, datorită caracterului său interdisciplinar. Ea preocupă, în același timp, și lingviștii, și traducătorii, și etnologii, și geografii, și sociologii, și istoricii, tocmai prin optica diferită a acestora asupra obiectului de studiu – numele propriu.

Lingviștii ruși Iu. A. Râlov, A. V. Superanskaia, Z. A. Șamhalova, D. I. Ermolovici consideră că, pentru a studia și a sistematiza lexicul onimic, în general, și cel antroponimic, în special, trebuie luate în considerare atât caracteristicile lingvistice, cât și cele extralingvistice ale numelor proprii, cum ar fi: 1. obiectul numit (persoană, loc, corp ceresc etc.); 2. domeniul și scopul utilizării numelui, pornindu-se de la dihotomia nume oficial – nume neoficial; 3.

popularitatea numelui în microgrup sau macrogrup; 4. structura numelui; 5. perioada în care numele a apărut și evoluția lui (variantele și zona de utilizare a lor); 6. etimologia și semnificația numelui din perspectiva dihotomiei limbă – vorbire; 7. nuanțele conotative / valorile stilistice ale numelui; 8. componenta etnoculturală a onimelor, precum și factorii sociolingvistici, dat fiind faptul că orice entitate onimică este un produs al dezvoltării socioculturale a comunității, care a luat naștere în anumite perioade istorice și este transmis din generație în generație [233, p. 130; 240, p. 10].

Analiza lexicului antroponimic din perspectiva factorilor lingvistici, extralingvistici și sociolingvistici scoate în vileag următoarele funcții ale antroponimelor:

1. nominativă – principala funcție a unui nume. Nomiția, specifică V. A. Superanskaia, include în sine toate celelate funcții ale numelor, diferențiate în vorbire.
2. de identificare, care se realizează prin intermediul numelui complet: prenume, nume de familie și patronimic (în limbile în care acesta există);
3. social-distinctivă – distinge indivizii unul față de celălalt, indică locul și statutul persoanei în societate;
4. expresiv-emoțională – contribuie la exprimarea emoțiilor și a sentimentelor unei persoane, sugerează relațiile dintre oameni și se realizează cu ajutorul prenumelor și al formelor derivate ale acestora, care pot avea diferite valori conotative;
5. etnoculturală, numită și funcția cumulativă, deoarece concentrează, păstrează informații ce indică limba și cultura în care a apărut și funcționează o anumită entitate onimică.
6. deictică;
7. de „introducere în serie” – arată că anumite persoane fac parte din același grup național / social, provin dintr-o zonă geografică specifică sau sunt membri ai unei familii. Această funcție presupune prezența unor indici morfologici [204, p. 50; 237, p. 266].

Multiduninea funcțiilor pe care le realizează antroponimele demonstrează caracterul universal al acestor unități lingvistice și impune abordarea numelor din punct de vedere lingvistic, istoric (dialectologic), etnocultural, logic, sociolingvistic, psiholingvistic și pragmatic, fapt care face din onomastica modernă o disciplină complexă, care are propriile probleme și metode de cercetare.

Onomastica dialectologică / regională este un domeniu de graniță între lingvistică, dialectologie și istorie. Cercetările de onomastică dialectologică se ocupă de studiul originii și funcționării unităților antroponimice într-o zonă concretă și scot în evidență vechimea numelor, tendințele de modificare a onomasticonului specific regiunii respective, interferențele culturale dintre populația autohtonă și alte etnii. De asemenea, onomastica dialectologică reliefează

anumite forme dialectale / regionale ale entităților antroponimice, ce contribuie la examinarea particularităților culturale și lingvistice la nivel fonologic, derivațional sau la cel lexical.

Studiile de onomastică dialectologică demonstrează că analiza onomasticonului unei regiuni relevă elementele de substrat, adstrat, de limbă literară la diferite etape de dezvoltare a localității, venind și în ajutorul dialectologiei.

În spațiul european, s-au ocupat de onomastica dialectologică, cercetători, precum: D. Postles, *Naming the People of England* (2006); J. M. Anderson, *Onomastics* (2006); A. N. Anisimova, *Evoluția sistemului antroponimic rusesc* (2004); O. A. Leonovici, *În lumea antroponimele englezești* (2002); Iu. A. Râlov, *Numele proprii în limbile europene* (2006) etc., iar în spațiul românesc, s-au ocupat lingviști precum: Șt. Pașca, *Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului* (1936); N. A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc* (1963); Al. Graur, *Nume de persoană* (1965); Ch. Ionescu, *Antroponimia românească* (1979), *Mica Enciclopedie Onomastică* (1975), *Sistemul antroponimic românesc în secolul al XIV-lea și al XV-lea* (1980), *Observații asupra sistemului antroponimic românesc* (1976); I. Iordan, *Dicționar al numelor de familie românești* (1983), *Influența modei asupra numelor de persoane* (1979); S. Dănilă, *Sub fascinația lingvisticii bănățene. Cercetări, ipoteze, note de lectură* (2012); V. Goicu, *Nume de persoană în Țara Zarandului*. (1996), Gh. Bolocan, *Prenumele actuale – inventar și repartitie teritorială* (1999); Iu. Burci, *Antroponimie în diacronie. Privire specială asupra Iașului* (2001); Gh. Chende-Roman, *Antroponimie: din Onomastica Țării Silvaniei* (2009); A. Balan-Mihalovici, *Dicționar onomastic creștin* (2009), M. Cosniceanu, *Studiu asupra numelor de persoane* (1973), Vl. Zagaevski, V. Răileanu, A. Dumbrăveanu etc.

Studierea antroponimiei din perspectivă sociolingvistică presupune analiza inventarului de nume din punctul de vedere al evoluției și al modificării acestuia sub acțiunea factorilor socioculturali, funcționarea antroponimelor în context micro- și macrosocial, în funcție de diversitatea lingvistică, influențele dintre forma standard și variantele nonstandard ale limbii, condiționate de factorii extralingvistici, de bilingvism și multilingvism, de limbi și varietăți lingvistice în contact.

Ideea că antroponimul reprezintă un semn sociolingvistic a fost lansată în literatura de specialitate de către savantul rus V. A. Nikonov, care, în lucrarea *Имя и общество* demonstrează că numele este un semn, un indicator social, deoarece ia naștere și funcționează în societate și pentru societate / comunitate. Apariția numelor este determinată de evenimentele social-culturale și politice, care au loc în societate, într-o anumită epocă, într-o regiune geografică concretă și de tendințele modei lingvistice [226, p. 80].

Cercetătorul rus O. A. Leonovici completează concepția propusă de V. A. Nikonov, argumentând că evoluția antroponimiei depinde nu doar de evenimentele social-culturale și de

cele politice din societate, ci și de componența etnică, lingvistică și confesională a populației dintr-o zonă oarecare. O. A. Lenovici, de asemenea, susține că evoluția sistemului antroponimic este în strânsă conexiune și cu factorii ce îi influențează pe părinți să aleagă numele unui nou-născut, cum ar fi:

1. moda onomastică (de exemplu, la sfârșitul secolului al XVII-lea, în Marea Britanie, erau populare numele Elizateth și Mary, iar, spre sfârșitul sec. al XX-lea, cele mai frecvente prenume feminine sunt Christe și Susan);
2. relația dintre nume și statutul social al purtătorului (bunăoară, în Anglia, numele Abigail, tradițional, era atribuit servitoarelor);
3. tendința părinților de a evita disfoniile / asocierile supărătoare dintre numele de familie și prenume;
4. dorința / intenția părinților de a fi originali, un factor extrem de actual, când părinții au libertatea de a inventa și de a oferi copiilor numele pe care le-au ales. Folosirea tot mai frecventă a diminutivelor și a formelor scurte, provenite de la prenumele tradiționale, ce s-au impus ca nume independente, reprezintă o consecință a dorinței de originalitate și chiar o inovație în antroponimia contemporană, la nivel global.
5. religia;
6. conotația pozitivă a numelor;
7. relația dintre nume și locul / zona unde s-a născut copilul (de exemplu, numele Yorick arată că purătorul lui este originar din sudul Angliei);
8. tendința de a evita numele care se regăsesc în structura expresiilor frazeologice și care pot genera o conotație negativă;
9. acordarea numelor în cinstea unor personalități celebre sau a personalităților istorice [223, p. 9].

Astfel, studierea inventarului de nume din perspectivă sociolingvistică, prin prisma factorilor ce îi influențează pe părinți în alegerea unui nume, scoate în evidență informații ce țin de nivelul de educație al onomatetului (părinții în calitate de agenți care oferă numele), de confesiunea religioasă și de etnia căreia îi aparțin, de aspectul gender, de concentrarea / popularitatea sau frecvența numelor într-o regiune concretă și de stabilitatea onomasticonului. De asemenea, cercetarea entităților antroponimice, din punct de vedere sociolingvistic, demonstrează că antroponimia se află într-un proces continuu de modificare, de completare și de înnoire.

Savantul român O. Felecan argumentează că analiza sociolingvistică a antroponimiei, arată că, în ultimele decenii, nominația are un caracter inovativ, aflându-se sub înrâurirea mass-mediei și a procesului de globalizare, puternic reflectat în toate sferile vieții culturale și sociale.

Acest fapt a îndepărtat numitorii de principiul religios străvechi, existent în Antichitatea romană – *nomen est omen*. Nerespectarea acestei reguli a dus la îndeplinirea a trei funcții „simbolice” ale prenumelor: o *funcție separatoare*, ce are rolul de a-i individualiza pe purtători, o *funcție unificatoare*, ce reunește posesorii unor nume de botez, și o *funcție de prestigiu*, ce se referă la statutul oamenilor în societate, care face distincție între cei aflați în vârful ierarhiei sociale și cei situați la baza acesteia [53, p. 13].

Onomastica sociolingvistică, de asemenea, demonstrează că factorii care influențează alegerea unui nume duc la apariția unor stereotipuri colective, ce presupun manifestarea unor caracteristici culturale, lingvistice și extralingvistice, care se reflectă în actul de numire, sporind interesul cercetătorilor pentru studierea antroponimiei în corelație cu limba și cultura poporului în care funcționează entitățile antroponimice.

Așadar, spre sfârșitul secolului al XX-lea, începutul secolului al XXI-lea au apărut o serie de lucrări, care tratează aspectul etnocultural al numelor de persoană, cum ar fi cele ale lui N. G. Komlev, *Componenta structurii semantice a cuvintelor* (1969); V. Blonar, *Distribuția modelelor antroponimice...* (1980); Au. Pop, *Numele proprii – un paradox semantic studii de onomastică* (1987); E. L. Berezovici, *Probleme etnolingvistice în studiile onomastice* (1999); M. V. Golomidova, *Sistemul antroponimic rusesc de-a lungul secolelor*, (2005); V. G. Kostumarov, N. D. Burnicova, *Spunând puțin, spunem multe* (2003); L. M. Sapojnikova, *Componenta etnoculturală din structura numelor proprii monoreferențiale* (2015); A. A. Cernobrov, *Teoria numelui: Limbă – filozofie – cultură* (1999) etc.

Aceste studii confirmă faptul că în toate limbile există formule denominative specifice, în a căror structură intră o serie de afixe, ce contribuie la manifestarea componentei etnoculturale a antroponimelor. Informația de natură etnoculturală, înglobată în aceste afixe, constituie o mărturie evidentă despre evoluția limbii, posedă seme ca: persoană, gen (masculin, feminin) și oglindește identitatea națională a purtătorului, apartenența religioasă, statutul social și vârsta lui.

Cercetătorii V. G. Kostumarov și N. D. Burnicova sunt de părerea că antroponimele reprezintă niște **logoepisteme** sau semne marginale ale limbii, a căror înțelegere adecvată necesită o bună cunoaștere atât a codului (limbajului), cât și a informațiilor transmise de acest cod (limba). Analiza entităților antroponimice, din punct de vedere etnocultural, scoate în evidență corelația dintre cultură și limbă, reflectă conștiința individuală și colectivă a unui popor, demonstrează că numele sunt un rezultat al reflectării realității în conștiința umană, iar semnificația lor implică existența unui set complex de informații lingvistice, asociate / îmbinate cu cele despre obiectul numit [208, p. 3].

Specificul etnocultural al antroponimelor este în strânsă legătură cu **onomastica literară** – un domeniu de graniță între lingvistică și literatură. Astfel, **onomastica literară** presupune investigarea numelor proprii, excerptate din operele literare și analizarea acestora cu mijloace lingvistice.

Onomastica literară este tratată de către savanți precum E. M. Levina, *Spațiul onomastic în discursul artistic* (2003); Iu. A. Karpenko, *Specificul numelor proprii în opera literară* (1986); T. Hermans, *Traducerea numelor proprii* (1988); M. V. Golomidova *Nominația în literatura artistică* (1998) etc. Studiile ce țin de onomastica literară au ca reper fie o operă, fie un scriitor și sintetizează constatări referitoare la conținutul semantic al numelor, la motivarea folosirii lor în text, la etimologia acestora, la particularitățile fonetice și grafice ale lor și aduc precizări de ordin stilistic (conotațiile numelor).

În lingvistica românească, bazele onomasticii literare au fost puse de către G. Ibrăileanu, în 1926, prin studiul *Numele proprii în opera comică a lui Caragiale*. Mai târziu, onomastica literară a fost abordată de către lingviști precum Au. Pop, *Obiectivele onomasticii literare* (1990); O. Papadima, *Numele personajelor literare, funcție stilistică și emblemă morală* (1980); O. Vințeler, *Cu privire la studiul onomasticii operelor literare* (1981); Al. Christureanu, *Onomastică și comedie* (1990); M. Istrate, *Numele propriu în textul narativ, aspecte ale onomasticii literare* (2005) etc.

Numele personajelor din opera literară oferă informații de ordin lingvistic, stilistic, sociologic și sunt relevante pentru cunoașterea universului psihic al scriitorului, datorită legăturilor inerente dintre conștient și subconștient, dintre intenție și arbitraritate. De aceea alegerea numelui unui personaj nu poate fi o întâmplare, fără un principiu conștient sau mai puțin conștient, care să stea la baza investiției personajului, în primul rând, cu o identitate nominală. De exemplu, modul de desemnare a personajelor din creațiile lui I. L. Caragiale, I. Creangă, S. Vangheli și ale altor scriitori români prezintă o puternică ancorare în realitatea românească. Așa cum în antichitate a existat o motivație în acordarea numelui, la fel se întâmplă și în literatură. În scrierile artistice, pot fi regăsite și elemente ale sistemului onomastic popular de denominație, bunăoară, exprimarea filiației, în textele lui I. Creangă: *Nic-a lui Ștefan a Petrei, Măriuca Săvucului, bădița Vasile a Ilioaei etc.*

Onomastica literară este o ramură a lingvisticii care îi preocupă, în special, pe traducători. Sub aspectul traducerii, numele pot fi divizate în două categorii: convenționale (tradiționale) și nume încărcate de sens [139, p. 49]. Convenționale sunt acele nume care par „nemotivate” pentru traducere, deoarece nu au încărcătură semantică și nu trebuie să fie adaptate în limba țintă la nivel morfologic și fonologic, cum ar fi: *John Longdon, Ilie Moromete* sau numele ce au obținut un statut internațional, de exemplu *Minerva*. Numele cu încărcătură semantică sunt cele

„motivate” pentru traducere, care sunt sugestive și expresive. Aici se includ numele inventate sau realiile ale căror deducții culturale sau istorice pot fi considerate un fundament al cunoștințelor enciclopedice, ce îl familiarizează pe cititor cu o nouă cultură, specifică unui popor. Distincția dintre cele două clase de nume este că numele expresive au legătură cu vocabularul limbii, de exemplu, *Cetățeanul turmentat*, iar cele sugestive posedă încărcătură semantică, cum ar fi *Nae Cațavencu*, *Făt-Frumos*, *Ileana Cosânzeana*, *Ochilă*, *Prâslea*.

T. Herman, I. Condrea au stabilit diferite metode și procedee de traducere a termenilor, în general, dar aplicabile și pentru numele proprii. Astfel, din punct de vedere teoretic, există cel puțin patru modalități de traducere a numelor proprii din limba sursă în limba țintă. Ele pot fi **copiate**, adică reproduse în limba țintă, exact așa cum sunt scrise în textul din limba sursă. Pot fi **transcrise**, **adaptate** sau **transliterate la nivel ortografic** sau **fonetic**. Numele irelevante pot fi **substituite** în limba țintă sau pot fi traduse, în cazul în care există un echivalent care transmite același mesaj. Aceste procedee pot fi și combinate, deoarece numele proprii pot fi copiate sau transcrise și suplimentar traduse sau explicate de autor în nota de subsol. Există și metode alternative: omiterea numelui propriu în textul tradus în limba țintă sau substituirea lui printr-un nume comun, care, de obicei, face referire la personaj [147, p. 14].

Folosirea numelor proprii în discursul artistic, și nu numai, a dus la apariția cecetărilor de antroponimie pragmatică – ramură a onomasticii ce are drept obiect de studiu modul de utilizare a numelor proprii, ținându-se seama de context, performanță, atitudini și motivații ale locutorului, subordonate ierarhic funcției comunicative a limbajului, pentru a interpreta și a înțelege informația pe care o conțin numele (atât cele reale, cât și cele din opera literară).

Se consideră că bazele studierii antroponimiei pragmatice au fost puse de către J. S. Mill, G. Frege, B. Russell, care au tratat numele proprii în termeni de sens și referință, de conotație și denotație. Mai târziu, perspectiva pragmatică a antroponimiei a fost cercetată de către savanții R. Coates și W. van Langendonck. Aceștia analizează numele proprii din punctul de vedere al actelor de limbaj și în funcție de elementele extralingvistice, ce vizează intenția comunicativă a subiectului, expresiile indexice (locul, timpul), deicticele.

Mai mulți lingviști, printre care P.C. Ionescu-Perez, E. Iu. Rubțova și S. I. Garagulea argumentează că studierea **antroponimiei sub aspect pragmatică** are menirea de a explica apariția diverselor unități antroponimice și de a descrie modul de funcționare a numelui ca element al comunicării, marcat pragmatic și lingvo-/ etnocultural. Actul nominației însă trebuie investigat prin optica individualizării și a identificării ființelor umane, căci acesta se realizează prin semne lingvistice specializate pentru un atare rol. De asemenea, se promovează ideea că evoluția / modificarea onomasticonului are loc prin intermediul agentului / onomatetului, care alege și folosește o anumită formă a numelui, pentru a înfăptui un act de vorbire [66; 234; 215].

Prin urmare, antroponimia pragmatică presupune studierea onomasticonului din perspectiva intenționalității, a motivelor de acordare a numelui, a asociațiilor pe care le creează numele în mintea agentului și sunt codificate în forma și structura numelui.

Antroponimia pragmatică se referă la nominație dintr-o dublă perspectivă: cea structurală (din punctul de vedere al poziției în sistem) și cea funcțională (prin care se stabilește raportul dintre sistemul antroponimic, ca dimensiune socială, și interpretarea sistemului, ca dimensiune individuală, relevând rolul vorbitorului în construcția mesajului, în discursul antroponimic). Acest lucru necesită a lua în vedere următoarele componente fundamentale ale actului denominației: a) specificul actului de numire (condiții de selectare a numelor, agenții implicați în numire); b) structura sistemului de denominație; c) funcțiile în context ale unităților antroponimice (nume) [81, p.2].

Savantul rus S. I. Garagulea accentuează că utilizarea numelor în context a contribuit la apariția a două grupuri de antroponime: *antropoforme-nucleu* și *antropoforme periferice*. Antropoforme-nucleu sunt numele standard, oficiale, care, în procesul comunicării, sunt supuse modificărilor fonetice, trunchierilor, derivărilor, transformărilor gender și duc la apariția antropoformelor-periferice – forme scurte, hipocoristice, variante modificate ortografic ale prenumelor standard – favorizând, astfel, schimbarea, înnoirea și completarea sistemului antroponimic existent [215, p. 118].

Apariția antropoformelor periferice demonstrează că sistemul antroponimic este deschis spre modificare și este influențat de factorii pragmatici (contextul / cadrul situațional, intenția emițătorului / onomatetului, dorința de individualizare), de factorii psihologici și de cei etno- / lingviculturali etc. Factorii pragmatici sunt cei care arată că, în planul expresiei, numele posedă diferite conotații stilistice (oficial, familiar, dezmiertător, ironic etc.), lucru care este observat, în special, în cazul hipocoristicelor și al variantelor modificate ortografic ale prenumelor calendaristice.

Tentativele specialiștilor de a analiza antroponimele din diverse perspective: dialectologică (evoluția numelor în diacronie), sociolingvistică (utilizarea numelor în micro- și macrogrup, apariția formelor oficiale și neoficiale ale numelor), etnoculturală (relația dintre limba și cultura în care a luat naștere numele), literară, pragmatică (funcționarea numelor în discurs) denotă caracterul complex și interdisciplinar al acestei clase de onime.

1.3.1. Numele propriu de persoană ca semn lingvistic

Este cunoscut că numele proprii sunt lipsite de posibilitatea de abstractizare și se referă la un singur obiect, de aceea, spre deosebire de numele comune, ele constituie o clasă aparte de semne, al căror studiu trebuie să pornească de la funcția lor denotativă (denominativă), care are scopul de a diferenția, a individualiza, ceea ce impune numelor proprii statutul de semne lingvistice specifice.

Semnele lingvistice, în accepția lui F. de Saussure, reprezintă „o entitate psihică cu două fețe – concept și imagine acustică, elemente strâns legate între ele și care se implică unul pe celălalt” [109, p. 86]. E un principiu respectat, în totalitate, de numele comun, întrucât numele proprii reprezintă semne lingvistice „cu structură și funcționare simplificată” [65, p. 41]. Dacă în cazul numelui comun, auzind cuvântul, vom putea, cu ușurință, să ne imaginăm conceptul, adică obiectul, atunci „semnificatul substantivului propriu este doar reprezentarea obiectului denumit, nu și conceptul”, numele propriu „trimițând spre clasa din care s-a desprins, asumându-și-o, dar fără a o mai reprezenta” [65, p. 41].

Cuvântul, prin conținutul său semantic, este într-o corelație indisolubilă cu realitatea pe care o reprezintă, iar procesul denominării începe întotdeauna de la un obiect (persoană, localitate, apă, corp ceresc etc.). În acest caz, pe primul plan se situează relația dintre obiect, complexul sonor, în viziunea lui F. de Saussure, și conceptul pe care îl reprezintă, pe al doilea plan însă se află raportul dintre concept și forma lingvistică. Acest fapt avansează problema definirii numelui propriu în calitate de cuvânt sau de semn lingvistic, care nu este total lipsit de sens, întrucât acesta, printr-un proces de abstractizare, se referă la o noțiune, deși nu o mai reprezintă. Astfel, se realizează funcția de individualizare a numelor proprii, pe care I. Roșianu le consideră denumiri singularizante ale celor generale, ce vizează un singur obiect [apud 65, p. 18].

Fiind monoreferențial și identificat pe baza unei convenții de semn individual, nu pe baza unui sens general, numele propriu ca semn lingvistic leagă imaginea acustică nu de un concept general, ci de un individ concret, particular. Deci, numele propriu devine un semn al persoanei, deoarece se identifică cu aceasta, reprezentând-o [26, p. 156].

În cazul numelor proprii, imaginea acustică nu creează în mintea noastră conceptul, fiindcă acest nume nu reprezintă un concept general, realizat la nivelul convenției lingvistice, care poate fi înțeles și recunoscut de toți vorbitorii unei limbi, fiind semnificativ doar atunci când se știe referentul. Așadar, dacă numele comun ca semn lingvistic marchează „o entitate dintre imaginea acustică (semnificat) și concept (semnificație), atunci numele propriu, ca semn lingvistic, cuprinde 3 elemente: complex sonor (formă), semnificație (conținut) și referent

(corespondentul său real), iar specificul numelor proprii rezidă, în primul rând, în natura raportului dintre aceste 3 elemente [65, p.50].

Dat fiind faptul că numele proprii nu sunt semne primare, iar între obiectul denumit și nume nu există un raport de motivație, problema motivației și arbitrarității numelui propriu se pune diferit față de cea a semnelor verbale, în general. De aici și ideea că „Numele de persoană reprezintă semne lingvistice specifice, care nu întrunesc în totalitate ideea saussuriană de arbitraritate, mai ales, din cauza că acestea nu trec prin faza de „concept”. Celebra afirmație a lingvistului elvețian că „semnul lingvistic nu unește un lucru cu un nume, ci un concept cu o imagine acustică” nu este în totalitate aplicabilă în cazul antroponimelor, pentru că orice nume trimite la o persoană concretă, reală, chiar dacă „imaginea acustică” este mai mult arbitrară” [26, p. 1].

În practica denominării persoanelor, ideea de arbitraritate a semnelor lingvistice este exclusă din start. Dacă, inițial, prin atribuirea unui nume, părinții transmiteau celorlalți membri ai comunității informații despre persoana numită, numele având o motivație afectivă, cu timpul, această motivație s-a estompat sau s-a pierdut în totalitate, făcând ca multe nume să ajungă similare unei etichete [21, p. 109].

Astfel, există o diferență considerabilă între cele dintâi nume de persoană și cele pe care le folosim noi astăzi. În momentul atribuirii unui nume, nu se mai face legătura cu etimonul, numele unui copil fiind ales de părinții acestuia sau fiind dat în conformitate cu tradițiile locale culturale, religioase, de familie. De exemplu, în trecut, în Grecia, în mod tradițional, părinții alegeau prenumele pentru copil în a șaptea sau a zecea zi după naștere. Ei nu selectau un anumit prenume pentru că le plăcea cum sună, deoarece regulile de alegere a numelui în această țară erau destul de rigide: primul fiu trebuia să poarte prenumele bunicului după tată, prima fiică – numele bunicii după tată; al doilea fiu – numele bunicului după mamă, a doua fiică – numele bunicii după mamă; al treilea fiu – numele fratelui bunicului după tată, a treia fiică – numele surorii bunicii după mamă.

În România, de asemenea, tradiția, pe timpuri, impunea reluarea prenumelui în cadrul neamului. Astfel, primul născut, dacă era băiat, primea prenumele bunicului patern, dacă era fată, trebuia botezată cu numele bunicii după mamă.

În trecut, alegerea numelui unui nou-născut se baza pe ideea *nomen est omen*, care consemna credința că între numele omului și soarta acestuia există o legătură directă care i-o determină. Astăzi, părinții nu se mai gândesc la tradiție sau la semnul particular, la care trimite cuvântul sau numele. Acesta nu mai are încărcătură semantică corespunzătoare și nu mai este analizabil; nici cei ce le poartă, nici cei ce le acordă nu știu să le interpreteze din punct de vedere etimologic. Părinții de azi oferă copiilor nume englezești sau spaniole, deoarece consideră că

ceea ce nu-i al nostru, ceea ce-i străin, e și modern, și deosebit. Apariția numelui de persoană nu mai este condiționată de tradiție, ci „de anumiți factori sociali, psihologici, de influența mass-mediei, a literaturii, de anumite tendințe ale modei etc. Și totuși, din tot acest sistem, este exclus definitiv protagonistul, posesorul numelui, care nu poate avea vreo putere” [26, p. 1].

Cu toate acestea, prin evoluarea sistemului de denominație și prin obținerea statutului de semn distinctiv, numele proprii de persoană sau antroponimele reflectă unele aspecte privind naționalitatea, originea socială a individului, perioada istorică în care a trăit, dacă numele este nou sau vechi, sau apartenența la un anumit grup. De exemplu, prenumele ca: *Agafia, Isidor, Ionochentie, Olimpiada* etc. sunt considerate învechite și, în prezent, pot fi purtate numai de oamenii în vârstă, iar în literatura artistică denumesc, de obicei, personaje din generația mai veche fiind însoțite, de multe ori, de apelativele „moș”, „bade”, „mătușă”, „lele” [31, p. 40].

Modul de ortografiere a unui prenume: formă oficială, populară, hipocoristică sau formă scurtă, prenume compus (dublu sau triplu), structurile care intră în componența acestor prenume compuse arată, o dată în plus, că raportate la sistemul lingvistic, punctul de plecare al numelor proprii, al antroponimelor și al altor categorii de nume proprii îl constituie un singur obiect, ce are un conținut singular, raportat la un singur referent.

1.3.2. Actul de numire ca act de vorbire

Antroponimele, definite ca nume proprii de ființă umană, constituie un vast material al procesului comunicativ. Datorită faptului că fac parte din componența formulelor denominative individuale, a formulelor antroponimice oficiale sau a celor antroponimice neoficiale, acestea se integrează în structura unor semne lingvistice superioare, devenind „unități discursive prin care se realizează funcția de individualizare și de identificare a membrilor unui grup uman și a grupului considerat ca unitate” [66, p. 218–219].

În momentul în care numele a început să-i fie atribuit persoanei încă de la naștere, se schimbă calitatea lui de mesaj. Astfel, consideră onomasticianul român Gh. Chende-Roman [20, p. 20], are loc prima mare mutație în conținutul numelui și în întreaga încărcătură semantică / afectivă, pe care acesta o putea conține. Dacă, inițial, numele introducea o informație despre purtător, evidențiind o caracteristică fizică sau psihică a acestuia, mai târziu, când numele ajunge să fie acordat la naștere, informațiile pe care el le aduce sunt, de fapt, despre cel care oferă numele, și nu despre purtător. În această fază, prin intermediul numelui, părintele transmite sentimentele, starea lui de spirit, la venirea pe lume a nou-născutului, făcând ca „botezul, numirea, în general, să devină expresii ale dorinței asemeni tuturor actelor de limbaj” [49, p. 12].

În literatura de specialitate, antroponimul este definit în opoziție cu numele comune, distincția dintre aceste două categorii de nume situându-se **la nivel gramatical** – ambele clase de nume posedă aceleași categorii gramaticale: determinarea, genul, numărul și cazul; **la nivel semantic** – prin natura și scopul denotației; **și la nivel pragmatic** – numele proprii de persoană reprezintă acte de vorbire, care indică cunoștințele comune ale participanților la actul comunicativ.

Conceput în sens larg, *actul de vorbire* este definit drept „un produs al comunicării umane prin limbaj” [132, p. 9], un „enunț efectiv realizat de către un vorbitor determinat într-o situație dată, numită eveniment de vorbire)” sau un „segment complex al vorbirii, unitate acustico-articulatorie, situativ-intențională și semnificativă, pe care un vorbitor și un ascultător o instituie într-o anumită situație dată” [132, p. 10].

Astfel, dacă actul de vorbire reprezintă un „proces în cursul căruia este produs materialul verbal” [132, p. 10] sau „cel mai mic segment de comportament verbal, performat prin utilizarea limbii în circumstanțe comunicative concrete” [49, p. 1043], atunci numirea se încadrează și ea în categoria actelor de limbaj, pentru că, din punctul de vedere al criteriilor pe care le îndeplinește, vizează stările psihologice de care este stăpânit părintele la nașterea copilului.

În timpul numirii, părinții au intenția de a-și identifica copilul prin intermediul numelui pe care i-l oferă, incluzându-l într-o formulă denominativă oficială, ceea ce constituie un fapt instituțional și presupune existența unor organizații la nivelul statului.

Prin urmare, numirea conține toate particularitățile pragmatice, specifice producerii unui act de vorbire: „scopul cu care este performat actul de vorbire; relația dintre cuvinte și starea de fapte din lumea reală; starea psihologică exprimată de locutor; relația dintre interlocutori; conținutul propozițional al actului de vorbire; condiționarea actului de vorbire de existența unui cadru instituțional” [49, p. 1043].

În opinia lui J. L. Austin, actul de vorbire se poate descompune într-o serie de activități simultane și solidare, numite componente ale actului lingvistic. Astfel, exponentul filosofiei limbajului distinge „trei „dimensiuni” sau „sensuri” diferite ale actului lingvistic: 1. de a face ceva prin cuvinte sau **un act locuționar**, care are scopul de a produce o frază dotată cu sens și referință; 2. **un act ilocuționar**, care constă în a face cunoscut modul în care trebuie înțelese cuvintele la un moment dat; 3. **un act perlocuționar** – act care produce efecte sau are consecințe asupra altor persoane sau asupra propriei persoane” [132, p. 15].

Analizând cele trei „dimensiuni” ale actului de vorbire, conchidem că și numirea, este un act de vorbire, care cuprinde toate cele trei dimensiuni ale acestuia, întrucât „printr-o secvență lingvistică (componentă locuționară), vorbitorul intenționează – folosindu-se de un verb performativ (componentă ilocuționară) – să transpună în limbaj o realitate extralingvistică,

acționând asupra sistemului de cunoștințe ale interlocutorului (componentă perlocuționară)” [49, p. 1044].

Utilizarea unui verb performativ, prin care vorbitorul vrea să exprime o realitate extralingvistică, sugerează faptul că fiecare act de vorbire înglobează și o **stare de intenționalitate**. Aceasta este, după cum susține J. Searle, o condiție obligatorie a actului de vorbire [182, p. 3], o expresie deliberată a unei stări de intenționalitate și are scopul de a-i lăsa pe alții să știe că cineva a avut această intenție [Idem]. Or, intenționalitatea reprezintă atingerea unor scopuri extralingvistice, care satisfac actele ilocuționare, deoarece acestea „introduc unele proceduri, care convenționalizează componenta ilocuționară corespunzătoare diferitor scopuri perlocuționare” [163, p. 160] .

Astfel, actul de numire trebuie analizat atât *din perspectiva purtătorului*, pentru care numele este un semn distinctiv, care are menirea de a-l diferenția de ceilalți membri ai comunității, cât și *din perspectiva celui care oferă numele*. Pentru cei din urmă, numele nu mai este doar un semn de diferențiere, acesta posedă funcții complexe, ajungând să releve nu doar o stare de intenționalitate, ci și să ofere date importante privind naționalitatea, originea socială, perioada istorică, mentalitatea (nivelul de educație) sau credințele pe care le aveau părinții.

Analizat din perspectiva actelor lingvistice și a intenționalității, actul de numire se desfășoară respectând un algoritm prelingvistic (intenția unei anumite persoane de a acorda un nume unui nou-născut), lingvistic (nou-născutul primește un nume) și extralingvistic (numele este introdus de către ofițerul Stării Civile în actele oficiale).

Părinții, vorbitorii, în general, oferă / folosesc un nume cu intenția vădită de a se referi la un obiect, la o persoană, numele fiind cea dintâi informație pe care o avem despre individul pe care îl desemnează, extrapolând „trăsăturile comune și altor indivizi și rămânând doar o constelație singularizantă” [182, p 11], care îl poate desemna, îl poate indica pe el și numai pe el. Acest lucru face ca intenționalitatea să capete o valoare importantă în procesul atribuirii unui nume.

1.4. Componenta etnoculturală a numelor de persoană

Antroponimele (prenume, nume de familie, porecle, supranume) constituie temelia onomasticii. Pentru a se încadra în societate, omul trebuie să poarte un nume, astfel, persoana se individualizează, se detașează de o clasă de obiecte similare, izolându-se de acestea printr-o identitate distinctă pentru protagoniștii actului lingvistic.

Din punct de vedere semantic, numele proprii, definite contradictoriu, fie prin absența înțelesului, fie prin bogăția semnificației, se deosebesc de cele comune nu atât prin incapacitate semantică, cât prin realizarea specifică a sensului.

Cercetătorul Au. Pop consideră că **onomalimbajul** este un subsistem al limbii, care include ansamblul cuvintelor ce funcționează, la un moment dat, cu rol de nume propriu, într-o cultură – doar la acest nivel, numele proprii pot avea conținut. [99, p. 64]. Astfel, contextul social și cultural este esențial pentru dezvoltarea identității și are un rol important în studierea componentei etnoculturale a numelor de persoană. Or, componenta etnoculturală a antroponimelor, evidențiată în limbă și prin limbă, se află într-o strânsă legătură cu specificul culturii unui popor.

De aceeași părere sunt și lingviștii ruși A. N. Beleaev, A. N. Antâșev ș.a., care susțin că lexicul onomastic trebuie studiat din punctul de vedere al relației acestuia cu *limba, cultura și cu etnia* în care aceste cuvinte au apărut și funcționează cu valoare de nume propriu. În opinia acestor savanți, cuvintele incluse în lexicul onimic nu reprezintă doar niște unități de limbaj cu valoare lexico-semantică și gramaticală, pentru că ele mai conțin și o informație de natură etnoculturală. De aceea numele trebuie analizate nu doar din perspectiva structurii funcționale a acestora, dar și din perspectivă socială, psihologică și cognitivă, întrucât „fiecare cuvânt apare / ia naștere într-o anumită comunitate etnolingvistică și este parte a sistemului lexico-semantic al unei limbi specifice. Sic! Nu al limbii în general, dar al unei limbi specifice” [203, p. 16].

În acest sens, studierea numelor prin intermediul relației *limbă-cultură-etnie* reprezintă, de fapt, tratarea antroponimelor ca simbol al identității individului și al identității limbii și culturii unui popor. Grație informației de natură etnoculturală pe care o poartă, numele nu marchează doar niște semne care identifică și disting indivizii unii de alții, ci devin elemente fundamentale ce caracterizează purtătorul, mai ales, ca reprezentant al unui anumit grup etnic, al unei anumite culturi.

În literatura de specialitate, Termenul *componentă etnoculturală* a fost lansat de către lingvistul N. Gh. Komlev. În lucrarea *Компоненты содержательной структуры слова*, cercetătorul argumentează că această componentă „face parte din structura semantică a cuvântului, însoțește conceptul lexical și depinde de mediul cultural al individului. [219, p. 116].

Astfel, prin *componenta etnoculturală* a semanticii numelor proprii se are în vedere acel „microelement al semnificației onimelor care reflectă specificul național, conotațiile și asociațiile, care sunt legate cu referentul numelui și care înglobează particularitățile culturii naționale și materiale ale unei comunități lingvistice specifice”. [236, p.180]

În opinia savantului de origine slovacă V. Blanar, componenta etnoculturală a numelor de persoană contribuie la îndeplinirea următoarelor funcții ale antroponimelor:

1. de indicare a relațiilor de rudenie;
2. socială și juridică;
3. de caracterizare;

4. de desemnare a statutului social.

Realizarea acestor patru funcții ale antroponimelor, pe care savantul le mai numește și funcții informative ale numelui propriu, se face prin intermediul formulelor denominative unice, fixate prin tradiție în cultura unui popor, în a căror structură intră o serie de prefixe sau sufixe distincte, pe care V. Blantar le numește *seme specifice ale semnificației onimelor*. Anume aceste *seme specifice* aduc informații despre limba și cultura poporului care le folosește și contribuie la realizarea funcției etnoculturale a onimelor [136, p. 18].

Prefixele sau sufixele din componența formulelor denominative arată / sugerează, de cele mai multe ori, relațiile de rudenie, fie prin raportarea numelor feminine la soț, fie prin indicarea liniei paterne sau a celei materne.

Astfel de formule denominative existau încă în **Roma Antică**. De exemplu, dacă numele tatălui era *Julius*, fiica era numită *Iulia*, iar în public aceasta era identificată prin formula posesivă a numelui de familie al tatălui: *Iulia Caesaris – Iulia, fiica lui Caesar*. În situația când femeia era căsătorită, numele acesteia era indicat de forma posesivă a numelui de familie al soțului: *Clodia Metelli - Clodia, soția lui Metellus* [102, p. 48].

O formulă denominativă asemănătoare cu cea din limba latină se atestă și astăzi în **limba lituaniană**, unde există trei forme specifice ale numelui de familie: una pentru bărbați – *Katilius*; a doua pentru femeile căsătorite, care este raportată la numele de familie al soțului, prin adăugarea sufixului *-iene*, cu semnificația *soția lui* – *Katiliene* și a treia pentru femeile necăsătorite, care se referă la numele de familie al tatălui, prin adăugarea sufixelor *-aite* (*Varnas – Varnaite*), *-yte* (*Banys – Banyte*), *-ute* (*Katilius – Katiliute*), *-te* (*Zujus – Zujute*), sufixe ce au înțelesul *fiica lui*. În cazul când numele de familie sunt de origine slavă, se folosesc sufixele *-ewa* și *-owa*, care înseamnă *soția lui*, și *-ewna* sau *-owna*, la care recurg femeile necăsătorite [165].

O formulă denominativă unică există și în **limba maghiară**. Acest fapt se datorează tradiției de a adăuga sufixul *-ne* (de la cuvântul - nő „femeie”) la numele de familie al soțului. De exemplu, *Anna Kiss*, în urma căsătoriei cu *Pál Nagy*, va deveni *Anna Nagy Pálné* [191, p.400].

Formulele denominative care indică gradul de rudenie pe linie paternă sau maternă, conțin, de regulă, în structura lor un patronimic, un sufix sau un prefix patronimic / matronimic. Al. Graur susține că un fel de patronimice neoficiale se întrebuințau încă în antichitate: adjective sau substantive derivate de la numele tatălui se utilizau ca înlocuitor al numelui încă de pe vremea lui Homer. Este vorba de adjectivele cu sufixul *-ios, -eios*, ca *Telamonios* (Aias) – fiul lui Telamon, *Neleios* (Nestor) – fiul lui Neleus, *Priameios* – fiul lui Priam [58, p. 83].

Sufixele *-ios, -eios*, specifice limbii elene, au fost substituite în **neogreacă** cu sufixul *-poulos*, care, adăugat la numele de botez al tatălui, semnifică „fiul lui”: *Dimitrios* –

Dimitropoulos. De remarcat că acest sufix se declină la genitiv, în cazul numelor feminine, având forma *-poulou* (Dimitropoulou) [191, p.410].

În prezent, formule denominative în a căror componență intră prefixe / sufixe patronimice, cu semnificația „fiul lui” există în majoritatea limbilor și a culturilor europene. În **limba italiană**, de exemplu, apartenența la un anumit neam este indicată de afixul *di*: *Giovanni di Berardo* sau *Giovanni Berardi*; **în spaniolă** – de sufixele: *-es, -as, -is, -os* (care sunt caracteristice și culturii portugheze) sau *-ez, -az, -is, or -oz*, de origine catalană; **în engleză** – de sufixele: *-s*, utilizat, în special, în sudul și în vestul Angliei: *Edwards, Jones, Matthews* și *-son*, specific pentru nordul Angliei: *Robinson, Richardson*. În cultura engleză, foarte rar, sufixul **-son** poate fi adăugat și la numele mamei: *Nelson* (Nell’s son – fiul doamnei Nell); în **Irlanda** și în **Scotia**, se folosește elementul *Mac*, ortografiat și *Mc* și semnifică „fiu” – *Mac Arthur* (fiul lui Artur). Pentru irlandezi este distinct și prefixul *o’*, care are semnificația „nepotul lui” (*O’Black* a fost nepotul lui Black) [191, p. 390].

O formulă denominativă specifică este și cea a **culturii ruse**. Formula antroponimică rusească conține în structura sa un element oficial obligatoriu – *patronimicul* – ceea ce o deosebește de alte formule de denotație europene. În documentele oficiale, patronimicul este folosit pentru a identifica, a individualiza persoana, iar, în limbajul uzual, se utilizează cu scopul de a manifesta atitudinea respectuoasă față de o anumită persoană. Patronimicele rusești se formează de la varianta oficială a prenumelui pe care îl poartă tatăl, cu ajutorul sufixelor: *-ici* (*Cuzma – Cuzmici*), *-ovici* (*Petr – Petrovici*), *-evici* (*Dmitrii – Dmitrievici*) – pentru masculin; și *-ovna* (*Petr – Petrovna*), *-evna* (*Dmitrii – Dmitrievna*) *-inicina* (*Ilia – Ilinicina*) – pentru feminin [217, p. 12].

De menționat că în limba rusă, atât prenumele, cât și numele au forme distincte pentru masculin și feminin. Astfel, prenumele masculine rusești se termină, de obicei, **într-o consoană**, de exemplu, *Иван* sau cu **semnul moale** (-ь) – *Игорь*, dar cele feminine – **într-o vocală -a** – *Анна, -я, -ия* – *Мария* sau **-ь** – *Любовь*. Specificul gender se observă și în cazul numelor de familie tradiționale rusești, cu sufixe proprii genului masculin: *-ов, -ев, -ин, -ын, -ой, -ий* (*-ской, -ский, -цкой, -цкий*) și cu sufixe tipice genului feminin: *-ова, -ева, -ина, -ына, -ая, -яя* (*-ская, -цкая*). Din această cauză, au apărut o serie de dublete sau nume de familie pare: *Смирнов – Смирнова, Зайцев – Зайцева, Курочкин – Курочкина* etc. Amintim că în limba rusă numele de familie se utilizează și cu forma de plural a acestuia, atunci când se face referire la întreaga familie: *Петровы, Ивановы, Кашкины, Введенские*.

O caracteristică a antroponimelor rusești este și faptul că acestea se declină, având forme distincte pentru cele 6 cazuri ale substantivului [209, p. 186]:

Tabelul 1.1. Declinarea numelor proprii de persoană în limba rusă

Caz.	Singular, masculin		Singular, feminin		Plural	
И.	Смирнов	Кромской	Смирнова	Кромская	Смирновы	Кромские
Р.	Смирнова	Кромского	Смирновой	Кромской	Смирновых	Кромских
Д.	Смирнову	Кромскому	Смирновой	Кромсой	Смирновым	Кромским
В.	Смирнова	Кромского	Смирнову	Кромскую	Смирновых	Кромских
Т.	Смирновым	Кромским	Смирновой	Кромской	Смирновыми	Кромскими
П.	О Смирнове	О Кромском	О Смирновой	О Кромской	О Смирновых	О Кромских

Este specific antroponimiei rusești și faptul că, paralel cu numele oficial / numele plin există un număr mare de forme diminutive, scurte și hipocoristice, care pot avea diferite conotații: afectiv-sentimentală (*Ivan – Vanea - Vaniușa*), familiar-dezmierdătoare (*Vanecika*), ironică, peiorativă (*Vanika*), create cu ajutorul sufixelor *-очк-, -ечк-, -оньк-, -еньк-, -ушк-, -юшк-, -ик-* etc. La rândul ei, fiecare dintre aceste conotații conține o gamă bogată de alte nuanțe stilistice. De exemplu, numele cu semnificații afectiv-sentimentale sau familiar-dezmierdătoare pot să exprime înduioșare (*Galina – Galea - Galiușenka*), gingășie (*Galinușka, Galinka*), dezmiereare familiară (*Galka*) [4, p. 115].

Aceste entități antroponimice (forme scurte, diminutive sau hipocoristice), proprii prenumelor rusești, rezultă din apartenența purtătorului la un mediu social, la unitatea teritorială, la categoria de vârstă, depind de tipul de relație în care se află persoanele etc. În funcție de factorii respectivi, se constituie și o normă de utilizare a acestor entități antroponimice.

În structura **formulelor denominative românești**, de asemenea, sunt prezente acele *seme specifice*, care fac parte din structura formulelor antroponimice oficiale și a formulelor antroponimice neoficiale și denotă originea românească a purtătorului.

Cercetătoarea M. Pop consideră că existența în limba română a celor două sisteme denominative (oficial și neoficial) „este o trăsătură care derivă din factori extralingvistici (dorința indivizilor de a crea elemente noi și de a numi persoanele din jur după propriul sistem de valori), fiind un mod în care se poate manifesta liberul arbitru al fiecărui individ” [100, p. 3]. Astfel, și în structura antroponimelor românești, regăsim elemente distincte, ce au funcția de a indica relațiile de rudenie. Acest lucru este evident, mai ales, în cazul supranumelor, care pot fi individuale sau de grup și pot desemna, fie raportarea femeilor căsătorite la soț, fie filiația pe linie paternă sau maternă [103, p. 49; 100, p. 3].

Supranumele este o unitate antroponimică tratată de unii lingviști în opoziție cu porecla, fiind calificată drept un nume complementar, atribuit unei persoane. Diferența dintre supranume și poreclă constă în faptul că primul poate fi preluat de către colateralii persoanei care îl poartă

sau de descendenți și funcționează ca nume de familie neoficializat, îndeplinind o funcție exclusiv antroponimică [92, p. 186; 54, p.81].

Onomasticianul V. Blanar susține ideea că supranumele sunt niște „nume personale vii (living personal names)” [135, p. 16], care apar în comunități sociale restrânse din necesitatea identificării mai ușoare a unei persoane, îndeosebi, în cazul în care mai mulți indivizi poartă aceleași nume sau și prenume.

Dat fiind faptul că au apărut în urma unui proces de numire neoficială, aceste entități antroponimice neconvenționale, spre deosebire de formele antroponimice oficiale, au o motivație onimică, ce contribuie la concretizarea componentei etnoculturale a numelor proprii.

În limba română, supranumele pot fi **patronimice, matronimice, andronimice** sau **de grup**:

a) Supranumele patronimice individuale se realizează prin intermediul următoarelor formule, exprimate prin forma de genitiv a numelui sau a supranumelui tatălui: 1) nume în nominativ + articolul posesiv (*a*) + articolul hotărât *lu (lui)* în poziție proclitică + *nume*, formula cea mai des întâlnită: *Ion (a) lu Petre, Petre (a) lu Vasile* etc.; 2. *nume* + articolul posesiv (*a(l)*) + *nume în genitiv*, formulă care este utilizată, în special, cu numele, supranumele sau cu porecla tatălui: *Ion a(l) Pădurarului, Ana (a) Popii* etc.

În antroponimia românească, există și un număr destul de mare de nume de familie care au provenit de la *patronime / supranume patronimice*. Printre acestea, o circulație mare o au numele de familie derivate de la prenume masculine cu ajutorul sufixului *-escu*: *Dumitrescu, Andriescu, Iliescu, Petrescu, Manolescu, Săndulescu*.

V. Vascenco susține că numele de familie derivate cu sufixul *-escu* au rezultat atât din toponime – nume de sate, care se termină în *-ești* – cât și, direct, de la prenume. Vechimea în sistemul românesc de denotație a numelor de familie derivate cu sufixul *-escu* este demonstrată și de Ch. Ionescu (1980). Lingvistul afirmă că acestea au funcționat ca supranume ereditare și au rezultat din supranumele de grup, care se finalizau în *-ești*, precum *Dragomirescul (Dragomirești, Dragomir), Mușatescul (Musatești, Mușat), Vintilescul (Vintilești, Vintilă)* [123, p. 265].

b) Supranumele matronimice se formează prin utilizarea formei de genitiv a numelui sau a supranumelui mamei: *Ion (a) Mărioarei, Ion (a) Preotesei* etc.

De la supranumele matronimice au luat naștere o serie de nume de familie contemporane, care și-au păstrat forma de matronim cu articol genitival contopit: *Ababii, Adomniței, Acatrinei, Adochitei, Amarfei, Aioanei, Avădanei, Ailincăi, Amariei, Aileanei* etc., ce fac parte din structura formulei denominative oficiale, alcătuită din două elemente: prenume și nume de familie, între care se stabilește un raport de tipul determinat + determinant. Lingvistul C. Ionescu menționează

că determinantul este întotdeauna un atribut substantival apozitional în nominativ, juxtapus față de determinat și neizolat de acesta, iar modificarea acestui tip de raport duce la pierderea caracterului oficial al formulei denominative și la transformarea acesteia într-o formulă neoficială, de exemplu, *Gheorghe AMARFEI* vs. *Gheorghe a(l) Marfei* [68, p. 12].

- c) **Supranumele andronimice** desemnează femeile căsătorite prin raportare la soț și se realizează prin câteva formule: 1) nume în nominativ + articol posesiv (*a*) + articol hotărât *lu* (*lui*) în poziție proclitică + *nume: Maria (a) lu Gheorghe*; 2. nume în nominativ + *nume în genitiv: Ileana Pădurarului, Ioana Munteanului* etc. 3. *numele soțului + sufixul: -oaia* (mai ales pentru femeile văduve): *Marinoaia, Miloaia, Prăvălitoaia, Brănoaia* etc.; 4. *numele soțului + sufixul – easa / - easca: Drăguleasca, Răduleasca*; 5. *numele soțului + sufixul –iță: Dogăriță, Pădurăriță*.
- d) **Supranumele de grup** se întrebunțează pentru a indica întreg neamul, prin forma de plural a numelui, de exemplu, *Popeștii, Ioneștii, Grigoreștii, Lăzăroii, Prutenii, Muntenii* etc. Acestea, de cele mai multe ori, se obțin prin derivare, cu ajutorul unor sufixe distincte, cum ar fi: *-ești: Popescu – Popeștii, Dumitrescu – Dumiteștii, -eni* (în special, de la numele de locuri, pentru a indica grupuri de indivizi pe baza raporturilor de vecinătate): *Oltenii, Muntenii, Prutenii* etc. [102, p. 49].

Analiza numelor de persoană din perspectiva corelației acestora cu limba, cultura și cu etnia denotă faptul că în structura tuturor formulelor denominative, caracteristice pentru popoare diferite, se conține acea componentă etnoculturală, ce reflectă particularitățile naționale ale numelui și identitatea purtătorului. De asemenea, afixele sau semele specifice ale semnificației onimelor, pe lângă funcția etnoculturală pe care o îndeplinesc, mai au și rolul de a indica o relație fixă cu o altă persoană sau cu familia, fie prin sugerarea filiației, fie prin raportarea femeilor căsătorite la soț, ca în cazul numelor de familie de origine lituaniană sau maghiară.

1.4.1. Manifestarea specificului etnic al numelor proprii în onomastica literară

Vorbind despre nume în sensul larg, putem afirma că el este definiția persoanei, marca individualității, un element indispensabil și inseparabil al personalității individului. Iată de ce, din cele mai vechi timpuri, cuvintele, care se alegeau din lexicul activ al limbii și se fososeau pentru a numi persoane, reflectau însușiri reale sau dorite ale individului, de exemplu: în ebraică – Ana „blândă”, în greacă – Sofia „înțelepciune”, Irina „pace”, în latină – Victor „biruitor”. Odată cu trecerea timpului însă, aceste cuvinte „s-au desemantizat, și-au pierdut legătura cu

sensul inițial și se folosesc numai cu funcție antroponimică – funcția nominativă – de a numi o persoană concretă, spre a o deosebi de alte persoane” [31, p. 113].

Dacă în viața cotidiană nu este nicio legătură cauzală între nume și caracterul omului, în literatura artistică numele proprii sunt, de cele mai multe ori, motivate, adică se realizează o legătură între numele unui personaj și caracterul acestuia, trăsăturile fizice sau destinul lui. Se consideră că în literatură nu există nume întâmplătoare sau nume împrumutate. Numele personajelor îl ajută pe autor să transmită mesajul operei, să facă aluzie la ceva anume, de aceea „în artă potrivirea numelui pe caracter e obligatorie” [88, p. 174] .

Cercetătoarea I. Condrea e de părerea că ”Numele propriu ca mijloc de individualizare este un procedeu pe larg răspândit în tradiția folclorică și în literatura cultă. Numeroase personaje din literatura universală păstrează amprenta unor calități morale sau fizice etalate de nume pe care le-au purtat și care au devenit celebre. Această tradiție apelează la procedeul poreclelor sau al supranumelor, apelande la origine; spre deosebire de numele de botez, poreclele caracterizau însăși persoana concretă, demonstrând nu numai calitățile ei morale sau fizice, dar și atitudinea celor din jur, relațiile personajului cu lumea înconjurătoare. Numele propriu este orientat ca semnificație spre receptor; în raport cu el, acesta își formează un „câmp de receptare”, bazându-se pe indicii de diferențiere pe care le dă la iveală numele” [28, p. 163].

De această lucruri ne convingem dacă analizăm numele personajelor din basme. De cele mai multe ori, eroilor li se atribuie nume în corespundere cu natura ființei lor, pentru a exprima ceea ce fac sau ceea ce sunt eroii. *Gerilă, Setilă, Sfarmă-Piatră, Strâmbă-Lemne, Spânul, Vâlva Pădurii, Ileana Cosânzeana, Făt-Frumos, Harap-Alb* sunt exemple elocvente de nume descriptive, ce scot în evidență trăsături de caracter sau particularități fizice ale celor care le poartă.

Nu este deloc întâmplătoare nici alegerea numelor în literatura cultă. M. Sadoveanu, bunăoară, îi numește pe eroii din romanul „*Baltagul*”, *Vitoria* și *Nechifor Lipan*, nume care sugerează natura de învingător a personajelor – *Vitoria* (lat. Victorie), *Nichifor* (gr. Nikeforos, purtător de victorie). L. Rebreanu, M. Preda, I. L. Caragiale, de asemenea, își caracterizează indirect personajele, prin intermediul numelor. Astfel, numele lui *Glanetașu* din romanul *Ion* se datorează faptului că-i zice frumos din trișcă, *Zavista* – pentru că răspândește zvonurile prin sat și provoacă *invidie, ură, discordie*. *Jupuitu* lui M. Preda își obține porecla din cauza unei boli a epidermei, de la *a jupui* - a îndepărta pielea de pe corp sau de pe o parte a corpului.

C. Munteanu, în articolul *Problema numelor proprii din literatură în lumina unor idei ale lingvisticii coșeriene*, argumentează că din punct de vedere semantic, în literatura artistică, numele proprii pot fi motivate prin:

[a] denotație, adică prin sensul „propriu” al etimonului – atât al radicalului, cât și al afixelor, indiferent dacă provine dintr-o limbă străină, fiind accesibil doar specialiștilor, sau din limba română;

[b] prin conotație, aici intră tot ce înseamnă aluzie biblică, istorică etc., evocare a unei personalități, a unui context social sau cultural, tot ce se situează în sfera intertextualității și se asociază cu un nume ori se sugerează de către un nume de familie sau de persoană; majoritatea numelor din literatură, ce prezintă interes, se încadrează în acest loc.

Același autor menționează că după sursa motivării (în funcție de cel care oferă motivarea), deosebim:

[a] motivare intratextuală, când motivarea este oferită de către narator sau de către personaj;

[b] motivare extratextuală, în cazurile în care motivarea este intuită, descoperită de cititor sau oferită / „deconspirată” chiar de scriitor într-o anumită împrejurare, într-un text autobiografic etc. [87, p.1].

Problema motivării numelor proprii a generat și dificultatea traducerii acestora, pentru că, deseori, transferul numelor proprii dintr-un mediu cultural-lingvistic în altul poate duce la pierderea conținutului semnatic al numelor. De exemplu, numele personajului lui Dostoievski, Mâșkin, provenit de la *mâș* – *șoarece*, este unul motivat și sugerează comportamentul modest al personajului, care nu semăna deloc cu cel al unui veritabil prinț. Prin urmare, în traducere, simpla transliterare a acestui nume oximoronic - *Князь Лев Николаевич Мышкин* – nu comunică nimic cititorului, cf.: **rus.-rom.-engl.:** - *Князь Лев Николаевич Мышкин* / Prințul *Mîșkin? Lev Nikolaevici? / "Prince Muishkin? Lef Nicolaievitch?*

Același lucru se întâmplă și în cazul personajului lui Shakespeare din opera *Winter's Tale* – *Perdita*, simpla lui transliterare în limba rusă *Пердита* nu îl ajută pe cititor să înțeleagă semnificația numelui, personajul fiind numit așa la rugămintea mamei lui, din cauza că a fost lăsat să se rătăcească în pădure.

Exemplele analizate supra demonstrează că numele proprii se deosebesc de numele comune prin faptul că au funcția de a individualiza, de a separa obiectul de un grup de obiecte de același fel, iar în opera literară mai au menirea de a caracteriza personajul. Iată de ce traducerea lor impune cunoașterea nu numai a culturii poporului din a cărui limbă se traduce, dar și cunoașterea specificului limbii în care traducem. În limba sursă „există o serie de asociații de nume ce contribuie la realizarea unor expresii funcționale și care nu trebuie pierdute în cazul traducerii, ci înlocuite prin asociații, având aceeași valoare în limba-țintă, astfel încât pierderile să fie cât mai mici cu putință” [30, p. 58].

Semnificația numelor proprii diferă de cea a numelor comune prin faptul că ele se caracterizează printr-o sumă de informații asupra denotatului. Dacă în cazul numelor comune există o unitate bilaterală între semnificant și semnificat, atunci la numele proprii, această unitate este absentă. Sensul unui nume apare doar la nivel social și, pentru a-l înțelege, trebuie să-l definim mai întâi în câmpul onomastic. Cu cât este mai plin de sens numele propriu, cu atât este mai greu de tradus. De aici și dificultățile enorme de recuperare a semnificației numelor în traducerea operelor literare, „deoarece în fiecare limbă cuvintele se încadrează nu numai în câmpuri semantice, dar și în câmpuri semiotice, care diferă mult de la un idiom la altul. Asemenea nume-caracterizare prezintă dificultăți foarte mari la traducere, deoarece este necesar să fie păstrată atât funcția lor denominativă și conotațiile avute în vedere de autor, cât și sonoritatea limbii în care au fost zămislite” [27, p. 164].

Referindu-se la dificultățile de traducere a numelor proprii, care nu trebuie să fie tratate ca niște nume-realități, dar ca universalii, cercetătorul H. Cartledge pune în discuție problema **intraductibilității**. Savantul susține că interpreții urmează să facă o distincție clară între traducere și transfer, fiindcă traducerea presupune o substituție a sensului din limba-sursă cu cel din limba-țintă, iar transferul nu e altceva decât implantarea sensului din limba-sursă în limba-țintă [139, p. 112].

Transpunerea numelor proprii într-o altă limbă este, într-un fel, un transfer al cuvântului dintr-un sistem în altul. În realitate, această problemă este rezolvată după criterii și metode dintre cele mai diverse: ele sunt traduse, explicate în note de subsol, supuse transpoziției sau transliterate, în funcție de tipul și de normele ortografice ale limbii țintă.

Cazul denominației personajelor în opera literară conservă particularitățile inițiale / străvechi de „producere” a onimelor, când numele avea o legătură strânsă cu cel care îl poartă. Astăzi, în practica cotidiană de numire / de botez a persoanelor, această legătură s-a pierdut, or, în operele literare, se scot în evidență cu mult mai pregnant funcțiile numelui propriu în procesul de comunicare și în cadrul diverselor tipuri de acte de vorbire.

1.5. Concluzii la capitolul 1

Analiza gramaticilor diferitor limbi (română, rusă, engleză, franceză, germană) și a literaturii de specialitate cu referire la statutul numelui propriu în limbă ne permite să conchidem următoarele:

1. Numele proprii constituie o clasă de substantive care se opune substantivelor comune prin particularități semantice și gramaticale. Ele reprezintă un sistem de denominație

- suplimentară, fapt care contribuie la realizarea funcției nominativ-disctinctive a numelor proprii.
2. Denominația prin substantive proprii are un caracter restrâns și se limitează la anumite clase de obiecte. În funcție de tipul obiectelor denumite, acestea pot desemna: persoane, locuri terestre sau cosmice, animale, plante, evenimente istorice, sărbători, opere ale activității spirituale a oamenilor, întreprinderi și organizații, produse industriale. Acest fapt a dus la gruparea substantivelor proprii în mai multe categorii de nume, recunoscute în literatura lingvistică drept onime, care, la rândul lor, pot fi împărțite în mai multe subclase.
 3. *Proprietatea de a fi nume propriu* se datorează ortografierii cu inițială majusculă și funcției de identificare a entităților onimice. De asemenea, ortografierea cu inițială majusculă și funcția de identificare, specifică lexicului onimic, face posibilă identificarea obiectului unic dintr-o clasă de obiecte similare și *organizarea sistemică a numelor proprii*.
 4. Numele proprii constituie o clasă aparte de semne care se deosebește de numele comune prin funcția lui primară de identificare și de individualizare a referentului, proces care se realizează la nivelul discursului.
 5. Definirea numelui propriu din perspectiva prezenței sau absenței sensului lexical trebuie să pornească de la funcția denominativă a onimelor. Toate numele proprii conțin o informație de natură presupozitională, care include cuvântul într-un anumit câmp semantic și într-o anumită clasă de nume onime: antroponim, toponim, ideonim, fitonim, astronim, crononim, agheonim etc.
 6. Divirgențele legate de perspectiva prezenței sau absenței sensului lexical al numelor proprii ar putea fi soluționate prin raportarea acestora la dihotomia limbă-vorbire.
 7. Numele propriu ca semn lingvistic se indentifică pe baza unei convenții de semn individual, nu pe baza unui semn general, pentru că numele propriu leagă imaginea acustică de un referent concret, particular. Problema motivării ca semn a onimelor trebuie abordată diferit față de cea a motivării și a arbitrarității numelor comune, deoarece acestea nu trec prin faza de concept. Odată intrat în sistemul limbii, numele devine un semn arbitrar, căruia vorbitorii, în cele mai multe cazuri, nu îi pot recunoaște sensul originar, iar semnificația sa constă în capacitatea de a denumi un referent.
 8. Actul de numire întrunește toate particularitățile pragmatice, specifice unui act de vorbire și cuprinde toate cele trei dimensiuni ale actului de vorbire: un act locuționar, un act ilocuționar, un act perlocuționar, întrucât printr-o secvență lingvistică vorbitorul intenționează să transpună în limbaj o realitate extralingvistică, acționând asupra

sistemului de cunoștințe ale interlocutorului. De asemenea, actul de numire ca act de vorbire presupune și o stare de intenționalitate, dat fiind faptul că, în procesul atribuirii unui nume, emițătorul dorește să transmită anumite intenții.

9. Lexicul onimic trebuie studiat din punctul de vedere al relației acestuia cu limba, cultura și cu etnia în care aceste cuvinte au apărut și funcționează cu valoare de nume propriu, fapt care demonstrează că onomalimbajul nu este constituit doar din unități lexicale cu valoare lexico-semantică și gramaticală, dar conține și o informație de natură etnoculturală, de care trebuie să ținem cont în momentul traducerii numelor proprii / antroponimelor. În specificul etnocultural al onimelor se ascunde cultura, istoria și tradițiile unui popor. Asumează componenta etnoculturală a entităților antroponimice demonstrează bogăția sensului numelui propriu, mai ales, a celor din onomastica literară.

Studiile realizate în domeniu arată că, spre sfârșitul secolului al XIX-lea, începutul secolului al XX-lea, antroponimia se impune tot mai mult atenției lingviștilor, afirmându-se ca ramură a onomasticii, cu un obiect de studiu bine determinat – numele propriu de persoană – și metode de cercetare specifice. Antroponimia tratează numele proprii din diferite perspective: apariție, structură, clasificare, evoluție, funcție, sens, constituire în sisteme și subsisteme, iar direcțiile de cercetare vizează: etimologia, dialectologia, sociolingvistica, etnoculturologia, pragmatica etc.

Accentuarea preocupărilor pentru antroponimie ca disciplină științifică, interesul tot mai sporit pentru studiul numelor la diferite popoare, precum și abordarea unui volum mare de probleme de ordin teoretic nu sunt chestiuni întâmplătoare, ele apar din necesități practice și socioistorice și sunt generate de conștientizarea importanței pe care o are antroponimia pentru studiul limbii (lingvistică), în special, și pentru științele umaniste (literatură, folclor, etnologie, istorie), în general.

Din aceste și alte considerente, în prezenta lucrare, ne-am propus ca scop investigarea și analiza onomalimbajului ca subsistem al limbii, ce include ansamblul cuvintelor care funcționează ca nume proprii într-o cultură, în demonstrarea faptului că antroponimele reprezintă un simbol al identității naționale și în realizarea unui studiu de caz.

Obiectivele principale sunt următoarele:

1. sinteza conceptelor actuale cu privire la numele propriu ca obiect de studiu al onomasticii;
2. definirea conceptului de onomalimbaj ca subsistem al limbii, ce include ansamblul cuvintelor care funcționează ca nume proprii într-o cultură;
3. identificarea elementelor ce contribuie la realizarea funcției / componentei etnoculturale a antroponimelor;

4. stabilirea perioadelor de evoluție a sistemului antroponimic românesc și a etapelor de formare a onomasticonului tradițional, inclusiv a celui din spațiul basarabean;
5. studierea ansamblului de norme juridice raportate la domeniul onomastic;
6. realizarea unui studiu de caz cu privire la onomasticonul din raionul Orhei, având drept obiective:
 - d) analiza inventarului de nume tradițional din perspectivă istorică, culturală și lingvistică;
 - e) identificarea modificărilor ce survin în inventarul de nume tradițional;
 - f) determinarea căilor de pătrundere a prenumelor noi în onomasticonul actual și adaptarea acestora la specificul limbii române.

Prin realizarea acestor obiective ne propunem să soluționăm o problema științifică importantă, ce constă în identificarea factorilor care contribuie la modificarea inventarului de nume tradițional, precum și stabilirea căilor de pătrundere a prenumelor noi în onomasticonul autohton, ceea ce ne va permite să precizăm tendințele de modificare a sistemului antroponimic actual, să observăm procesul de adaptare și de integrare a prenumelor noi în fondul principal de nume personale.

2. DEZVOLTAREA SISTEMULUI OFICIAL DE DENOMINAȚIE PERSOANALĂ. REGLEMENTĂRI ÎN ONOMASTICĂ

2.1. Evoluția sistemului antroponimic european și a celui românesc. Perspectivă istorică și interculturală

Studiul antroponimiei reprezintă un prețios document istoric, care dezvăluie componentele lingvistice, etnografice, istorice, geografice, sociologice etc. ale unui popor la diferite etape de dezvoltare a acestuia. De asemenea, inventarul de nume este o parte constitutivă a culturii unei națiuni. Numele nu reprezintă doar un simbol al identității purtătorului, el reflectă apartenența etnică și religioasă a individului, originea socială a lui, influențele culturale, lingvistice și politice specifice perioadei în care numele i-a fost atribuit.

Analizat în plan istoric, inventarul de nume, caracteristic comunităților lingvistice care populează teritoriul Europei, arată că în dezvoltarea antroponimiei europene se pot distinge două perioade importante: **perioada precreștinismului** și cea a **creștinismului**.

În prima etapă a dezvoltării antroponimiei europene, numită de cercetători **perioada precreștină**, acele comunități etnice care populau teritoriul continentului foloseau așa-zisele *nume păgâne*, inspirate din religiile politeiste ale Greciei Antice, ale Romei Antice (în special, religiile etrusce), din religiile celților și din religiile nordice (existente pe teritoriul actualei Peninsule Scandinave) [242, p. 23; 197].

Onomastica precreștină se definește prin faptul că numele erau, în general, clare, din punct de vedere etimologic, proveneau din cuvintele comune ale limbilor și aveau la origine adjective sau substantive, care se utilizau cu scopul de a-l descrie pe cel care purta numele, de a indica unele particularități ale posesorului sau de a sugera unele dorințe ale părinților, legate de viitorul nou-născutului.

O trăsătură a inventarului de nume atestate în perioada precreștină este și faptul că în multe culturi acesta era constituit, în special, din prenume ditematice (prenume tipice limbilor indoeuropene și care au la bază două substantive, al căror element secund era raportat fie la unul dintre cuvintele din câmpul semantic al lexemelor: *război*, *victorie*, *glorie*, *protecție*, fie la numele unui *animal sălbatic*, care inspira forța și curajul.

Astfel de nume bitematice se atestă și astăzi în limbile greacă, slavă și în idiomurile (limbile) germanice. Exemple elocvente în acest sens sunt prenumele: *Demonstrate* (din grecescul *demou* „referitor la popor” și *stratos* „armată”), *Ludwig* (în germană: *hlud* „faimos” și *wig* „război”), *Siegmund* (în germană: *sigu* „victorie” și *mund* „protector”), *Wolfhard* (în germană: *vulfs* „lup” și *hart* „curajos”) etc., destul de frecvente în culturile europene.

Și în onomastica slavă veche, se întâlnesc o serie de prenume ditematice, care au la bază substantive compuse, în a căror structură elementul secund este raportat la semantica cuvintelor *victorie, glorie, putere, conducere (stăpânire)*. Această referință este făcută prin intermediul elementelor: *-slav* (slavonă, glorie), *-mir* (de la *мор* „mare, glorios”) sau *-volod* (de la *vladeti* „a conduce”), de exemplu: *Iaroslav, Ostromir, Vsevolod*.

În viziunea M. Cosniceanu fundamentul „formării antroponimelor în diferite limbi au constituit-o apelativele, care, prin conținutul lor semantic, exprimau însușirea (reală, imaginară, dorită sau menită), ocupația, originea, atitudinea cuiva față de persoana numită, împrejurări din viața individului și alte semne distinctive” [35, p. 1], semnificația antroponimelor apărute în limbile vechi clasice este sesizată și astăzi. De aceea, examinând etimologiile prenumelor vechi, apărute în perioada precreștină, depistăm cu ușurință sensul cuvintelor care au stat la baza acestora: *Alba / Albus, Aurelia / Aurelius, Cornelia / Cornelius, Decima / Decimus, Florus etc.*

A doua perioadă a evoluției sistemului antroponimic european începe odată cu creștinarea Europei, în Evul Mediu, când împăratul Constantin cel Mare emite „Edictul de la Milano” (313 e.n), în care era stipulat că toate religiile, inclusiv creștinismul, devin legale în Imperiul Roman.

Mai târziu, în anul 380 e.n., împăratul Teodosie cel Mare, pronunță un al doilea decret „Edictul de la Salonic”, prin care statutul de *religie licită (religio licita* sau religie a cărei practicare este permisă de lege) al creștinismului este înlocuit cu cel de *religie oficială* a Imperiului Roman. Astfel, religia, la baza căreia se află cultul lui Hristos, devine o confesiune, mai întâi, tolerată, iar, mai apoi, constitutivă a Imperiului Roman [13], ceea ce se va răsfrânge și asupra sistemului onomastic al regiunii, generând modificarea inventarului de nume.

Antroponimia europeană, în faza creștinismului se caracterizează prin faptul că așa-zisele **nume păgâne**, inspirate din cuvintele comune ale limbii, sunt substituite, treptat, cu nume preluate din Vechiul și din Noul Testament sau cu nume purtate de sfinți, care, ulterior, au fost incluse în calendarul creștin.

La început, numele creștine alcătuiau un inventar unitar în onomasticonul european, însă după separarea bisericii catolice de cea ortodoxă, în anul 1054, tradiția denominației creștine se va diviza și ea. Din perspectiva distincțiilor de cult creștin, onomastica religioasă apuseană se deosebește de cea răsăriteană. Astfel, numele calendaristice se împart în două subcategorii: 1) nume catolice; 2) nume ortodoxe, chiar dacă unele forme sunt comune celor două calendare [8, p.3].

Inventarul de nume creștine, atestat pe teritoriul Europei, este constituit, în special, din nume de origine ebraică, greacă sau latină. Acestea s-au impus în uz, datorită influenței bisericii asupra vieții culturale și sociale în regiune, și care, ulterior, s-a dezvoltat în funcție de evoluția

limbilor/culturilor care au preluat aceste nume, dând o serie de variante, diferite în scriere și pronunție, a numelor provenite dintr-un izvor general.

Dat fiind faptul că biserica impunea atribuirea numelor de sfinți, lucru încurajat și astăzi, mai ales, în țările unde religia catolică și cea ortodoxă este oficială, cercetătorul L. Zgusta, constată că anume „creștinismul este factorul major care unește onomastica europeană și care a dus la apariția unui inventar de nume comun” [197, p. 3], răspândit pe întreg continentul, „Europa este, înainte de toate, o noțiune culturală și istorică, care s-a format prin forța creștinismului – elementul central și definitoriu al întregii istorii europene – care, de-a lungul secolelor, i-a imprimat o identitate proprie”, consolidată atât pe antichitatea clasică, cât și pe specificul etnic și cultural al națiunilor care populează această zonă geografică [197, p.1].

Un aspect important al evoluției antroponimiei europene îl reprezintă și apariția statului laic – consecință a Revoluției Franceze din 1789 – când începe descreștinarea Franței, și, mai apoi, a întregii Europe. Savantul J. S. Winn consideră că perioada care a urmat Revoluției Franceze din 1789 „a fost începutul unui *stat civil francez*, pentru că toți cetățenii francezi, inclusiv evreeii și protestanții, au fost obligați să înregistreze numele copilului la Oficiile de Stare Civilă, nu la biserică” [195, p.235].

Astfel, odată cu apariția statului laic, a statului de drept, evoluează și relațiile dintre membrii comunității, se schimbă valorile pe care aceștia le adoptă și le respectă, iar alegerea numelor devine mai permisibilă, dreptul la alegerea numelui fiind privit ca unul dintre indicatorii prin care se manifestă o societate liberă. Acest fapt a determinat și apariția unor tendințe noi în onomastică, care vor deveni mai evidente după Primul Război Mondial, când se manifestă predilecția pentru atribuirea prenumelor duble (în Franța, de exemplu), pentru utilizarea numelor unisex și înlocuirea numelor calendaristice cu forme diminutive sau cu cele hipocoristice.

Așadar, observăm că inventarul de nume se modifică în mod constant. Onomastica „a urmat și urmează cursul dezvoltării limbii, care evoluează în mod constant; pentru a putea răspunde transformărilor petrecute nu doar la nivel lexico-gramatical, dar și economico-social” [18, p. 1], antroponimia nu putea rămâne în afara acestor restructurări, deoarece onomasticonul oglindește schimbările care au loc în diverse domenii: economic, social, politic, tehnic, lexical, cultural, mental și lingvistic.

2.1.1. Dezvoltarea sistemului antroponimic românesc

Examinarea materialului antroponimic reprezintă, așa cum susține antropologul român H. Stahl, „un mijloc indirect de informare asupra felului în care indivizii se încadrează în grupul lor social, pentru că numele nu sunt niciodată pur identitare. A studia antroponimia înseamnă a studia înseși regulile de a fi ale structurii sociale” [Apud: 103, p. 12].

Faptul că numele de persoană poartă amprenta mentalului colectiv, iar forma și structura lor reflectă evenimentele social-istorice din viața unui popor la diverse etape de dezvoltare a acestuia, le-a permis cercetătorilor să stratifice antroponimia și să stabilească straturile de nume de diferite origini, „care s-au succedat în diferite epoci, fiecare dintre ele lăsând nume care, sub diferite forme și funcții, circulă și în prezent, alcătuind sistemul antroponimic contemporan [103, p. 15].

D. Tomescu este de părere că „sistemul antroponimic românesc nu a apărut exclusiv în interiorul limbii deja constituite și nici în afara ei, ci odată cu aceasta” [113, p. 13], iar N. A. Constantinescu, M. Cosniceanu, P. Pețu, I. Torja ș.a. consideră că materialul onomastic, analizat în plan istoric, arată că în dezvoltarea antroponimiei românești se pot distinge câteva etape de evoluție.

Astfel, **prima perioadă** este epoca în care au circulat nume daco-romane, în care s-au format poporul și limba română. În această perioadă, pe lângă numele de sfinți (*Vasile, Ioan, Maria*), erau utilizate și multe nume de origine tracă sau romană, formate din cuvinte comune, care scoteau în evidență anumite particularități ale individului: *Albu, Alba, Aspra, Bucur, Bunul, Crețu, Căruntu*; cuvinte care indicau momentul concret din zi, când a fost născută persoana: *Decusară, Dimineț, Zorilă, Târziu*; numele zilei în care s-a născut – *Marțea, Joia, Duminica*. În calitate de prenume se foloseau și unii termeni ce marcau relația de rudenie – *Badea, Sora, Tatu, Fecior*; numele astrilor – *Soare, Luna*; nume de animale – *Lupu, Leu, Ursu, Căprioara*; nume de plante – *Brănduș, Floarea, Sulfina*; nume de arbori – *Brad, Cornu*; nume de metale și pietre scumpe – *Arigint, Aur, Mărgărit*. De remarcat că numele semnalate, care constată, descriu, definesc, în fond, erau identice cu cele întâlnite în inscripțiile din provinciile dunărene romanizate.

Întru susținerea acestui punct de vedere pledează și cercetătorul N. A. Constantinescu, care consideră că aceste nume, transformate ulterior după legile fonetice românești, s-au menținut până în epoca conviețuirii cu slavii, și, ulterior, dispar din uz, în decurs de câteva secole, iar cele care s-au păstrat până în epoca izvoarelor scrise circulau și ca prenume, și ca nume de sfinți, și ca nume de sărbători religioase: *Barbara, Barbu, Creciun, Flor, Giorzu, Sâmbâian, Măria, Mărin, Medru, Nicoară, Paștiu, Tudor* etc.

Referindu-se la această perioadă de dezvoltare a antroponimiei românești, Al. Graur constată că „nu avem niciun nume care să fie sigur moștenit din latinește”, accentuând, de altfel, că însuși S. Pușcariu s-a văzut obligat să recunoască inexistența unei continuități „între numirile oficiale ale românilor păgâni și ale românilor creștini” [apud 58, p. 51-52].

Cea de a doua etapă a evoluției antroponimiei românești se conturează după așezarea slavilor în Dacia și în cele două Moesii, când românii au împrumutat de la slavi, pe lângă toponimie, și nume de persoană de origine veche slavă ca: *Bogdan, Dragu, Neagu, Radu, Vlad*. M. Cosniceanu subliniază că materialul antroponimic, înregistrat în documentele din sec. XIV-XV, ne demonstrează că numele de origine daco-romană și cele de origine veche slavă, o vreme destul de îndelungată, au circulat concomitent, până la stabilirea deplină a numelor calendaristice, argumentând faptul că opinia lui S. Pușcariu precum că „valul puternic de nume slave a modificat cu desăvârșire aspectul onomasticii” nu poate fi acceptată, deoarece multe nume vechi, cum ar fi: *Ursu, Corbu, Lupu, Crăciun*, s-au păstrat chiar și până în zilele noastre, schimbându-și doar funcția de la prenume la nume de familie [Apud: 31, p. 21].

Cele mai răspândite nume slavone, pătrunse în onomasticonul românesc din această perioadă, au fost cele compuse cu sufixele **-mir** și **-slav**: *Dragomir, Dobromir, Vladislav, Stanislav, Miroslav*. Inițial, acestea au circulat în forma lor originală, însă uzul și mediul lingvistic românesc au impus modificarea și prescurtarea lor, adaptându-le la specificul limbii române: *Dragu, Vlad, Stan, Mircea*. Alte nume de origine slavă veche sunt: *Boga, Bogdan, Bran, Buda, Cernea, Neagu, Preda, Radu, Stoe ș.a.*

Cercetătorii P. Pețu, I. Torja precizează că tot în această perioadă, din cauza unor dificultăți care apăreau la identificarea persoanelor ce purtau același nume, s-a recurs la folosirea formulelor *Ion, fiul lui Gheorghe, Petru, fiul lui Stan*, iar în actele oficiale aceasta se exprima prin: *Ion sin (slav) Gheorghe, Petru sin Stan etc.* [103, p. 28].

A treia etapă este considerată cea mai importantă și cea mai complicată perioadă a antroponimiei românești. Aceasta este marcată de utilizarea limbii slavone în cancelariile domnești, și, în special, de introducerea acesteia ca limbă oficială în activitatea bisericii ortodoxe românești. Drept rezultat, s-a conturat și s-a impus onomastica de formă greco-slavonă, conținută în cărțile de ritual slavon (Cneaslovul și Sinaxarele Mineelor), așa-zisele nume biblice sau nume calendaristice, care încep să circule încă de la începutul sec. al XIX-lea.

Lingviștii ruși A. V. Superanskaia și V. A. Nikonov consideră că onomastica greco-slavonă se înrădăcește începând cu sfârșitul secolului al X-lea, când Vladimir cel Mare (Cneazul Vladimir) se convertește la ortodoxism și semnează, în anul 988, un edict / ucuz prin care a proclamat credința creștină drept religie oficială a Rusiei Kievene. Acest fapt i-a permis,

ulterior, să stabilească legături de colaborare cu Imperiul Bizantin, care controla cea mai importantă cale de comerț a Kievului, râul Nipru [226; 237].

De remarcat că în perioada ce urmează convertirii la creștinism a slavilor de răsărit, în onomasticon încep să apară diferite nume de origine greacă, ebraică, romană, egipteană, persană, care au pătruns la slavi în formă grecizată, iar mai târziu, au fost adaptate la specificul limbii slavone – de aici și denumirea de greco-slavone.

În această perioadă, antroponimia românească își completează tezaurul cu nume noi, obținând un aspect hagiografic, din motiv că numele de sfinți încep să fie utilizate tot mai frecvent. Acest proces își găsește explicația în faptul că traducerea cărților religioase din limba greacă în limba slavonă, devenită ulterior limbă liturgică, și folosirea îndelungată a acesteia ca limbă oficială a Bisericii Otodoxe Române a impus și utilizarea numelor calendaristice de origine slavonă. Anume influența bisericii asupra vieții sociale a și cauzat modificarea onomasticonului tradițional, scoțând, din uz numele românești vechi, care „prin întrebuințarea foarte largă și prin existența unor omonime din graiul comun, cu care puteau fi ușor confundate, și-au pierdut prestigiul” [31, p. 24].

Astfel, numele creștine vechi ca: *Întoni, Nicoară, Medru, Jorz, Jiurea* sunt înlocuite de numele calendaristice, purtate în formă oficială, cultă: *Antonie, Dimitrie, Nicolae, Gheorghie, Ioan* și de o serie de derivate ale acestora, formate pe teren românesc sau împrumutate de la greci, bulgari, sârbi sau maghiari.

Aceeași idee o regăsim și la cercetătorii P. Pețu și I. Torja, care susțin că în această perioadă, în special în secolul al XV-lea, în regiunile istorice ale României, apar patronimele, create prin preluarea supranumelui unuia dintre membrii familiei, și numele de familie, care, în faza incipientă, se utilizează prin însușirea numelui personal al părinților, în general, al tatălui, iar, mai târziu, după denumirea îndeletnicirilor pe care le aveau persoanele în cauză.

De remarcat că cele mai multe patronime se constituie prin adjoncțiunea sufixelor **-escu, -iu, -eanu** la prenumele tatălui sau la numele de localități, de exemplu: *Ionescu, Ioaniu, Iliescu, Marinescu* sau *Marineanu* etc. Necesitatea utilizării acestor nume este strâns legată de dezvoltarea și de promovarea valorilor culturale în școli și în biserici.

În sec. al XIV-lea și al XV-lea, se atestă tendința articulării / nearticulării numelor de persoane. Acest fapt a dus la apariția în onomasticon a unor forme ale numelor articulate cu articolul enclitic **-(u)l**, precum și a unor variante care, prin analogie cu cele articulate, au primit vocala finală **-u**. Fiind impuse în sistemul onomastic în sec. XIV-XV, aceste forme articulate ale antroponimelor provenite din cuvintele comune, s-au menținut și în secolele următoare, ceea ce a contribuit la crearea formelor articulate ale numelor de origine slavonă ca: *Bratul, Dragul,*

Neagul, Radul, Stancul, Vâlcu, Vlaicu sau la atașarea vocalei **-u** la sfârșitul cuvântului, de exemplu: *Branu, Danu*.

Tendința de articulare a numelor proprii, încadrate în categoria numelor de familie, se manifestă și prin alipirea articolului **-l** la hipocoristicele monosilabice. Aici **-u** nu provenise din articol, cum ar fi: *Druțul, Guțul, Mihul, Nacul, Onul* etc., iar, după căderea lui **-l**, aceste nume, provenite fie din slavonă, fie din hipocoristice autohtone, au rămas aparent „articulate” cu **-u** final.

Cecetătorii P. Pețu, I. Torja constată că trecerea de la formele articulate cu **-(u)l** la cele cu **-u** s-a produs în sec. XV–XIX. Statisticile demonstrează că cele mai multe nume de familie articulate sunt **numele care au la bază porecle, având la origine un adjectiv**: *Albul* și *Albu*, *Grosul* și *Grosu*, *Lungul* și *Lungu*, *Negrul* și *Negru* etc.; **numele cu sufixul -esc, provenite din adjective ce exprimă apartenența**: *Albescul*, *Bunescul* și *Bunescu*, *Cuculescul* și *Cuculescu*, *Popescul* și *Popescu* etc.; **numele cu sufixul -ean / -ian, ce indică originea locală, dar și descendența**: *Bârlădeanul* și *Bârlădeanu*, *Codreanul* și *Codreanu*, *Munteanul* și *Munteanu* etc.

De asemenea, în categoria numelor de familie articulate, se includ și lexemele / logoforme la originea cărora se află **substantive propriu-zise**, la care prezența articolului este explicabilă. De exemplu: **denumiri de ocupații**, acestea fiind, inițial, substantive comune, utilizate pentru identificare: *Croitorul* și *Croitoriu*, *Ciobanul* și *Ciobanu*, *Rotariul* și *Rotariu* etc.; **termeni social-politici vechi** (titluri, ranguri, funcții): *Armașul*, *Arnăutul*, *Căpitanu*, *Diaconul*, *Joimiru*, *Lipcanu*; **nume de popoare**: *Cerchezu*, *Grecul*, *Rusul* și *Rusu*, *Sârbul* și *Sârbu*, *Turcul* și *Turcu* etc.

Destul de numeroase sunt și variantele articulate ale numelor de familie, provenite de la substantive comune, ce redau diferite noțiuni: *Bățu*, *Boul* și *Bou*, *Boldul*, *Lupul* și *Lupu*, *Racu*, *Ciocoliul* și *Ciocoliu* etc.

Oficializarea acestor nume de familie, conchid aceiași autori, P. Pețu și I. Torja, s-a efectuat, în secolul al XVIII-lea, cu scopul de a se face o evidență numerică a populației. Or, stabilirea numelor de familie era necesară, în primul rând, pentru achitarea impozitelor și mobilizarea în armată [103, p. 28-29].

A patra etapă a evoluției antroponimiei românești este cea modernă, caracterizată prin utilizarea numelor preluate din istoria românească, sub influența Școlii Ardelene. În această perioadă, se atestă o revenire la numele istorice ca: *Bogdan*, *Mircea* etc., considerate, inițial, nume de botez, dar, care, pe parcurs, încep să fie întrebuințate și ca nume de familie.

De semnalat că în cea de-a patra fază a evoluției sistemului antroponimic românesc, inventarul de nume continuă să fie îmbogățit cu un șir de *nume laice* sau *de designare* (*de*

inspirație) profană, pătrunse în onomasticon în sec. al XIX-lea. Această categorie de antroponime se încadrează în cea a numelor afective.

Tot în această perioadă apar și primele reglementări legale cu privire la numele de persoane: **Regulamentul Organic**, în care se stipula că orice persoană trebuie să aibă un nume dublu (compus dintr-un prenume și un nume (nume de familie); **Codul civil** (*Cuza-1864*), care impunea ca, în actele de stare civilă, persoanele să fie notate prin nume și prenume; **Legea nr. 18 din martie 1895, asupra numelui** și **Legea nr. 493 din 21 februarie 1928, privind actele stării civile**.

Legea nr.18 din martie 1895, asupra numelui a fost adoptată în timpul domniei regelui Carol I și reprezintă primul act normativ ce reglementează într-un tot unitar problemele cu referire de numele de persoane fizice și stipulează următoarele:

Art. 1: Numele patronimic (de familie) constituie un drept imprescriptibil și inalienabil și nu se poate schimba sau adăugi decât conform prescripțiilor legii de față. De la promulgarea legii de față, nu este permis nimănui de a purta alt nume patronimic decât acel sub care este înscris în actele stării civile sau sub care este îndeobște azi cunoscut. Locuitorii români săteni, cari nu au nume patronimic conform cu paragraful precedent, își vor putea forma unul cu numele de botez al tatălui lor, adăugându-i una din terminațiunile care sunt în datina țării, și aceasta prin simpla declarație înregistrată la primăria locului de origine și trecută în marginea actului stării civile. Numele astfel formate nu vor putea fi acele ale familiilor cunoscute din istoria națională.

Art. 2: Nu se vor putea lua ca **prenume** numele patronimice de familie [77].

Așadar, după promulgarea acestei legi, se încetățenește și formula oficială de denotație, alcătuită dintr-un nume patronimic de familie și un prenume. Numele patronimice de familie, de regulă, se formau prin adăugarea sufixelor *-escu* sau *-eanu* la numele de botez al tatălui și aveau scopul de a diferenția numele de prenume.

Deși se consideră că **Legea nr. 18 din martie 1895, asupra numelui** este primul act normativ care reglementează problemele onomastice, cercetătorii P. Pețu și I. Torja argumentează că, odată cu adoptarea **Legii nr. 493 din 21 februarie 1928, privind actele stării civile**, apar legiferări clare ce vizează numele persoanei fizice.

Astfel, **Art. 58** al acestei legi stipula ca **actul de naștere** să cuprindă: data înregistrării, anul, luna, ziua și ora nașterii, sexul copilului, prenumele și confesiunea la care aparține; prenumele, numele, vârsta, profesiunea și domiciliul părinților; locul nașterii copilului când diferă de locuința părinților; mențiunea și verificarea nașterii și că numele tatălui unui copil nelegitim putea fi înscris în registrul de nașteri, numai dacă declarația a fost făcută de însuși tatăl sau împuternicitul său cu procură specială și autentică, iar numele mamei va fi întotdeauna declarat și înscris în registre.

De asemenea, *art. 59 al Legii nr. 493 din 21 februarie 1928* interzicea utilizarea în calitate de prenume a cuvintelor care au devenit nume de familie și a lexemelor care au o conotație politică: „Nu vor putea fi întrebuințate ca prenume, numele de familie, precum și cuvintele cari ar constitui o manifestare politică” [78].

De menționat că anume în cea de-a patra perioadă de evoluție a sistemului antroponimic, concomitent cu apariția primelor reglementări onomastice, care obligau utilizarea formulei oficiale de denotație, apare și noțiunea de „nume de familie”, care „s-a impus ca unic cuvânt abia din 1920” [93, p. 185].

Perioada a cincea de dezvoltare a antroponimiei românești cuprinde, în fond, etapa actuală, care se definește / distinge prin următoarele caracteristici: a) utilizarea frecventă a numelor calendaristice, ce au pătruns masiv în onomasticonul românesc, în special, în cea de-a treia și a patra perioadă a evoluției antroponimiei românești; b) recurgerea la împrumuturi recente din alte sisteme antroponimice; c) folosirea unor forme noi ale prenumelor (hipocoristice, forme scurte), create pe teren românesc și care, grație caracterului lor modern, devin nume independente.

În concluzie, subliniem că evoluția sistemului antroponimic reflectă cu fidelitate evenimentele social-istorice din viața poporului român, scoțând în evidență atât influențele culturale, lingvistice și politice specifice anumitor perioade, cât și contactul populației autohtone cu alte comunități, iar rezultatul acestei interacțiuni este modificarea inventarului de nume, fie prin împrumutarea prenumelor caracteristice altor culturi, fie prin impunerea în uz a unor forme și variante create de la prenumele deja existente.

2.1.2. Numele de sinaxar în onomastica românească

În aria culturală sud-est europeană, fondul comun onomastic este alcătuit din numele de sfinți incluse în calendarul creștin-ortodox, adică din elementul hagiografic în forma greco-slavonă, și dintr-un număr de nume de persoană de origine slavă veche, comune pentru bulgari, sârbo-croați, ucraineni, care, ulterior, au pătruns la greci, albanezi și unguri. Atât cultura bizantină, al cărui produs este calendarul creștin-ortodox, cât și folosirea limbii slavone în administrație și biserică, au contribuit la formarea fondului comun în antroponimia popoarelor din sud-estul Europei.

La acest fond antroponimic comun, poporul român vine cu propria moștenire latină, păstrată încă din prima etapă a evoluției onomasticii românești, dar și cu o extrem de bogată creație populară în neconținută căutare de forme noi și de adaptare a elementelor împrumutate de la vecini.

Numele de sinaxar (calendaristice), întâlnite în onomasticonul românesc, au fost preluate din Mineatul bizantin, colecția celor 12 minee „lunare”, cu slujba pentru cele 365 de zile ale anului, care cuprinde la sinaxarul zilei peste 1200 de nume de sfinți, unele de origine ebraică, altele provenite din greaca veche și din latină sau din persană, egipteană, siriană, neogrecă ori slavonă, toate însă au primit forma impusă de fonetismul medio-grec în care:

- **b** ebraic, grec vechi sau latin este redat ca **v**: *Abraam – Avraam, Barbara – Varvara*;
- **ce / ci** latin este redat prin **ke, ki**: *Celsius – Kelsios*;
- **ge / gi** latin este înlocuit cu **g**: *Germanus – Ghermanos*;
- **au / eu** latin sau grec vechi sunt redat prin **av-ev**: *Augustus – Avgostos*;
- grupul de litere latine **bl** devine **pl**: *Publius – Poplios*;
- **c** latin este, adesea, redat prin **u**;
- **f** bizantin este redat în slava rusă prin **ft** sau **f**: *Fteodor – Feodor*;
- terminațiile greco-latine **-us, -os** devin **-i**, iar **-ius, -ios** sunt transcrise prin **-ii**;
- **y** chirilic are valoare de **u** sau **v** în diftong și de **i** în interiorul cuvântului: *Akylina (Akulina)*.

Lingvistul român N. A. Constantinescu opinează că, în traduceriile cărților de ritual (Sinaxare și Ceasloave) în limba slavonă, s-au acceptat toate aceste fonetisme. Ulterior, traduceriile cărților religioase în română au avut ca model atât textul medio-grec, cât și cel slavon, iar fonetismul grec a fost transcris în felul următor: *b>v; ce>ke; ge>gh; eu >ey/ev/ef; au>ay, av; t, th>t*; iar *nd* neogrec trece în *t* latin: *Andonie – Antonie, Constandin – Constantinos*. Terminația grecească **-ios** și cea de origine slavonă **-ij** au fost redat prin **-ie**: *Alexios – Alexij – Alexie* [36, p. 18].

Cu excepția numelor calendaristice ortografiate în **-ios**, toate numele de sinaxar, fără terminația greco-latină **-os/-us**, păstrează forma orginară, nealterată din sinaxarul bizantin: *Adam, Avraam, Luca, David, Simon*; și numele de origine latină: *Candid, Cassian, Constantin, Flor, Iustin, Maxim, Silva, Tit, Victor* se produc ca în textul grec, dar fără terminație. În aceste condiții, precizează N. A. Constantinescu, „numele creștine din sinaxarele slavone, pe care onomastica română le-a folosit, cel puțin din sec. al XII-lea sau al XIV-lea, ierarhia bisericească română, împreună cu derivatele lor, create în urmă, alcătuiesc un fond de proveniență *cărturărească, cultă*, fond care nu se confruntă cu derivate religioase preluate direct, pe cale populară, ca împrumut de la popoarele vecine, cum sunt: *Ivan, Iani, Haneș (Ioan)*” [36, p. 18].

Același autor atrage atenția că nu trebuie să confundăm numele religioase, care au pătruns, tot pe cale populară, de la vecinii bulgari, sârbi, greci, unguri, ucraineni, cu numele de sfinți, acceptate direct din cărțile de ritual: din Mineat și din Orologhion (Ceaslov) sau din

Calendar, în forma originală, și care reprezintă un produs al culturii bizantine și al tradiției bisericii ortodoxe ca un tot unitar. Aceste nume au circulat timp de secole sub influența directă a cărții de ritual, din care, după 1800, s-au trecut în calendare, fapt pentru care le numim și **calendaristice**. Aceste forme culte, prezente în calendare și care constituie inventarul de nume tradiționale al sistemului antroponimic românesc, înlocuiesc numele creștine de origine latină populară, formate ca moștenire latină în sânul limbii române: **Nicolae** îl reproduce pe **Nicoară**, iar **Gheorghie** – pe **Georz etc.**

Impuse de biserică și adaptate la sistemul fonetic și ortografic al limbii române, începând cu sec. al XII-lea, numele de sinaxar au constituit principala sursă de inspirație a părinților în alegerea unui nume pentru nou-născuți.

2.2. Nomenclatorul onomastic actual al Republicii Moldova

Rezultat firesc al unei îndelungate evoluții istorice, onomasticonul tradițional este constituit din creații antroponimice proprii și din împrumuturi adaptate fonetic și ortografic la specificul limbii române. Nomenclatorul onomastic reflectă obiectiv schimbările care au avut loc în societatea noastră, oglindind, în același timp, toate etapele de dezvoltare a culturii și a poporului român.

În opinia lingviștilor, onomasticonul tradițional cuprinde din două grupuri de nume de persoană:

1. **creștine / hagiografice / calendaristice** sau de invocare, de inspirație religioasă, împreună cu variantele lor populare. „Numărul impunător de nume calendaristice, atestate în onomasticonul tradițional, se datorează faptului că „creștinismul românesc sau, mai precis, protoromânesc constituie o etapă aparte a istoriei noastre bisericești și laice, deoarece are în vedere dezvoltarea spirituală a unui popor încă de la originea formării sale” [19, p. 1].
2. **laice sau de designare, de inspirație profană** – nume preluate din creațiile populare sau literare și nume împrumutate din alte culturi [36; 64]. Apariția numelor laice în nomenclatorul onomastic actual este o consecință a faptului că, începând cu a doua jumătate a secolului al XX-lea, se diminuează rolul religiei în societate. Acest fenomen, susține cercetătorul Ch. Ionescu, este „general și caracteristic tuturor popoarelor, laicizarea se manifestă nu numai prin eliminarea unor nume și înlocuirea lor cu altele, fără nicio legătură cu creștinismul, ci și prin renunțarea la factorul religios în alegerea numelor” [68, p. 15].

Lingvistul S. Dănilă menționează că, pentru a putea „aprecia în ce măsură se modifică sistemul prenumelor într-o anumită perioadă, este necesară o clasificare a acestuia după modelul vocabularului: *activ* (fundamental) și *pasiv* (masa vocabularului), incluzând în sistemul onomastic activ acele nume care au mare frecvență și durabilitate în timp, iar în cel pasiv – numele unice sau cu o frecvență mai mică și instabilitate” [40, p. 128].

Chiar dacă, în ultimele decenii, se atestă o tendință de negare a numelor tradiționale în favoarea atribuirii formelor hipocoristice, a formelor scurte ale numelor calendaristice sau a variantelor modificate ortografic ale acestora și de sporire a interesului față de numele străine, împrumutate din alte culturi, datele statistice demonstrează că despre modificarea onomasticonului se poate vorbi doar din punctul de vedere al *sistemului onomastic pasiv*, deoarece *sistemul onomastic activ* rămâne, de obicei, neschimbat. Acest fapt se observă și în urma analizei datelor statistice referitoare la cele mai frecvente prenume masculine și feminine, pe care părinții le dau nou-născuților din Republica Moldova (a se vedea Tabelul 2.1):

Tabelul 2.1 Cele mai frecvente prenume masculine
(conform datelor statistice, făcute publice de Aparatul Central al Direcției Generale de Stare Civilă din cadrul I.P. „Agenția Servicii Publice”)

Anul	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2005	Ion (990)	Daniel (716)	Alexandru (714)	Maxim (684)	Andrei (568)	Cristian (565)	Mihail (516)	Dumitru (497)	Victor (460)	Nichita (459)
2006	Ion (972)	Maxim (784)	Alexandru (732)	Daniel (691)	Cristian (639)	Andrei (600)	Nichita (5280)	Dumitru (517)	Mihail (501)	Victor (445)
2007	Maxim (931)	Ion (926)	Daniel (780)	Alexandru (700)	Nichita (557)	Mihail (549)	Cristian (515)	Andrei (418)	Artiom (461)	Dumitru (446)
2008	Maxim (975)	Ion (927)	Daniel (702)	Alexandru (702)	Cristian (570)	Nichita (535)	Andrei (512)	Mihail (479)	Dumitru (443)	Artiom (412)
2009	Maxim (1128)	Ion (912)	Alexandru (779)	Daniel (757)	–	–	–	–	–	–
2010	Maxim (1084)	Ion (884)	Alexandru (815)	Daniel (720)	Nichita (557)	Cristian (547)	–	–	–	–
2011	Maxim (952)	Ion (778)	Alexandru (792)	Daniel (720)	Nichita (508)	Cristian (497)	–	–	–	–
2012	Maxim (1004)	Ion (828)	Alexandru (797)	David (706)	–	–	–	–	–	–
2013	Maxim (953)	David (820)	Alexandru (792)	Ion (750)	–	–	–	–	–	–
2014	Maxim (904)	David (884)	Alexandru (731)	Artiom (700)	Ion (683)	Bogdan (579)	Daniel (563)	Nichita (523)	Damian (463)	Cristian (439)
2015	David (900)	Maxim (801)	Alexandru (643)	Bodgan (619)	Artiom (591)	Ion	Nichita	Damian	Cristian	Matei
2016	David (1000)	Maxim (859)	Alexandru 727	Artiom (664)	Ion (631)	Bogdan	Daniel	Matei	Nichita	Mihail
2017	David (774)	Maxim (702)	Alexandru (577)	Bodgan (547)	Artiom (528)	Matei (517)	Daniel (549)	Ion (399)	Damian (385)	Nichita (335)

Datele statistice prezentate în tabelul de mai sus demonstrează că, pe parcursul a 13 ani, inventarul numelor masculine, în Republica Moldova, aproape că nu s-a schimbat. În topul celor mai populare prenume masculine, rămân a fi aceleași nume calendaristice, se atestă doar unele modificări ale poziției. De exemplu: în anul 2005, prenumele *Ion* este plasat pe locul 1, iar prenumele *Maxim* pe locul 4. În anul 2006, numele *Maxim* avansează pe locul 2, iar în 2007 – pe locul 1, poziție în care se menține timp de 8 ani, până în 2014. În anii 2015, 2016, 2017, prenumele *Maxim* este situat pe locul 2, locul 1 revenindu-i prenumelui *David*, care, în anul 2012, era clasat pe locul 4.

De remarcat că printre cele mai populare nume acordate nou-născuților (băieți), se regăsesc și prenume vechi, cum ar fi: *Maxim, David, Daniel, Cristian, Bogdan, Matei, Nichita*, în prezent, considerate prenume moderne, unele dintre ele fiind împrumutate din onomasticonul țărilor apusene, bunăoară, *Daniel, David*.

În urma analizei datelor statistice, se observă și tendința de a utiliza formele culte ale prenumelor vechi de origine latină și greacă – *Laurențiu, Emilian, Cezar, Darius, Marius, Sebastian, Chiril / Kiril* – fapt care, de asemenea, imprimă o notă de modernitate sistemului antroponimic actual. De menționat că, pe parcursul anului 2015, aceste prenume s-au numărat printre cele mai populare. Astfel, numele *Sebastian* a fost acordat de 215 ori, *Laurențiu* – 162, *Chiril* – 139, *Kirill* – 99, iar *Cezar* – de 62 ori.

Printre cele mai frecvente nume masculine se află și forma populară a prenumelui *Artemie – Artiom*, variantă preluată pe cale orală din limbile rusă și ucraineană și care, ulterior, a devenit prenume independent. Popularitatea acestui prenume poate fi explicată și prin numărul mare de reprezentați ai etniilor rusă și ucraineană în Republica Moldova. Astfel, în anul 2007, forma populară a prenumelui *Artemie – Artiom*, se plasează pe locul 9, în 2008 – pe locul 10, în 2014 și 2016 - pe locul 4, iar în anul 2015 și 2017, se situează pe locul 5.

La limita dintre tradițional și modern, este și inventarul de nume feminine, care, spre deosebire de cel al numelor masculine, este mai dinamic și mai deschis spre nou.

Deși analiza datelor statistice arată că numele tradiționale nu-și pierd popularitatea, se atestă o serie pe prenume, variante feminine ale numelor hagiografice masculine, apărute în contextul globalizării și al influenței occidentale asupra onomasticonului tradițional (a se vedea: Tabelul 2.2.):

Tabelul 2.2. Cele mai frecvente prenume feminine (conform datelor statistice, făcute publice de Aparatul Central al Direcției Generale de Stare Civilă din cadrul I.P. „Agenția Servicii Publice”)

Anul	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2005	Anastasia (780)	Valeria (702)	Maria (586)	Andreea (567)	Daniela (557)	Nicoleta (556)	Victoria (508)	Mihaela (498)	Alina (437)	Cristina (437)
2006	Anastasia (812)	Valeria (751)	Nicoleta (614)	Victoria (560)	Maria (555)	Andreea (545)	Daniela (531)	Cristina (479)	Daria (456)	Mihaela (450)
2007	Anastasia (856)	Valeria (689)	Nicoleta (604)	Maria (588)	Victoria (518)	Andreea (510)	Alexandra (496)	Daniela (470)	Cristina (459)	Mihaela (440)
2008	Anastasia (857)	Valeria (677)	Nicoleta (603)	Andreea (543)	Maria (535)	Victoria (534)	Alexandra (516)	Mihaela (459)	Daria (458)	Daniela (441)
2009	Anastasia (950)	Valeria (674)	Maria (628)	Andreea (590)	Victoria (584)	Alexandra (575)	–	–	–	–
2010	Anastasia (910)	Valeria (664)	Maria (643)	Andreea (593)	Nicoleta (569)	Alexandra (581)	–	–	–	–
2011	Anastasia (957)	Valeria (563)	Maria (632)	Andreea (547)	Nicoleta (519)	Alexandra (564)	–	–	–	–
2012	Anastasia (956)	Maria (784)	Daria (661)	Sofia (639)	Alexandra (639)	Victoria (590)	Andreea	Valeria	Evelina	Nicoleta
2013	Anastasia (828)	Maria (765)	Sofia (741)	Daria (703)	Alexandra (600)	Victoria (591)	Andreea (525)	Valeria (491)	Evelina (441)	Gabriela (414)
2014	Sofia (846)	Anastasia (787)	Daria (700)	Maria (676)	Victoria (656)	Alexandra (617)	Valeria (501)	Evelina (461)	Andreea (438)	Nicoleta (415)
2015	Sofia (825)	Anastasia (757)	Daria (635)	Maria	Alexandra	Nicoleta	Gabriela	Mădălina	Emilia (Emily)	Ilinca
	Ana (194)	Anna (172)	Varvara (73)	Emanuela (70)	Kira (69)	Miroslava (47)	Mia (41)	Uliana (38)		
2016	Sofia (1000)	Anastasia (749)	Daria (~700)	Maria (661)	Victoria (635)	Alexandra	Evelina	Amelia	Andreea	Valeria și Gabriela
2017	Sofia (901)	Anastasia (561)	Daria (553)	Alexandra (513)	Victoria (478)	Maria (473)	Evelina (431)	Amelia (390)	Andreea (304)	Valeria (304)

Ceea ce putem observa cu ușurință, în urma analizei datelor statistice prezentate în Tab. 2, este faptul că și inventarul numelor feminine se caracterizează prin perpetuarea aceluiași nume de botez, pe parcursul mai multor ani, remarcându-se doar unele modificări de poziție. De exemplu, prenumele *Anastasia* se situează pe locul 1 în decursul a 9 ani, 2005-2013, iar din 2014 până în 2017 se clasează pe locul 2. Prenumele *Valeria*, care a fost destul de popular în perioada 2005-2011, ocupând locul 2, în topul celor mai frecvente prenume, ajunge în 2016, 2017 pe locul 10, iar prenumele *Sofia*, care, în 2012, se afla pe locul 4 și în 2013 – pe locul 3, ajunge, în 2014, să fie cel mai preferat nume, situându-se pe locul 1, poziție pe care o menține până în 2017.

Datele statistice prezentate în Tab. 2, de asemenea, demonstrează că criteriul calendaristic de selectare, acordare a numelor nou-născuților, altădată predominant, nu-și pierde din importanță nici în perioada actuală, prenumele hagiografice rămânând a fi cele mai frecvente,

chiar dacă, în ultimii ani, inventarul de nume feminine este completat cu variantele feminine ale numelor hagiografice masculine: *Andrei* → *Andreea*, *Daniel* → *Daniela*, *Nicolae* → *Nicoleta*, *Mihail / Mihai* → *Mihaela*, *Valeriu* → *Valeria*, *Gabriel* → *Gabriela*, *Alexandru* → *Alexandra*, *Victor* → *Victoria*.

Utilizarea prenumelor feminine, derivate de la cele masculine, îi imprimă inventarului de nume feminine un aspect modern. Cercetătoarele M. Cosniceanu și E. C. Zăbavă consideră că aceste prenume au fost preluate pe cale cultă din occident, iar deschiderea spre utilizarea formelor neologice ale prenumelor hagiografice se justifică prin acțiunea criteriului estetic, prin dorința de a aduce o notă modernă sistemului onomastic actual [32; 128].

Prezența impunătoare a prenumelor feminine, derivate de la cele masculine, incluse de unii lingviști în categoria numelor unisex [52] poate fi argumentată și prin faptul că criteriul genealogic de selectare a numelor de botez ia amploare, în defavoarea celui calendaristic. De exemplu, dacă tatăl poartă numele *Andrei*, adesea, fiica este numită *Andreea*.

Popularitatea și frecvența numelor tradiționale demonstrează că onomasticonul este unul dintre caracteristicile fundamentale ale unei etnii/națiuni/culturi care o particularizează în raport cu altele. Celelalte trăsături definitorii prin care se diferențiază o etnie/națiune/cultură de altele sunt următoarele: 1. „numele colectiv” care este, de fapt, elementul identificabil al unei etnii în înregistrările istorice, emblema comunității etnice; 2. un „mit comun al originii” care furnizează înțelesul unei așezări colective și explică originile, creșterea și destinul acesteia; 3. „împărtășirea unei istorii” care reprezintă experiențele diferitor generații care se adăuga la arborele genealogic comun și definește o populație în termenii succesiunii temporale experimentate, transmițând, totodată, generației viitoare istoria propriei lor experiențe; 4. „împărtășirea unei culturi, tradiții” ce ajută la unirea membrilor și la separarea lor de cei din afară; 5. „asocierea cu un anumit teritoriu”; 6. limba vorbită; 7. religia [6, p. 1].

2.2.1. Nomenclatorul onomastic actual din perspectiva identității culturale

Vorbind despre nume în sens larg, putem afirma că, în fond, el definește persoana, iar odată atribuit, devine o marcă a individualității acesteia, forma obligatorie de desemnare a unei persoane, un element indispensabil și inseparabil al personalității individului.

Ca *designatum* „numele, în ansamblul lui, este creat din două componente: una verbală și alta nonverbală”, consideră O. Felecan [50, p. 249]. Componenta verbală comunică o serie de informații despre persoană, cum ar fi genul (feminin sau masculin), apartenența etnică sau religioasă, iar cea nonverbală reprezintă modul de ortografiere a numelui. Aceste două componente ale numelei contribuie și la realizarea funcției de identificare și de individualizare a

celui numit „prin intermediul unei formule de denotație performativă de tipul: *Eu te numesc N* și care vizează mesajul pe care dorește să-l transmită cel care oferă numele” [49, p. 36].

Privit din punctul de vedere al celor două componente: verbală și nonverbală, al factorilor sociali și culturali, al apartenenței etnice și religioase, antroponimul este considerat un simbol al identității. Prin urmare, numele nu reprezintă doar niște semne care identifică și deosebesc indivizii unii de alții, dar constituie și un aspect important în stabilirea identității unei persoane. Actul de numire are un rol important în procesul de individualizare a unei persoane, pentru că numele de botez oferă individului unicitate.

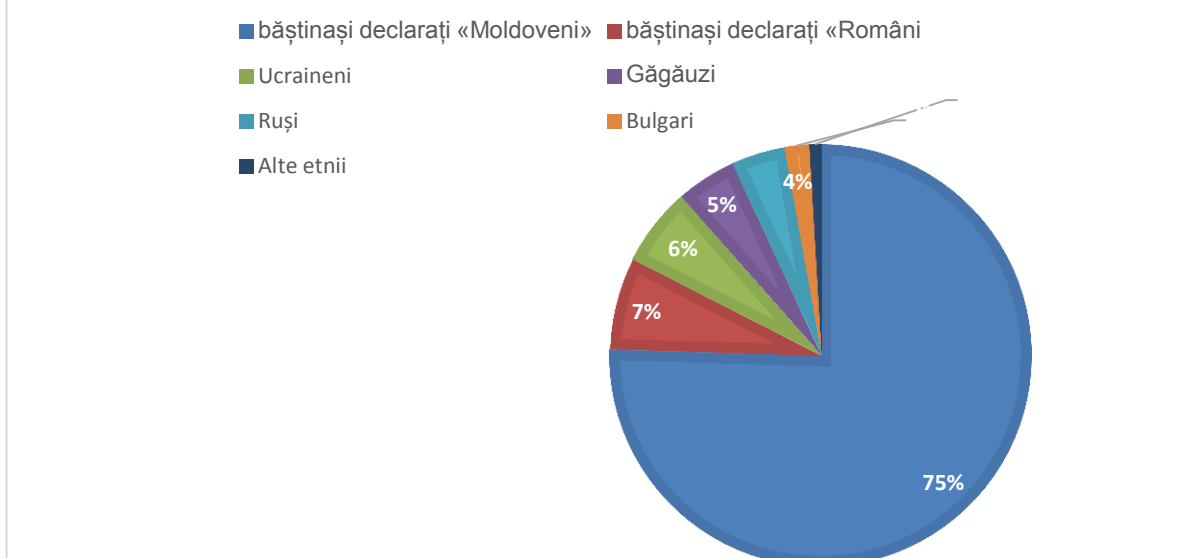
În lucrarea „Pluralism and Identity. Cultural-analytical Perspectives on Nordic National Churches in Dialogue with Religious and Moral Pluralism”, cercetătorii norvegieni J. Henriksen și O. Krogseth disting trei criterii de stabilire a identității: *continuitatea (constanța), integritatea și individualitatea* [158, p.162], criterii care pot fi observate și în evoluția sistemului de denotație personală, specific Republicii Moldova.

În limba română, denotația personală se realizează prin formule antroponimice oficiale și prin formule antroponimice neoficiale. Formulele antroponimice oficiale cuprind numele de familie și numele individuale sau prenumele. Numărul acestor formule este egal cu cel persoanelor înregistrate la un moment dat.

În cele ce urmează, prin intermediul datelor statistice, făcute publice de Aparatul Central al Direcției Generale de Stare Civilă din cadrul I.P. „Agenția Servicii Publice”, vom efectua o analiză succintă a celor 3 criterii de stabilire a identității – **continuitatea, integritatea, individualitatea.**

Având o populație de 2.998.235 de persoane, conform recensământului din anul 2014, componența etnică a Republicii Moldova include următoarele naționalități: moldoveni, vorbitori de limbă română, ucraineni, ruși, bulgari, romi, găgăuzi, precum și reprezentanți ai altor etnii (într-un număr mai puțin semnificativ), fapt care poate fi observant în figura 2.1:

**FIGURA 2.1. STRUCTURA ETNICĂ A REPUBLICII MOLDOVA
(CONFORM RECENSĂMÂNTULUI DIN 2014)**

Este variată și apartenența confesională a populației. Conform datelor prezentate de Biroul Național de Statistică, cea mai mare parte a populației este de religie ortodoxă, după care urmează adepții confesiunilor religioase baptism, adventism, pentecostalism, creștini de rit vechi, evanghelism, catolicism, presbiterianism, agnostici, alte religii, fără religie, cu religie nedeclarată [115].

Diversitatea etnică și cea confesională a locuitorilor Republicii Moldova se reflectă și în sistemul antroponimic al regiunii, iar inventarul de nume înscrise în Registrele alfabetice ale actelor de naștere ne permite să observăm cum se manifestă cele trei criterii de stabilire a identității: **continuitatea**, **integritatea** și **individualitatea**, menționate de către J. Henriksen și O Krogseth.

Numele de botez se înscriu într-o semiotică naturală a microcolectivităților, iar actul de numire implică mai multe persoane, printre care: 1. agentul (părinții, bunicii, nași); 2. nou-născutul; 3. preotul, în cazul botezului, sau / și ofițerul stării civile, care fixează numele în Registrul actelor de naștere. De aceea antropinimele trebuie investigate în strânsă legătură cu contextul sociocultural, etnic și religios, în care funcționează.

Dat fiind faptul că alegerea și acordarea prenumelui pentru nou-născut țin de intenția / sentimentele / dorințele agentului, ne-am propus să demonstrăm ce relevanță au cele trei criterii de stabilire a indentității în păstrarea inventarului de nume tradițional, pe de o parte, și evoluția acestuia, pe de altă parte.

Stabilirea identității prin intermediul celui dintâi criteriu – *continuitatea* – se realizează prin dorința părinților de a rămâne fideli tradiției și identității românești. Conform

acesteia, copilul va purta fie numele unuia dintre părinți, fie al unuia dintre nași, fie al unuia dintre bunici. În acest fel, se asigură continuitatea sistemului românesc de denotație personală, tradiție bazată pe solidaritatea familială, pentru a păstra vie amintirea strămoșilor. Acest fapt este demonstrat de prezența unui număr impunător de prenume tradiționale în onomasticonul actual: *Sofia, Ana, Maria, Elena, Ecaterina, Irina, Alexandru, Dumitru, Ion, Vasile, Teodor, Nicolae* și de faptul, că, de-a lungul timpului, acestea își mențin poziția în topul celor mai populare prenume din Republica Moldova. Folosirea acestor prenume limitează tendința de modernizare / internaționalizare, puternic pronunțată, în ultima vreme, în sfera numelor de botez.

Alegerea unui nume tradițional (calendaristic) este justificată de faptul că prenumele românești au conotații deosebite, sunt adaptate la sistemul fonetic al limbii, sună bine și sunt ușor de pronunțat, au rezistat în timp, au forța personalităților care le-au purtat, sunt acceptate de societate și păstrează identitatea etnoculturală a purtătorului.

Deși inventarul de nume unice sau nume de botez, așa cum se prezintă el astăzi, cuprinde, în special, nume tradiționale (de sinaxar sau preluate din creațiile populare), în ultimul timp, se manifestă, într-o oarecare măsură, tendința de diversificare a numelor de botez, prin apariția unei serii de prenume compuse, cum ar fi: *Ana-Maria, Maria-Magdalena, Maria-Mădălina, Anna-Maria, Maria-Elena, Maria-Emilia, Bianca-Maria, Maria-Mihaela, Eva-Maria, Andreea-Maria, Dan-Cristian, Dragoș-Mihai, Marius-Ionuț, Marius-Nicolae, Marius-Ion, Bogdan-Alexandru, Cristian-Mihai, Marius-Cristian, Alexandru-Ion, Darius-Ștefan, Gabriel-Mihai, Dragoș-Ion, Vlad-Dumitru* etc.

Prenumele compuse conțin, de obicei, în componența lor un nume tradițional și unul împrumutat dintr-o altă cultură, de exemplu, *Magdalena-Vanessa, Ana-Camelia, Alexandru-Ahile, Maria-Simona, Maria-Biatrice, Gheorghe-Mario* etc. Numele tradițional, păstrat în structura prenumelui dublu, sugerează identitatea românească a purtătorului, iar prenumele împrumutat dintr-un alt sistem antroponimic relevă dorința de integrare a celui ce oferă numele într-o altă cultură. Astfel, se manifestă **cel de-al doilea criteriu de stabilire a identității – integritatea.**

Prezența prenumelor duble în onomasticonul tradițional dezvăluie, pe de o parte, tendințe interne, proprii antroponimiei românești, ce depășesc bariere și constrângeri exterioare, iar, pe de altă parte, influențe eterne, ca urmare a circulației prenumelor în contextul globalizării.

Prenumele netradiționale de origine occidentală, arabă, turcă, irlandeză, spaniolă, italiană, necunoscute de societate până acum, de exemplu: *Selina, Melani, Medina, Francesca, Roberta, Denisa, Fabiana, Fiona, Rafaela, Geamila, Luiza, Irrlia, Filoteea, Variela, Mya, Elina, Vandana, Naira, Eliada, Ornella, Karelia, Marselia, Odri, Ayman, Adnan, Said, Emad, Kenan,*

Firas, Mehmet, Ahmet, Ali, Leit, Hilal, Emre, ce au apărut în onomasticonul românesc în urma intensificării procesului de migrație a populației din Republica Moldova, al încheierii căsătoriilor mixte și datorită mass-mediei, de asemenea, reflectă dorința de integrare într-o altă cultură, făcându-ne să ne gândim și la identitatea celui care este numit.

Al treilea criteriu de stabilire a identității – *individualitatea*, se exprimă prin dorința părinților de a-și individualiza copiii. Astfel, în Registrele alfabetice ale actelor de naștere, există o serie de prenume, variante ale numelor tradiționale, modificate prin ortografiere, și care sunt un argument al ideii că numele propriu identifică și se referă doar un obiect, o persoană: *Sofya, Iryna, Sebastyan, Alecsey, Anatoliy, Matey, Mark, Nicolay, Alecsandrina, Daiana, Dăivid, Crish, Cristic, Cristin* (forme ale prenumelui *Cristian*), *Marianna, Prinț, Prințesa, Bukurie, Sergiu-junior* (formă atstată de 2 ori în Registrul Alfabetic al actelor de naștere început în anul 2011, oferit de OSC Orhei).

Apariția acestor prenume este legată și de așa-zisa „modă onomastică”, care a lansat, în ultimii ani, inovații antroponimice, adoptate, ulterior, sub forma unor tipare denominative emblematice, a căror răspândire este favorizată de mass-media, de emigrația în statele vestice, care obțin, astfel, statutul de țări exportatoare de numele de botez.

De asemenea, prezența acestor prenume în inventarul de nume actual este o dovadă a faptului că onomasticonul trece printr-un proces de internaționalizare, înțeles, pe de o parte, ca o acțiune de împrumutare / preluare a unor antroponime dintr-o limbă în alta, iar pe de altă parte, ca o pierdere a unor particularități antroponimice naționale, ca urmare a schimbării mentalității, a mobilității sociale, a dorinței de înnoire. Cu toate acestea, tendința de a inova, prin alegerea unor nume neologice, este limitată, într-o oarecare măsură, de păstrarea numelor de botez tradiționale.

Așadar, cele trei criterii de stabilire a identității *continuitatea (constanța), integritatea și individualitatea*, analizate din punctul de vedere al sistemului antroponimic, sugerează fie respectul față de tradiție, de identitatea națională și de solidaritatea familială în alegerea prenumelor, fie negarea tradiției, în cazul nostru a numelor tradiționale românești, înlocuindu-le cu prenumele netradiționale, care evidențiază contactul populației autohtone cu alte culturi, ceea ce atrage după sine dorința de individualizare și integrarea într-un nou mediu social, „numele de botez fiind parte din cultura unui popor, a unei națiuni sau a unei naționalități și un mijloc de a distinge două culturi, două grupuri, chiar două localități din același grup de vorbire” [15, p. 97].

În concluzie, accentuăm că perpetuarea fondului onomastic, la fel ca și modernizarea lui, are loc prin intermediul părinților. Odată cu nașterea unui copil, aceștia simt nevoia să-și exprime viziunea, idealurile, valorile prin alegerea pentru nou-născut a unui prenume care să-și exprime personalitatea. Acest lucru a făcut ca inventarul numelor de botez, spre deosebire de cel

al numelor de familie, să fie mai ușor de modificat sub acțiunea factorilor lingvistici și extralingvistici.

Alegerea și atribuirea unui nume este influențată de tradiție, evenimente sociale, politice și culturale, educație, factori psihologici și estetici și, nu în ultimul rând, de modă, deoarece, deseori, un nume este acordat pentru că se poartă.

Tradiția este, probabil, un factor esențial de care se ghidează părinții în alegerea unui nume. Anume tradiția este cea care determină continuitate și păstrarea numelor vechi, specifice fiecărui popor, datorită faptului că, pe parcursul mai multor generații, nou-născuților, în semn de admirație sau în amintirea unui membru al familiei, li se atribuie numele părinților, al bunicilor, al nașilor etc.

Conform tradiției naționale, factorii social-politici și culturali sunt cei care condiționează modificarea sistemului antroponimic tradițional, generând schimbări evidente în inventarul de nume, în special în anumite, perioade istorice.

Factorii culturali sunt și ei importanți în impunerea prenumelor. Literatura, mass-media (filmul, muzica, sportul) contribuie, de asemenea, la creșterea sau la diminuarea frecvenței unor prenume.

Factorii psihologici influențează modificarea inventarului de nume, prin dorința de unicitate, de distincție și de individualizare, care îi face pe părinți să fie inventivi, să aleagă nume rare, originale.

Factorii estetici îi orientează pe părinți spre selectarea unor nume frumoase, sonore, care se armonizeze și cu numele de familie.

Deși alegerea și atribuirea unui nume este un proces ce vizează o problemă intimă, de opțiune strict personală, I. Ioniță-Iancu consideră că există totuși câteva reguli „de bun-simț” [64, p. 20], care ar trebui luate în considerare de părinții care acordă numele și care trebuie să fie conștienți de faptul că numele, o dată ales, este purtat toată viața, lăsându-și amprenta asupra personalității copilului.

2.2.2. Onomasticonul actual din perspectiva specificului gender al numelor de persoană

Studiul antroponimelor este în strânsă corelație cu evoluția societății, deoarece constituirea numelor de persoană depinde de structura societății în ansamblul ei. Schimbările înregistrate la nivel de micro- și macrogrup social atrag după sine și modificarea sistemului antroponimic, pentru că numele este oglinda unei colectivități și a unui ansamblu de relații interumane.

Chiar dacă dimensiunea tradițional-religioasă constituie o trăsătură definitorie a onomasticonului actual, în ultimul timp, inventarul de nume este puternic influențat de procesul de globalizare, de procesul de migrare a populației, de libertatea părinților de a atribui copiilor prenumele dorite, care, adesea, transcend tradiționalul și situează sistemul onomastic contemporan la limita dintre vechi și nou.

Astfel, pe lângă utilizarea prenumelor de origine străină, a celor compuse, a formelor scurte și a celor diminutive sau hipocoristice, se atestă și tendința de derivare sau de conversie a numelor de persoană de la masculine la feminine și invers, de la feminine la masculine.

Cecetătoarea A. Bercaru menționează că derivarea cu sufixe este procedeul cel mai des întâlnit în formarea unor nume noi de persoană. În limba română, derivarea antroponimică, precum și cea a numelor comune, este de două tipuri: *progresivă* (sufixul se atașează temei masculine sau feminine fără desinență) și *regresivă* (are loc suprimarea mărcii de feminin *-a*, în cazul moțiunii numelor masculine de la cele feminine) [12, p. 1].

Derivarea progresivă sau atașarea sufixului *-a* la numele de persoană masculine are funcția de a exprima valoarea de feminin și a indica opoziția de gen, dat fiind faptul că aceasta este adesea interpretată și ca desinență sau indice formal de gen.

Astfel, prin intermediul derivării progresive, au apărut o categorie aparte de entități antroponimice – *nume pare, duble*. Create de la prenumele calendaristice, hagiografice, ele oferă sistemului antroponimic actual aspectul de modernitate. În această categorie se includ atât prenumele feminine, formate de la corespondentele lor masculine, cât și cele masculine, formate de la corespondentele lor feminine, de exemplu: *Alexandru* → *Alexandra*; *Andrei* → *Andreia* → *Andra*; *Adrian* → *Adriana*; *Aureliu* → *Aurelia*; *Cezar* → *Cezara*; *Ciprian* → *Cipriana*; *Corneliu* → *Cornelia*; *Cristian* → *Cristina*; *Damian* → *Damiana*; *Daniel* → *Daniela*; *Darie, Darian, Darius* → *Daria*; *Dumitru* → *Dumitrița*; *Eugen* → *Eugenia*; *Gabriel* → *Gabriela*; *Emanuel* → *Emanuela* → *Manuela*; *Emil* → *Emilia*; *Ioan* → *Ioana* → *Ionela*; *Iulian* → *Iuliana*; *Laurențiu* → *Laurenția*; *Leonid* → *Leonida*; *Liviu* → *Livia*; *Lucian* → *Lucia*; *Marcel* → *Marcela*; *Marin* → *Marina* → *Marinela*; *Mihai, Mihail* → *Mihaela*; *Nicolae* → *Nicoleta* → *Nicolina*; *Pavel, Paul* → *Paula* → *Paulina*; *Radu* → *Rada*; *Serafim* → *Serafima*; *Silviu* → *Silvia*; *Simeon* → *Simina / Simona* – în ceea ce privește forma modernă feminină *Simona*, unii specialiști o consideră împrumut, alții un derivat de la *Simon*, alături de cea moștenită, *Simina*, cu dubletul masculin *Simion* [8, 528]; *Stan* → *Stana, Stanca*; *Stelian* → *Steliana*; *Ștefan* → *Ștefana* → *Ștefania*; *Teodor* → *Teodora*; *Tudor* → *Tudora*; *Valentin* → *Valentina*; *Valeriu* → *Valeria*; *Victor* → *Victoria, Vladislav* → *Vladislava*.

Tot prin intermediul derivării progresive cu sufixele *-a, -ia, -ela, -ina, -ica, -ana, -eta, -ița*, au apărut o serie de prenume feminine noi, formate de la prenume masculine, de exemplu:

Antonie → *Antonia* → *Antonela*; *Constantin* → *Costel* → *Costelana*; *Cosma* → *Cosmin* → *Cosmina*; *Goerge* → *Georgian* → *Giorgia* → *Giorgiana*, *Georgeta*; *Pantelimon* → *Pantilina*; *Roman* → *Romana*, *Romina*, *Romela*, *Romica*, *Romanița* – formă care nu trebuie considerată un prenume provenit de la numele regional al mușetelului, romaniță [8, p. 656]; *Vitalie* → *Vitalina*.

Fiind o marcă a genului feminin, sufixul *-a* este utilizat și pentru formarea numelor feminine provenite de la numele masculine tradiționale românești, bunăoară: *Codru* → *Codruț* → *Codrița*; *Sorin* → *Sorina*, precum și pentru crearea numelor feminine de la numele masculine bitematice de origine slavă, cum ar fi: *Iaroslav* → *Iaroslava*; *Bogdan* → *Bogdana*; a prenumelor preluate din antroponomia rusă pe cale cultă: *Ruslan* → *Ruslana*; *Vladlen* → *Vladlena* și a celor de origine străină, adaptate la sistemul ortografic al limbii române, de exemplu: *Helen* (variantă engleză a prenumelui *Elena*) a devenit *Helena*; *Dionis* → *Denis* → *Denisa*, formă care poate fi o adaptare de la prenumele feminin francez *Denise* sau o variantă, creată pe teren românesc, prin intermediul derivării progresive cu sufixul *-a* de la forma scurtă, sincopată – *Denis* – a prenumelui masculin *Dionis*; *Jasmina*, formă adaptată fie de la prenumele feminin francez *Jasmine*, fie de la varianta finlandeză sau germană a acestui nume *Jasmin*. În această categorie se include și numele *Abigaela*, variantă derivată și / sau adaptată de la prenumele feminin englezesc / german *Abigail*.

O noutate pentru onomastica actuală este și *derivarea regresivă* prin intermediul căreia inventarul de nume este completat cu o serie de prenume masculine, variante ale prenumelor feminine, de exemplu: *Alina* → *Alin*; *Adelina* → *Adelin* → *Adeliu*; *Carol* → *Carolina* → *Carolin*; *Ecaterina* → *Cătălina* → *Cătălin*; *Evelina* → *Evelin*; *Loredana* → *Loridan*; *Liliana* → *Lilian*; *Mădălina* → *Mădălin*; *Mirela* → *Mirel*.

Prenumele masculine *Adeliu*, *Claudiu*, *Olimpiu*, *Patriciu*, *Viorel* au apărut și ele în urma mișcării de la numele feminine: *Claudia* → *Claudiu*; *Olimpiada* → *Olimpia* → *Olimpiu*; *Patricia* → *Patriciu*; *Viorica* → *Viorel*. De menționat că, în cazul numelor feminine, mișcarea cu *-a* se realizează atunci când numele masculine se termină cu *-iu*, *-ie*: de exemplu: *Antonie* → *Antonia*, *Pompiliu* → *Pompilia*.

Grație derivării progresive și regresive, au apărut și o serie de **dublete, nume pare**, forme scurte sau hipocoristice, create pe teren românesc sau împrumutate din alte culturi, și care s-au integrat în onomasticonul actual, de exemplu: *Laurenția* → *Lorena* → *Loren* / *Lorin* – formă scurtă, adaptată fonetic de la englezescul *Lauren*, creată prin apocopă de la prenumele *Laurence* (Laurențiu / Laurenția); *Dina* / *Dinu*, *Călin* / *Călina* (forme trunchiate de la prenumele calendaristic *Calinic*, preluat de români de la slavii de sud și a fost identificat prin etimologie populară cu apelativele *călin*, *călina* (arbust sălbatic cu frunze lobate, opuse, cu flori albe și cu fructe roșii, zemoase, necomestibile, în formă de ciorchini). În accepția M. Cosniceanu, în

prezent, prenumele este la modă, datorită poemului eminescian *Călin* [32, p. 33]; *Sandu / Sanda*; *Sandrina / Sandrin* – forme scurte, apărute prin intermediul aferezei de la prenumele *Alexandru / Alexandra / Alexandrina*; *Alex / Alexa* sunt alte forme scurte apocopate de la prenumele *Alexandru / Alexandra*; *Jan / Jana, Ian – Iana* – forme scurte, preluate din onomasticonul european, unde au fost create prin apocopă de la prenumele masculin *Johannes*; *Dorin / Dorina* – forme scurte, apărute prin intermediul aferezei de la *Teodor / Teodora*, apoi derivate cu sufixele *-in/-ina*: *Teodor/Teodora* → *Dor* → *Dorin / Dorina*. Alte dublete, forme scurte, sunt: *Crina / Crinu* – forme scurte, sincopate de la *Cristian / Cristina*, *Dan / Dana* – forme apocopate de la *Daniel / Daniela*, *Vica / Vicu* – de la *Victor – Victoria* și *Vlad / Vlada* – de la *Vladislav – Vladislava*.

Practica schimbării genului unui nume este cunoscută și în tradiția monahală. Astfel, există o serie de dublete antroponimice folosite pe larg în mediul monahal, de exemplu: *Arsenie / Arsenia*; *Anastasia / Anastasie*; *Athanasia / Athanasie*; *Benedict / Benedicta*; *Efracț / Efracția*; *Efracție / Efracția*; *Epifanie / Epifania*; *Nectarie / Nectaria*; *Neofit / Neofita*; *Paisie / Paisia*; *Serapion / Serapia*; *Siluan / Siluana*; *Teoctist / Teoctista*; *Teodul / Teodula*; *Tihon / Tiha* etc.

De menționat că procedeul derivării progresive și regresive se atestă și în onomastica latină: *Felicia / Felicius, Felicianus*; *Flavian – Flavia*, și în tradiția onomastică precreștină: *Flor / Flora*, și în onomastica veche, românească: *Ambrozie / Ambrozia*; *Amin / Amina*; *Amfilohie / Amfilohia*; *Antim / Antimia*; *Artemie / Artemia*; *Dominic / Domnica*; *Chiriac / Chiriachia*; *Ciprian / Cipriana*; *Filip / Filipia*; *Eusebiu / Eusebia*; *Eulalie / Eulalia*; *Efrosin / Efrosinia*; *Filothei / Filotheia*; *Ghenadie / Ghenadia*; *Ghoerghe / Gheorghina*; *Glicherie / Glicheria*; *Ilarie / Ilaria*; *Isidor / Isidora*; *Maxim / Maxima*; *Solomon / Solomonia*; *Teodosie / Teodosia*; *Teodot / Teodota*; *Teofan / Teofana*; *Trofim / Trofima* etc.

Fenomenul derivării progresive și regresive, în scopul formării unor variante antroponimice noi, este proprie mai multor limbi. Îl atestăm în rusă, franceză, italiană, lituaniană etc.

În limba franceză, bunăoară, derivarea progresivă se realizează prin adăugarea desinenței / sufixului *-e* la numele masculine: *Denis - Denise, Raymond – Raymonde, Armand – Armande, Simon – Simone*. Cercetătoarea A. Fredrickson susține că „în limba franceză nu există confuzie între numele masculine și cele feminine. Totuși, un nume, de tipul *Anne* or *Marie*, de obicei, feminin, poate deveni în anumite situații masculin, de exemplu, atunci când face parte dintr-un nume compus: *Jean – Marie, Marie-Pierre*” [149, p. 6].

Și în limba italiană există morfeme specifice, care diferențiază numele feminine de cele masculine. Astfel, în italiană, desinența *-o* este proprie numelor de persoană masculine, iar desinența *-a* – celor feminine. Acest lucru este observat, mai ales, în cazul formațiunilor

antroponimice, ce iau naștere în urma derivării progresive cu sufixul *-a*, cum ar fi: *Angela, Vincenza, Pietra* – prenume feminine, ale căror corespondente masculine sunt *Angelo, Vincenzo, Pietro*.

La fel ca și în limba română, unde există prenume masculine care se finalizează în *-a*, de exemplu, *Nichita, Mircea, Mihnea*, și în italiană atestăm o serie de prenume care fac excepție de la regula generală și se finalizează în alte vocale decât „o”, cum ar fi: *Giovanni* (de la care a apărut femininul *Giovanna*), *Michele* (de la care a apărut femininul *Michela*), *Felice* (de la care a apărut femininul *Felicia*), *Nicola*, a cărei variantă este *Nicoló*, de unde a provenit forma de feminin *Nicolina*) și *Andreea*. Cel din urmă e un derivat de la rădăcina grecească *Andros*, cu semnificația „bărbat”, în Sicilia și Italia, este utilizat în exclusivitate pentru bărbați.

Diferența gender a numelor de persoană este caracteristică și limbii engleze, în pofida faptului că există un șir de prenume feminine, care, asemenea prenumelor masculine se finalizează într-o consoană, cf.: *James, Matthew, Alex, Elizabeth, Eleanor, Sarah*. De regulă, în limba engleză, desinențele ce indică genul feminin al numelor de persoană sunt: *-a (Jessica, Agatha, Victoria)*, *-e (Alice, Catherine, Charlotte, Sophie)*, *-y (Amy, Emily, Lily, Mary)*. Opoziția gender a numelor de persoană, în limba engleză, se observă și în cazul numelor pare, ce rezultă din derivarea progresivă, de exemplu: *Michael / Michelle, Brian / Brianna, Eric / Erica, Alexander / Alexandra*.

Cercetătoarea A. Fredrickson consideră că „opoziția gender a numelor de persoană se atestă, îndeosebi, în limbile în care substantivele comune au desinențe specifice celor trei genuri masculin, feminin, neutru” [149, p. 3].

Referindu-se la procedeul derivării progresive și regresive în antroponimie și la apariția dubletelor sau a numelor pare, lingvistul O. Felecan argumentează că „Trebuie făcută distincția între **substantivele proprii epicene** (substantive, nume de ființe care au aceeași formă pentru indicarea ambelor sexe) dintr-o limbă și **substantivele omofone** din cadrul aceleiași limbi” [51, p. 3]. Pentru prima situație, savantul oferă drept exemplu s.m.fr. *Yves* [eev] / s.f.engl. *Eve* [eev], pronunțate identic. Pentru cea de-a doua situație, onomasticianul exemplifică cu dubletele de tipul: *André/ Andrée, Daniel/ Danielle, Emmanuel/ Emmanuelle, Frédéric/ Frédérique, Gabriel/ Gabrielle, Marcel/ Marcelle, Michel/ Michelle, René/ Renée*, existente în limba franceză, și pe care le consideră **nume unisex**. De asemenea, cercetătorul menționează că situația din limba franceză nu este singulară, așa cum constată și I. Utne, care susține că „Numele omonime (omografe sau omofone) sunt prezente în toate limbile” [187, p 84].

Numele unisex, considerate și nume androgenice sau epicene, sunt neutre din punct de vedere gender, pentru că nu au desinențe specifice, care să indice genul biologic al persoanei, iar „apariția lor este o consecință a emancipării femeii și a faptului că femeile

militează tot mai pregnant pentru drepturile lor și vor fi tot mai frecvente în următoarele decenii”, consideră cercetătorii S. Lieberson, S. Dumais, S. Baumann [164, p. 1249].

În traducere din limba engleză cuvântul „gender” înseamnă „gen social” și presupune totalitatea normelor sociale și culturale pe care societatea le impune oamenilor în funcție de sexul lor biologic. În procesul de formare a rolurilor gender, normele socioculturale determină, în ultimă instanță, calitățile psihologice, modelele de comportament, tipurile de activitate și profesiile femeilor și ale bărbaților [177].

De menționat că în limba română, în comparație cu alte limbi, de exemplu, engleză și franceză, prenumele unisex sunt extrem de rare, iar apariția lor marchează o nouă tendință / tradiție antroponimică. Astfel, **prenume unisex**, în limba română, pot fi considerate cele neconvenționale, cum ar fi hipocoristicele sau formele scurte, de tipul: *Adi / Ady* (< *Adrian / Adriana*), *Cris Crish*, *Cristi, Cristic* (< *Cristian / Cristina*), *Dani* (< *Daniel / Daniela*), *Gabi* (< *Gabriel / Gabriela*), *Ștefi* (< *Ștefan / Ștefania*), *Teo* (< *Teodor, Teofil / Teodora*), *Vali* (*Valentin / Valentina*). În lipsa unui al doilea prenume edificator, aceste forme nominale nu permit „pronosticări” asupra sexului nou-născutului, de aceea pot fi evaluate ca forme antroponimice unisex.

O altă categorie de forme antroponimice unisex ar fi numele neconvenționale, provenite din cuvintele comune ale limbii. Acestea se regăsesc în Registrele alfabetice ale actelor de naștere, de exemplu: *Lilio* – prenume care poate fi considerat masculin, datorită desinenței *-o*, dar și feminin, ca o formă scurtă, ce a rezultat de la prenumele pare *Liliana / Lilian*. În aceeași situație este și prenumele *Selin*, care poate fi o adaptare de la prenumele feminin francez *Celine*, fie de la prenumele feminine de origine turcă *Selin*, ambele pronunțate (selin), fie un nume masculin, apărut în urma derivării regresive de la forma românească adaptată *Selina*; *Bucurie* – prenume care ar putea fi interpretat ca feminin, deoarece are la origine substantivul comun, care aparține genului feminin *bucurie* (senzație de mare plăcere), dar și masculin, dat fiind faptul că unul dintre sensurile cuvântului *bucurie* este și „persoană (sau obiect) care produce bucurie” [41]; *Iris* – nume de persoană, apărut prin onimizare de la apelativul din sfera lexicală a floriculturii, *Iris*, poate fi încadrat atât în categoria numelor masculine, din cauza aspectului fonetic al numelui, terminat în consoană, deci, fără a avea aspectul formal articulat, specific *-a*, majorității prenumelor feminine românești, cât și în categoria celor feminine – în situația când numele de botez este asociat cu numele generic al plantei, *floare*, care este de genul feminin. Amintim că și în limbă greacă, *Iris* este un prenume feminin, a cărui semnificație este „curcubeu”, *Iris* era numele zeiței grecești a curcubeului, recunoscută și ca mesager al zeilor.

Așadar, conchidem că realitatea antroponimică, apariția prenumelor pare (a dubletelor antroponimice) și a numelor unisex sunt o consecință a faptului că părinții tind să renunțe la

stereotipuri și să-și manifeste dorința de individualitate, prin adoptarea diferitor entități antroponimice.

2.3. Probleme de reglementare în onomastică. Caracterul juridic al prenumelui

Prenumele sau numele de botez reprezintă temelia onomasticii. Acesta se dă unui copil la naștere și are funcția de a-l individualiza, de a-l distinge de ceilalți membri ai unei familii.

Din punct de vedere juridic, numele reunește toate aspectele / sensurile pe care le presupune grecescul *ὄνομα κὸν ῥιόν* (nume propriu). Printre cele mai relevante, se impun următoarele: 1. cel care are drepturi sau posibilități (fiecare persoană are dreptul la nume); 2. instituționalizat (numele este introdus de către ofițerul Stării Civile în nomenclatorul numelor); 3. numit; 4. important, de bază, precum și sensul gramatical – ceva ce poate fi atașat doar unui singur obiect. Or, **numele** constituie **reunirea a două drepturi subiective civile nepatrimoniale ale persoanei fizice**, anume **dreptul asupra numelui de familie și dreptul asupra prenumelui**. Această entitate este definită în **Codul familiei al Republicii Moldova, art. 55**, în felul următor: *Orice persoană are dreptul la un nume, numele, în sens larg, cuprinde numele de familie și prenumele*. De menționat însă că, deși fiecare persoană are dreptul la un nume, iar părinții sunt în drept să aleagă orice nume pentru copilul lor, ofițerul de stare civilă poate refuza înscrierea unor *prenume* care sunt formate din cuvinte indecente ori ridicole. În asemenea situații, părinții pot reveni asupra numelui, propunând unul potrivit, corespunzător.

Odată atribuit unui copil, prenumele îl individualizează, nu doar în familie, dar și în societate, funcția de bază fiind de a distinge un membru al colectivității în raport cu alți membri cu același nume de familie, dar din familii diferite (aceasta se întâmplă, în cele mai multe cazuri). Așadar, „dacă în individualizarea persoanei numele de familie reprezintă apartenența familială, prenumele deosebește individual membrii familiei” [103, p.46].

Având funcția de a identifica o persoană în familie și în societate, prenumele întrunește aceleași caracteristici juridice ca și numele de familie:

- ca **element al capacității de folosință a persoanei**: legalitate, generalitate, egalitate, inalienabilitate, intangibilitate, universalitate;
- ca **drept subiectiv nepatrimonial**: drept absolut, inalienabil, insesizabil, imprescriptibil, strict personal, universal.

La cele menționate supra (unde se remarcă faptul că unele aspecte sunt proprii ambelor calificări – **inalienabilitatea** și **universalitatea**), se adaugă un caracter specific,

unitatea, precum și un altul, ce rezultă din legalitatea și universalitatea numelui – **obligativitatea** [103, p. 42].

Cu toate că prenumele întrunește aceleași particularități juridice ca și numele de familie, acesta are o valoare juridică, vădit inferioară, deoarece fără numele de familie, acesta nu individualizează cu precizie o persoană, fapt care poate rămâne fără efecte juridice.

2.4. Legislația onomastică în Republica Moldova și în alte țări

În societatea modernă, puternic influențată de procesul globalizării, de evoluția relațiilor politice și a celor economice, de mobilitatea demografică în ascensiune, omul, pentru a se integra, are nevoie, în primul rând, de o deschidere spre alteritatea etnică și culturală a persoanelor ce-l înconjoară. Acest fapt a dus la apariția și la acceptarea unei realități multi- și interculturale, ceea ce a făcut ca și actul numirii să obțină o dimensiune interculturală, întrucât schimbările din societate sunt reflectate, în special, în onomastică. Or, susține cercetătoarea D. Gerritzen, „tendențele globale influențează puternic preferințele părinților în ceea ce privește alegerea și atribuirea numelor” [151, p. 663-664].

Chiar dacă dinamica onomasticonului național și a celui internațional este interdependentă de evoluția și de structura societății, unitatea culturală, economică, politică, considerată o consecință a globalizării, nu exclude în niciun caz diversitatea etnică, culturală, lingvistică sau religioasă. Un argument forte în acest sens este apariția unei serii de reglementări în domeniul onomasticii, care au scopul de a restabili și de a ocroti fondul onomastic tradițional și/ sau acceptarea selectivă a normelor/ a valorilor împrumutate din alte culturi.

Astfel, onomastica devine unul dintre puținele domenii lingvistice reflectate în legislație. Având un impact social, numele, dar, mai ales, corectitudinea numelor de persoană vizează interesul societății în ansamblu, pentru că acesta nu este doar un simbol al identității personale, dar și un simbol al identității naționale – fiecare individ aparține unei societăți, unei colectivități sau unui grup etnic.

Cu toate acestea, reglementările onomastice atât la nivel internațional, cât și la cel național, de cele mai multe ori, nu limitează părinții în alegerea numelui, aceștia fiind liberi să ofere copilului lor orice nume doresc.

Ansamblul de norme juridice, raportate la domeniul onomastic, stipulează în mod expres că fiecare copil are dreptul la un nume de familie și la un prenume, care se stabilește la data înregistrării nașterii, având la bază declarația de naștere, prezentată organului de stare civilă de către persoana care declară nașterea. Copilul va purta un prenume potrivit voinței ambilor

părinți, iar ofițerul de stare civilă poate refuza înscrierea unor prenume considerate indecente sau ridicole.

La nivel de legislație onomastică se stabilește și structura formulei denominative, care poate fi *bipartită* (alcătuită din două elemente: numele de familie și prenumele simplu sau compus, de exemplu, în R. Moldova, România etc.), *tripartită* (compusă din 3 elemente: prenumele, patronimicul și numele de familie, cum ar fi, în Federația Rusă, Bulgaria etc.) sau *sixpartită* (formată din 6 vocabule, formulă denominativă unică, specifică Portugaliei).

Astfel, **în Republica Moldova**, dobândirea numelui și a prenumelui este reglementată de *Codul Familiei și de Legea privind actele de stare civilă a cetățenilor Republicii Moldova*.

Conform prevederilor *Codului familiei, Articolul 55.*, intitulat *Dreptul copilului la nume de familie și prenume*:

(1) Copilul are dreptul la un nume de familie și prenume.

(2) Copilul dobândește numele de familie al părinților săi. Dacă părinții poartă nume de familie diferite, copilul va lua numele de familie al tatălui sau al mamei, în baza acordului comun al acestora.

(3) Copilul va purta un prenume simplu sau unul compus din două prenume, potrivit voinței ambilor părinți.

(4) În caz de litigiu între părinți privind numele de familie și/sau prenumele copilului, decide autoritatea tutelară.

Potrivit actelor normative menționate mai sus, persoana care a împlinit vârsta de 16 ani are dreptul să-și schimbe numele de familie și/sau prenumele. Cererea se depune la oficiul de stare civilă în a cărui rază teritorială își are domiciliul solicitantul. Schimbarea prenumelui copilului până la vârsta de 16 ani se soluționează de oficiul de stare civilă, pe baza cererii ambilor părinți, operându-se **rectificările** corespunzătoare pe actul de naștere al copilului, **fără a fi întocmit actul respectiv**.

În România, legea nu limitează numărul cuvintelor care pot fi atribuite cu semnificația de prenume și nici nu conține vreun criteriu de determinare a prenumelor, ceea ce înseamnă că părinții au o libertate deplină în această privință. Cu toate acestea, s-a propus un proiect de lege în care se stipulează ca numărul cuvintelor (prenume) să fie limitat la două, datorită funcției social-juridice pe care o posedă prenumele și dificultăților practice pe care le comportă un prenume prea lung. Totuși, *art. 18, alin. (2) din Legea 119 / 1996* prevede că ofițerul de stare civilă poate refuza înscrierea unor prenume formate din cuvinte indecente ori ridicole, caz în care părinții vor opta pentru alte cuvinte care au semnificația de prenume [77].

Pentru a evita atribuirea prenumelor indecente, care pot influența negativ destinul unei persoane și pentru a păstra inventarul de nume tradiționale în mai multe state, cum ar fi: **Federația Rusă, Ungaria, Portugalia, Danemarca, Cehia, Germania, Estonia**, au fost adoptate legislații onomastice stricte.

Necesitatea unor legi care să reglementeze onomastica s-a impus, în aceste țări, ca urmare a dificultăților întâmpinate de către ofițerii de stare civilă la înregistrarea prenumelor și la perfectarea certificatelor de naștere, din cauza că părinții erau nelimitați în alegerea prenumelor pentru copiii lor.

Astfel, în **Federația Rusă**, dreptul copilului la nume este stipulat în **art. 58 al Codului Familiei (în versiunea modificată a Legii federale din 01.05.2017 N 94-FZ)**, intitulat *Dreptul copilului la prenume, patronimic și nume de familie*.

Art. 58 din Codul Familiei garantează dreptul fiecărui copil la un nume, care va fi acordat în concordanță cu voința ambilor părinți, iar patronimicul se va forma de la prenumele tatălui, dacă acesta nu contravine legislației Federației Ruse sau obiceiurilor naționale ale părinților. Acest articol prevede și faptul că **se interzice înregistrarea numelor care conțin în structura lor cuvinte indecente, numere sau semne grafice (cu excepția cratimei), precum și cuvinte care exprimă poziții/titluri sociale**.

De asemenea, articolul 58, alin. (3) stabilește că numele de familie al copilului va corespunde cu cel purtat de către părinți, iar **în cazul când aceștia au nume de familie diferite, la decizia lor, copilului i se poate oferi fie numele tatălui, fie numele mamei, fie un nume de familie dublu, format din scrierea cu cratimă a numelui de familie al tatălui și al mamei**. În această situație însă **succesiunea în care au fost scrise aceste nume se va respecta pentru toți copiii născuți în familia respectivă**. Numele de familie al copilului nu poate conține mai mult de două cuvinte scrise prin cratimă [231].

Prevederi legale, asemănătoare celor din **Federația Rusă**, în ceea ce privește reglementarea onomasticii se regăsesc și în legislația **Bulgariei**, stat în care formula denominativă are o structură identică cu cea rusească. Astfel, **Legea privind înregistrarea civilă (LIC)**, mod., M.O. nr.96/2004 și **Partea II „Numele cetățenilor bulgari”** stipulează următoarele:

Art. 9. (1) Numele unui cetățean bulgar, născut în Bulgaria, **este alcătuit din: prenume, patronimic și nume de familie**, care sunt înscrise în certificatul de naștere.

Art.12 (1) Prenumele fiecărei persoane este ales de către părinții acesteia și se anunță în scris ofițerului de stare civilă la întocmirea actului de naștere.

(2) Dacă amândoi părinții nu au ajuns la un acord privitor la prenume, ofițerul de stare civilă înscrie în actul de naștere numai unul dintre prenumele propuse de părinți.

(3) Dacă părinții nu indică un prenume, **ofițerul de stare civilă stabilește prenumele pe care îl consideră cel mai potrivit în cazul respectiv.**

De asemenea, art. 14, din **Legea privind înregistrarea civilă** stipulează că **patronimicul fiecărei persoane se formează de la prenumele tatălui prin adăugarea sufixelor -ov sau -ev (pentru persoanele de sex masculin) și -ova or -eva (pentru persoanele de sex feminin).** Aceste sufixe nu se vor adăuga însă, în cazul în care prenumele tatălui nu permite atașarea acestora sau contravine tradițiilor familiale, etnice sau religioase ale părinților.

Iar în ceea ce privește numele unui cetățean străin, născut pe teritoriul Bulgariei, Legea prevede următoarele:

Art. 9 (3) Prenumele unui străin, născut pe teritoriul Republicii Bulgaria, se înscrie cum este declarat de către părinții acestuia.

(4) Prenumele unui străin născut în afara teritoriului Republicii Bulgaria se introduce în registrele de stare civilă și în cele de evidență a populației precum este înscris în documentul său național de identitate sau în actul de naștere, indiferent de structura acestuia.

Prevederile legale nu sunt clare în ceea ce privește atribuirea unui nume copiilor născuți în Bulgaria, în familii mixte (cu părinți de etnie diferită), situație în care numirea poate genera dificultăți, din motive culturale și sociale, care pot să nu corespundă legilor interne ale țării [137].

Dacă în Federația Rusă, la discreția părinților, filiația poate fi indicată atât pe linie paternă, cât și pe linie maternă, prin înregistrarea unui nume de familie dublu, atunci, **în Spania, cetățenii sunt obligați prin lege să arate obligatoriu în certificatul de naștere două nume de familie: al mamei și al tatălui.**

Astfel, **în art. 109, din Codul Civil al Spaniei,** este stipulat că orice **spaniol are două nume: filiația este indicată atât pe linie paternă, cât și pe linie maternă, iar ordinea în care apar aceste două nume (al tatălui și al mamei) este aleasă de către părinți.** Aceasta va fi însă **obligatorie și pentru următorii copii, așa încât toți copiii născuți din aceiași părinți să poarte un nume de familie identic.** Iar dacă copilul este recunoscut de către un singur părinte, atunci cele două nume care desemnează filiația vor fi ale părintelui care îl recunoaște.

În același articol al Codului Civil, este menționat faptul că, ajuns la maturitate, copilul are dreptul, în baza unei cereri, să schimbe ordinea numelor din formula denominativă.

De asemenea, când se înregistrează nașterea unui copil ai cărui părinți sunt de altă naționalitate (cetățenie), **judcătorul poate aproba înscrierea nașterii respectivului copil la fel**

ca în țara lui de origine, adică cu un singur nume de familie, cel al părinților lui, dacă legea privind actele de stare civilă în țara de origine a părinților prevede un singur nume de familie.

De menționat că, în Spania, actele de stare civilă sunt reglementate de **Direcția Generală a Registrelor și Notariatelor din cadrul Ministrului de Justiție și de Oficiile de Stare Civilă** ce activează pe lângă judecătorii și sunt conduse de către un judecător. Prevederile legale cu referire la atribuirea unui nume nou-născutului se regăsesc în **Codul Civil, în Legea Stării Civile, în Regulamentul de aplicare a Legii Stării Civile și în Hotărârile Direcției Generale a Registrelor și Notariatelor**. De asemenea, înregistrarea unei căsătorii, a unei nașteri, a unui deces nu se consemnează printr-un act de stare civilă (certificat), ci se eliberează doar un Livret de familie, în care se scrie respectivul fapt de stare civilă. Certificatul poate fi obținut numai printr-o cerere suplimentară, adresată oficiului de stare civilă [180].

În **Republica Cehă** și în **Republica Portugalia**, legislația interzice utilizarea diminutivelor, a prenumelor deformatate și a celor care nu specifică genul copilului. Se acceptă numele care fac parte din inventarul de nume tradiționale.

Astfel, în **Republica Cehă, Legea privind reglementarea activității de stare civilă și schimbarea numelui și prenumelui** stipulează următoarele:

- Cetățeanul are dreptul și obligația de a-și folosi prenumele (eventual, mai multe prenume), în relația cu autoritățile, conform certificatului de naștere eliberat de oficiul stării civile, precum și dreptul de a-și proteja acest nume.
- **În registrul de stare civilă, nu se pot înscrie prenume deformatate, diminutive, diminutive familiare etc.**
- **Cetățeanul care poartă un prenume simplu, dar vrea să folosească două prenume trebuie să dea o declarație la oficiul stării civile.**
- **Nu se solicită permisiunea pentru a utiliza forma cehă a prenumelor provenite din limbi străine.**
- Părinții adoptivi au dreptul ca, în termen de 6 luni de la intrarea în vigoare a hotărârii de adopție, să schimbe prenumele copilului înfiat, depunând o declarație la oficiul stării civile [159].

De asemenea, începând cu anul 1989, după Revoluția de Catifea din Cehia, a fost întocmită o listă a numelor, inclusă în cartea „Jak se bude vaše dítě jmenovat?” (Ce nume va purta copilul tău?), scrisă de către M. Knappová, specialist în antroponimie. Cartea reprezintă un document semioficial de reglementare a onomasticii cehe. Dacă un prenume nu se regăsește în această listă, de cele mai multe ori, ofițerii de stare civilă le pot solicita părinților să ceară aprobarea Institutului de Limbă Cehă pentru a-l înregistra.

În Republica Portugalia, acordarea numelui și a prenumelui este reglementată de **Codul Civil** (aprobat la 25 noiembrie 1966) și de **Legea Registrului Civil** (intrată în vigoare în 1995), care stipulează că **numele unui copil poate cuprinde până la șase vocabule gramaticale simple**, din care numai **două pot fi prenume, iar patru sunt nume de familie** (două nume de familie obținute pe linie maternă și două nume de familie – pe linie paternă).

Părinții urmează să ia în considerare și faptul că:

- **e necesar ca prenumele să fie portugheze, dintre cele obișnuite în onomastica națională, adaptate grafic și fonetic limbii portugheze, și nu trebuie să creeze dubii în legătură cu sexul celui înregistrat;**
- **sunt acceptate prenumele străine în formă originală numai dacă cel înregistrat este străin sau are și o altă cetățenie și numai dacă aceste prenume sunt admise în statul respectiv.** Prin urmare, părinții imigranți, pentru a dobândi certificatul de naștere al copilului, prezintă un document, elaborat de ambasada statului din care sunt originari, unde se confirmă că prenumele ales face parte sau poate fi adaptat la sistemul antroponimic al acestui stat [173].

Republica Finlanda, de asemenea, dispune de o lege ce reglementează onomastica, numită în finlandeză **Nimilaki**. De reținut că, în Finlanda, prima lege a numelui a intrat în vigoare încă în anul 1921, fiind, apoi, revizuită. Ultimele amendamente ale acestei legi s-au făcut în anii 1991 și 1998, când a fost luată decizia ce nume de botez ar putea fi acceptate și **câte cuvinte poate conține un prenume compus**. Prin urmare, art. 32 (b) din Legea Numelui prevede că numele ales de părinți nu trebuie să aibă o conotație negativă, ce ar afecta viitorul copilului, **trebuie să specifice sexul copilului, și să nu conțină mai mult de trei prenume în structura sa** [161].

Cu scopul de a proteja fondul onomastic tradițional și de a respecta corectitudinea numelor de persoană în **Republica Federală Germană, în Republica Ungaria, în Regatul Danemarcei**, au fost întocmite liste de nume, aprobate la nivel național, pe care părinții le consultă înainte de a oferi un nume nou-născutului.

Prin urmare, în **Republica Ungaria**, părinții trebuie să aleagă prenumele copilului dintr-o **listă de nume**, aprobată de Institutul de Cercetări Lingvistice al Academiei de Științe a Ungariei. Dacă numele preferat de părinți nu se regăsește în listă, ei trebuie să scrie o cerere prin care să solicite Institutului de Cercetări Lingvistice aprobarea acestui prenume. Dacă părinții copilului sunt de origine străină, numele se alege în conformitate cu legile statului din care aceștia sunt originari.

Cecetătoarea J. Raatz susține că în Ungaria primele reglementări în onomastică au apărut în anul 1952, când a fost adoptată **Legea Statutară Nr. 19**, care interzicea utilizarea a mai mult

de două prenume în structura formulei denominative oficiale. Ulterior, în 1963, a intrat în vigoare **Legea Staturară Nr. 33**, care prevedea ca prenumele care nu sunt ortografiate în conformitate cu regulile limbii maghiare și conțin litere nespecifice alfabetului maghiar să fie evitate. De asemenea, repertoriul acestei legi interzicea utilizarea numelor străine care au echivalent în limba maghiară și a prenumelor duble.

Această **Lege** nu limita însă alegerea și atribuirea numelor, întrucât, în această perioadă, grefierii luau decizii arbitrare cu referire la înregistrarea unor nume. Acest fapt i-a determinat pe ofițerii de stare civilă să le solicite părinților să prezinte un certificat, care confirmă permisiunea de a înregistra un anumit prenume, eliberat de Institutul de Cercetări Lingvistice al Academiei de Științe a Ungariei.

Astfel, a apărut **Cartea prenumelor maghiare** (*Hungarian Book of Given Names*), publicată de către J. Ladó în 1971, și care includea 1827 de prenume, repartizate pe genuri (feminine și masculine). Cu toate acestea, abia în 1982, **Cartea prenumelor maghiare** devine un document oficial de reglementare a onomasticii ungurești. Începând cu acest an, părinții pot atribui copiilor doar prenumele incluse în această carte. În cazul în care prenumele nu este în listă, care în prezent este constituită din aproximativ 4.000 de nume, aceștia depun o cerere, prin care solicită Institutului de Cercetări Lingvistice aprobarea prenumelui dorit [178].

În anul 2016, Institutul de Cercetări Lingvistice al Academiei de Științe a Ungariei a acceptat următoarele **prenume feminine**: *Ánfissza Jáel* (la origine un nume ebraic, cu semnificația „căprioară”), *Lencsi* (hipocoristic, provenit de la forma *Lenke*), *Lotta Maminti Médeia* (nume provenit din greacă, însemnând „femeie înțeleaptă”), *Náni Nilüfer* (nume provenit din antroponimia turcă și persană, cu semnificația „lotus”), *Nurbanu* (în turcă, „prințesă a luminii”), *Szítá*; și următoarele **prenume masculine**: *Bentli* (variantă fonetică a lui Bentley), *Dorel Gáber* (varianta maghiară a prenumelui *Jaber*, de origine arabă), *Levin Néró* (Nero), *Rikó* (prenume spaniol), *Sét* (nume ebraic, având sensul de „predestinat”), *Zev* (nume ebraic, cu semnificația „lup”).

Printre numele de botez **interzise**, se numără **prenumele feminine**: *Fenyő* (pin), *Havadisa* (nume maghiar vechi), *Főni* (derivat de la cuvântul maghiar „főnök” – patron, șef), *Gyémi* (derivat de la substantivul „gyémánt”- diamant, în maghiară), *Táblácska* (placă mică), *Szizsi* (prenume care amintește de Elisabeta de Wittelsbach, împărăteasa Austriei, cunoscută cu numele *Sisi*), *Cukorka* (bomboană); și **prenumele masculine**: *Balaton* (nume care este și hidronim, Balaton fiind numele unui lac situat în partea sud-vestică a Ungariei) *Jinx Zété* (cuvânt de origine slavo-maghiar și înseamnă „ginere”) *Ádmány* (de la *Adam* + *ani* – *donăție*) [178].

În Republica Federală Germană, onomastica este reglementată de Standesamt (Oficiile de stare civilă din zona unde a fost născut copilul). Astfel, înainte de a perfecta certificatul de naștere al copilului, părinții trebuie să consulte o **listă de nume**, aprobată la nivel național, iar în cazul în care aceștia optează pentru un prenume de origine străină, ofițerii de stare civilă cer o consultație de la ambasadele străine. **Nu se acceptă numele confuze, care nu specifică genul copilului, prenumele provenite de la nume de produse sau cele care au o conotație negativă și pot afecta copilul.** Dacă Standesamtul respinge prenumele ales de părinți, ei au dreptul să atace în judecată decizia oficiului de stare civilă [246].

Și în **Regatul Danemarcei** există o **Lege de acordare a numelor personale** (Law on Personal Names). Părinții selectează prenumele copilului lor dintr-o **listă de nume (care conține 7.000 de nume), aprobate la nivel național.** Atunci când numele nu se regăsește în listă, părinții solicită bisericii locale aprobarea numelui, și doar după aceea numele este scris în Registrele alfabetice ale actelor de naștere de către ofițerii de stare civilă. De cele mai multe ori, **variantele ortografice ale numelor tradiționale sau prenumele care nu indică exact genul copilului (masculin sau feminin) sunt respinse** [144].

În **Estonia, Turcia, Islanda**, legislațiile onomastice conțin reguli stricte de ortografiere a prenumelor.

Astfel, în **Estonia**, legislația onomastică este reglementată de **Legea Numelui** (Nimeseadus), care a fost adoptată la 15 decembrie 2004 și a intrat în vigoare la 31 martie 2005 [212].

Art. 3 al **Legii Numelui** stipulează că numele constă dintr-un nume de familie și un prenume (simplu sau compus), iar înregistrarea acestuia ține de competența autorităților administrative estoniene sau a instanței de judecată, dacă actul de stare civilă a fost emis într-o altă țară.

În situația în care prenumele ce se atribuie copilului este unul compus, **acesta nu poate conține mai mult de trei prenume scrise separat sau două prenume ortografiate cu cratimă**, iar dacă părinții au decis să ofere copilului lor un prenume de origine străină, se prezintă o confirmare, precum că acest cuvânt se folosește ca prenume într-un anumit stat.

Nu se permite înregistrarea numelor în a căror structură sunt cifre sau alte simboluri / semne nealfabetice, a prenumelor care contravin legilor morale, a prenumelor care au o ortografie sau o pronunție complicată, a prenumelor care nu indică genul persoanei; un nume bine-cunoscut, întrebuințat ca nume personal sau o versiune prescurtată a numelui, de exemplu: numele unui autor cunoscut sau un nume de serviciu. Prin nume de serviciu se înțelege un nume care se utilizează în scopuri oficiale sau pentru îndatoriri de serviciu, dar care nu este numele oficial al persoanei. Excepție de la aceste

prevederi se poate face dacă persoana deține o altă cetățenie decât cea estoniană ori atunci când copilul sau părinții acestuia au legătură personală cu tradiția numelui (cazul numelor de origine străină).

De asemenea, Nimeseadus-ul estonian (art. 5) **prevede ca numele de persoană să fie ortografiate cu litere latine și cu simboluri specifice alfabetului estonian (acestea fiind stabilite de guvernul republicii). Se insistă a respecta ortografia limbii estoniene, atât în cazul numelor tradiționale, cât și al numelor de origine străină.** Dacă există îndoieli în privința corectitudinii ortografierii unui nume de origine străină, se va cere o explicație dată de comitetul antropomic estonian sau de misiunea diplomatică a statului respectiv.

De menționat că, odată adoptată, **Legea Numei** a impus apariția și funcționarea unui comitet onomastic – **Comitetul pentru numele persoană**, precum și a unui **Birou de Expertiză Onomastică** – creat de Guvernul Republicii Estoniene, la propunerea ministrului afacerilor regionale. Acesta din urmă este constituit din personal științific, specializat în onomastică și are rolul de a realiza evaluări privind atribuirea numelui.

Un comitet al numelor de persoană există și în **Islanda**. Acesta este denumit **Comitetul Numelor din Islanda** și a fost creat în 1991, cu scopul de a reglementa onomastica națională. Acest Comitet a elaborat un **Registru Național** al persoanelor și conține **o listă de nume ce pot fi acordate nou-născuților**. Dacă numele nu se regăsește în acest registru, părinții solicită aprobarea lui, achitând o taxă de stat. Pentru a fi aprobat, numele trebuie să treacă câteva teste: **e necesar să conțină doar litere specifice alfabetului islandez, să corespundă tuturor regulilor gramaticale specifice limbii islandeze, să poată fi declinat la genitiv-dativ, trebuie să corespundă tradițiilor țării, să indice sexul copilului și să nu conțină mai mult de trei prenume** [172].

Art. 174 din Constituția Republicii Turce, de asemenea prevede, anumite reguli de ortografierie a prenumelor. Astfel, certificatele de naștere pot conține numai cuvinte scrise **cu literele alfabetului turc**. Implementarea acestei prevederi legale a dus la interzicerea utilizării unor prenume, în special, a celor de origine kurdă, care includ în structura lor **literele Q, W, X**, dat fiind faptul că alfabetul turc nu are aceste litere [142].

Deși în majoritatea statelor, legislația garantează dreptul la schimbarea numelui, doar în **Franța** și în **Marele Ducat de Luxemburg**, reglementările onomastice stipulează că numele cetățenilor străini poate fi adaptat la specificul național al acestor țări, pentru a favoriza integrarea socială a acestora.

Prin urmare, în **Franța**, regulile privind dobândirea unui prenume sunt stipulate în **Codul Civil, art. 57**: Prenumele copilului sunt alese de către tata și mama. Iar în cazul în care aceste prenume sau unul dintre ele, singur ori asociat cu alte prenume sau cu numele sunt considerate

contrare intereselor copilului sau dreptului persoanelor terțe de protejare a numelui de familie, ofițerul stării civile informează în acest sens, fără întârziere procurorul Republicii. Acesta poate sesiza judecătorul de cauze de familie.

Dacă judecătorul crede că prenumele nu este în conformitate cu interesele copilului sau contravine dreptului persoanelor terțe de protejare a numelui de familie, se decide suprimarea acestuia din registrele de stare civilă. Acesta atribuie copilului, în absența părinților, dacă este cazul, un alt prenume stabilit de el, în conformitate cu interesele acestuia. Mențiunea deciziei este explicată în documentele de stare civilă ale copilului.

În Franța, există și o lege care **permite cetățenilor străini francizarea numelui** sau a prenumelui, **Legea nr. 72-964 din 25.10.1972** privind francizarea numelui și prenumelui persoanelor care dobândesc sau redobândesc cetățenia franceză [199].

O legislație similară celei din Franța există și în **Marele Ducat de Luxemburg**, unde dobândirea numelui pe cale administrativă este stabilită de **Codul civil luxemburghez** și de **Reglementarea mare ducală din 19 aprilie 1982**, precum și de prevederile **Legii din 7 iunie 1989** cu privire la transcrierea numelui și a prenumelui persoanelor care dobândesc cetățenia luxemburgheză și doresc să utilizeze nume care să le ușureze adaptarea în societatea luxemburgheză [198].

La fel, legea interzice înscrierea numelor sau a prenumelor degradante sau care pot prejudicia interesul celor care le poartă.

O reglementare unică în ceea ce privește modificarea prenumelui există în **Regatul Suediei**. Aceasta precizează că **în cazul în care posesorul numelui dorește să și-l schimbe, acesta trebuie să-și aleagă un nume care să conțină aceeași inițială (de exemplu, John-Jack)**.

De reținut că în **Regatul Suediei, Legea privind numele de persoană** a fost adoptată în 1982. Inițial, scopul acestei legi era să interzică familiilor care nu au origini nobile să ofere copiilor un nume nobil. Ulterior, **Legea** a fost modificată, excluzându-se criteriul numelor nobile, dar incluzându-se specificarea ca prenumele ales de părinți poate fi respins de către ofițerii de stare civilă, dacă sunt formate din cuvinte insultătoare sau pot crea un disconfort psihologic copilului care urmează să-l poarte. Înainte de a fi perfectat certificatul de naștere al copilului, numele trebuie să fie aprobat de Agenția de Taxe a Suediei [160].

Prevederile legale analizate mai sus sunt o dovadă elocventă că în societatea modernă, în contextul globalizării, al influenței factorilor sociali și psihologici, al mass-mediei și al literaturii, reglementările onomastice sunt iminente. Acestea au un rol dublu: de a păstra tradiția națională și de a proteja dreptul copilului la un nume frumos, cu o conotație pozitivă. Or, *idea nomem est*

omen este la fel de actuală și în prezent, întrucât individul aparține unei societăți doar după ce i se dă un nume, aceasta ajutându-l să se integreze în mediul social.

2.5. Concluzii la capitolul 2

Rezumând materialul expus, constatăm următoarele:

1. Studiul antroponimiei reprezintă un prețios document istoric care relevă componentele lingvistice, etnografice, istorice, geografice, sociologice ale unui popor la diferite etape de dezvoltare a acestuia. Inventarul de nume tradițional este parte componentă a unei culturi și reprezintă o caracteristică definitorie a acesteia, pentru că o particularizează în raport cu altele.
2. Analizat în plan diacronic, inventarul de nume, specific comunităților care populează teritoriul Europei, arată că în dezvoltarea antroponimiei europene se pot distinge două mari perioade: etapa precreștinismului, în care au fost utilizate așa-zisele nume păgâne și etapa creștinismului. Ultima începe în momentul în care creștinismul obține statutul de religie oficială a Imperiului Roman, lucru care a generat modificarea inventarului de nume existent prin înlocuirea treptată a numelor păgâne cu cele preluate din Vechiul și din Noul Testament.
3. Odată cu răspândirea creștinismului și cu prăbușirea Imperiului Roman, antroponimia europeană începe să prezinte elemente de unificare, generate de religia creștină și elemente de diversificare, cauzate de distincția de cult creștin și de faptul că fiecare limbă își impune particularitățile de pronunțare a entităților antroponimice.
4. Examinarea diacronică a antroponimiei românești demonstrează că în dezvoltarea onomasticonului tradițional se pot evidenția cinci perioade de evoluție, prima etapă fiind caracterizată prin utilizarea numelor daco-romane; a doua – prin împrumutul unor nume de persoană de la popoarele migratoare, în special, de la slavii așezați în Dacia și în cele două Moesii; a treia – prin influența dominantă a bisericii creștin-ortodoxe; a patra – prin modernizarea inventarului de nume și a cincea – prin perpetuarea fondului onomastic tradițional, prin folosirea împrumuturilor recente din alte sisteme antroponimice și utilizarea frecventă a hipocoristicelor și a formelor scurte.
5. Inventarul de nume proprii de persoană este rezultatul schimbărilor care au avut loc în societatea noastră, reflectând toate etapele de dezvoltare a culturii și a poporului român.
6. Onomasticonul tradițional este contituit din două grupuri de nume de persoană: creștine (hagiografice, calendaristice) și laice (de designare sau de inspirație profană).

7. Influența bisericii asupra vieții sociale a contribuit la dezvoltarea aspectului hagiografic al onomasticonului românesc, dat fiind faptul că atribuirea numelui se realiza după criterii religioase. Consfințirea numelui prin botez a condiționat apariția unor tradiții denominative, care perpetuează fondul onomastic creștin.
8. Alegerea și acordarea unui nume este un act de voință din partea părinților, lucru care oferă sistemului antroponimic un caracter deschis, iar, în timp, duce la modificarea onomasticonului.
9. Corectitudinea și reglementarea numelor proprii și, în special, a numelor de persoane devine o problemă acută, atât la nivel național, cât și la nivel internațional.
10. Ansamblul de norme juridice, raportate la domeniul onomastic stipulează, în mod expres că fiecare copil are dreptul la un nume de familie și la un prenume. Astfel, la nivel de legislație onomastică se stabilește și structura formulei denominative, care poate fi bipartită, tripartită sau sixpartită. Prevederile legale analizate sunt o dovadă a faptului, că în societatea modernă, în contextul globalizării, al influenței factorilor sociali și psihologici, a mass-mediei și a literaturii, reglementările onomastice sunt iminente. Acestea au un rol dublu: de a păstra tradiția națională și de a proteja dreptul copilului la un nume frumos, cu o conotație pozitivă. Or, ideea *nomem est omen* este la fel de actuală și în prezent, întrucât individul aparține unei societăți doar după ce i se dă un nume, aceasta ajutându-l să se integreze în mediul social.

3. NOMENCLATORUL ONOMASTIC DIN RAIONUL ORHEI (studiu de caz)

3.1. Repere istorice în dezvoltarea orașului Orhei

Orheiul este un oraș vechi, situat în centrul Republicii Moldova, mai exact în partea de nord a Codrilor Orheiului, într-o zonă pitorească, cu tradiții culturale seculare și un evident potențial turistic. Este centru cultural și administrativ al raionului (în prezent municipiul) cu același nume, înscriindu-se printre cele 9 orașe mari ale Republicii Moldova.

Se consideră că toponimul Orhei provine fie de la numele precreeștin, sufixat *Or*, care, în Balcani, e nume creștin: *Or* + *suf. -ha* = *Orha*, nume mic, precreeștin, răspândit în Moldova voievodală, treptat a trecut la nume de familie, care, prin adăugarea sufixului *-ei*, a devenit *Orhei*: *Orha* + *suf. -ei* = *Orhei*, nume mic, apoi toponim, la fel ca și *Odorhei* [24, p. 158]; fie de la termenul unghuresc *vár* + *hely* (cetate + loc), care în limba maghiară înseamnă „loc al cetății”, cu sensul „locul unde era o cetate”, punct de vedere susținut de lingvistul I. Iordan. De asemenea, redevabilul savant argumentează că, chiar dacă lexemul „orhei” a fost atestat și în graiul populației locale, cu sensul „deal întărit, cetățuie sau curte boierească părăsită”, numele localității vine de la ostașii secui pe care voievozii Moldovei îi stabiliseră aici în drumul tătarilor, care stăpâniseră cetatea între 1224 și 1359” [74, p. 310].

Din anul 1599, localitatea se transformă într-un centru destul de important al comerțului în regiune, de aceea, Orheiul este menționat sistematic în documentele oficiale ca târg renumit din zona respectivă. De remarcat că dezvoltarea economică a acestui oraș cunoaște și o ascensiune fulminantă în perioada domniei lui Vasile Lupu (1634 – 1653). Acesta a reușit să schimbe aspectul Orheiului: a construit noi clădiri, poduri, a refăcut lacul Orheiului, a reamenajat mai multe străzi, a întemeiat lângă Orhei, o „slobozie”, al cărei venit revenea doamnei sale și a ctitorit catedrala „Sf. Dumitru”, una dintre cele 15 ctitorii ale sale.

În perioada țaristă, mai exact, în 1835, Orheiul a ajuns centru de uezd. Crește numărul populației și se dezvoltă industria meșteșugărească.

De reținut că în perioada interbelică, Orheiul a fost un impunător centru de județ, în componența căruia intrau raioanele Bravicea, Chiperceni, Criuleni, Orhei, Râspopeni, Rezina, Susleni și Telenești. Ulterior, după reforma administrativă din 1947, județele sunt desființate, iar Orheiul devine centru raional, care a coordonat și a dirijat activitatea economică, industrială, agricolă și culturală a locuitorilor din această zonă.

După căderea imperiului sovietic, Orheiul și localitățile rurale din acest raion trec printr-o serie de schimbări administrative. Astfel, în 1998, orașul este reședința județului Orhei, iar în anul 2001, după o nouă reformă administrativă, unitățile teritorial-administrative redevin raioane,

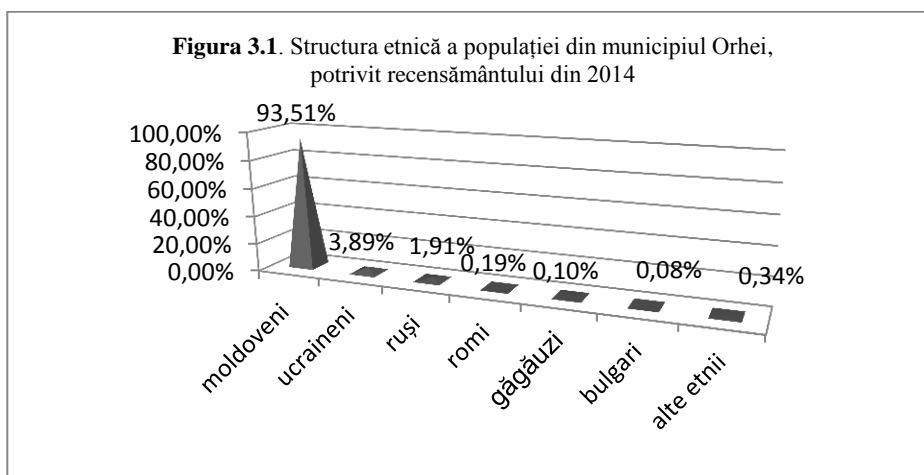
iar Orheiul obține statutul de centru al raionului omonim. În anul 2018, conform Legii Parlamentului nr. 248 din 03.11.2016, ce intră în vigoare la 13.04.2017, pentru modificarea și completarea Legii nr. 764-XV din 27 decembrie 2001 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova orașului Orhei i s-a atribuit statut de municipiu.

Orașul Orhei este o localitate cu valori și tradiții naționale și culturale bogate, aici se găsesc 63 de monumente istorice, 14 dintre ele sunt de importanță națională, iar 40 – de importanță locală. Printre cele mai însemnate monumente istorice ale orașului, se numără: Muzeul de Etnografie și Istorie, Biserica „Sf. Dumitru”, monumentul domnitorului Vasile Lupu, situat în centrul orașului, Catedrala „Sf. Ierarh Nicolae”, Biserica ortodoxă de rit vechi „Icoana Maicii Domnului din Cazan”, Biserica Tututor Sfinților, Biserica romano-catolică, edificată între anii 1904 – 1915 de comunitatea poloneză, Biserica armeanescă „Sf. Maria”, construită în 1830 de comunitatea de armeni din Orhei, astăzi – sediul bisericii cu hramul „Sf. Cneaz Vladimir”, unde liturghia se oficiază în limba rusă.

În oraș funcționează 7 instituții preșcolare, 4 gimnazii, Liceul Teoretic „Ion Luca Caragiale”, Liceul Teoretic „Onisifor Ghibu”, Liceul Teoretic „Alec Donici”, Colegiul Pedagogic „Vasile Lupu”, Colegiul de Medicină, Școala Profesională Tehnică, Școala de Arte Plastice, Școala de Muzică, Școala Internat, două case de cultură și 7 biblioteci.

Populația municipiului, inclusiv cea a localităților rurale din municipiul Orhei, conform recensământului din 2014, constituie 101.502 persoane, dintre care 21.065 locuiesc în mediul urban, iar 80.437 – în mediul rural. Mișcările demografice necontrolate și migrarea masivă au influențat negativ structura de vârstă a populației, înregistrându-se o tendință vădită de îmbătrânire a acesteia, succedată de o scădere bruscă a natalității populației.

Examinarea documentelor de arhivă și a datelor statistice ne-a permis să stabilim tabloul existent privind componența etnică a populației din municipiul Orhei, acesta fiind următorul [115]:

Analizând figura prezentată mai sus, putem constata că locuitorii municipiului Orhei sunt preponderent moldoveni, români basarabeni, care vorbesc limba română. De rând cu băştinaşii mai convieţuiesc reprezentanţi ai altor etnii: ucraineni, ruşi, bulgari, romi, găgăuzi – etnii atestate de sute de ani pe teritoriul Basarabiei, dar şi reprezentanţi au unor etnii, stabiliţi recent în această zonă – arabi, turci etc. Toate aceste particularităţi se reflectă şi în sistemul antroponimic actual al regiunii.

Orheiul este un oraş moldovenesc vechi, multiethnic şi pluriconfesional, care s-a evidenţiat de secole în spaţiul românesc, istoric şi cultural, acest lucru ne-a servit drept imbold pentru realizarea unui studiu de caz ale cărui rezultate ar putea fi pertinente, reprezentative şi pentru alte zone din Republica Moldova. Cu atât mai mult că, în prezent, în Orhei, ca şi în alte oraşe din ţară, se fac resimţite procesele specifice perioadei actuale, în primul rând, schimbarea sistemului social-politic după 1989 şi revenirea la valorile spirituale naţionale, migraţia masivă a populaţiei în statele membre ale Uniunii Europene, contactele active cu alte culturi şi confesiuni – procese ce au repercursiuni asupra antroponimiei.

3.2. Numele calendaristice în onomasticonul oraşului Orhei

Onomastica este unul dintre domeniile care a interacţionat profund şi complex cu confesiunile religioase. O dovadă, în acest sens, este existenţa unui număr impunător de nume calendaristice / creştine în sistemul antroponimic românesc, fapt care face ca inventarul de nume să fie, aşa cum susţine A. Balan-Mihalovici, nu doar „o componentă a istoriei limbii, cu un pronunţat caracter conservator, dar şi un document de cultură şi civilizaţie creştină” [8, p. 10].

Răspândirea creştinismului în spaţiul european a dus la apariţia unor sisteme denominative noi, care au cauzat distrugerea fondului onomastic existent până la impunerea statutului oficial al acestei religii. Ortodoxia a avut un rol important şi în stabilirea sistemului antroponimic autohton, a cărui dezvoltare este strâns legată de particularităţile credinţei ortodoxe şi de evoluţia bisericii ortodoxe româneşti.

Creştinarea poporului român a generat modificarea criteriilor de selectare şi de atribuire a numelor. Dacă, iniţial, numele de persoană erau cuvinte obişnuite ale limbii, care exprimau însuşiri fizice sau fapte din viaţa oamenilor, după răspândirea religiei creştin-ortodoxe, alegerea numelui va fi determinată nu doar de datinile populare, dar şi de obiceiurile religioase, de cutumele bisericesti, care presupun consfinţirea numelui prin botez. Întărirea numelor prin actul de botez a favorizat constituirea unor tradiţii denominative, contribuind la consolidarea şi fixarea unui fond creştin în onomastica românească, dat fiind faptul că, în trecut, la Sfânta Taină a botezului, copilului i se oferea numele, luându-se în considerare, în primul rând, data

calendaristică a nașterii acestuia, cu sfinții prăznuiți în ziua respectivă. Numele ce trebuia dat nou-născutului era ales nu doar cu scopul individualizării, dar și cu cel al ocrotirii, prin puterea sfântului al cărui nume se oferea. Or, alegerea numelui presupunea și invocarea sfântului ce purta acel nume.

Analiza documentelor de arhivă și a Registrelor alfabetice ale actelor de naștere, de la OSC Orhei, demonstrează că influența vocabularului religios, care se manifestă prin apariția unei diversități de antropoforme, ce se regăsesc în onomastică, pe întreg spațiul românesc, reprezintă argumente importante ale vechimii și ale răspândirii numelor calendaristice.

De asemenea, materialul inventariat scoate în evidență faptul că, în antroponimia raionului (municipiului) Orhei, la fel ca și pe întreg teritoriul Republicii Moldova, s-au încetățenit, în special, numele religioase de formă greacă, în detrimentul celor creștine de formă latină. Un argument peremptoriu este apartenența populației din această regiune la religia creștin-ortodoxă, care a impus utilizarea, cu precădere, a numelor din Noul Testament

Astfel, din punctul de vedere al frecvenței onomastice, în prezent, nucleul inventarului de nume al municipiului Orhei îl constituie prenumele calendaristice – numele patriarhilor biblici (*Avram Isac*), ale profeților (*Ieremia, Daniel, Ilie*), ale arhanghelilor (*Mihail, Gabriel*), ale apostolilor lui Hristos (*Petru, Pavel, Ioan*), ale evangheliștilor (*Marcu, Matei, Luca*), ale sfinților (*Maria, Ana, Vladimir, Elena, Constantin, Alexandru, Gheorhe*) etc. – care, în pofida concurenței numelor laice, cele mai multe conjuncturale, rezistă modei și influențelor externe.

Deși prenumele calendaristice s-au înrădăcinat în conștiința românilor, utilizarea frecventă a acestora a dus la apariția diferitor forme scurte și hipocoristice, ceea ce reprezintă o dovadă edificatoare că numele de botez și-au pierdut încărcătura semantică, limitându-se doar la funcția de identificare, fiind privite ca o „etichetă” pentru cel care-l poartă. Existența prenumelor laice se explică prin faptul că sistemul antroponimic are un caracter deosebit de dinamic.

Atribuirea numelor calendaristice nou-născuților, astăzi, nu mai are nimic în comun cu celebrarea sfinților și nu mai este legată de prejudecățile religioase, de credința în forța divină a sfântului protector, ceea ce a dus la dispariția unui șir de nume calendaristice și la trecerea lor în categoria așa-numitelor „nume învechite”, de exemplu: *Luca, Casian, Agafia, Eremia, Leustin, Olimpiada, Polina, Parascheva, Pelaghia, Amfilohie, Agapie, Atanasie, Glicheria, Ioachim, Inochentie, Matroana, Pintilie, Profirie, Profira, Safta, Tecla, Iustin, Iacob* etc. Multe dintre prenumele înscrise în așa-zisa categorie a „numelor învechite” au rămas doar în documente, altele s-au transformat în nume de familie sau în forme derivate ale acestora.

Astfel, chiar dacă fondul de nume creștine se perpetuează de la o epocă la alta, reprezentând continuitatea unei tradiții onomastice, tendința generală a sistemului de denotație personală a onomasticonului municipiului Orhei este cea a modernizării.

3.3. Influența sovietică asupra inventarului de nume tradițional (1944 – 1989)

Perioada sovietică este una specială în evoluția sistemului antroponimic tradițional. După anexarea teritoriului dintre Prut și Nistru la URSS și după formarea RSSM, autoritățile urmăresc să introducă ideologia comunistă, să implementeze și să promoveze toate formele de organizare politică, economică, socială și culturală proprii sistemului sovietic.

Propagarea ideologiei comuniste, dezvoltarea regimului sovietic totalitar în RSSM avea drept scop major crearea unui nou tip de om sovietic și a unei „noi culturi”, axate pe valori străine intereselor naționale și pe educarea unui pretins patriotism sovietic, în contextul prieteniei popoarelor din componența URSS.

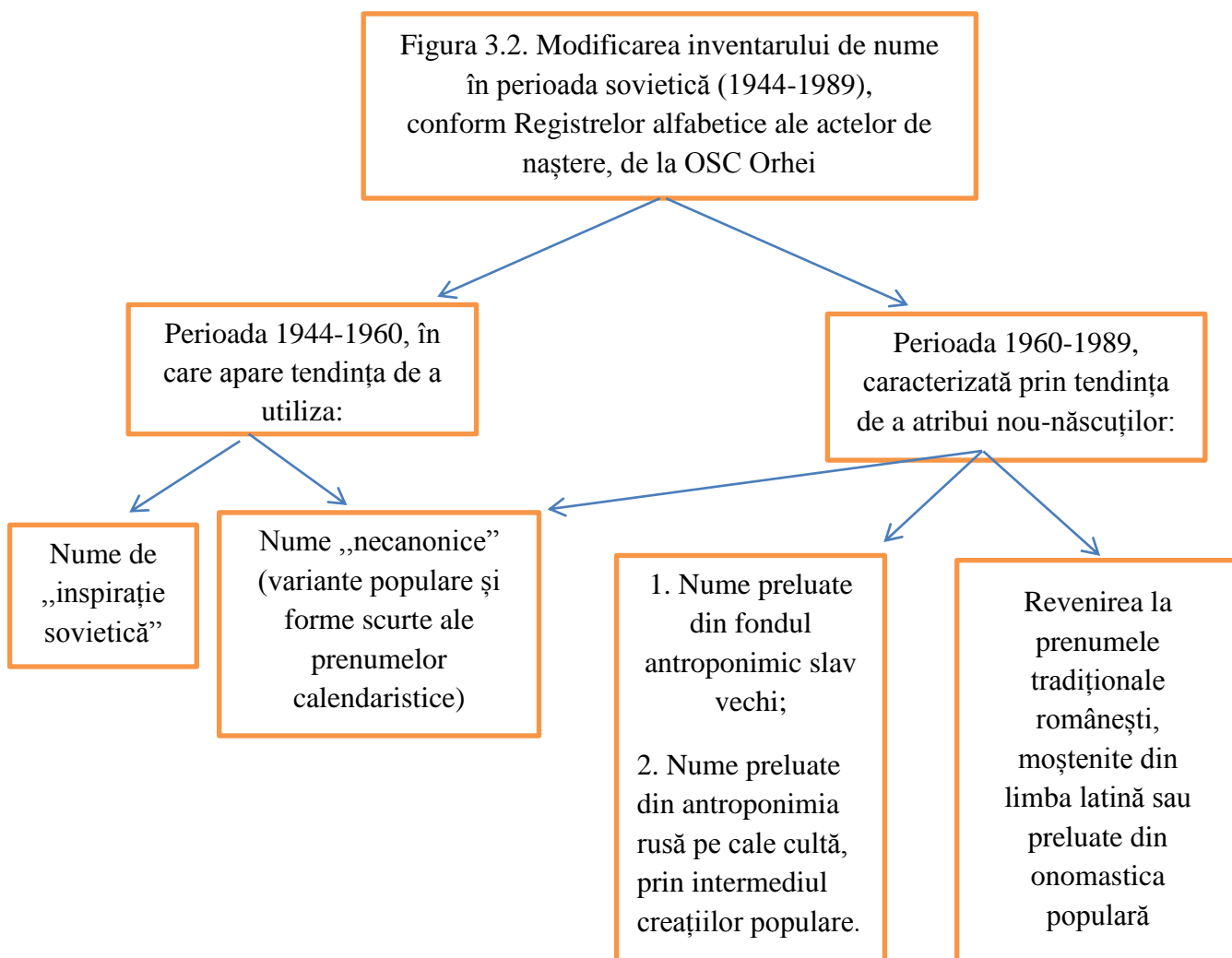
Întemeiat pe politica de deznaționalizare, de dezrădăcinare a ideii românismului din conștiința populației băștinașe și de „creare a istoriei poporului moldovenesc și a limbii moldovenești”, programul imperial prevedea impunerea „realismului socialist”, care urmărea să substituie și să accelereze procesul de subordonare a tuturor valorilor românești cu ideologia comunistă. Acest fapt însemna să se interzică difuzarea literaturii române, să se utilizeze limba rusă ca limbă de stat în RSSM și să se treacă de la scrierea cu grafia latină la scrierea cu cea chirilică.

Înlocuirea forțată a identității românești cu așa-zisa identitate moldovenească, contextul lingvistic diglosic se fac simțite și în sistemul antroponimic tradițional. De cele mai multe ori, numele de familie și prenumele sunt denaturate din cauza adaptării lor la specificul limbii ruse și la scrierea cu caractere chirilice, ceea ce a dus la formarea unui inventar de nume deosebit, străin, care nu este caracteristic culturii și tradițiilor românești.

Dacă până în anii '40 ai secolului trecut, pe teritoriul actualei Republici Moldova, onomasticonul era constituit din aceleași prenume care circulau și în restul teritoriului românesc, atunci în perioada următoare, odată cu crearea RSSM și sub influența unor factori sociali-politici și culturali sunt impuse o serie de prenume străine nouă, împrumutate din limbile rusă și ucraineană, care, ulterior, s-au integrat în sistemul antroponimic local.

Odată cu schimbarea statutului limbii române, cu marginalizarea acesteia la nivel de limbă secundară și cu impunerea învățării limbii ruse, schimbările în sistemul antroponimic erau inevitabile. Prelevate din fondul antroponimic slav, fie pe cale cultă, fie pe cale orală, prenumele rusești pătrund în antroponimia locală, treptat, fiind supuse legilor fonetice și morfologice ale limbii române (moldovenești).

Analiza Registrelor alfabetice ale actelor de naștere din Orhei, anii 1944 – 1989, demonstrează că în evoluția onomasticonului tradițional, în perioada sovietică, se observă câteva tendințe, pe care le încadrăm în următoarea figură:

Tendința de substituire a prenumelor tradiționale românești cu „**nume de inspirație sovietică**” sau **cu nume necanonice** (variante populare sau forme scurte ale prenumelor calendaristice) apare în contextul creării „noii culturi” sub influența artei, a școlii, a mass-mediei și a politicii lingvistice promovate de regimul comunist autoritar.

În sistemul antroponimic al popoarelor URSS, se impun așa-numitele „nume de origine sovietică (именá советского происхождения)” [226; 238], care reprezintă neologisme sau abrevieri ale diferitor cuvinte, de genul: *Ninel*, *Stalina*, *Octeabrina*, *Vilena*, *Vladlen*, *Melor* (*Маркс*, *Энгельс*, *Ленин*, *Октябрьская революция*), *ЛептAREN* (*Ленин*, *Маркс*, *Энгельс*), *Gertruda* (*героиня труда*), *Zareta* (*за революцию мира*) etc., frecvent întâlnite în onomasticonul popoarelor din componența fostei URSS, după Revoluția din Octombrie (1917). Acestea derivă din admirația părinților față de conducătorii URSS, devenite figuri omniprezente în cultura sovietică.

Din categoria „**prenumelor de inspirație sovietică**”, în sistemul antroponimic al orașului Orhei, conform Registrelor alfabetice ale actelor de naștere 1944-1989 (RAAN 1944-1987, r.1,

r.2, r.3 și RAAN 1987-1994, anii 87-89), sunt atestate doar *Ninel*, *Stalina*, *Marx*, *Vilena* și *Vladilen* – toate utilizate câte o singură dată.

Ninel – prenume feminin, apărut prin citirea inversă a numelui *Lenin* și care, în opinia cercetătorului N. A. Petrosvkii, „a intrat în uz datorită asemănării fonetice cu numele *Nina* și *Nelly*” [232, p. 210].

Stalina – prenume feminin de inspirație sovietică, derivat de la numele de familie Stalin, purtat de liderul URSS, Iosif Vissarionovici Stalin. Frecvent în Rusia sovietică, în perioada 1920 – 1950, numele iese din uz, odată cu condamnarea cultului personalității lui Stalin.

Vladilen / *Vilen* – prenume masculin, la origine o abreviere a lui Vladimir Ilici Lenin, numele celui care a fondat fosta URSS. În Registrele alfabetice ale actelor de naștere se atestă și antroponimul feminin – *Vilena*.

Marx – prenume masculin, reprodus după numele lui Karl Marx, filozof, istoric, economist, jurnalist și unul dintre întemeietorii teoriei socialismului științific.

Sub înrâurirea limbii ruse și a celei ucrainene, în antroponimia contemporană apar și se răspândesc **prenumele „necanonice”** – variante ale numelor calendaristice, care, grație frecvenței lor, au devenit prenume independente, de exemplu: *Aliona*, *Ela*, *Ala*, *Iurie*, *Olesea*, *Asea*, *Agnesa* etc. Prenumele necanonice s-au impus în onomasticonul tradițional, fiind, utilizate mai frecvent decât prenumele calendaristice cu formele lor oficiale, ceea ce putem observa în următorul tabel:

Tabelul 3.1. Frecvența utilizării prenumelor necanonice în perioada 1944-1989
(conform Registrelor alfabetice ale actelor de naștere 1944-1989, de la OSC Orhei)

Prenume calendaristic (formă oficială)	Prenume „necanonice”	
<i>Achilina</i>	→ Variantă	<i>Aculina (2 ori)</i>
	↓ Formă scurtă	<i>Culina (5 ori)</i>
	↘ Forme scurte	<i>Alina (16 ori)</i> <i>Lina (3 ori)</i>
<i>Agnesa</i> (1 dată)	→ Formă scurtă	<i>Inesa (5 ori)</i>
<i>Anastasia</i> (6 ori)	→ Formă scurtă	<i>Asea (5 ori)</i>
<i>Alexandru</i> (530 ori)	→ Variantă	<i>Olecsandro (2 ori)</i>
<i>Alexandra</i> (13 ori)	→ Variantă	<i>Olecsandra</i>
	↓ formă scurtă	↓ <i>Olesea (53)</i>
	↘ formă scurtă	<i>Ala (237)</i>
<i>Dionis</i> (0 ori)	→ Variante	<i>Deonisie (1 dată)</i> <i>Dionisie (1 dată)</i>
	↘ Forme scurte	<i>Denis (23 ori)</i> <i>Dinis (5 ori)</i>
<i>Elena</i> (439 ori)	→ Formă populară	<i>Aliona (50)</i>
	→ forme scurtă	<i>Nelea (27)</i> <i>Neli (1)</i> <i>Ela (2)</i>
	↘ Alte variante	<i>Ilona (6 ori)</i>
<i>Gheorghe</i> (56 ori)	→ Variante	<i>Iurie (181)</i> <i>Egor (3)</i>
<i>Irina</i> (56 ori)	→ Formă populară	<i>Arina (3 ori)</i>
<i>Xenia</i> (1 dată)	→ Variante	<i>Axenia (2 ori)</i> <i>Oxana (83 ori)</i>
<i>Valentin</i> (22 ori) <i>Valentina</i> (67 ori)	→ Forme populare	<i>Aleftina (1 dată)</i> <i>Alevtina (1 dată)</i> <i>Aleftin (1 dată)</i>

Ceea ce putem remarca cu ușurință în tabelul de mai sus este faptul că anumite entități antroponimice (nume „necanonice”: variante populare sau forme scurte) sunt, adesea, preferate în detrimentul formelor oficiale ale prenumelor calendaristice.

Astfel, *Achilina* – antroponim feminin, atestat la creștinii din Imperiul Roman încă din primele veacuri, cu formele *Aquilinus*, *Aquilina*. La baza acestui prenume se află un substantiv comun, *aquila* „vultur” sau „acvila”, la care au fost adăugate sufixele adjectivale *-inus*, *-ina*, ce evidențiază valoarea simbolică a păsării. M. Cosniceanu susține că acest prenume era purtat de creștinii din primele secole ale erei noastre, care utilizau formele *Acvilin* și *Acvilina*, ce au devenit calendaristice și s-au răspândit în Europa. Prin intermediar grecesc acestea pătrund în antroponimia popoarelor slave. Ulterior, prin filieră ucraineană, pătrund și la români [32, p. 5]. În Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei, anii 1944-1989, numele respectiv este atestat cu variantele populare *Aculina* (de 2 ori), *Culina* (de 5 ori). A. Balan Mihalovici opinează că semnificația acestor nume în greaca medie și în cea modernă este alta, aceea de „curat, nepătat, neprihănit”, diferită de sensul inițial din latină [8, p. 17].

De la numele de sinaxar *Achilina*, care este fixat în actele de naștere din perioada sovietică o singură dată (1956), s-a creat prin sincopare forma scurtă *Alina* (16 ori), iar, prin afereză, forma scurtă *Lina* (3 ori). Acestea sunt considerate prenume noi, moderne și capătă răspândire în onomasticon, după 1970 (conform RAAN, r.1, r. 2 și r. 3).

Agesa este un vechi prenume românesc, prezent în onomastica creștină chiar din primele secole ale erei noastre. Redat prin forma latină *Agnes* și prin cea greacă *Hagnes*, numele are două semnificații: prima, cea de „curat, pur, cast”, provine de la adjectivul „hagnos, hagne”; a doua, cea de „miel”, creată de la „agnus” – miel, simbol creștin, asociat cu Iisus, mielul jefit, ceea ce a contribuit la răspândirea termenului în țările apusene, de unde este împrumutat de către români [32, p. 8].

În perioada sovietică, și varianta românescă *Agesa* este înlocuită cu *Inesa*, prenume modern care reprezintă o variantă rusească adaptată a numelui *Ines*, existent în antroponimia spaniolă, italiană și în cea franceză, susține A.V. Superanskaia [238, p. 292]. Pătruns în onomasticonul rusesc, prenumele se răspândește datorită prestigiului pe care l-a avut *Inessa Armand*, activistă a mișcării muncitorești internaționale, membră a *Comitetului Central* și a *Consiliului Economic Provincial* din Moscova, director al *Jenotdel*, organizație care milita pentru egalitatea femeilor în partidul comunist și în sindicate, și președinte al primei *Conferințe Internaționale a Femeilor Comuniste*, din 1920.

În sistemul antroponimic al românilor din Orhei, varianta *Inesa*, împrumutată din antroponimia rusească, sub influența noii culturi, promovată de simpatizanții regimului totalitar comunist, este atestată în Registrele alfabetice ale actelor de naștere *de 5 ori* (în perioada 1944-1974, conform RAAN, r.1, r.2, r.3), spre deosebire de forma calendaristică *Agesa*, utilizată doar o singură dată în perioada menționată.

Asea este forma populară rusească a prenumelui calendaristic *Anastasia* [239, p. 255], care provine de la termenul ecleziastic grecesc *anastasis* – „înviere”. Ca nume de botez, figurează doar în onomastica creștină, fiind răspândit prin intermediul actului de botez de către creștinii care, în timpul acestui ritual erau numiți, *Anastasios* sau *Anastasia*, cu specificul noii semnificații date de Îvierea lui Hristos. Impus în onomasticonul românilor prin fielieră slavă, în perioada sovietică, acesta tinde să fie substituit prin forma populară rusească *Asea*, creată prin intermediul sincopei și atestată în Registrele alfabetice ale actelor de naștere *de 5 ori*, spre deosebire de varianta oficială a acestuia, *Anastasia*, care se găsește de 6 ori, pe parcursul anilor 1944-1989 .

Numele de botez *Alexandru*, provenit de la grecescul *Aleksandru*, circulă încă din perioada antică, iar celebritatea lui este menținută datorită calităților excepționale ale regelui macedonean, Alexandru Macedon sau Alexandru cel Mare. Compus din verbul *alexo* – „a proteja” și din substantivul *andros* – „bărbat”, deci „cel care apără omul”, prenumele în cauză e răspândit, în spațiul românesc, nu doar datorită semnificației sale, ci și grație martirajului creștinilor din primele secole, concretizează A. Balan-Mihalovici [8, p. 27].

În Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei, forma oficială *Alexandru* este atestată de 530 de ori, între anii 1944 – 1989 (RAAN r.1, r.2, r.3). Utilizarea atât de frecventă a numelui demonstrează vechimea și faima acestuia.

De reținut că varianta feminină a numelui hagiografic *Alexandru* – *Alexandra* – atestată în Registrele alfabetice ale actelor de naștere de doar 13 ori (RAAN r.1, r.2, r.3) – în perioada sovietică, sub influența limbii ruse, este substituită de formele scurte *Ala* și *Olesea*, devinite, cu timpul, prenume independente.

Considerat o prescurtare obținută prin intermediul sincopei de la forma oficială *Alexandra*, prenumele actual *Ala*, provenit de la rusescul *Alla*, este utilizat de 237 de ori (RAAN r.1, r.2, r.3), în perioada de referință.

Împrumutat din antropomia ucraineană, prenumele modern, *Olesea*, este creat cu ajutorul sincopei de la varianta ucraineană a prenumelui *Alexandra* – *Oleksandra*, și este atestat de 53 de ori în Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei (RAAN r.1, r.2, r.3). Utilizarea relativ frecventă a acestui nume se explică prin influența culturii ruse și a celei ucrainene asupra culturii autohtone, a coabitării etnicilor români din Orhei, alături de comunitatea de ucraineni din localitatea dată.

Dionis este un prenume ce amintește de zeul vinului și al viței de vie – *Dionysos*, unul dintre zeii populari ai Greciei antice, identificat la romani cu *Bacchus*. Se consideră că numele are două etimologii, una de origine greacă, identificată de Platon în sintagma *diodos tou onion*, adică ”cel care dă vinul” și alta de origine tracă, formată din *Dios*, „nume al cerului și al luminii”

+ *nys* „fiu”, în tracă însemnând „fiul lui Zeus” [32, p. 43]. Numele respectiv se răspândește în onomastica românească din Republica Moldova, atât pe cale cultă, cât și prin intermediul sinaxarelor cu forma *Dionisie*, purtată de mai mulți martiri ai credinței. În Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei (RAAN r.1, r.2, r.3), este atestat cu variantele: *Deonisie* (o dată), *Dionisie* (o dată), *Denis* (de 23 de ori) *Dinis* (de 5 ori). Formele scurte *Denis* și *Dinis* au fost create prin intermediul apocopei.

Prenumele calendaristic *Elena*, care amintește, pe de o parte, de marea împărăteasă romană, Flavia Iulia Elena Augusta, mama sfântului Constantin cel Mare, primul împărat creștin, și, pe de altă parte, de personajul folcloric Ileana Cosânzeana este atestat destul de frecvent în anii 1944-1989 (RAAN r.1, r.2, r.3) – de 439 de ori.

Cu toate acestea, analiza actelor de naștere din perioada de referință ne permite să observăm că forma oficială *Elena* tinde să fie înlocuită cu entitățile antroponimice: *Aliona* (de 50 de ori) – forma populară rusească a prenumelui *Elena*; *Ilona* (de 6 ori) – varianta maghiară a acestui nume; de *Nelea* (de 27 de ori) – varianta rusească a hipocoristicului englez – *Nelly*, apărut prin citirea inversă a prenumelui *Helen*. Spre deosebire de varianta rusească – *Nelea* (de 27 de ori), *Nelly*, forma care circulă în restul spațiului românesc, se atestă o singură dată, ortografiat *Neli*; *Ela* (de 2 ori) – formă hipocoristică, apărută prin intermediul sincopei de la forma oficială *Elena*, dar care ar putea proveni și de la *Eleonora*, *Elisabeta* sau de la alte prenume terminate cu sufixul *-ela*. De remarcat că *Ela* este și un prenume vechi testamentar, utilizat și în ebraică cu sensul de „tărie”, „blestem”, dar și de „jurământ” [32, p. 49].

Gheorghe, prenume tradițional românesc, ce a ajuns destul de frecvent în lumea creștină, datorită vieții și minunilor săvârșite de Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, purtătorul de biruință. Numele datează însă dintr-o perioadă mult mai veche decât cea Bizantină, reproducând un substantiv comun, des folosit în cultura greco-romană Γεωργιος (*Georgios*) – lucrător al pământului, agricultor. În spațiul românesc, prenumele respectiv este preluat prin intermediar slav, cu forma *Gheorghii*, care a pătrunsă în limba rusă pe cale cultă și care, în urma adaptărilor fonetice, devine în română *Gheorghe* [8, p. 234].

Varianta oficială a acestui prenume – *Gheorghe*, atestată de 56 de ori, în Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei, din perioada sovietică (RAAN r.1, r.2, r.3), este înlocuită cu forma *Iurie* și *Egor*.

Pătruns în limbile slave pe cale orală, prenumele *Iurie*, reprezintă, de fapt, varianta ucraineană, adaptată de la grecescul *Iorgos*, obținută din neogreacă, prin palatalizarea lui *g* în preajma vocalelor *i* sau *e*, argumentează A. Balan-Mihalovici [8, p. 234]. Extrem de popular în perioada sovietică, numele este destul de frecvent și în onomasticonul orașului Orhei, fiind înregistrat în actele de naștere de 181 de ori (conform RAAN, r.1, r.2, r.3).

De asemenea, menționăm că în perioada 1944-1989, în sistemul antroponimic al românilor din Republica Moldova, pătrunde și prenumele *Egor*, care la origine este o formă populară rusească a numelui calendaristic *Gheorghe*. Devenit prenume independent în secolul al XX-lea, forma *Egor* este creată prin intermediul metatezei (modificare fonetică produsă prin schimbarea locului sunetelor sau al silabelor dintr-un cuvânt), din cauza dificultăților de pronunție în limba slavonă a consoanei ocluzive palatale sonore *g'*, și a apocopei [239, p. 75].

Varianta *Egor* este mai puțin întâlnită în antroponimia orașului Orhei, fiind înregistrată de doar de 3 ori (RAAN r.1, r.2, r.3). Frecvența redusă a acestui antroponim poate fi explicată și prin asemănarea grafică și fonetică cu prenumele *Igor*.

Arina, atestat în Registrele actelor de naștere din Orhei (1944-1989) de 3 ori, este o formă populară veche, preluată din sistemul antroponimic rusec. Este o variantă a numelui calendaristic *Irina*, reprodus după vechiul nume grecesc *Eirine*, provenit de la substantivul comun „eirene” – *pace*. V. A. Nikonov susține că această antropofomă a apărut în urma unui schimb de vocale și este, deseori, întâlnită în documentele de arhivă din sec. al XVIII-lea, alături de o altă vatriantă a prenumelui *Irina* – *Orina* [226, p. 45].

Antroponimul *Xenia*, derivat de la prenumele calendaristic grecesc *Xeni*, este un nume ce are la bază un substantiv comun „xene” – *femeie străină, oaspete*. Prenumele este atestat și în Sinaxar, iar, datorită textelor religioase, pătrunde la slavi, unde este înregistrat cu forma *Axenia*, ulterior, este adaptată limbii ruse, de la care, prin afereză, a apărut varianta *Xenia*, existentă și în onomasticonul românesc, ca formă oficială [32, p. 127].

În Registrele alfabetice ale actelor de naștere din perioada sovietică (RAAN r.1, r.2, r.3), prenumele oficial *Xenia* apare cu următoarele forme: *Xenia* (o dată), *Axenia* (de 2 ori) și *Oxana* (de 83 ori). Varianta *Oxana* a pătruns în sistemul antroponimic tradițional din limba ucraineană, fiind percepută ca prenume modern și devine destul de popular.

Aleutina, antroponim feminin a cărei semnificație este „unsă cu substanțe aromatice”. A intrat în onomasticonul creștin prin filieră greco-slavonă și s-a impus la ucraineni și la ruși cu forma *Alevtina*, care se regăsește în calendarul creștin rusec de rit vechi. M. Cosniceanu constată că acest prenume nu este atestat nici în calendarul creștin ortodox, nici în documentele istorice [32, p. 9]. În perioada 1944-1989, în Registrele actelor de naștere (RAAN r.1, r.2, r.3), prenumele este documentat cu forma *Alevtina* (o dată) și cu formele populare de origine rusă – *Aleftina* (o dată) și *Aleftin* (o dată). A.V. Superanskaia opinează că aceste antropoforme (*Alevtina*, *Aleftina*, *Aleftin*) ar putea fi variante ale prenumelui *Ualentina*, forma calendaristică a prenumelui grecesc *Oualentina*, echivalent al numelui latin *Valentina* [239, p. 253].

Politica lingvistică, susținută de adepții ideologiei comuniste, promovarea valorilor străine intereselor naționale, dorința de dezrădăcinare a ideii românismului din conștiința populației

autohtone, deportările în masă, administrarea și popularea spațiului dintre Prut și Nistru cu etnici de origine rusă a contribuit la pătrunderea, în sistemul antroponimic tradițional, a unor prenume, forme scurte, hipocoristice, specifice onomasticonului rusesc, percepute de către populația autohtonă ca prenume noi, moderne și care, între timp, au devenit nume independente. Astfel, în onomasticonul orașului Orhei, în perioada sovietică, potrivit Registrelor alfabetice ale actelor de naștere 1944-1989, se regăsesc următoarele forme scurte și variante populare ale prenumelor calendaristice, preluate din limba rusă: *Asea, Arina, Uliana, Inesa, Ina, Aleftina / Alevtina, Aleftin, Culina* etc.

3.3.1. Inventarul de nume al raionului Orheiul în perioada 1960 - 1989

În urma analizei materialelor de arhivă, constatăm că anii 1960 – 1989, reprezintă o perioadă care, deși se caracterizează prin perpetuarea fondului onomastic tradițional și prin utilizarea numelor necanonice, preluate din antroponimia rusă și cea ucraineană, se deosebește de perioada de până 1960 prin faptul că se conturează:

- 1. tendința de utilizare a prenumelor preluate din fondul antroponimic slav vechi și a prenumelor preluate pe cale cultă de la slavofili;**
- 2. tendința de revenire la prenumele tradiționale românești și la prenumele împrumutate din onomastica latină.**

Aceste tendințe se manifestă în contextul „dezghețului hrușciovist”, când atitudinea față de patriotism în republicile unionale a devenit mai tolerantă, iar popoarele trec printr-un proces de redeșteptare națională. În aceste condiții încep să fie promovate valorile culturale românești.

Examinarea documentelor de arhivă, inclusiv a datelor statistice, ne-a permis să creăm următorul tablou privind analiză comparativă a frecvenței prenumelor preluate din fondul antroponimic slav, a celor tradiționale românești și a celor preluate din onomastica latină, tablou pe care îl prezentăm în următorul tabel:

Tabelul 3.2 Tendințe de modificare a onomasticonului tradițional după 1960 (conform Registrilor alfabetice ale actelor de naștere 1944-1989, cu referire la perioada 1960-1989, de la OSC Orhei)

Tendințe de modificare a onomasticonului tradițional după 1960					
• Tendința de utilizare a numelor preluate din fondul antroponimic slav:		• Tendința de revenire la:			
preluarea numelor din fondul antroponimic slav vechi	preluarea numelor din fondul antroponimic slav pe cale cultă	prenumele tradiționale românești	forme derivate de la prenume tradiționale românești	prenumele preluate din onomastica latină	forme derivate de la prenumele preluate din onomastica latină
<i>Vadim</i> (401 ori)	<i>Svetlana</i> (328 ori)	<i>Rodica</i> (57 ori)		<i>Diana</i> (123 ori)	
<i>Vladimir</i> (228 ori)	<i>Ludmila</i> (301 ori) <i>Liudmila</i> (4 ori)	<i>Viorica</i> (49 ori)	<i>Vioara</i> (1 dată) <i>Viorel</i> (26 ori) <i>Viorelia</i> (9 ori) <i>Viola</i> (1 dată) <i>Violeta</i> (27 ori)	<i>Aureliu</i> (2 ori) <i>Aurelia</i> (25 ori)	<i>Aurel</i> (26 ori) <i>Aurelian</i> (1 dată) <i>Aurica</i> (22 ori)
<i>Veaceslav</i> (198 ori)	<i>Igor</i> (113 ori)	<i>Liliana</i> (26 ori) <i>Lilian</i> (19 ori)	<i>Lilia</i> (68 ori)	<i>Adrian</i> (10 ori) <i>Adriana</i> (2 ori)	<i>Andrian</i> (19 ori) <i>Andriana</i> (5 ori)
<i>Vladislav</i> (80) / <i>Vladislava</i> (5)	<i>Nadejda</i> (73 ori)	<i>Doina</i> (7 ori)		<i>Corneliu</i> (5 ori) <i>Cornelia</i> (4 ori)	<i>Cornel</i> (6 ori)
<i>Borislav</i> (1 dată), cu formele scurte: <i>Boris</i> (81 ori) și <i>Borea</i> (1)	<i>Ruslan</i> (63 ori) <i>Ruslana</i> (1 dată)	<i>Radu</i> (5 ori) <i>Rada</i> (2 ori)		<i>Ovidiu, Traian</i> <i>Virgil, Virgilia</i> <i>Laura, Lucreția</i> <i>Florica, Sorin</i> <i>Florina, Ioana</i> <i>Cătălin, Zorina</i>	
<i>Stanislav</i> (57 ori) / <i>Stanislava</i> (1)	<i>Liubovi / Liuba</i> (53 ori)				
<i>Iaroslav</i> (6 ori)	<i>Ina</i> (48 ori)				
<i>Lada</i> (1 dată)	<i>Jana</i> (25 ori) <i>Janeta</i> (2 ori) <i>Janina</i> (1 dată)				
<i>Miroslav</i> (1 dată)	<i>Snejana</i> (10 ori)				
<i>Sveatoslav</i> (1 dată) și forma scurtă <i>Vetislav</i> (1 dată)					

Examinând cu atenție acest tabel, putem observa că frecvența prenumelor preluate din fondul antroponimic slav este mai mare, în comparație cu cea a prenumelor tradiționale românești și a prenumelor împrumutate din onomastica latină. Acest lucru poate fi explicat atât prin prestigiul culturii și limbii ruse, care era limbă de instruire și educație, fiind promovată prin intermediul instituțiilor de cultură și al mass-mediei, în comparație cu limba și cultura românească, ce erau marginalizate, cât și prin situația de diglosie din Republica Moldova.

Astfel, din fondul antroponimic slav vechi au fost preluate prenumele: *Vladislav / Vladislava, Vladimir, Veaceaslav, Stanislav / Stanislava, Borislav, Iaroslav* etc.

Vladimir – prenume vechi, provenit din verbul „vladati” – *a stăpâni, a conduce, a domni* și „mir” – *lume, pace*, răspândit în onomastica românească pe cale cultă, sub influența literaturii și a limbilor slave, dar și prin intermediul calendarului creștin ortodox, numele fiind purtat de sfinții care au creștinat slavii de nord, Cuviosul Vladimir, cneaz de Kiev, Cuviosul Vladimir, cneaz de Novgorod și Sf. Mc. Vladimir, mitropolit de Kiev [8, p. 649]. În onomasticonul orașului Orhei, prenumele apare destul de frecvent, fiind înregistrat de 228 ori, în anii 1944-1989.

Vladislav este, de asemenea, un prenume vechi, care a pătruns în Țările Românești încă din Evul Mediu timpuriu, când făcea parte din familia numelor dinastice. În perioada sovietică, revine în onomasticonul din Republica Moldova, fiind preluat din sistemul antroponimic rusesc, unde este considerat „un nume reînviat” [238, p. 53]. Derivat de la elementul slav „vladeti” – *a conduce* și „slava” – *glorie*. Acest prenume se răspândește și este preferat datorită conotației sale pozitive, cea de „conducător” [32, p. 125]. În Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei, începând cu anii '60 ai secolului trecut, prenumele este utilizat de 80 de ori cu forma *Vladislav* și de 5 ori cu forma *Vladislava*.

Vadim – prenume masculin, deseori întâlnit în onomastica din perioada sovietică. Unii cercetători consideră că numele are o semnificație incertă, varianta *Vadim* fiind interpretată ca o formă latinizată a prenumelui de origine persană *Bademus*, purtat de sfântul *Bademus*, în secolul al IV-lea, e. n. Alții, dimpotrivă, cred că numele ia naștere de la cuvintele „vaditi”- *a atrage, a ispiti, a tenta, a ademini, a învrăjbi* și „ima, imati” – *a fi înzestrat cu*, provenite din slava veche. Cercetătoarea A. Balan-Mihalovici opinează că numele provine de la adjectivul grecesc „vadimos” – *cel care umblă mult*, formată de la verbul „a merge, a umbla” [8, p. 617]. De asemenea, prenumele *Vadim* este pus în corelație și cu prenumele *Vladimir*, fiind considerat un hipocoristic al acestuia, ceea ce a și dus la sporirea popularității acestui prenume, atestat în onomasticonul orașului Orhei de 401 ori, de la sfârșitul anilor '50 ai secolului trecut și până în 1989 (conform RAAN 1944-1986, r.1,r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994).

Iaroslav – nume masculin de origine slavă, este unul dintre puținele prenume ce se regăsește în inventarul de nume rusești vechi și care e trecut de către biserica creștină rusească în categoria numelor calendaristice. Prenumele provine de la cuvintele „iar” – *puternic, energic, fierbinte* și „slava” – *glorie*. În sistemul antroponimic tradițional, numele este preluat din onomasticonul rusesc, unde a devenit popular datorită reputației cneazului rus *Iaroslav*, dar și semnificației sale „purtător de glorie”.

Considerat de către onomasticienii ruși „un prenume vechi, reînviat în perioada sovietică” [238; 226], *Iaroslav* este atestat și în inventarul de nume al raionului Orhei de 6 ori, în perioada de referință (conform RAAN 1944-1986, r.1,r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994).

Veaceslav – prenume masculin, atestat cu forma *Veaceslav*, doar la românii din Republica Moldova. Numele este o reproducere a vechiului nume slav *Veceslav*, compus din elementele de origine slavă *veace* – „mult, mai mare” și *slava* – „glorie”. Este preluat pe cale cultă de la slavofili. Începând cu deceniul al VI-lea al secolului trecut, numele ajunge destul de popular [32, p. 123]. Se întâlnește și în Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei de 198 ori (RAAN 1944-1986, r.1,r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994).

Stanislav – prenume slav vechi, alcătuit din elementele „stani” – *a deveni* și „slava” – *glorie*. Numele este cunoscut încă în Rusia Kieveană, fiind purtat de fiul cel mic al Sfântului Vladimir, Stanislav Vladimirovici. Deși ține de onomasticonul tradițional al rușilor, numele nu-și păstrează poziția, un timp chiar a fost scos din uz. Revine fulminant în uz, după Revoluția din Octombrie, când, odată cu divizarea statului de biserică, dispar și restricțiile de oferire a unui nume, impuse de conoanele bisericești [238, p.53].

Acest prenume a pătruns în inventarul de nume tradiționale în urma contactului etnic dintre populația autohtonă, care era majoritară, și cea de etnie rusă. Prenumele în discuție este înregistrat în actele de naștere, în perioada de referință (RAAN 1944-1986, r.1,r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994), de 57 de ori cu forma *Stanislav* și o dată cu varianta feminină *Stanislava*.

Borislav – prenume vechi, de tradiție slavă, care este compus din rădăcina „bor” – *a lupta* și „slava” – *glorie* [32, p. 27]. De la antropofoma *Borislav*, a apărut prin intermediul apocopei, forma scurtă *Boris*, care, ulterior, a devenit prenume independent și se răspândește datorită noii influențe ruse asupra onomasticii românești în perioada sovietică. În inventarul de nume al orașului Orhei (conform RAAN 1944-1986, r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994), numele este prezent cu formele *Borislav* (o dată), *Boris* (de 81 de ori) și *Borea* (o dată).

De reținut că în documentele de arhivă sunt atestate și alte prenume de origine slavă veche, cu o frecvență destul de redusă în sistemul anatroponimic tradițional. Printre acestea se înscriu: *Lada*, *Miroslav*, *Sveatoslav* (*Vetislav*).

Lada – antroponim feminin, cu semnificația de „iubită, gingașă”. La vechii slavi *Lada* era numele era purtat de zeița frumuseții, a iubirii și a întemeierii familiei. Cecetătorul rus I. Iu Baranov menționează că acest prenume a început să fie atribuit frecvent la sfârșitul anilor '60 [201]. V. A. Superanskaia contestă opinia potrivit căreia acest antroponim ar avea origini mitologice și opinează că numele *Lada* este o formă scurtă, obținută prin afereză, de la prenumele masculin *Virilad*, derivat de la cuvântul latin *virilis / virilitas*, având semnificația *care exprimă bărbăție, energetic, viguros* [238, p. 270].

În Registrele alfabetice ale actelor de naștere 1944-1986, prenumele *Lada* se atestată o singură dată, în anul 1970.

Miroslav – prenume masculin de o largă circulație și de o mare popularitate în sistemul antroponimic rusesc. Este compus din două elemente slave „mir” – *pace, lume* și „slava” – *glorie* [226]. Se găsește în inventarul de nume specific perioadei sovietice, conform Registrelor alfabetice ale actelor de naștere 1944-1986, o singură dată (1965).

Sveatoslav – vechi prenume de origine slavă, acceptat de biserica ortodoxă rusă. În antroponimia rusă, răspândirea lui se datorează cneazului de Kiev, *Sveatoslav*, cunoscut drept Sveatoslav Igorevici. Acest prenume este inclus și în inventarul de nume bizantine *Σφενδοσθλάβος* (Svendoslavos).

Numele provine de la rădăcina protoslavă *svent-*, iar, în rezultatul transformărilor fonetice, prin suprimarea consoanei nazale „n”, devine „sveat, sveatu” – *sfânt, binecuvântat*, la care s-a adăugat elementul „slava” – *glorie* [239, p. 196]. Numele „reînvie” în perioada sovietică, devenind destul de frecvent în antroponimia rusă, de unde intră și în onomastica românească. În Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei 1944-1987, este documentat cu formele *Sveatoslav* (o dată) și *Vetislav* (o dată).

Pe cale cultă (prin intermediul literaturii și al artei), din antroponimia rusă au fost preluate și alte nume, cum ar fi:

Igor – împrumutat din onomastica slavă, prenumele este destul de rar utilizat în antroponimia românească de până la 1960. Acesta devine însă destul de preferat în perioada sovietică, și se atestă în Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei de 113 ori (conform RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989). Frecvența numelui se explică prin popularitatea pe care o are în onomastica slavilor, unde s-a impus prin cultul național, legat de faptul că acest nume a fost purtat de cneji, inclusiv de către cneazul Novgorodului, Igor Sveatoslav (1178-1202).

Deși este asociat cu un nume scandinav vechi, *Ingwarr*, raportat la cultul zeului germanic *Ingwio*, prenumele *Igor* pătrunde în sistemul antroponimic tradițional din onomastica creștină rusă, și este tratat ca prenume modern, susține M. Cosniceanu [32, p. 70].

Ludmila – prenume feminin, foarte răspândit în perioada sovietică. Deși este prezent și în inventarul numelor de sinaxar, prenumele respectiv intră în sistemul antroponimic tradițional prin intermediul literaturii ruse, datorită popularității poemului scris de A. Pușkin „Ruslan și Ludmila” [32, p.82].

Alcătuit din elemente slave „liudi” – *oameni* și „mila”, adjectiv cu semnificația *plăcut, simpatic*, acest nume este înregistrat în actele de naștere specifice perioadei de referință de 301 ori, cu forma *Ludmila*, și de 4 ori, cu varianta *Liudmila* (RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, privind doar la datele din 1987, 1988, 1989).

Ruslan – prenume masculin, derivat de la cuvântul turcesc „arslan” – *leu*, pătrunde în onomasticonul tradițional pe cale cultă, devenind destul de frecvent după 1960, când se răspândește sub influența literaturii rusești, datorită lucrării lui A. Pușkin „Ruslan și Ludmila” [32, p. 107]. Este atestat, în Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei, cu forma de masculin, *Ruslan* de 63 de ori și o dată cu varianta feminină *Ruslana* (conform RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989).

Svetlana – antroponim feminin, calificat drept un împrumut contemporan, efectuat pe cale cultă și orală din antroponimia rusă [32, p. 113]. Având o conotație pozitivă, acest nume este considerat un derivat al adjectivului „svetlâi” – *luminos*, și se impune rapid în inventarul de nume tradiționale, fiind atestat de 328 de ori (conform RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire numai la datele din 1987, 1988, 1989).

Prenumele *Vera*, *Nadejda*, *Liubovi*, inițial, făceau parte din categoria numelor slave vechi. După creștinarea slavilor, acestea pătrund și în inventarul de nume calendaristice. Unii cercetători le consideră drept variante rusești ale antroponimelor de origine greacă: *Pistis*, *Elpis*, *Agape*. Alții, dimpotrivă, le tratează ca pe niște „calcuri lingvistice, care nu au nicio legătură cu vechile nume slave” [216].

Astfel, entitatea *Vera* – prenume feminin, mai puțin frecvent în perioada sovietică, format pe baza substantivului comun „vera” – *credință*, este atestat în registrele actelor de naștere de 47 de ori (conform RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989).

Nadejda – prenume feminin, provenit de la apelativul slav „nadejda” – *speranță*, apare în Registrele alfabetice ale actelor de naștere, începând cu anul 1960, de 73 de ori (conform RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989).

Liuba – formă scurtă a prenumelui feminin de origine slavă *Liubovi*, care, datorită semnificației sale – *iubire* – capătă o răspândire relativ mare în limba rusă, de unde pătrunde și în Republica Moldova. În spațiul nostru se impune cu forma scurtă *Liuba*, care este atestată în

actele de naștere de după 1960 de 53 de ori (conform RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989).

În această perioadă, pe cale orală, în onomasticonul tradițional, au pătruns și alte prenume feminine, dintre care cele mai frecvente sunt:

Ina – prenume relativ frecvent în onomasticonul orașului Orhei, înanii '60-'80 ai secolului trecut, și care este preluat din limba rusă, cu forma *Inna*. A. V. Superanskaia subliniază că numele este o formă scurtă, obținută prin afereză de la prenumele care se termină în **-ina** sau **-ena**, de exemplu *Agripina* sau o formă scurtă, apărută prin apocopă de la prenumele care încep cu **inn-**, de exemplu *Inochentie*). Deși, în onomastica slavă veche, este un nume exclusiv masculin, în perioada sovietică se impune ca nume feminin [239, p. 292; 226, p. 170].

În onomasticonul Orheiului, această formă scurtă se încetățenește ca nume independent, fiind atestat în actele de naștere de 48 de ori (conform RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989).

Jana – nume feminin, care reproduce vechiul nume francez *Jehanne*. Forma de feminin este derivată de la prenumele *Ioan*, provenită de la grecescul *Iōannēs*, care, la rândul lui, este derivat de la evreiescul *Yochanan*, o formă scurtă de la *Yehochanan*, semnificând „Dumnezeu a avut milă” [32, p. 73]. Se înrădăcinează în inventarul de nume tradiționale, după 1960, cu formele: *Jana* (de 25 de ori), *Janeta* (de 2 ori) și *Janina* (o dată, conform RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989).

Snejana – prenume feminin, derivat de la cuvântul slav „snezan” – *imaculat ca zăpada*. A. V. Superanskaia afirmă că antroponimul *Snejana* poate fi și o formă adaptată a prenumelui bulgar *Snejanka*, care, la rândul lui, este o traducere a numelui german *Schneewittchen* – *Alba ca zăpada* [239, p. 342]. În Registrele alfabetice ale actelor de naștere, anii 1944-1987, această antropofomă apare de 10 ori.

Analiza Registrelor alfabetice ale actelor de naștere, din perioada de referință, ne permite să facem următoarea constatare: evenimentele social politice și literatura au avut un impact semnificativ asupra evoluției sistemului antroponimic tradițional după 1960. Scriitorii, prin intermediul operelor literare, nu doar creează nume noi, dar contribuie și la popularizarea lor, cazul numelor *Ruslan* și *Ludmila*, răspândite pe cale cultă.

3.3.2. Revenirea treptată la numele din fondul antroponimic tradițional

Începând cu anul 1970, în pofida cenzurii greu de suportat, cultura cunoaște o linie ascendentă în dezvoltarea sa, contribuind, astfel, și la trezirea conștiinței naționale a românilor basarabeni.

În această perioadă, în ciuda rusificării sistematice a învățământului, a administrației și a culturii, se observă, în analiza onomasticonului, o revenire la prenumele tradiționale românești, îndeosebi, la cele din onomastica românească veche, cum ar fi: *Rodica*, *Radu / Rada*, *Viorica*, *Viorel*, *Violeta etc.*

Rodica – prenume feminin, specific românesc, cu o largă răspândire în onomastica națională. A. Bălan – Mihalovici consideră că acest prenume poate fi încadrat în inventarul de nume creștine, deoarece antropofoma dată se află în directă legătură cu prenumele *Irodion*. Etimologia acestuia a suscitat numeroase discuții: a) unii cercetători opinează că la originea numelui se află substantivul comun *rodie*, fructul arbustului, numit rodiu, prin urmare, rod(ie) + suf. moțional -ica; b) alții însă semnaleză că acesta reproduce cuvântul slavon ”rod” – generație, sămânță + suf. moțional -ica; c) cercetătorii din a treia grupă afirmă că *Rodica* ar fi, de fapt, un derivat autohton, provenit de vechiul nume grecesc, *Irodion (Irodiados)*, existent în limba populară în forma prescurtată *Rodion*, regăsită și în variantele feminine *Erodia*, *Irodia*, *Irodea* și de la care a apărut varianta hipocoristică *Irodica*, de la care, prin căderea lui ”i” inițial, s-a format *Rodica* [8, p. 494]. Inspirat de poezia populară, V. Alecsandri creează celebrul personaj *Rodica*, căruia i se datorează și prestigiul prenumelui. În Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei, de după 1970 numele respectiv este atestat de 57 de ori (RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989).

Viorica – antroponim feminin, cu valoare augurală, inspirat fiind de frumoasa floare, vestitoare a primăverii pe care o evocă – *vioreaua*. Prenumele derivă din latinescul „viola” – *vioarea*, devenit în română *vioară*, care e utilizat și ca prenume – *Vioara*. Se găsește și în onomastica românească veche, susține M. Cosniceanu [32, p. 124]. În perioada analizată, numele este atestat în onomasticonul orașului Orhei cu variantele: *Vioara* (o dată), *Viorica* (de 49 de ori), *Viorel* (de 26 de ori) – forma masculină a prenumelui, creată din anexarea sufixului moțional -el, de la care a apărut forma nouă – *Viorelia* (de 9 ori) (conform RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989).

Violeta – prenume feminin, hipocoristic al numelui latin – *Viola*. Numele poate fi considerat o variantă a prenumelui tradițional *Viorica*, întrucât desemnează o floare bine-cunoscută – *viorea*, *viiorica*. Pătrunde în sistemul antroponimic tradițional din onomastica apuseană, unde se răspândește pe cale cultă, prin intermediul literaturii, datorită eroinei *Violetta*

Valery, din romanul *Dama cu camelii*, scris de A. Dumas-fiul, a operei inspirate de aceasta – Traviatta de G. Verdi și a personajului *Viola* din comedia lui V. Shakespeare „12 noapți / Twelfth Night, or What You Will” (64, p. 176]. Este prezent în inventarul de nume al orașului Orhei cu formele *Viola* (o dată) și *Violeta* (de 27 de ori) (conform RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989).

Doina – prenume specific românesc, ce are la bază substantivul „doină” – creație lirică a folclorului românesc, care exprimă o gamă variată de sentimente, de la dor, înstrăinare, tristețe și jale până la bucurie, seninătate și speranță. Deși apare în Registrele alfabetice ale actelor de naștere din perioada sovietică de numai 7 ori, prenumele se răspândește în contextul dorinței de redobândire a valorilor culturale românești.

Radu – prenume masculin, răspândit prin intermediul cântecelor populare haiducești. La origine – o formă scurtă provenită de la antroponimele care țin de fondul antroponimic slav vechi – *Radomir* sau *Radoslav*, prenumele pătrunde în onomasticonul românesc, în timpul primelor contacte cu poparele slave, capătând o circulație largă [32, p. 104]. Spre sfârșitul anilor '60, începutul anilor '70 ai secolului trecut, conform Registrelor Alfabetice ale actelor de naștere, prenumele revine în onomasticonul tradițional. Se utilizează, la fel ca și numele *Doina*, în contextul trezirii conștiinței naționale, *Radu* fiind un prenume care evocă trecutul glorios al poporului român. Este atestat în Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei, în perioada 1944-1989, cu forma *Radu* de 5 ori și de 2 ori, cu varianta feminină *Rada*.

O altă dovadă a deșteptării conștiinței naționale a românilor din Basarabia, în anii '70 - '80 ai secolului trecut, o constituie și tendința de revenire la prenumele tradiționale românești, care au fost moștenite din onomastica latină / romană sau au pătruns pe cale cultă din sistemul antroponimic apusean. Printre cele mai relevante prenume, care se regăsesc în Registrele Alfabetice ale actelor de naștere 1944-1989, se înscriu: *Lilia*, *Lilian* / *Liliana*, *Aurelia*, *Aurel*, *Aurelian*, *Adrian* / *Adriana*, *Cornel*, *Corneliu* / *Cornelia*, *Corina* etc.

Adrian / *Adriana* – prenume frecvente în onomastica românească, preluate din antroponimia latină, unde au existat formele *Hadrianus* și *Hadriana*, cu semnificația inițială „cel originar din Hadria, locuitor al Hadriei”, Hadria (astăzi Adria), ce denumește o localitate din Italia, prin care se explică și numele Mării Adriatice. În sistemul antroponimic românesc, prenumele respective pătrund, odată cu răspândirea creștinismului, pe teritoriul locuit de populația romanizată, dar și prin intermediul calendarului creștin slavon, în care numele este atestat cu forma grecească *Adrianos*, preluată din latină [8, p. 19].

În registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei (conform RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989), acest prenume apare cu două variante: *Adrian* (de 10 ori) / *Adriana* (de 2 ori), preluate de populația din

Republica Moldova din inventarul de nume tradiționale românești și *Andrian* (de 19 ori) / *Andriana* (de 5 ori), forme care provin din grecescul *Andrianos*, apărut în limba vorbită prin contaminarea cu prenumele *Andrei*, nume care este destul de popular și în spațiul românesc dintre Prut și Nistru. Acest fapt a dus și la înrădăcinarea în onomasticonul regional, a formelor *Andrian* și *Andriana*, asociate cu prenumele *Andrei*.

Aureliu / *Aurelia* – prenume care reproduc vechile nume de persoană de origine latină, *Aurelius* și *Aurelia*, provenite de la numele ginte *Aurelia*, atestat încă în epoca republicană. Inițial, explicația prenumelui pornea de la sensul figurat, legat de soare, ceea ce face ca el să fie inclus în categoria prenumelor teoforice. Mai târziu, cercetătorii îl apropie de latinescul „aureus” – *aur*, *lumină*, incluzându-l în clasa prenumelor afective, cu valoare augurală [8, p. 66].

Acest nume (conform RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989), este prezent în onomasticonul raionului Orhei cu formele: *Aurelia* (de 25 ori) – varianta oficială a acestui prenume feminin; *Aurica* (de 22 ori) – hipocoristic, obținut prin anexarea sufixului diminutival *-ica*, la rădăcina „aur”; *Aureliu* (de 2 ori) – forma de masculin a numelui, adaptată de la varianta latină *Aurelius*, derivată de la numele vechii ginți latine – *Aurelia*, la care s-a atașat sufixul adjectival **-ius**; *Aurel* (de 26 de ori) – formă scurtă, apărută prin intermediul apocopării; *Aurelian* (o dată) – variantă preluată din onomastica românească și care reproduce numele împăratului roman – *Lucius Domitius Aurelianus*.

Corneliu / *Cornelia* – prenume moștenite din onomastica latină, unde era numele uneia dintre cele mai cunoscute ginți, *Cornelia* din Roma. Semnificația numelui provine de la substantivul comun „cornum”, de la care, prin derivare, a apărut *Cornelius* „cel care aparține cornului”. Transferul semantic al cuvântului „cornum” de la nume comun la nume propriu de persoană se justifică prin faptul că, în antichitate, cornul de taur sau de berbec era simbolul abundenței, „cornul abundenței”, indicând măreția, noblețea, puterea politică și economică a unei ginți sau a unei familii [8, p. 124].

În onomasticonul românesc, prenumele pătrunde prin intermediul Noului Testament, în al cărui text se folosește cu forma grecească *Kornelios*, preluată, inițial, de slavi, apoi de români. Este atestat în inventarul de nume al orașului Orhei, după 1970 (conform RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989), cu formele culte – *Corneliu* (de 5 ori) și *Cornelia* (de 4 ori), dar și cu forma scurtă *Cornel* (de 6 ori).

Corina – prenume feminin, împrumutat în perioada sovietică din onomastica românească, unde era utilizat frecvent în mediul intelectual, dat fiind faptul că numele este interpretat de cercetători ca fiind o creație literară, ce apare în opera lui Ovidiu [8, p. 123]. Numele poate fi considerat și un derivat diminutival, de la grecescul „kore” – *fată*, la care s-a anexat sufixul *-ina*, obținându-se forma *Corina* „fetiță”, prezentă în actele de naștere ale orașului Orhei de 23 de ori

(RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989).

Marcel / Marcela – prenume frecvent întâlnite în onomastica românească și în cea apuseană, de unde sunt preluate, în perioada sovietică, și de românii din Republica Moldova. A. Bălan-Mihalovici consideră că la originea acestuia se află un nume latinesc – *Marcellus*, -i, întrebuințat ca supranume în familia *Claudia*. A fost purtat de *Marcus Claudius Marcellus*, consul al Republicii Romane și cuceritorul *Siracuzei*, în cinstea căruia s-au organizat sărbătorile *Marcellia*. Din latină, prenumele pătrunde în greacă, răspândindu-se cu forma *Markellos*, de unde este preluat de slavi, apoi de români [32, p. 84].

În opinia M. Cosniceanu, prenumele *Marcel* este un hipocoristic, format de la *Marcu*, care este specific antroponimiei romane, și a provenit din latinescul *Marcus*. Inițial, acesta era purtat de băieții născuți în luna lui martie, ulterior, fiind răspândit ca prenume creștin, prin intermediul Noului Testament [32, p. 84].

În Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei (RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989), se atestă cu formele *Marcus* (o dată), *Marc* (de 13 ori) – variantă adaptată după rusescul *Марк*, de la care au apărut și hipocoristicele *Marik* (o dată) și *Marcușa* (o dată). Varianta românească *Marcel* apare de 13 ori, iar corespondentul său feminin – *Marcela* de 3 ori. De la *Marcela*, prin anexarea sufixului diminutival **-ina**, a apărut forma *Marcelina*, existentă și ea o singură dată.

Diana – prenume feminin, împrumutat pe cale cultă, din mitologia romană. Are la bază numele zeiței lunii, a vânătorii, a protectoarei animalelor și a crângurilor, identificată cu zeița Artemis a grecilor. Numele supraviețuiește datorită tradiției păgâne, legate de mitologia populară, iar, odată cu dispariția cultului păgân și cu apariția creștinismului, numele iese din uz. A. Bălan-Mihalovici consideră că „prin desacralizarea care a început în ultimele secole ale mileniului al II-lea, prenumele este reintrodus în uz, cunoscând o mare frecvență” [8, p. 102]. Fiind purtat și de o călugăriță dominicană, beatificată de Biserica Romano-Catolică, numele se răspândește în onomastica apuseană. De aici pătrunde în onomastica românească și este utilizat destul de frecvent. În inventarul de nume al orașului Orhei, unde este atestat de 123 de ori, începând cu anul 1970 (RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989), numele *Diana* este preluat din onomasticonul românesc.

Liliana – prenume feminin, care se bucură de o mare popularitate în toate limbile europene, la bază căruia stă fie cuvântul latin „lilium” – *crin* sau *liliac*, fie o formă scurtă, apărută în limba engleză de la prenumele *Elisabeta*, în varianta sa bizantină, *Elisaveta*, trecând, din motive de economie verbală, prin următoarele modificări fonetice: *Elisaveta* – *Lisaveta* – *Lis* – *Li* – *Lili* – *Liliana* [32, p. 80]. În Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei, numele

este prezent cu forma oficială, *Liliana* de 26 de ori și de 68 de ori cu forma scurtă, *Lilia*, obținută prin apocopă (RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989).

De la varianta feminină, *Liliana*, a apărut prenumele masculin *Lilian*, care a devenit nume independent și este înregistrat în actele de naștere din Orhei, în perioada de referință, de 19 ori.

În semn de luptă continuă împotriva procesului de deznaționalizare și de rusificare forțată a Basarabiei, în sistemul antroponimic local pătrund o serie de prenume românești, cum ar fi: *Ovidiu*, *Traian*, *Laura*, *Virgil*, *Lucreția*, a căror frecvență (conform Registrelelor actelor de naștere 1944-1986, 1987-1994) este o singură dată, dar care sugerează dorința de emancipare a populației autohtone, atât la nivel național, cât și social, față de regimul totalitar.

Ovidiu – prenume latin, ce ia naștere de la numele gentilic roman, *Ovidius*, derivat, în opinia unor cercetători, de la substantivul latin „ovis” – *oaie* sau de la cuvântul de origine etruscă *uvie*.

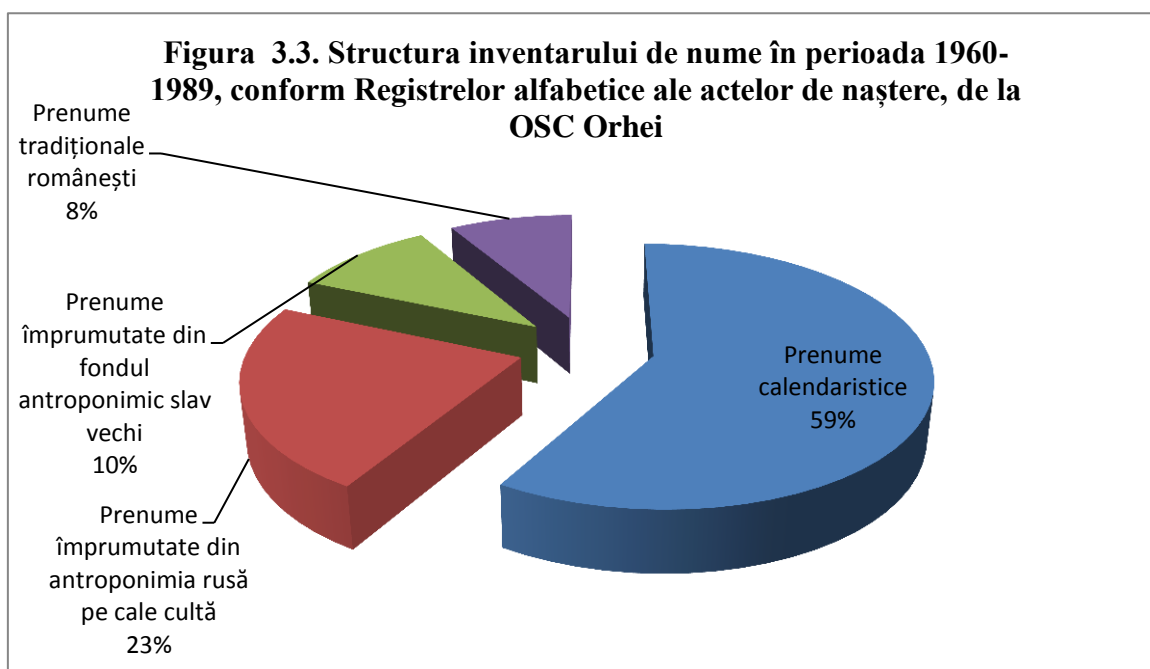
Traian – prenume de sorginte latină, intrat în onomasticonul românesc pe cale cultă. El provine de la cognomenul latin *Trajanus*, impunându-se datorită prestigiului ce-l avea de împăratul roman, *Marcus Ulpius Traianus*.

Laura – prenume ce are la bază numele latin *Laurea*, pus în legătură cu cognomenul roman *Laurus*, care derivă de la substantivul comun „laurus” – *laur*. Pătrunde în onomasticonul românesc pe cale cultă, prin intermediul literaturii și al marelui poet italian Petrarca, de unde este preluat de etnicii români din Republica Moldova.

Virgil – formă a prenumelui *Virgiliu*, provenit de la numele gentilic roman *Vergilius*. La originea lui stă substantivul latin „virga” – *vargă*, având și sensul de *mlădios*, *tânăr*. Este preluat din onomasticonul roman, prin intermediul literaturii și al celebrului poet latin, *Publius Vergilius Maro*.

Lucreția – prenume feminin modern, care a luat naștere de la numele gentilic roman *Lucretia*. Unii lingviști consideră că la originea acestuia se află substantivul latin „lucrum” – *realizare a ceva*, *câștig*.

În baza analizei inventarului de nume al raionului Orhei, luând în considerare conotația entităților antroponimice atestate în Registrele alfabetice ale actelor de naștere (popularitatea și frecvența acestora: medie, redusă sau numai o dată), am propus o repartizare a prenumelor atestate în inventarul de nume tradițional, în perioada de referință, ce se reflectă în figura 3.3:

Ceea ce putem observa cu ușurință în figura de mai sus este faptul că, în pofida tuturor modificărilor suferite, a evenimentelor social-politice, care au avut loc în spațiul dintre Prut și Nistru, prenumele calendaristice, cu formele lor oficiale, constituie nucleul inventarului de nume tradițional.

3.4. Tendințe de modernizare a sistemului onomastic tradițional (după 1989)

Inventarul numelor unice sau al numelor de botez, așa cum se prezintă el astăzi, s-a format în timp, pe parcursul mai multor perioade, oglindind cu fidelitate condițiile sociale, concepțiile și relațiile românilor basarabeni cu alte popoare la diferite trepte de dezvoltare, și conține atât nume de inspirație profană, provenite din cuvinte comune ale limbii, care „descriu” persoana sau o împrejurare legată de nașterea ori viața acesteia, cât și nume de inspirație religioasă, care au apărut odată cu răspândirea creștinismului și au pătruns la noi prin intermediul Bibliei sau au fost preluate, din onomasticonul popoarelor ebraice, trecute prin filieră greacă, latină sau slavă și adaptate la specificul limbii române.

Părinții, dintotdeauna, au manifestat un interes deosebit pentru numele pe care urmau să le acorde copiilor lor. Criteriul după care se ghidau și se mai ghidează încă a fost definit de etnologi *nomen est omen*, iar ideea că între nume și posesorul lui se stabilește o legătură a existat în toate timpurile. I. Jordan asociază această relație cu cea „de la cauză la efect, de fapt, de la dorință la realizarea dorinței” [71, p.42].

Un rol important în alegerea numelui l-a avut și îl mai are încă tradiția. Conform acesteia, copilul va purta fie numele unuia dintre părinți, al unuia dintre nași, al unuia dintre bunici. În

acest fel, este asigurată continuitatea sistemului românesc de denominație personală, tradiție ce se bazează pe principiile de solidaritate familială, pentru a păstra vie amintirea strămoșilor, fiind, în același timp, capabilă să limiteze, într-o anumită măsură, tendința de modernizare, puternic resimțită în sfera numelor de botez în ultimul timp.

Atribuirea numelui unui nou-născut reprezintă un act de voință din partea părinților, iar opțiunea acestora de a rămâne fideli tradiției sau de a fi în pas cu moda este una subiectivă.

T. Oancă recunoaște trei tendințe principale, ce se manifestă în antroponimia românească actuală: 1. negarea (într-o oarecare măsură) a antroponimelor românești tradiționale – mai ales, în mediile orășenești – și substituirea lor, tot mai mult, cu forme diminutive și hipocoristice; 2. interesul manifestat pentru numele străine; 3. înmulțirea cuvintelor care alcătuiesc numele personal, atât la acordarea numelui nou-născutului, cât și, ulterior, la cerere. [89, p. 7]. Nu putem vorbi de o negare a formelor oficiale ale prenumelor tradiționale, dar se constată o tendință de înlocuire a acestora cu „hipocoristice scurte și hipocoristice diminutive”, cum le califică M. Cosniceanu [32, p. 50].

Analizând Registrele alfabetice ale actelor de naștere de la Oficiul Stare Civilă Orhei (Registrul alfabetic al actelor de naștere (1995-1999), Registrul Alfabetic al actelor de naștere, început la 01.01.2000 și Registrul alfabetic al actelor de naștere, început la 01.01.2011), observăm că tendințele novatoare de care amintește T. Oancă, se atestă și în sistemul antroponimic al acestei localități.

Astfel, în ultimii ani, în Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei, pe lângă prenumele calendaristice, specifice onomasticonului românesc, se atestă și o serie de nume cu forme scurte, prenume de origine străină, prenume duble sau chiar triple, care nu au figurat anterior în nomenclatorul onomastic.

Datele din Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei, anii 1995 – 2016, arată că numele cu forme scurte sau „hipocoristicele scurte” ocupă un rol important în evoluția sistemului de denominație personală, devenind destul de preferate [120].

Apărute din nevoia de a evita dificultatea folosirii numelor oficiale, care, din cauza lungimii lor, sunt greu de utilizat în viața de familie, „hipocoristicele scurte”, după cum le numește M. Cosniceanu, se formează cu ajutorul apocopei, al aferezei și al sincopei.

Materialul empiric, excerptat din Registrele alfabetice ale actelor de naștere, arată că frecvența „hipocoristelor scurte”, formate prin intermediul apocopei – fenomen fonetic care constă în dispariția unui sunet sau a unui grup de sunete de la sfârșitul unui cuvânt – este destul de mare, unele dintre ele au chiar câteva forme / variante, altele apar doar o singură dată, de exemplu: *Daniel - Dan (de 43 de ori); Danu (de 7 ori); Dăny (o dată); Daniela - Dana (de 16 ori); Vladimir - Vlad (de 28 de ori); Vladislava - Vlada (de 28 de ori), Alexandru / Alexei -*

Alex (de 24 de ori); Alexandra / Alexandrina – Alexa (de 6 ori); Sofia – Sofi (o dată); Andrian / Adrian – Andi (o dată) / Ady (o dată); Ecaterina – Katy (o dată); Maria – Maşa (o dată); Sofia – Sonia (o dată); Zinaida – Zina (o dată); Raisa – Raia (o dată); Lidia – Lida (o dată); Gabriela / Gabriel – Gabi (o dată), nume care trimite în egală măsură atât la genul masculin, cât și la cel feminin; *Magdalena – Magda (o dată),* în structura prenumelui dublu *Magda-Oana; Maxim – Max (o dată); Nicolae – Nicu (de 2 ori)* o dată individual, a doua oară în structura prenumelui dublu, *Nicu – Lilian.*

Spre deosebire de „hipocoristicele scurte”, apărute prin intermediul apocopei, entitățile antroponimice, care au luat naștere prin intermediul aferezei – căderea unui sunet sau a unui grup de sunete de la începutul unui cuvânt – și a sincopii – fenomen fonetic care constă în dispariția unei vocale sau a unui grup de vocale neaccentuate între două consoane ale unui cuvânt – au o frecvență redusă, fiind înregistrate doar o singură dată pe parcursul perioadei de referință, cu excepția celor formate de la prenumele oficiale *Alexandru / Alexandra / Alexandrina:*

- **Afereză:** *Alexandru – Sandu (de 11 ori); Alexandra / Alexandrina – Sanda (de 13 ori), Sandra (de 3 ori), Sandina (o dată); Cristina – Tina (o dată); Margareta / Margarita – Rita (o dată); Elena – Lenka (o dată); Ivan – Vania (o dată); Valeria – Lera / Lerika (o dată); Veronica – Nica (o dată).*
- **Sincopă:** *Cristian – Crinu (o dată); Cristina – Crina (o dată); Giovanni – Gioni (o dată).*

Analizând formele scurte ale prenumelor menționate mai sus, observăm că, pe lângă „hipocoristicele scurte” tradiționale românești – *Alex, Alexa, Sandu, Crinu, Crina, Cristi, Tina, Dan,* apar și o serie de forme / variante de origine rusă sau occidentală. Formele scurte de origine rusă – *Maşa, Daşa, Ira, Dima, Nataşa, Sonia, Vania, Raia, Lida* – sunt o consecință a influenței rusești asupra sistemului antroponimic tradițional în perioada sovietică și a numărului mare de ucraineni, ruși, găgăuzi în componența etnică a populației raionului (în prezent, municipiul Orhei) – vorbitori de rusă – și a bilingvismului, un fenomen caracteristic societății noastre.

Formele scurte de proveniență occidentală: *Andi* – vine de la englezescul *Andy*; *Katy* – un diminutiv al englezescului *Kate*; *Dăny* – apărut, probabil, din varianta americană *Danny* și adaptat la sistemul ortografic al limbii române la fel ca și *Andi*; *Gioni* – o formă scurtă a prenumelui italian *Giovanni* sau o adaptare fonetică și ortografică a „hipocoristicului scurt” *Johnny*, ce a luat naștere de la prenumele englezesc *John*; *Sofi* – care poate fi o formă scurtă, obținută prin apocopă de la entitatea antroponimică *Sofia* sau o adaptare fonetică și ortografică a prenumelui occidental *Sophie*.

Începând cu anul 2000, conform Registrului alfabetic al actelor de naștere, început la 01.01.2000 și Registrului alfabetic al actelor de naștere, început la 01.01.2011, se atestă și o serie

de „hipocoristice diminutive”, forme dezmierdătoare ale prenumelor ce exprimă sentimente de afecțiune și care sunt formate cu ajutorul sufixelor *-uț, -aș, -el, -ela, -oară, -ina, -ică, -ița, -uța / uta* și al sufixului diminutival *-ka*, specific limbii ruse:

-uț: *Ionuț* (atestat de 16 ori);

-ela: *Ionela* (de 10 ori), *Petronela* (de 5 ori); *Antonela* (de 5 ori); *Dorinela* (o dată); *Aniela* (o dată); *Cristela* (o dată);

-ina: *Nicolina* (o dată); *Emilina* (o dată), *Andreina* (o dată), *Soreina* (o dată); *Nicolina* (o dată), *Nadina* (o dată), *Vasilina* (o dată);

-uța: *Anuța* (o dată), *Anicuța* (o dată) – entitate antroponimică cu 2 sufixe: Ana → *Anica* → *Anicuța*, *Aniuta* (o dată);

-ița / iță: *Victorița* (o dată), *Gheorghiuța* (o dată), *Dumitrița* (de 7 ori), *Luminița* (de 5 ori);

-el: *Georgel* (o dată), *Ionel* (o dată), *Dorel* (o dată), *Costel* (o dată);

-aș: *Dumitraș* (o dată), *Ionaș* (o dată);

-ic / ică / ica: *Petrică* (o dată); *Anica* (o dată); *Cristic* (o dată) – un diminutiv al formei scurte *Cristi*;

-ka: *Andreika* (o dată), *Lerika* (o dată), *Lenka* (o dată), ultimele două fiind forme diminutive, obținute prin derivare de la „hipocoristicele scurte” rusești *Lera* și *Lena*.

Sub influența modei, și, odată cu intensificarea procesului de migrație a populației din Republica Moldova în țările europene și nu numai, și datorită influenței mass-mediei și a telenovelor, a apărut tendința de a înlocui prenumele calendaristice cu prenume de origine străină.

Conform Registrului alfabetic al actelor de naștere, început la 01.01.2000 și Registrului alfabetic al actelor de naștere, început la 01.01.2011, cele mai răspândite prenume feminine de proveniență occidentală sunt: *Bianca* (de 22 de ori), *Melissa* (de 11 ori, având 3 variante de ortografiere: *Melissa*, *Milisa*, *Meliz*), *Mirela* (de 9 ori), *Beatrice* (atestat de 8 ori și cu 5 variante de ortografiere: *Beatrice*, *Beatricia*, *Biatricia*, *Beatricea* și *Biatrisia*), *Milena* (atestat de 5 ori, ortografiat în 2 feluri: *Milena* și *Mylena*). Alte prenume feminine de origine occidentală, întâlnite câte o singură dată, sunt: *Erika* / *Erica* (atestat de 2 ori, ortografiat diferit), *Selina*, *Melani*, *Medina*, *Francesca*, *Roberta*, *Denisa*, *Fabiana*, *Fiona*, *Rafaela*, *Geamila*, *Luiza* / *Luisa* (atestat de 2 ori, ortografiat diferit), *Izabela*, *Henrieta*, *Gretta*, *Viviana*, *Esmeralda*.

Analiza Registrelor alfabetice al actelor de naștere din perioada 2000-2016 arată că și lista de prenume masculine a fost îmbogățită cu unele antropofore de origine străină: *Eric*, *Elvis*, *Franco*, *Marco*, *Leonardo*, *Lorenzo* (ortografiat *Lorenço*), *Rafael*, *Enrichi*, *Angelo*, *Guido*, *Dominic*, *Robert*, și prenume de origine arabă, proprii persoanelor de confesiune islamică: *Ayman*, *Adnan*, *Said*, *Emad*, *Kenan*, *Firas*, *Mehmet*, *Ahmet*, *Ali*, *Leit*, *Hilal*, *Emre*. Dintre

entitățile antropinimice de proveniență străină, cel mai răspândit este numele *Eric*, înregistrat de 7 ori, celelalte fiind atestate o singură dată,

3.4.1. Prenumele compuse. Tipuri de structuri

Dorința părinților de a-și individualiza copilul se manifestă și prin acordarea prenumelor duble și triple, astfel, are loc îmbinarea tradiției cu exprimarea voinței părinților. În cea mai mare parte, aceste prenume compuse cuprind, ca prim sau al doilea termen un nume calendaristic ori biblic.

Grație diversității numelor de botez care le alcătuiesc, și structura prenumelor compuse, atestate în Registrul alfabetic al actelor de naștere, început la 01.01.2000 și în Registrul alfabetic al actelor de naștere, început la 01.01.2011, este variată [118]:

a) nume calendaristic + nume calendaristic: *Ana-Maria, Maria-Magdalena, Ana-Cristina, Olga-Teodora, Maria-Elena, Olga-Elena, Ilie-Luca, Iurie-Ștefan, Ioan-Daniel, Petru-Nicolae, Emil-Chiril, Lev-Alexandr, Petru-Alexandru, Maria-Elena, Constantin-Gabriel, Elena-Nadejda, Ana-Sofia, Ion-Pantelimon, Alexandra-Elena, Eva-Anastasia, Bogdan-Ștefan, Iulian-Gabriel, Petru-Daniel, Constantin-Daniel, Bogdan-Andrei, Daniel-Vitalie, Daria-Alexandra, Sebastian-Gabriel, Gheorghe-Sevastian, Ștefan-George, Maria-Elina* – prenume în a cărei structură intră varianta suedeză / finlandeză a numelui tradițional *Elena*.

Cele mai frecvente prenume duble, ce includ două nume calendaristice, sunt: *Ana-Maria*, atestat de 40 de ori (inclusiv de 2 ori cu varianta ortografică *Anna-Maria* și *Maria-Magdalena* (de 8 ori), înregistrat și cu varianta inversă *Madelina-Maria – Madelina*, fiind considerată o formă latinizată a prenumelui calendaristic *Magdalena* și *Maria-Madgalina – Magdalina*, fiind varianta utilizată de Biserica Ortodoxă Rusă. Celelalte prenume se întâlnesc câte o singură dată.

b) nume calendaristic + nume de origine cultă: *Vasile-Răzvan, Andrei-Răzvan, Răzvan-Teodor* – prenumele *Răzvan* din componența acestor nume duble, toate atestate o singură dată, a devenit popular în antroponimia românească prin intermediul literaturii și istoriei. A fost purtat de personajul lui Bodgan Petriceicu-Hasdeu, în drama istorică „Răzvan și Vidra” și de *Ștefan Răzvan* – fost domn al Moldovei, în perioada aprilie 1595 - decembrie 1595.

Prenumele *Răzvan* este atestat și în structura numelui dublu *Răzvan-Sorin*, la baza căruia se află și prenumele vechi românesc – *Sorin*, derivat de la substantivul comun „soare”, cu pluralul „sori”.

Alte prenume duble, în a căror structură este inclus un nume calendaristic și un nume de origine cultă, sunt *Nina-Cătălina* și *Marian-Cătălin*:

Nina-Cătălina – prenume dublu, ce conține numele calendaristic *Nina* – forma feminină a prenumelui masculin *Nin*, provenit din grecescul *Ninos*, preluat de români prin intermediul calendarului creștin ortodox, unde este atestată Sf. Nina [32, p. 93]; și prenumele *Cătălina*, la baza căruia se află numele creștin Ecaterina, face parte din categoria celor de origine cultă, grație faptului că a fost popularizat prin intermediul poemului eminescian „Luceafărul” [32, p. 33].

Marian-Cătălin – prenume dublu, compus din prenumele *Marian*, reprodus după latinescul *Marianus*, răspândit în Europa prin intermediul creștinismului, ulterior, fiind împrumutat și de români [32, p. 33] și prenumele de origine cultă *Cătălin*, variantă masculină a prenumelui feminin *Cătălina*.

c) **prenume românesc + nume calendaristic:** *Viorel-Vasile*, *Sorin-George*, *Dacian-Sevastian*. Numele *Dacian* din structura prenumelui dublu *Dacian-Sevastian* este un antroponim modern, derivat de la toponimul Dacia – țară locuită de geto-daci, și poate fi inclus în categoria numelor admirative, inspirate de trecutul glorios al geto-dacilor.

d) **hipocoristic scurt + nume românesc:** *Nicu-Lilian*; *Nicu* – formă scurtă, apărută prin apocopă, de la numele de sinaxar, *Nicolae* și *Lilian* – prenume independent, creat, pe teren românesc, de la latinescul „lilium” – *crin* sau *liliac*.

e) **nume de origine romană / latină + hipocoristic:** *Lucian-Dănuț*. Prenumele *Lucian* din structura numelui dublu *Lucian-Dănuț* reproduce forma latinească a numelui propriu *Lucianus*. Ultimul este considerat un nume de familie derivat de la prenumele de origine latină – *Lucius*, iar la baza lui se află verbul latin *luceo*, *-ere*, *luxi*, *luxivi* – „a străluci”. Numele *Lucian* are conotație augurală și se răspândește în onomastica creștină europeană, de unde pătrunde în sistemul antroponimic tradițional [8, p. 342].

Prenumele *Lucian* este atestat și în structura prenumelor compuse *Lucian-Liviu*, *Gabriel-Lucian*:

Lucian-Liviu – prenume dublu, format din prenumele de origine latină *Lucian* și *Liviu* – prenume, derivat de la numele gentilic roman, *Livius*, și care a devenit popular datorită personalităților marcante care l-au purtat: poetul Livius Andronicus, istoricul Titus Livius. În sistemul antroponimic tradițional românesc pătrunde prin intermediul Școlii Ardelene, în Transilvania, de unde este preluat și de etnicii români din Republica Moldova.

Gabriel-Lucian – prenume dublu, la baza căruia se află numele teoforic *Gabriel* și numele de origine latină, *Lucian*.

f) nume calendaristic + nume de origine romană / latină: *Ioan-Adrian, Adrian-Ilie, Gloria-Ioana:*

Ioan-Adrian – constituit din prenumele *Ioan*, forma cultă a numelui *Ion*, provenită din grecescul *Ioannes*, care a intrat în onomasticonul tradițional prin filiera slavonei bisericești și *Adrian* – nume de persoană, derivat din latinescul *Hadrianus*, ce pătrunde la greci, iar, prin intermediar slavon, ajunge la români.

Adrian-Ilie – format din prenumele *Adrian* și *Ilie*, nume calendaristic, reprodus după vechiul nume biblic, de origine ebraică, *Eliahu*, care se folosește la greci, cu forma *Elias, Ilias*. Numele este preluat de slavi cu formele *Ilii, Iliia*, variante care, prin intermediul calendarului creștin ortodox, pătrund și în onomasticonul românesc, în care se încetățenește antropofoma adaptată fonetic, *Ilie* [32, p. 70].

Gloria-Ioana – prenume compus, în a cărei structură intră numele de origine latină „gloria” – *onoare, mărire, slavă*, împrumutat de către etnicii români de la popoarele apusene, unde circulă cu aceeași formă și *Ioana* – corespondentul feminin al numelui hagiografic masculin – *Ioan*.

Alte prenume duble, în a căror componență intră un nume de origine romană / latină, sunt: *Ovidiu-Mircea, Denis-Ovidiu, Marius-Tiberiu, Marius-Andrei, Marian-Cătălin Lucian-Liviu, Gabriel-Lucian*.

Ovidiu-Mircea – prenume dublu, format din *Ovidiu*, prenume de origine romană, reprodus după numele gentilic roman *Ovidius*, derivat de la substantivul comun „ovis” – *oaie*. Pătrunde în sistemul antroponimic românesc, pe cale cultă, fiind purtat de celebrul poet latin *Publius Ovidius Naso*, care a fost exilat la Tomis (Constanța) și vechiul prenume românesc *Mircea*, nume cu o tradiție istorică deosebită, al cărui prestigiu se datorează domnitorului muntean, Mircea cel Bătrân. Etimologia acestui prenume pornește de la radicalul slav „mir” – *pace, lume*, la care s-a adăugat sufixul *-ea* [8, p. 391].

Denis-Ovidiu – prenume dublu, constituit din prenumele *Denis*, forma scurtă, obținută prin apocopă de la prenumele calendaristic, *Dionisie*, impus în inventarul de nume tradiționale ca prenume independent și *Ovidiu* – nume de origine latină.

Marius-Tiberiu – prenume dublu, la baza căruia se află un vechi nume gentilic prelatin, care derivă fie de la *Mars*, zeul războiului la romani, fie de la substantivul comun „mas, maris” – *bărbat*, intră în uz grație lui *Caius Marius*, cunoscut om politic din epoca republicană. Popularitatea prenumelui se datorează și corelării lui cu numele biblic, *Maria*, fiind considerat varianta masculină a acestuia. *Tiberiu*, prenume roman, derivat de la hidronimul *Tiberis*, cu semnificația „originar de pe malurile Tibrului”. Pătrunde în sistemul onomastic tradițional sub

influența Școlii Ardelene, în Transilvania, apoi, se răspândește pe întreg teritoriul românesc [8, p. 597].

Marius-Andrei – prenume dublu, compus din numele gentilic roman, *Marius* și numele calendaristic, *Andrei*, reprodus după grecescul *Andreas*, derivat de la substantivul „andrea” – bărbăție, curaj sau de la adjectivul „andrios” – curajos. Numele este prezent în onomastica românească încă din primele secole ale erei noastre, dovadă fiind prezența în documentele istorice a formelor pătrunse prin filieră latină: *Andrea*, *Îndrea*, *Undrea*, susține M. Cosniceanu [32, p. 14].

g) nume teoforic latinesc + prenume occidental: *Cristina-Nicole*, *Cristian-Darius*:

Cristian-Darius – prenume dublu, în a cărui structură intră numele teoforic latinesc, *Cristian*, reprodus după entitatea antroponimică *Christianus*, derivat de la numele Iisus Hristos, în forma latină *Cristus* și *Darius* – antroponim de origine greacă, *Dareios*, care pătrunde în onomastica latină, adaptându-se la sistemul fonetic al acestei limbi, cu schimbarea accentului de pe *i* pe *a* și cu desinența *-us*, *Darius*, formă a numelui care pătrunde în onomasticonul românesc, și pe cale cultă, și prin intermediul calendarului creștin ortodox cu forma adaptată, *Darie / Daria* [8, p. 139].

Cristina-Nicole – prenume dublu, compus din antroponimul *Cristina*, reprodus după numele de persoană latin, *Christina*, format de la *Christus*, prin atașarea sufixului *-ina*, obținând sensul de „persoană care a fost botezată în numelui lui Hristos”. În timpul lui Constantin cel Mare, prenumele devine calendaristic, se răspândește atât la popoarele europene, cât și la cele slave, de unde pătrunde și în sistemul antroponimic tradițional [8, p. 129] și *Nicole* – prenume feminin, de origine franceză, derivată de la prenumele masculin *Nicolae*.

Alte prenume duble, în a căror structură intră numele teoforice latinești *Cristian* și *Cristina*, sunt: *Gabriel-Cristian*, *Adriana-Cristina*, *Ionel-Cristian*.

Gabriel-Cristian – prenume dublu, format din numele *Gabriel*, deosebit de frecvent în ultimele decenii, ce reproduce un vechi nume teoforic, de origine ebraică, la baza căruia se află radicalul verbului „gabar” – *a fi puternic* și elementul de compunere – „el” – *Dumnezeu*, ceea ce oferă semnificația „Dumnezeu Atotputernic” [8, p. 227] și prenumele teoforic latinesc, *Cristian*;

Adriana-Cristina – prenume dublu, în a cărui componentă intră antroponimul *Cristina* și *Adriana*, varianta feminină a numelui de origine latină, *Adrian*.

Ionel-Cristian – prenume dublu, la a cărui origine stă numele teoforic, *Cristian* și *Ionel*, hipocoristic, derivat de la numele calendaristic *Ion*, prin atașarea sufixului diminutival *-el*.

h) nume vechi românesc + prenume calendaristic: *Sorina-Mădălina*, *Radu-Gheorghe*, *Maria-Violeta*:

Sorina-Mădălina – prenume dublu, în a cărei structură intră varinta feminină a vechiului nume românesc, *Sorin*, derivat de la substantivul „soare” și *Mădălina* – varianta românească a numelui calendaristic *Magdalena*.

Radu-Gheorghe – prenume dublu, în componența acestuia se atestă numele *Radu*, prenume, care, deși ține de fondul antroponimic slav, fiind o formă scurtă, apărută de la *Radmir*, *Radoslav* sau *Liuborad*, se răspândește în onomastica românească prin intermediul folclorului și al cântecelor populare haiducești. El poate fi considerat un nume tradițional / național românesc, datorită puterii lui de evocare a trecutului glorios al poporului român, susține M. Cosniceanu [32, p. 104] și *Gheorghe* – nume calendaristic, care evocă cultul marelui mucenic, *Gheorghe*, purtătorul de biruință.

Maria-Violeta – prenume dublu, la baza căruia se află numele *Maria*, prenume calendaristic cu cea mai mare răspândire în onomastica creștină, considerat cel mai frecvent și mai popular prenume românesc. Pătrunde în inventarul de nume tradiționale „odată cu termenii creștini de origine latină, dovadă fiind numirea latină Sancta Maria, păstrată azi în numirea sărbătorii Sântămăria”, susține M. Cosniceanu [32, p. 85], dar și prin intermediul literaturii apocrife, pe cale orală, sub influența limbii slavone și *Violeta* – prenume românesc, considerat un diminutiv al vechiului prenume latinesc, *Viola*, care a dat în română și prenumele feminin, *Viorica*.

Un alt prenume dublu, la a căruia origine se află un vechi nume românesc, este *Raul* – *Rareș*, entitate antroponimică care conține în structura sa varianta adaptată a prenumelui italian *Raoul*, pe care îl găsim în limbile spaniolă și portugheză, fiind o reproducere a numelui scandinav, *Radulf* și *Rareș* – nume ce amintește de fostul domn al Moldovei, *Petru Rareș*.

i) nume calendaristic + nume de origine occidentală: *Magdalena-Vanessa*, *Ana - Camelia*, *Gabriel-Haric*, *Gheorghe-Mario*, *Eugen-Claudiu*, *Maria-Simona*, *Maria-Biatrice*, *Natalia-Eirini*, *Gabriela-Milena*, *Stelian-Raul*, *Claudio-Constantin*, *Jessica-Alexandra*, *Tudor-Alejandro*, *Daniel-Jose*, *Enzo-Grigore*, *Irina-Corinne*, *Carla-Maria*, *Nicolas-Tudor*, *Alexandra-Evelina*, *Maria-Elina*, *Estera-Miruna*, *Maria-Ines* etc.

j) nume calendaristic + nume de proveniență slavă veche: *Alexandru-Stanislav*, *Maia - Alexandra*, *Viola-Vera*.

k) nume calendaristic + nume mitologic: *Alexandru-Ahile*, *Maria-Diana*; *Dimitra-Athina*, *Remus-Damian*, *Maria-Ariana*, *Florin-Cătălin*, *Gheorghîță-Florin*, *Florin-Eugen*, *Andrei-Orest*:

Andrei-Orest – prenume dublu, în a cărei structură se atestă numele de botez, *Andrei* și *Orest*, varianta rusească și ucraineană a lui *Oreste*, erou din mitologia greacă, fiul lui Agamemnon și al Clitemnestrei [64, p. 152].

Alexandru-Ahile – prenume dublu, în cărui componență intră numele calendaristic, *Alexandru* și *Ahile* – nume mitologic, purtat de legendarul erou al războiului troian, fiul regelui Peleus și al zeiței Thetis, răspândit și prin expresia „călcâiul lui Ahile”.

Maria-Diana – prenume dublu, alcătuit din tradiționalul nume de botez, *Maria* și *Diana* – nume mitologic, purtat, în mitologia romană, de zeița vânătorii și a lunii.

Dimitra-Athina – prenume dublu, la a cărui origine se află prenumele feminin modern, de origine neogreacă, *Dimitra*, provenit de la *Demetra*, în mitologia greacă, zeiță a agriculturii, *da* – pământ, și *meter* – mamă, cu semnificația „pământul-mamă” [8, p. 157] și *Athina* – forma grecească modernă a numelui *Athena*, zeiță a înțelepciunii.

Remus-Damian – prenume dublu, la baza căruia se află numele etnic, *Remus*, purtat de unul dintre cei doi frați, întemeietori ai Romei. Unii cercetări consideră că numele *Remus* este o variantă fonetică a lui *Romulus*, derivat din latinescul *romanus* – originar din Roma, roman [64, p. 164]; și *Damian* – nume calendaristic, pătruns în onomasticonul român prin filieră slavă. Se consideră că este o formă adjectivală, derivată de la rădăcina verbului grecesc „damao” – a domestici, a așeza, a supune [8, p. 135].

Maria-Ariana – prenume dublu, ce conține în structura sa vechiul prenume, *Maria* și *Ariana*, variantă ortografică a antroponimului italian, *Arianna*, o reproducere a numelui mitologic grecesc, *Ariadna*, fiică a regelui *Minos* [138].

Florin-Cătălin – prenume dublu, compus din numele de origine cultă, *Cătălin* și *Florin* – prenume masculin, derivat de la *Flora*, zeița florilor și a vegetației în mitologia romană. A. Bălan-Mihalocivi opinează că numele *Florin*, format prin atașarea sufixului moțional *-in*, a fost răspândit și prin intermediul creștinismului, datorită sărbătorii împărătești, Intrarea triumfală a lui Iisus în Ierusalim, numită popular, Florii [8, p. 220].

Florin-Eugen – prenume dublu, în a cărui componență intră prenumele *Florin* și numele calendaristic, *Eugen* – prenume reprodus fie după grecescul *Evgenios*, *Evgenia*, compus din „eu” – bun și „genos” – neam, cu sensul „de neam bun, nobil”, fie după formele latinești *Eugenius* / *Eugenia*, provenite de la adjectivul „eugeneus, eugenius”, cu semnificația „de rasă bună, de calitate bună”. În onomasticonul românesc este răspândit prin intermediul calendarului creștin-ortodox [8, p. 188].

Prenumele masculin, *Florin*, este atestat și în structura numelui dublu *Gheorghiiță-Florin*, ce are la bază hipocoristicul *Gheorghiiță*, derivat de la numele de botez, *Gheorghe*.

- 1) nume necanonic + nume tradițional:** *Arina-Elena* – prenume dublu, din a cărui componență face parte numele necanonic, *Arina*, variantă populară rusească a prenumelui tradițional, *Irina* și numele calendaristic *Elena*.

Prenumele necanonic, *Arina*, este atestat și în stuctura numelui dublu *Arina-Alfrida*, în care intră prenumele occidental, *Alfrida* – varianta modernă a prenumelui de oringine suedeză, *Alfridh*, derivat de la *friðr* „frumos” și *alfr* „elf”, sau *allr* „tot, întreg” sau *aðal* „nobil” [138].

m) nume calendaristic + corespondentul feminin al numelui hagiografic masculin:

Maria-Andreea, Maria-Mihaela, Cristina-Mihaela, Elena-Costina, Ana-Emanuela, Raisa-Gabriela, Victoria-Gabriela, Iuliana-Gabriela, Ana - Mihaela etc.;

n) corespondentul feminin al numelui hagiografic masculin + corespondentul feminin al numelui hagiografic masculin:

Ionela-Manuela, Gabriela-Mihaela, Mihaela-Antonela, Dumitrița-Mihaela, Alexandrina-Ionela, etc.;

o) nume calendaristic + corespondentul masculin al numelui hagiografic feminin:

Vasile-Adelin, Mihai-Mădălin etc.;

p) nume calendaristic + hipocoristic scurt:

Anastasia-Dașa, Maria-Laura, Gabriel-Sandu, Adelina-Liuba etc.;

q) hipocoristic scurt + nume calendaristic:

Sandu-Andrei, Vlad-Mihai, Chris-Daniel, Dan-Adrian etc.;

r) hipocoristic scurt + hipocoristic diminutival:

Vlad-Ionuț, Iana-Ilinca:

Vlad-Ionuț – prenume dublu, în a cărui structură se atestă hipocoristicul scurt, *Vlad*, obținut prin apocopă de la *Vladislav* sau *Vladimir* și *Ionuț*, format prin derivare de la prenumele calendaristic, *Ion*.

Iana-Ilinca – prenume dublu, compus din forma scurtă a numelui hagiografic *Ioana* – *Iana*, obținută prin sincopă, entitate antroponimică care se întâlnește atât la popoarele slave, cât și la cele scandinave; și *Ilinca* – un diminutiv al numele calendaristic, *Elena*, care a apărut de la forma populuară *Ileana*, devenind prenume independent [8, p. 168].

s) hipocoristic diminutival + hipocoristic diminutival:

Mioara-Anicuța, Gheorghică-Ionuț etc.;

hipocoristic diminutival + corespondentul feminin al numelui hagiografic masculin: *Marica-Nicoleta* – prenume dublu, în a cărui componență se găsește forma diminutivală, *Marica*, de origine maghiară, a prenumelui calendaristic – *Maria* [138] și

Nicoleta, varianta feminină a numelui hagiografic, *Nicolae*.

hipocoristic scurt + hipocoristic scurt: *Vlad-Cristi, Madga-Oana* etc.;

nume calendaristic + hipocoristic: *Bodgan-Ionuț, Ionuț-Alexandru* etc.

t) nume de origine occidentală + nume de origine occidentală:

Beatrice-Leylla, Katrin-Lee, Marco-Tomas, Darian-Julien, Sofi-Charlotte, Felicia-Medeea, Maximo-Miguel, Robert-Paul, Pedro-Leonardo, Nicole-Denise, Mark-Antonio, Gean-Lorenzo, Marie-Estelle, Riccardo-Adriano, Gloria-Emiliana etc.

- u) **prenume tradițional – hipocoristic occidental:** *Alexandra-Ketty, Emma-Măria, Lida-Cateherina, Ellan-David.*
- v) **prenume tradițional modificat ortografic + prenume occidental:** *Vasile-Danill, Anabella-Maria, Anna-Lidia, Sophia-Dimitritsa, Natacha-Jessica, Sergio-Gabriel.*
- w) **prenume occidentale modificate ortografic:** *Robert-Jan, Claudio-Filipe, Gabriele-Ghenadios, Petru-Leonard, Mateo-Salvatore, Beatriz-Alehandra, Maria-Elizabet, Lorena-Helena, Lisa-Christin, Lorena-Nicolle.*

În Registrul alfabetic al actelor de naștere, început la 01.01.2011, apar și câteva **prenume triple** (compuse din trei termeni), cu o structură diversă, de exemplu: **nume calendaristic + corespondentul românesc al unui nume latin / nume calendaristic + nume calendaristic:** *Mihai-Claudiu-Iulian;* **nume occidental + nume occidental + nume calendaristic:** *Ingrid-Charlene-Alexandra; Mathieu-Gerrard-Ion;* **prenume biblic, vechi testamentar / prenume arab + prenume turcesc + prenume biblic:** *Amal-Emin-Kizi* (varianta engleză a prenumelui biblic *Chetia*); **prenume biblic, vechi testamentar + prenume turcesc + prenume occidental:** *Sarah-Lale-Vittoria* (forma italiană a prenumelui *Victoria*).

Apariția prenumelor compuse poate avea cauze diferite, unul dintre termeni este preluat de la un antecesor, iar celălalt – de la numele sfântului serbat în preajma zilei în care s-a născut pruncul; un termen este preluat de la un predecesor (mamă, tată, bunic), dar al doilea se datorează modei; unul dintre termeni este acordat după numele sfântului din ziua nașterii, iar al doilea este acordat în funcție de voința părinților.

Referindu-se la tendința continuă de modernizare a inventarului de nume, L. Sanguinetti afirmă pe bună dreptate că „Numele este totul din punct de vedere cultural, el ne înfățișează în mod infailibil o comunitate, istoria, alegerile făcute și conflictele sale. Dacă numele de familie s-au cristalizat deja și în prezent ne pot indica proveniența, pot reconstitui urmele migrației noastre și ne pot spune originile și trecutul nostru, prenumele ne prezintă ca fiind identici cu generațiile precedente, care, prin alegerile făcute, prin opțiunile și invențiile lor, și-au visat locul într-un complex joc de inovație și păstrare, situându-l între tradiție și ruptura față de aceasta” [apud 66, p. 17].

În concluzie, putem spune că factorii ce contribuie la creșterea sau la diminuarea frecvenței unor prenume, la apariția unor nume noi și la dispariția altora sunt legați de tradiția în familie, de dorința de perpetuare a numelui, de tradiția națională care asigură continuitatea numelor vechi, specifice fiecărei limbi, fiecărui popor, de factorii religioși, de cei social-politici și culturali, deosebit de puternici în anumite perioade istorice.

3.5. Influența globalizării și a procesului de migrare asupra onomasticonului tradițional românesc

Studiile recente de antroponimie relevă faptul că numele de persoană, în general, și prenumele sau numele de botez, în special, se înscriu „într-o semiotică naturală a microcolectivităților” [48, p. 49], antrenând în procesul de atribuire a acestora mai multe persoane, printre care: *agentul* – părinții, bunicii, nașii, rudele, *copilul* căruia i se oferă numele și *funcționarul public*, care poate fi preotul, în cazul botezului, sau ofițerul de stare civilă, ce are menirea de a înregistra prenumele în Registrele de Stare Civilă.

Rolul principal în procesul de atribuire a numelor de botez îi revine *agentului* – părinților, rudelor, iar capacitățile personale, gradul de instruire și de cultură, apartenența etnică și confesională, mediul în care locuiesc aceștia își vor pune amprenta asupra numelui dat copilului. De aici, și caracterul modern, deschis, flexibil al sistemului antroponic actual.

Având în vedere cele enunțate mai sus, ne-am propus să facem o analiză a aspectelor legate de procesul de migrare a populației și influența lui asupra atribuirii și dinamicii numelor de botez, atestate în Registrele alfabetice ale actelor de naștere, oferite de Oficiul de Stare Civilă al raionului Orhei.

O consecință a intensificării procesului de migrare a populației autohtone în statele membre ale Uniunii Europene (și nu numai) și un rezultat a perfectării actelor de stare civilă, în cazul nostru, a certificatelor de naștere, în afara Republicii Moldova sau ca manifestare a unor aspecte ale intenționalității, în cazul numirii, în Registrul alfabetic al actelor de naștere, început la 01.01.2000, în Registrul alfabetic al actelor de naștere, început la 01.01.2011 și în Registrul alfabetic al actelor de naștere transcrise (2008-2016), se întâlnesc o serie de variante ortografice ale prenumelor tradiționale românești, integrate și ele în sistemul antroponimic oficial, de exemplu: *Cătălina* – *Katalina*; *Alina* – *Alyna*; *Angela* – *Anjela*; *Oxana* – *Ocsana*; *Vadim* – *Vădim*, *Vadym*; *Elena* – *Ielena*; *Victor* – *Viktar*; *Ecaterina* – *Ekaterina*, *Caterina*, *Katerina*; *Cristina* – *Kristina*; *Carolina* – *Karolina*; *Luminița* – *Luminitsa*; *Dumitrița* – *Dumitritsa*, *Dimitritsa*; *Xenia* – *Ksenia*; *Andrei* – *Andrey*; *Svetlana* – *Svitlana*; *Maria* – *Măria*; *Corina* – *Karyna*; *Ilinca* – *Illinca*; *Chiril* – *Kirill*, *Natalia* – *Nataly*, *Valeria* – *Valeriia*; *Denis* – *Dennis* [123].

Deși, din punctul de vedere al manifestării unor aspecte ale intenționalității, înlocuirea lui „o” cu „a” – *Victor* – *Viktar*, a lui „i” cu „y” – *Alina* – *Alyna*, a lui „c” cu „k” – *Ecaterina* – *Ekaterina*, a lui „ț” cu „ts” – *Dumitrița* – *Dumitritsa*, a lui „x” cu „cs” – *Oxana* – *Ocsana*, precum și dublarea literelor ca în exemplele *Illinca*, *Kirill*, *Valeriia*, *Dennis*, reprezintă intenția părinților de a-și individualiza copiii, de a crea, așa cum susține J. R. Searle, „o referință de

succes” [182, p. 233], fără ambiguități, care să-l poată desemna pe el și numai pe el, scrierea acestor prenume contravine regulilor ortografice ale limbii române.

Alături de variantele ortografice ale prenumelor tradiționale românești, există și o diversitate grafică a prenumelor occidentale, care se manifestă atât prin dorința de a menține ortografia sau pronunția numelui, specifică limbii din care a fost împrumutat prenumele, cât și prin tendința de a adapta formele străine la sistemul fonetic al limbii române.

Apărute ca urmare a circulației prenumelor în contextul globalizării, prenumele, cu cele mai multe variante grafice, atestate în Registrul alfabetic al actelor de naștere, început la 01.01.2000, în Registrul alfabetic al actelor de naștere, început la 01.01.2011 și în Registrul alfabetic al actelor de naștere transcrise (2008-2016), sunt:

- *Cristian*, cu variantele – *Christian* – formă întâlnită în limbile engleză, franceză, germană, daneză; *Christiano* – de origine italiană sau portugheză; *Hristos*, *Christos*, *Christo* – pătrunse în sistemul onomastic tradițional prin fielieră greacă; *Cristin*, *Cristi*, *Cris* – antropofomă pe care M. Campbell o consideră „un diminutiv de la Cristofor” [138]: *Cristic*, *Krystian*, *Cristela* sunt alte variante create pe teren românesc.
- *Nicolae*, cu formele – *Nicolai* – rusă, *Nicolas*, considerat de origine franceză; *Nicolaos* – greacă; *Niccolo*, ortografiat și *Nicolo* – de origine italiană; *Nicol*, ortografiat și *Nikol* – provenit, probabil, de la englezescul *Nichol*; *Nicu* – diminutiv format prin intermediul apocopei. Alături de variantele masculine, apar și cele feminine – *Nicoleta*, înregistrat și *Nicoletta*, și *Nicole* – varianta franceză a acestui prenume.
- *Alexandru* / *Alexandra*, prenume care sunt acum înlocuite de *Alexander* – de origine suedeză; *Alessandro* / *Alessandra* – forme pătrunse prin intermediul limbii italiene; *Alexandre* – provenit din franceză sau catalană; Varianta spaniolă *Alejandro* apare însoțită și de forma de feminin *Alehandra*, entitate antroponimică adaptată la sistemul fonetic al limbii române de la *Alejandro*. Destul de frecvente sunt și formele *Aleksandr* – de origine rusă și *Oleksandr* – prenume ucrainean.

Pentru numele de botez *Dumitru* / *Dimitrie* au fost înregistrate următoarele variante: *Dmitrii* – formă rusească, *Dimitrios*, cel mai probabil, o variantă a grecescului *Demetrios*, *Dmitro*, *Dimitro* – de origine ucraineană și *Dmitria*, *Dimitra* – formele de feminin apropiate grecescului *Dimitra*.

Și variantele prenumelui *Matei* se bucură de popularitate. Astfel, în Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei, sunt înregistrate următoarele forme: *Matvei* – forma rusească,

Mateo – de origine catalană, *Mateus* – de origine portugheză, *Matteo* cu varianta *Mattia* – un rezultat al interacțiunii cu limba și cultura italiană.

O utilizare frecventă în onomasticonul raionului Orhei o are și prenumele *Maxim*, alături de care se regăsesc și împrumuturile din italiană – *Massimo*, franceză – *Maxime*, precum și creațiile românești: *Macsim* și *Max*.

Sunt destul de răspândite și variantele numelui de botez *Mihai* / *Mihail*. Deși este un nume cu o tradiție veche în istoria onomasticonului român, *Mihai* tinde să fie înlocuit de *Michail* și *Michael*, formă utilizată în ebraică, engleză și daneză, *Michal* – variantă poloneză și *Michelle* – provenit din italiană.

Prenumele tradițional *Andrei*, de asemenea, este substituit de alte forme de proveniență apuseană: *Andreas* – entitate antroponimică întrebuințată în germană, greacă, suedeză, norvegiană și *Andrzej* – împrumut din poloneză. Alături de acestea, apare și varianta ortografică *Andrey*.

Analizată din punctul de vedere al factorilor culturali și socioeconomiци (ne referim aici la intensificarea procesului de emigrare), această tendință de lărgire a diversității numelor de botez, ce se manifestă prin introducerea, în sistemul antroponimic tradițional, a diferitor forme de ortografiere a numelor, precum și prin împrumutarea variantelor utilizate în alte limbi, reprezintă, pe de o parte, aspirația migranților de a se integra în noul mediu social, de a imita modelele locale. Această integrare însă „începe cu însușirea valorilor pur funcționale ale limbii străine și continuă prin abandonarea treptată a limbii originare” [94, p. 188], de aici și dorința părinților de a le oferi copiilor nume străine, ajungând în situația de a renunța la numele întâlnite acasă, deoarece „dorința de promovare socială accelerează procesul de asimilare” [94, p. 189].

Pe de altă parte, folosirea alternativă a două limbi, limba maternă și cea străină va duce la comiterea greșelilor de ortografiere a numelor, de exemplu: *Filipp* sau *Filipe* sunt, probabil, două variante ortografice ale prenumelui francez *Philippe*; *Helin*, *Alehandra* sunt alte două variante de nume adaptate fonetic, primul provine de la englezescul *Helen*, al doilea – de la forma spaniolă *Alejandra*. Aceste exemple sugerează și ideea că cei care acordă numele nu cunosc suficient de bine nici limba, nici forma corectă a numelor, dar, pentru că le place cum sună, încearcă să le adapteze în conformitate cu cunoștințele lor de limbă, iar, în consecință, sistemul onomastic se adaptează schimbării ritmului vieții sociale, obținând un aspect modern, corespunzător epocii.

După cum am observat, lărgirea diversității numelor de botez, evidentă, în ultimul timp, în sfera antroponimiei se datorează stabilirii unor relații cu țările occidentale, năzuinței de integrare și de adaptare atât lingvistică, cât și socială a celor plecați la muncă în străinătate.

3.6. Prenume netradiționale atestate în registrele actuale de stare civilă.

Numele de origine musulmană

Denominația personală se realizează prin formule antroponimice oficiale și prin formule antroponimice neoficiale. Formulele antroponimice oficiale cuprind numele de familie și numele individuale sau prenumele, iar numărul acestora este egal cu cel al persoanelor înregistrate la un moment dat.

În cele ce urmează, ne vom referi la prenumele netradiționale, prezente în structura formulelor de denumire personală a locuitorilor din raionul Orhei.

Deși în structura etnică și cea confesională a orașului, nu este indicată comunitatea de arabi și turci sau de moldoveni, vorbitori de limba română, convertiți la islam, onomasticul inventariat denotă existența acesteia.

Astfel, în Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei, începând cu anul 2000, se atestă o serie de prenume de origine arabă și turcă, caracteristice adeptilor confesiunii islamice, necunoscute de societate până acum. Or, lărgirea diversității numelor unice se explică prin intensificarea procesului de migrație a populației din Republica Moldova, prin oficierea căsătoriilor mixte și prin influența mass-mediei.

Cercetătorul W. J. Roff, menționează că, „pentru un musulman, atribuirea unui nume este mult mai mult decât respectarea unei convenții impuse de societate, iar actul numirii trebuie realizat de părinți cu maximă responsabilitate, pentru că numele va defini personalitatea copilului. Iar, odată ce numele reprezintă însăși definirea personalității, acesta poartă și o semnificație culturală, care trebuie să spună întregii lumi că tu ești musulman” [apud: 89, p. 78].

Prin urmare, pentru un adept al confesiunii islamice, numele nu mai este o simplă „etichetă”, cu funcția de a identifica și de a diferenția membrii unei familii sau pe cei ai unei colectivități, acesta are și **obligativitatea** de a arăta identitatea musulmană a purtătorului.

Un aspect important al numirii la mohamedani este „dreptul copiilor musulmani la un nume bun” [89, p. 81], dat fiind faptul că **tradiția** impune atribuirea unor nume, care să posede o conotație pozitivă, augurală, care să facă referire la divinitate și la valorile general-umane (bunătate, noblețe etc.) și evitarea numelor ce au o semnificație negativă. Acest lucru poate fi observat și în momentul interpretării prenumelor musulmane, de origine arabă și turcă, feminine și masculine, atestate în inventarul de nume al orașului Orhei.

Astfel, din categoria prenumelor musulmane masculine, de origine arabă, înscrise în actele de stare civilă, oferite de OSC Orhei (Registrul alfabetice al actelor de naștere, început la 01.01.2000 și Registrul alfabetice al actelor de naștere, început la 01.01.2011), menționăm următoarele:

Muhammad – unul dintre cele mai frecvente prenume de origine musulmană, ce apare în Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei cu formele: *Mohamad* și *Mohamed*. Este numele profetului care a întemeiat religia islamică și derivă de la cuvântul arab, *hamid* „a se ruga”, având și înțelesul de „demn de laudă” [138].

Ayman – prenume masculin, cu semnificația „binecuvântat, norocos, de-a dreapta”. Acesta, pe lângă *natura augurală, afectivă*, mai poartă și *un caracter devoțional, teoforic*, întrucât face referire la binecuvântarea lui Allah, termen care desemnează noțiunea de Dumnezeu atât pentru arabii musulmani, cât și pentru arabii creștini și la ceea ce credincioșii ar numi „șade de-a dreapta tatălui” [138].

Said – prenume masculin, al cărui înțeles este „fericit, norocos”, fiind, inițial, atribuit unui însoțitor al *Profetului Muhammad*.

Adnan – nume vechi de origine arabă, derivat de la numele unui trib, din nordul Arabiei.

Asmir – prenume masculin, a cărui semnificație este „pios”.

Samir – prenume augural de proveniență arabă, cu înțelesul „un bun interlocutor”. Este înregistrat și cu varianta de feminin – *Samira*.

Karim, ortografiat *Carim*, este un nume teoforic, specific adepților confesiunii islamice, care face referire la unul dintre cele 99 de calificative, prin al căror intermediu credincioșii se adresează lui *Allah*, și înseamnă „generos, nobil” [138].

Miraj – prenume masculin, a cărui semnificație augurală este „urcuș, ascensiune, loc de ascensiune”.

Conotația augurală este caracteristică și pentru prenumele musulmane feminine, de origine arabă, atestate în onomasticonul inventariat:

Leyla, ortografiat *Leilla* – prenume feminin, care a devenit popular grație poemelor scrise de poetul arab, Imra' ul-Qais bin Hujr al-Kindi. Deși are semnificația „noapte”, frecvența prenumelui se datorează admirației față de acest personaj literar, ajuns, în literatura arabă, simbol al frumuseții și al iubirii, fapt pentru care este inclus și în categoria numelor admirative [138].

Aziza – prenume feminin, cu sensul de „frumos, minunat, splendid”.

Marwa – prenume de origine arabă, al cărui înțeles este „ca o plantă cu miros plăcut”.

Din șirul prenumelor augurale, proprii adepților confesiunii islamice, provenite din onomasticonul turcesc, probabil, în urma oficierii căsătoriilor mixte, evidențiem următoarele:

Mehmet – varianta turcească a numelui de origine arabă, *Muhammad*.

Sinan – vechi prenume masculin, de origine turcă, cu semnificația „cioban”.

Hilal – prenume masculin, al cărui înțeles în limba turcă este „corn de lună”.

Ahmed, ortografiat *Ahmet*, varianta turcească a prenumelui arab, *Ahmad*, cu accepția „lăudabil”.

Emre – prenume masculin, a cărui conotație este „prieten”.

Sercan – prenume compus din elementele *ser* – „cap, vârf” și *can* – „viață, suflet”.

Levent – prenume masculin, a cărui valoare augurală este „frumos, atrăgător, chipeș”.

Oktay – varianta turcească a prenumelui de origine mongolă, *Ögedei*, al cărui înțeles este „săgeată”.

Analiza etimologică a prenumelor menționate mai sus, atât a celor de origine arabă, cât și a celor de origine turcă, ne permit să observăm că conotația augurală a numelor specifice adeptilor confesiunii islamice se realizează prin intermediul următoarelor figuri de stil [122, p. 105-106]:

1. **Epitet, calificativ elogios**, cazul prenumelor: *Aziza* „frumos, splendid”, *Ahmad* „lăudabil”, *Karim* „nobil”, *Levent* „atrăgător, chipeș”.
2. **Comparația**, de exemplu, prenumele feminine, *Marwa* „ca o plantă cu miros plăcut”.
3. **Metafora**, în cazul prenumelor *Oktay* – „săgeată”, *Miraj* – „ascensiune”.
4. **Hifenul** (reunire a două cuvinte în unul singur, pentru a exprima o singură noțiune), exemplul prenumelui *Sercan*: *ser* – „cap, vârf” și *can* – „viață, suflet”.

Aceste figuri de stil stau și la baza prenumelor duble, pe care etnicii arabi sau turci le atribuie copiilor. Astfel, în componența prenumelor duble, se atestă următoarele tipuri de structuri:

- a) **prenume turcesc – prenume turcesc**: *Doruk-Azad*, *Amal-Emin*, *Eda-Nur*, *Julide-Naz*, *Zehra-Naz*, *Ece-Meryem*, *Eda-Nur*, *Jülide-Naz*, *Zehra-Gul*, *Deniz-Ergün*, *Mehmet-Ali*:

Doruk-Azad – prenume dublu, în a cărui structură intră două prenume masculine de proveniență turcă: *Doruk* – cu semnificația „vârf de munte” și *Azad*, cu sensul „liber”.

Amal-Emin – prenume dublu, compus din două prenume masculine: *Amal* – reproducere a prenumelui de origine arabă, *Amaal*, cu înțelesul „speranță, aspirație” și *Emin*, cu semnificația „persoană care iubește adevărul, confident”.

Deniz-Ergün – prenume dublu, la a cărui origine se află numele *Deniz* – prenume turc, cu accepția „mare” – numele generic dat vastelor întinderi de apă stătătoare, adânci și sărate și *Ergün* – nume ce conține substantivul comun *er* – „soldat” și *gün* – „soare”.

Deniz-Ali – prenume dublu în a cărui structură intră numele *Deniz* și *Ali* – prenume de origine turcă cu sensul „sublim, elevat, măreț”. În tradiția islamică, prenumele *Ali* amintește de verișorul și ginerele profetului Muhammad [138].

Prezența celui de-al doilea nume în componența prenumelor duble *Deniz-Ergün* și *Deniz-Ali* poate fi motivată prin faptul că numele *Deniz* este considerat un nume unisex, care desemnează atât o persoană de genul feminin, cât și una de genul masculin, iar pentru a evita confuzia, părinții au ales să-și numească copilul cu un nume dublu.

Devrin-Ibrahim – prenume dublu, alcătuit din numele masculine: *Devrin* – revoluție și *Ibrahim* – varianta turcă a prenumelui biblic, *Abraham*.

Asil-Naim – prenume dublu, format din numele masculine: *Asil* – în turcă „nobil” și *Naim* – „fericit, liniștit”.

Muhamad-Danyal – prenume dublu, la a cărui origine stau prenumele masculine *Muhamad* și *Danyal*. *Muhamad* este o variantă ortografică a prenumelui *Muhammad* și *Danyal* – varianta arabă a prenumelui teoforic, *Daniel*.

Ece-Meryem – prenume dublu, în a cărui structură se află prenumele feminine: *Ece* – în turcă însemnând „regină” și *Meryem* – varianta turcă a prenumelui *Miriam*, considerat etimonul numelui de botez, *Maria*.

Eda-Nur – prenume dublu, în a cărui componență există prenumele femine: *Eda* – însemnând „bine-maniată” și *Nur* – „lumină”, în tradiția islamică „al-Nur” fiind unul dintre cele 99 de nume ale lui Allah [138].

Jülide-Naz – prenume dublu, având la bază prenumele feminine de origine turcă: *Jülide*, cu semnificația „dezordonat, confuz, dezorganizat” și *Naz*, cu înțelesul „sfios”.

Zehra-Gul – prenume dublu, format din prenumele feminine: *Zehra*, varianta turcă a prenumelui islamic, *Zahra*, cu semnificația „strălucitor”, epitet folosit în adresarea către fiica profetului Muhammad, *Fatimah*; și *Gul* – provenit din persană, unde are sensul „floare, roză”.

Aybüke-Nur – prenume dublu, în a cărui structură intră numele feminine de origine turcă – *Aybüke* – o combinație turcească din *ay* – „lună” și *büke* – „regină, femeie” și *Nur* – „lumină”.

Aylin-Havin – prenume dublu, compus din numele feminine de origine turcă: *Aylin*, cu semnificația „halou lunar” și *Havin* – „nopti de vară”.

Atta-Hayat – prenume dublu în a cărui componență intră numele: *Atta*, cu semnificația „strămoș” și *Hayat* – „viață”

b) prenume tradițional + prenume turcesc, kurd: *Darius-Emir*, *Yağmur-Mihaela*, *Alp-Gabriel*, *Miron-Jiyan*, *Ada-Ilkay*:

Alp-Gabriel – prenume dublu, la a cărui origine stă prenumele de origine turcă, *Alp*, cu semnificația „erou” și *Gabriel* – nume teoforic, venit din ebraică.

Miron - Jiyan – prenume dublu, alcătuit din numele masculin, *Miron* și *Jiyan* – prenume masculin de origine kurdă.

Darius-Emir – prenume dublu, în a cărui componență este inclusă forma latină a prenumelui masculin, *Darius* și *Emir* – forma turcă a prenumelui islamic *Amir* – „prinț, comandant”.

Ada-Ilkay – prenume dublu, ce are la bază prenumele feminin *Ada* – o formă scurtă, apărută de la *Adelaida* și *Ilkay* – prenume de origine turcă, cu înțelesul „lună nouă”, derivat de la *ilk* – „prima / primul” și *ay* – „lună”.

c) prenume turc + prenume tradițional românesc: *Yağmur-Mihaela* – prenume dublu, în a cărui structură este prezent numele de origine turcă, *Yağmur* – „ploaie” și prenumele românesc, *Mihaela*, forma feminină a numelui hagiografic, *Mihail*.

d) prenume tradițional + prenume de origine arabă: *Vasile-Mahdy*, *Mihai-Miraj*, *Marius-Samir*:

Vasile-Mahdy – prenume dublu, la a cărui origine se află numele calendaristic, *Vasile* și prenumele de proveniență arabă, *Mahdy*, cu semnificația „cel călăuzit”.

Marius-Samir – prenume dublu, în a cărui componență intră prenumele masculin de origine romană, *Marius* și *Samir*, în arabă cu semnificația „companion, partener în discuțiile de seară”.

e) prenume de origine turcă + prenume de origine occidentală: *Huseyin-Andreias*, *Melisa-Meryem*, *Viviana-Fatima*:

Huseyin-Andreias – prenume dublu, din a cărui structură fac parte prenumele: *Huseyin* – varianta turcă a prenumelui islamic, *Husayn*, considerat un diminutiv al lui *Hasan* [138] și *Andreias* – o variantă adaptată a prenumelui tradițional *Andrei*.

Melisa-Meryem – prenume dublu, constituit din prenumele feminine, *Melissa*, din greacă „albină”, numele unei nimfe care, în mitologia greacă, a avut grijă de Zeus. Această entitate antroponimică este atestată și în inventarul de nume turcești, cu forma *Melis* [138] și *Meryem* – varianta turcă a prenumelui *Miriam*.

Viviana-Fatima – prenume dublu, în a cărui componență intră prenumele de origine latină, *Viviana* și *Fatima*, variantă ortografică a prenumelui feminine, *Fatimah*, cu semnificația „a se abține, a se înfrâna”, nume arab, purtat de fiica profetului *Muhammad* [138].

Hajar-Chanel, prenume dublu, alcătuit din prenumele feminin, *Hajar* – forma arabă a prenumelui *Hagar*, de origine egipteană. Numele este atestat și în ebraică, unde are semnificația „avânt, zbor”.

De remarcat că, de cele mai multe ori, prenumele care intră în componența numelor duble, cu structura prenume turcesc – prenume turcesc, nu sunt alese aleatoriu, ele sugerează o semnificație unică. De exemplu, prenumele *Zehra-Gul* (*Zehra* „strălucitor” și *Gul* „floare”, „roză”) are semnificația „a avea strălucirea, frumusețea unei flori”; *Aylin-Havin* (*Aylin* „halou lunar” și *Havin* „nopti de vară”) – ca haloul lunii în nopțile de vară; *Atta-Hayat* (*Atta* „strămoș” și *Hayat* „viață”) – a perpetua viața strămoșilor.

În concluzie, accentuăm că „numele bun” reprezintă un imperativ al onomasticii musulmane, o reglementare nescrisă a acesteia, respectată cu strictețe de părinții, adepți ai acestei confesiuni. Fiind primul semn care sugerează identitatea musulmană a purtătorului, convertirea la islam începe de la schimbarea numelui, pentru că numele este unul dintre cele mai importante indicii ale afilierii la această religie.

De asemenea, prenumele netradiționale, spre deosebire de cele tradiționale, au funcția de a evidenția contactul populației autohtone cu societatea arabă, turcă și cu alte elemente de cultură străină, ceea ce va atrage după sine influențe din afara comunității.

3.7. Interferențe iudaice în antroponimia orașului Orhei. O perspectivă istorică asupra evoluției comunității de evrei din Orhei

Evreii sunt o comunitate etnică din Republica Moldova. Conform recensământului din 2004, ei constituie 0,12% din populația țării (menționăm că în datele statistice ce țin de structura etnică a populației potrivit recensământului din 2014, această etnie nu este indicată). Istoria acestei comunități începe în secolul al XV-lea, când evreii sefardici folosesc Basarabia ca traseu comercial între Marea Neagră și Polonia. Așezați pe teritoriul cuprins între Prut și Nistru, în decurs de câteva secole, evreii formează comunități cvasiautonomie, contribuind la dezvoltarea vieții social-economice a regiunii, prin implicarea activă în comerțul local.

În 1812, când Basarabia este anexată de Imperiul Rus, populația evreiască constituia aproximativ 20.000 de persoane, în 1836 – 94.045, iar în 1897 – 228.620, ceea ce însemna 11% din populația regiunii.

În orașul Orhei, evreii s-au stabilit încă din secolul al XVI-lea, iar spre sfârșitul secolului al XIX-lea, anul 1897, comunitatea evreiască reprezenta 57,9% sau 7.149 persoane din numărul total al populației, acesta fiind și cel mai înalt coeficient pe tot parcursul istoriei comunității evreiești din Orhei [39].

La începutul secolului al XX-lea, comunitatea evreiască din Orhei dispunea de 12 sinagogi, 6 școli primare religioase (Heder), o școală profesională de fete, o școală de ucenici (pentru băieți) și o școală religioasă (Talmud-Tora) pentru persoanele de vârstă a doua. De asemenea, mai activau o bibliotecă publică evreiască, un spital evreiesc și câteva organizații obștești. În 1924, se deschide o grădiniță cu predare în limba ebraică, iar în 1925 – o școală cu predare în ebraică [244].

În anii 1941-1944, are loc Holocaustul. Evreii care nu reușesc să se refugieze sunt concentrați în ghetouri și lagăre, fiind exterminați. După 1945, o mare parte dintre evreii

refugiați revine în Orhei, viața și cultura evreiască reînvie: se redeschide o sinagogă (care activează până în prezent) și se înființează Asociația Obștească a Culturii Evreiești.

În cele ce urmează, ne propunem să analizăm istoria comunității evreiești din Orhei prin intermediul prenumelor, care reprezintă unul dintre cele mai importante elemente ale identității acestei etnii, pentru că ele unesc evreii din orice perioadă cu predecesorii lor și cu tezaurul cultural moștenit de la strămoși.

3.7.1. Inventarul de nume masculine evreiești

Deși sursa principală a antroponimiei evreiești o constituie Biblia, E. D. Lawson susține că prenumele ebraice pot fi clasificate în următoarele categorii:

- **prenume biblice**, asociate cu un personaj biblic, și care pot fi divizate în propoziționale (din punct de vedere gramatical, ele constituie o propoziție) și atributive (determinative);
- **prenume post-biblice**, din care fac parte prenumele arameice și numele de botez moderne ce nu apar în Tanakh (biblia evreiască), dar au la bază cuvinte din Tanakh sau sunt variante feminine ale prenumelor masculine biblice. Numele moderne, consideră E. D. Lawson, includ numele evreilor așkenazi (care foloseau, pe lângă prenumele tradiționale evreiești, și prenume rusești, germane, englezești sau idiș, de exemplu, *Boris, Alber, Rosa, Bluma, Gherș, Enta*) și ale celor sefardici (care emigrând din peninsula Iberică în Africa încep să folosească prenume de origine africană, bunăoară, *Yahya* sau franceză – *Armand, Maurice, Charles*). În această grupă intră și prenumele iraniene, de exemplu: *Fairuz, Samila, Sabikha* sau *juhuri* (prenumele evreilor ce locuiau în Munții Caucaz și Azerbaijan, cum ar fi: *Grigorii, Nazim, Nazila*).
- **prenume teoforice**, ce conțin în structura lor prefixul *el-* sau sufixul *-el*, care face referire la Dumnezeu. Numele teoforice, de regulă, sunt de genul masculin și pot fi: **verbale** (de obicei, semnifică Dumnezeu a dat, a miluit, a ajutat, a salvat, a făcut dreptate, de exemplu: *Natanael, Elnatan, Israel* etc.), **substantivale** (alcătuite dintr-un substantiv comun și elementul teoforic *el*, de exemplu, *Eliahu* – Dumnezeuul Meu) și **atributive** sau **descriptive** (cel mai puțin răspândite, de exemplu, *Avdiel* – robul lui Dumnezeu);
- **prenume apotropaice** (cu referire la superstiția împotriva apărării duhurilor rele);
- **prenume augurale**, alese de către părinți, datorită semnificațiilor pozitive ale acestora;
- **prenume Kinnui** – nume împrumutate din cultura în care au emigrat evreii sau nume adaptate din punct de vedere fonetic, de exemplu, *Leah* – *Lia*, *Hanah* – *Ana*, care, de regulă, sunt întrebuințate doar în documente, în familie fiind utilizat un nume tradițional [162].

Subliniem că mai mulți cercetători, printre care A. Beider, E. D. Lawson, D. D. Stuhlman, consideră că numele de botez este cel mai stabil element al antroponimiei evreiești. Perpetuarea obiceiului de a oferi copiilor nou-născuți nume tradiționale permite acestei comunități să-și mențină propria identitate, diferită de alte culturi. Cu toate acestea, în Registrele alfabetice ale actelor de naștere de la OSC Orhei, anii 1944-1989 (RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989), în afară de categoriile de prenume evreiești, pe care le evidențiază E. D. Lawson: *biblice, moderne, teoforice, apotropaice, augurale și kinnui*, se atestă și o serie de nume cu forme scurte, hipocoristice, abrevieri sau adaptări fonetice ale numelor de origine ebraică sau idiș, specifice nativilor care fac parte din comunitatea respectivă.

Materialul empiric, excerptat din Registrele alfabetice ale actelor de naștere din perioada de referință, arată că inventarul de nume masculine evreiești cuprinde **nume biblice, nume evreiești de origine idiș și nume evreiești moderne**.

Numele biblice sunt asociate cu personaje biblice, bine-cunoscute, de exemplu: *Moise, Iosif, David, Iacob, Avraam, Emanuel, Samuel, Daniel, Isaac, Solomon, Ruben, Simeon, Isahar, Aaron, Natan Eleazar, Benjamin, Rafael, Gavril, Efraim, Nahum, Așer, Isahar, Eliahu (Alic), Zaharia, (Zahar), Israel* – prenume, care sunt însoțite de o serie de variante grafice, proprii formei și ortografiei limbii ebraice sau adaptate la specificul limbii ruse, dat fiind faptul că, în perioada 1944-1989, Republica Moldova era parte componentă a URSS, unde rusa avea statut de limbă oficială.

Astfel, numele profetului și al întemeietorului religiei iudaice – *Moise* – apare ortografiat în două forme: *Moisei* (de 14 ori) – adaptare în limba rusă a variantei ebraice, *Moșe* și *Moișă* (de 2 ori), provenit de la *Moișe*, varianta idiș a acestui prenume.

Adaptate la sistemul fonetic al limbii ruse sunt și prenumele purtate de cei mai importanți patriarhi ai iudaismului – *Avram, Isaac, Iacob / Israel* – sau de cei doisprezece fii ai lui Iacob, pe care onomasticienii israeliți îi califică drept importante personaje biblice, care inspiră părinții în alegerea numelui pentru nou-născuți. Prin urmare, prenumele ebraice asociate cu aceste personaje, în Registrele alfabetice ale actelor de naștere (RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989), apar cu următoarele forme:

Avram, o variantă adaptată a ebraicului *Avraam*, prenume purtat de renumitul părinte al poporului evreu – *Abram, Abraham* – și apare în textul biblic în care Dumnezeu zice: „Nu te vei numi Abram, ci Abraham, căci te fac tatăl multor neamuri”. Compus din elementele „ab”- tată și „ram” – măreț”, având semnificația de „măreț cât tatăl său”, în Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei, acest nume de botez este înscris cu forma *Abram*, ce provine din limba rusă.

Isac este varianta românească a prenumelui ebraic *Iḥac*, purtat de către fiul lui Avraam și al Sarei, devenit, ulterior, unul dintre prestigioșii patriarhi biblici și „omul care are un legământ cu Dumnezeu”. În Registrele alfabetice ale actelor de naștere este atestat cu următoarele variante: *Isac* (de 14 ori) – adaptată de la numele slav *Isaak*; *Iṭec* (de 3 ori) – o adaptare a formei ebraice *Iḥac* și *Aizec* (o dată) – varianta idiș a acestui prenume.

Iacob este o reproducere românească a numelui biblic, provenit de la ebraicul *Yaakov*, prenume purtat de către fiul lui Isac și al Rebecăi, tatăl a doisprezece fii, care vor deveni strămoșii celor douăsprezece triburi ale Israelului. Formele incluse în Registrele alfabetice ale actelor de naștere sunt *Iacob* (de 14 ori), ce pare a fi o adaptare a formei grecești, *Iacobos* și *Iașa* (o dată) – formă scurtă, creată prin intermediul apocopei, tipică limbii ruse.

Israel, prenume tradițional ebraic, ce amintește de personajul biblic *Iacob*, al cărui nume este schimbat în Gen. 32.28 în Israel, adică „cel care s-a luptat cu El”, apare cu formele *Izrail* (de 2 ori) și *Izea* (de 2 ori), *Iser* (o dată) și *Șruli* (o dată). Prima variantă ar fi o a adaptare a numelui propriu de origine rusească *Израиль*, care se referă la toponimul *Israel*, și nu la antroponimul *Israel*, a cărui formă în rusă este *Израэль*, iar a doua – *Izea* – este o formă scurtă, creată prin intermediul apocopei. *Iser* și *Șruli* (adaptare fonetică după *Sroel*) sunt variantele idiș ale aceluiași prenume.

Dintre numele biblice care amintesc de cei doisprezece fii ai lui Iacob: *Iuda*, *Levi*, *Isahar*, *Zavulon*, *Ruben*, *Simeon*, *Gad*, *Efraim*, *Iosif*, *Beniamin*, *Așer*, *Neftali*, *Dan*, în onomasticonul orașului Orhei (conform RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989), se regăsesc doar *Ruben*, *Iosif*, *Isahar*, *Simeon*, *Efraim* și *Beniamin*.

Numele *Ruben* a intrat în sistemul antroponimic al evreilor din orașul Orhei cu următoarele variante: *Rivin* (o dată), *Ruven* (de 2 ori) și *Riven* (o dată) – forme obținute prin intermediul apocopei de la ebraicul *Reuven*.

Prenumele *Iosif*, vine de la radicalul verbal ebraic „jasaf” cu sensul de a adăuga, își are originea în ebraicul *Yosef*, fiind atestat în Registrele alfabetice ale actelor de naștere cu formele *Iosif* (de 9 ori) și *Osip* (o dată). Ultima variantă este o formă scurtă a celei ucrainene *Iosip*, de la care, prin afereză, a fost creat numele independent – *Osip*.

Veniamin, numele celui mai iubit dintre cei doisprezece fii ai lui *Iacob*, pătrunde, în onomasticonul comunității evreiești din Orhei, cu variantele *Veniamin* (o dată), *Vineamin* (o dată), reproduse după forma de origine slavă a acestui prenume și *Beniamin* (de 2 ori), versiunea ebraică a acestui nume biblic. De asemenea, apare și forma scurtă *Ben*, care a fost creată fie cu ajutorul aferezei de la prenumele *Ruben*, fie prin intermediul apocopei de la prenumele *Beniamin*.

Alte nume, derivate de la prenumele moștenite de la fiii lui Iacob, sunt: *Isahar*, intrat în inventarul onomastic cu forma *Ishar*, înregistrată o singură dată; *Sioma* – formă scurtă, apărută prin căderea sunetelor finale de la *Simeon*, o reproducere a ebraicului *Shimon* și *Fraim*, provenit de la vechiul nume, *Ephraim*, prin căderea vocalei inițiale „e”.

Din categoria antroponimelor teoforice vechi testamentare, ușor de recunoscut după componenta ebraică *-el*, care face referire la „Elohim” – Dumnezeu, în Registrele alfabetice ale actelor de naștere (RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989), se întâlnesc prenumele: *Daniel*, *Samuel*, *Emanuel*, *Eleazar*.

Din gama antroponimelor teoforice, cel mai răspândit este *Samuel*, nume care, în opinia cercetătorilor, are două etimologii. Prima vine de la verbul „shaal” – *a cere*, și, în sintagma *Sam-u-el*, devine „cerut de la Dumnezeu prin rugăciune”, a doua – legată de elementul „shem” – *nume* și „-el” – *Dumnezeu*, adică „Dumnezeu este cel care a dat numele”. Este cel mai frecvent nume teoforic, utilizat de comunitatea evreiască din Orhei, fiind înscris cu formele *Samuil* (de 13 ori), *Samoil* (de 2 ori) și *Șmili* (o dată). Variantele *Samuil* și *Samoil* sunt niște adaptări în limba rusă ale antropoforului ebraic *Shemu'el*, de la care, prin intermediul sincopei, s-a creat și forma scurtă *Șmili*.

Prenumele teoforic *Daniel*, de asemenea, este unul popular în inventarul de nume evreiești, amintind de personalitatea profetului biblic, *Daniyel*. Este compus din două elemente caracteristice limbii ebraice: „Dan”, cu sensul de „judecată”, dar și + „-ihel” – prescurtarea cu care este desemnat „Jahve” – Dumnezeu [8, 137]. Având semnificația „Dumnezeu e judecătorul tuturor” sau „Dumnezeu s-a îndurat și mi-a dăruit”, prenumele se atestă cu următoarele forme grafice: *Daniil*, *Danil* și *Dănilă*. Primele două variante amintesc de versiunea slavă a prenumelui, unde adaptarea lui *Daniel* s-a făcut prin influență greacă, unde „eta” se pronunță „ita”, adică „i” – *Daniil*, *Danil*, a doua variantă – *Dănilă* – deși, la prima vedere, am putea crede că este o variantă românească populară a prenumelui, dat fiind faptul că ne referim la inventarul de nume proprii comunității evreiești, considerăm că această formă provine de la rusescul *Danilo*, în a cărui structură terminația ebraică *-il* este înlocuită cu sufixul slav *-ilo* și care, în urma unor mutații fonetice, devine – *Dănilă*.

Un alt prenume teoforic, care poate fi considerat sinonimul lui *Daniel*, întrucât are aceeași semnificație „dat de Dumnezeu” sau „darul lui Dumnezeu”, este *Natanail*, cunoscut în forma ebraică *Nathanael* și *Nethanel*, apare în Registrele alfabetice ale actelor de naștere cu forma scurtă *Natan*.

Din lista prenumelor teoforice, integrate în inventarul antroponimic al evreilor, este și *Emanuel*, nume care se folosește atât cu forma ebraică *Imanuil*, cât și cu cea creștinească

Emanuil. Utilizarea frecventă a acestui prenume se datorează, îndeosebi, semnificației teoforice „Dumnezeu este cu noi”.

Mai rar folosit, dar tipologizat și el în categoria prenumelor teoforice, este numele *Eleazar*, cu înțelesul „Dumnezeu ajută”, și care este răspândit cu formele scurte, obținute prin procedeul aferezei *Lazer* – transformare fonetică sub influența limbii idiș și *Leizer* – hipocoristic scurt de la ebraicul *Eliezer*.

Prezente în inventarul numelor de botez din Orhei, în perioada 1944-1994 (conform RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989), sunt și prenumele ebraice: *Nahum*, *David*, *Gerșom* și *Shemaiah*. Prenumele *Nahum*, sub influența limbii ruse, a cunoscut unele fluctuații, înregistrându-se cu forma *Naum*. Utilizarea acestuia se explică nu doar prin semnificația augurală „plin de mângâiere” sau „cel mângâiat”, pe care o poartă, dar și prin faptul că este bine reprezentat de unul dintre profeții biblici.

David este un cognomen ebraic foarte vechi, care a fost purtat în sec. al X-lea de cel de-al doilea rege al Israelului. În opinia lingviștilor, numele are două semnificații, prima fiind „cel iubit” și a doua – cea de „conducător”. Dat fiind faptul că numele ar fi fost folosit, inițial, ca un supranume al împăratului, a doua semnificație este mai plauzibilă.

Șemaiah, format de la cuvintele ebraice *shema* și *yah*, este un nume masculin, care înseamnă „auzit de Dumnezeu” și este înregistrat cu formele scurte *Șunea* și *Șemea*, formate prin intermediul apocopei. Numele este purtat de câteva personaje din Vechiul Testament, printre care și un profet din Regiunea Ieroboam.

Gherș – formă scurtă de la ebraicul *Gershom*, numele primului fiu al lui Moise. Semnifică „exil”, iar Biblia îl interpretează ca fiind un derivat de la *gersham* „străin aici” [133, p. 232].

Din categoria numelor evreiești de tradiție idiș, atestate în Registrele alfabetice ale actelor de naștere (RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989), sunt următoarele:

- *Yankel*, diminutiv idiș al ebraicului *Iacob*, și care, în urma modificărilor fonetice, este reprodus cu forma *Iancheli*;
- *Aizic* – varianta idiș pentru *Isaac*;
- *Foiv* – forma idiș pentru latinescul *Vivus*;
- *Mendeli* – adaptare a prenumelui idiș *Mendel*, ce vine de la ebraicul *Menahem* cu semnificația „persoană care consolează”, este numele unui rege în Vechiul Testament;
- *Leib* – prenume idiș cu sensul „leu”. În religia iudaică, leul este asociat cu tribul lui Iuda;
- *Iser* – varianta idiș pentru *Israel*;

- *Berko* – prenume ebraic de tradiție idiș, cu semnificația „primul născut”;
- *Motel* – diminutiv idiș pentru ebraicul *Mordecai*, care are înțelesul „servitorul lui Marduk”. În vechiul Testament *Mordecai* este verișorul și tatăl adoptiv al lui *Ester*;
- *Alic* – diminutiv idiș de la ebraicul *Eliyyahu*, în română, numele profetului *Ilie*, pătrunde în inventarul de nume al evreilor originari din Rusia cu forma *Эли, Элик*. În urma transformărilor fonetice, se răspândește, în română, cu varianta *Alic*.

A. Beider consideră că „numele idiș denotă faptul că evreii așkenazi erau și vorbitori de germană, deoarece „i”-ul ebraic este citit ca în germană „ai”, iar „v” este pronunțat în „f” [134, p. 5], de aici și formele idiș *Aizic* și *Foiv*.

În ceea ce privește categoria prenumele postbiblice, în onomasticonul comunității evreiești, numele moderne sunt prezente într-un număr redus, comparativ cu antroponimele vechi testamentare. Mai puțin frecvente decât cele tradiționale, prenumele postbiblice, numite și laice, moderne sau kinnui, atestate în Registrele alfabetice ale actelor de naștere (RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989), pot fi împărțite în câteva grupuri:

a) moderne de origine ebraică:

- *Meir* (cu semnificația „cel care oferă lumină”), ortografiat *Meer*;
- *Miron* – prenume ce provine de la numele celui mai înalt munte al Israelului – *Har Meron* sau de la satul cu același nume, având o valoare deosebită în religia iudaică, fiindcă aici se află mormântul rabinului Simeon bar Yochai [138].
- *Ilan* – prenume laic cu sensul inițial „copac”;
- *Bențion* – prenume compus din elementele „ben” – fiu și *Sion*, în ebraică, *Ţion* – cetate a iebusiților și așezare fortificată a evreilor în vremea regelui *David*, care, în perioada exilului babilonian, devine simbol al speranței mesianice a evreilor. În inventarul de nume al comunității evreiești din Orhei, este atestat cu forma *Bențin*.

b) moderne de origine germană:

- *Ernest* – nume derivat de la cuvântul german „eornost” – serios;
- *Frederick* – prenume, la a cărui origine stau lexemele germane „frid” – pace și „ric” – conducător, putere, este înregistrat cu forma scurtă *Fred* și hipocoristicul *Fredin*;
- *Rudolf* – antroponim, derivat de la numele german *Hrudolf*, constituit din elementele *Hrod* – celebru, faimos și *Wulf* – lup. Intră în onomasticonul evreilor prin filieră slavă, cu forma grafică *Rudolif*;

- *Heinrich* – prenume compus din elementele germanice „heim” – casă și „ric” – conducător, pătrunde în inventarul de nume al evreilor prin filieră slavă, unde, din cauza fluctuațiilor suportate, devine *Ghenrich*, formă cu care este documentat.

c) moderne de origine latină sau greacă:

- *Felix* – cognomen latin, provenind de la djectivul *felix, felicis* – „fericit”, frecvent folosit de către populația de etnie evreiască, datorită conotației sale augurale, ce sugrează și exprimă dorința părinților, ca nou-născutul să fie binecuvântat de Dumnezeu cu viață lungă și fericită [138].
- *Matei* – varianta grecească a numelui teoforic, de origine ebraică *Mattityahu* (*matah* – dar și *iah* – Dumnezeu, preferat de etnicii evrei și utilizat în varianta răspândită prin intermediul Noului Testament și cu hipocoristicul scurt *Motea*, preluat de la slavi;
- *Marcu* – prenume de origine latină, ce vine de la zeul roman *Mars, Martis*, protector al agriculturii și al animalelor. În perioada creștinismului, latinescul *Marcus* „dedicat lui Marte”, pătrunde în greacă, de unde este preluat de slavi, iar, mai apoi, de evrei. În Registrele alfabetice ale actelor de naștere, este înscris cu următoarele forme: *Marc* (de 13 ori), *Marcus* (o dată), *Marik* (o dată), *Marcușa* (o dată);
- *Paul* – prenume modern, derivat de la cognomenul roman *Paullus*, care reproduce adj. lat. *Paul, Paulus* – mic, este preluat și utilizat de evrei, cel mai probabil, prin intermediul limbii germane, cu forma rusificată *Pauli*;
- *Heli* – varianta latină a prenumelui arhaic de origine ebraică *Eli*, prezent în Vechiul Testament ca nume teoforic, cu semnificația „Dumnezeul meu este Dumnezeul cel tare”, este atestat în onomasticonul comunității evreiești cu forma *Hilli*.

d) moderne de origine slavă:

- *Lev*, înregistrat și cu forma populară *Leova*, este un prenume de origine slavă, preferat de evrei datorită asemănării grafice cu ebraicul *Lev*. Frecvența numelui se datorează și semnificației lui „leu”, animal (simbol), considerat în religia iudaică simbol național sau religios [133];
- *Evsei* – prenume masculin, provenit de la cuvântul grecesc ευσεβης (*eusebes*), care se găsește în lista numelor devoționale și, pentru semnificația sa „pios”, de la *eu* – „bun, bine” și *sebo* – „a diviniza, a onora”, este preluat de evrei, prin filieră slavă, fiind înregistrat cu forma populară rusească *Ovșei* [133];
- *Izeaslav* – prenume mixt, format de la hipocoristicul scurt de origine ebraică – *Izea*, provenit de la *Israel* și sufixul „slava” – glorie, a cărui semnificație ar fi „glorie

Israelului”, dacă se referă la toponimul *Israel*, sau „glorie lui Israel”, în cazul în care vizează antroponimul *Israel*;

e) **moderne de origine poloneză:**

- *Rodoslav* este un prenume polonez, derivat de la elementul *rodu* în poloneză „familie” sau protoslavul *rodъ* „familie” și sufixul „slava” – glorie, însemnând „familia este glorie”, pătrunde în inventarul numelor evreiești prin intermediul limbii poloneze. Este atestat în Registrele alfabetice ale actelor de naștere și cu forma *Rodislav*, venită din limba bulgară [138];
- *Bronislav* – prenume polonez, provine de la elementul slav „borna” – protecție și „slava” – glorie, intră în onomastoconul evreilor, grație conotației augurale pe care o posedă.

Analizându-l inventarul de nume masculine, folosite de membrii comunității evreiești din Orhei, în perioada 1944-1989, conchidem că, din punct de vedere religios, acestea pot fi clasificate în două mari grupuri: **nume sacre și nume moderne, laice sau kinui.**

Prezența frecventă a numelor masculine sacre, în ebraică – *shemot ha-kodesh* și *oyfruf-nemen* – în idiș, în onomasticonul evreilor, are, cel puțin, două argumentări:

- 1) Importanța pe care reprezentanții religiei iudaice o oferă circumciziei, ritual considerat de evrei o poruncă divină. Numele sacre, din care fac parte numele biblice, cele post-biblice de origine semitică și câteva nume de origine greacă, primite de băieți în timpul acestui ritual, care se referă la legământul făcut de proorocul Abraham cu Dumnezeu lui Israel, este o dovadă elocventă și un semn distinct că poporul lui Israel își trage linia patriarhală din acest mare profet biblic.
- 2) Pentru a citi în sinagogă din Torah, Biblia evreiască, bărbații trebuie să poarte un nume de tradiție ebraică [162].

Numele masculine moderne, laice sau kinui, își motivează prezența nu doar prin faptul că etnicii evrei migrează masiv dintr-o țară în alta, dar și prin dorința acestora de a se integra în viața socială a țării în care au imigrat. Odată stabiliți într-o țară străină, aceștia sunt puși în situația de a asimila limba și cultura poporului-gazdă, de aici și tendința de modernizare a onomasticonului. Trebuie să menționăm că numele împrumutate nu sunt preluate accidental, ele sunt fie echivalente ale numelor biblice ebraice sau reprezintă o copie exactă a lor, fie se referă la anumite evenimente biblice sau sunt asociate cu simboluri specifice religiei iudaice, de exemplu, *Lev*, *Rudolif*, traducere a ebraicului *Zeev* etc.

3.7.2. Inventarul de nume feminine evreiești

Spre deosebire de inventarul de nume masculine, proprii membrilor comunității evreiești, alcătuit în special din nume biblice, inventarul numelor feminine are la bază numele de tradiție idiș, lucru argumentat de cercetători prin faptul că Biblia nu oferă prea multe exemple de nume feminine. De asemenea, conform tradiției iudaice, femeile nu participă la ritualurile religioase, ceea ce a dus la lipsa obligativității de a purta un nume sacru, făcând posibilă asimilarea numelor laice sau a celor moderne, împrumutate din alte limbi, fapt care le dă părinților de fete libertatea de a le acorda orice nume pe care îl consideră ei potrivit [162].

Prin urmare, prenumele feminine, incluse în onomasticonul evreilor din Orhei, în conformitate cu Registrele alfabetice ale actelor de naștere (RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989), pot fi clasificate astfel:

- **nume de tradiție ebraică;**
- **nume de tradiție idiș;**
- **nume moderne.**

Numele de tradiție ebraică, la rândul lor, pot fi divizate în câteva subgrupuri: ebraice de inspirație biblică, arameice și ebraice postbiblice sau laice.

De inspirație biblică sunt următoarele prenume: *Eva, Rebeca, Lia, Sara, Elisheva, Miriam, Suzana, Rahela*.

Eva este numele legendar al primei femei, supranumită „moașa omenirii”, provine de la ebraicul *Chavva* – viață.

Rebeca – prenume de origine biblică, provenit de la ebraicul *Rebekka*, cu semnificația „splendoare”, este înscris în Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei, cu formele *Rebeca, Reveca, Riva* – hipocoristic scurt, derivat de la forma ebraică veche *Rivqah* și intrat în onomasticonul evreilor ca prenume independent.

Rahela – nume vechi testamentar, luând naștere de la substantivul comun „oaie”, este introdus cu următoarele variante: *Rahili* – o adaptare la sistemul ortografic al limbii române de la rusescul *Рахиль*; *Rahil* – forma iudeoarabică a prenumelui ebraic *Rachel*, folosită în epoca medievală și *Ruhlea* – variantă provenită de la *Ruchel*, versiunea idiș a acestui prenume, ce a intrat în inventarul de nume feminine evreiești prin filieră slavă, unde, în urma fluctuațiilor suportate, devine *Ruhlea* [138].

Suzana – prenume feminine, răspândit în onomastica ebraică, datorită personajului biblic, ce amintește de Cartea Susanei din Vechiul Testament. Numele își are etimologia în cuvântul ebraic vechi *shoshan* – crin alb (în ebraica modernă având și semnificația de „roză, trandafir” sau, în limba coptă, *sšn* „lotus” [138]. Derivat de la prenumele ebraic *Shoshannah*, antroponimul

este înregistrat în onomasticonul din Orhei și cu forma scurtă, *Sanna*, obținută prin intermediul aferezei.

Miriam – forma ebraică originală a prenumelui Maria. În Vechiul Testament este purtat de sora mai mare a lui *Moise* și *Aaron*.

Lia – variantă adaptată a ebraicului *Leah*, având semnificația „cea care muncește”. A fost purtat de către prima soție a patriarhului *Iacov*.

Dina – nume de tradiție biblică, continuator al ebraicului *Dinah*, cu sensul de „judecat”, pe care îl găsim în Vechiul Testament. Este asociat cu fiica lui *Iacob* și a lui *Leah*.

Sara – purtat de către soția lui *Avraam* și mama lui *Isac*, însemnând „prințesă, regină”, numele era, inițial, cunoscut cu forma *Sarai*, pe care Dumnezeu o schimbă în *Sara*: „Pe Sarai, femeia ta, să nu o mai numești Sarai, ci Sara să-i fie numele [138].

Țilea – nume vechi testamentar, adaptat de la ebraicul *Tzileah*, cu semnificația „umbră”. Este purtat de către a doua soție a lui *Lamech*.

Bithiah – prenume biblic, cu semnificația „fiica lui Dumnezeu”. Asociindu-se cu numele fiicei faraonului egiptean, care l-a găsit pe *Moise* în apele Nilului, acest prenume există în onomasticonul etnicilor evrei din Orhei, cu forma scurtă *Basea*.

Eliora – prenume teoforic, cu înțelesul „Dumnezeu este lumina mea”.

În comparație cu numele ebraice de inspirație biblică, conform Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei (RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989), prenumele de origine arameică au o frecvență redusă: *Sima*, *Marta*, *Șiva*, *Salomea*.

Marta – o reproducere a numelui arameic *Martha*, cu semnificația „stăpână, doamnă”.

Sima – prenume frecvent în inventarul de nume proprii comunității evreiești, care are două etimologii: 1. de origine arameică, cu înțelesul „comoară”; 2. Formă scurtă, obținută cu ajutorul sincopei de la prenumele slav *Serafîma*, derivat de la cuvântul ebraic *seraphim* „înger de prim rang în ierarhia cerească”, pluralul lui *seraph* „a arde” [138]

Șiva – creație a onomasticii arameice, realizată prin adoptarea și prin reproducerea numelui de origine persană *Shiva*, a cărui utilizare se datorează conotației sale pozitive „încântător, elocvent”.

Salome – prenume arameic, înrudit cu ebraicul *Shalom* – „pace”, este atestat în invenatrul de nume feminine al comunității evreiești cu varianta *Salomea*, preluată din poloneză și *Solomon* – forma de sinaxar a acestui prenume.

Subgrupul **numelor ebraice laice** sau ebraice moderne este și el bine reprezentat în sistemul antroponimic al orașului Orhei (conform RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989). Prin urmare, prenume laice sau ebraice

moderne sunt considerate următoarele: *Raziela* – prenume laic, având semnificația „secretul meu este Dumnezeu”; *Aliza* – nume ebraic, cu înțelesul de „fericit”; *Tova* – provenit de la adjectivul ebraic „bun”; *Șira* – în ebraică „poezie, cântec”; *Meira* – forma feminină, creată de la prenumele masculin *Meir*, în ebraică având sensul de „lumină, a lumina”; *Ilana* – nume feminin, derivat de la substantivul comun *ilan*, în traducere „copac”; *Neta* – nume ebraic, cu o semnificație asemănătoare ebraicului *Ilan*, și care reproduce substantivul comun *neta* „plantă”; *Haia* – antroponim, derivat de la cuvântul ebraic *chayyim* – viață, utilizat și ca prenume masculin cu forma adaptată *Haim*; *Malca* – prenume ebraic, cu semnificația „regină” prezent, în special, în antroponimia evreilor sefarzi.

Din categoria prenumelor **de tradiție idiș**, potrivit Registrelor alfabetice ale actelor de naștere (RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989), fac parte următoarele nume feminine: *Gute*, *Golda*, *Feighe*, *Brana*, *Ruchel*, *Țitel*.

Gute – nume derivat de la adjectivul german *gut* „bun”, este atestat în Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei, cu formele *Guta* – adaptare ortografică de la *Gute* și *Ghita* – variantă reprodusă după hipocoristicul *Gite* (la fel, de origine idiș) [134, p. 205].

Țitel este varianta idiș a prenumelui biblic *Sara*, fiind folosit cu forma diminutivală *Țitelina*, produsă prin derivare de la rădăcina *Țitel* + sufixul *-lin*, specific limbii germane populare [134, p. 582].

Golda – prenume de origine idiș, cu semnificația „aur”, există în inventarul de nume feminine evreiești cu forma *Zlota*, intrată în onomasticon prin filieră poloneză.

Faiga – prenume de proveniență idiș, vine de la cuvântul „feigel” – pasăre și este înregistrat cu forma *Feige*.

O dovadă că evreii au imigrat în așa-zisul „pale of settlement” din diferite colțuri ale Europei și ale Imperiului Rus este și faptul că în sistemul antroponimic al orașului Orhei se întâlnesc o serie de prenume moderne, preluate din patrimoniul cultural al populației, cu care evreii au intrat în contact. Astfel, în categoria prenumelor moderne se înscriu o serie de nume de origine **latină, greacă germană, slavă**.

De origine latină și greacă (conform RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989) sunt numele: *Paulina*, *Astra*, *Rima*, *Clara*, *Beatrice*, *Enta*, *Rimma*, *Cecilia*, *Roza*, *Vita*.

Paulina – prenume feminin, derivat de la cognomenul roman *Paulinus*, care, la rândul său, îl reproduce pe masculinul *Paul*, intră în inventarul de nume evreiești prin filieră poloneză cu forma *Paulina* și prin filieră slavă cu varianta *Polina*, atestată în antroponimia rusă și în cea ucraineană.

Clara – forma feminină a prenumelui masculin de origine latină, *Clarus*. Semnificația lui de adjectiv în latină este „strălucitor, luminos”. Frecvent utilizat de membrii comunității evreiești, numele pătrunde în onomasticon din limbile rusă, germană sau poloneză.

Beatrisa, Biatrisa – versiuni adaptate ale antroponimului latinesc *Beatrix*, prenume cu valoare augurală, ce are la bază adjectivul *beatus, beata*, însemnând „binecuvântat, fericit”.

Enta – hipocoristic scurt, care s-a format, prin procedeul aferezei, fie de la prenumele de origine latină *Gentilia*, cu sensul de „blândă, gingașă”, fie de la numele masculin *Gento*, specific evreilor sefarzi [193, p. 98].

Rimma / Rima – prenume feminin, frecvent utilizat de către membrii comunității evreiești, provine de la numele orașului Roma, și a pătruns în onomasticonul slav, unde sub influența limbii ruse, devine *Rimm / Rim*. Este preluat de etnicii evrei cu forma *Rimma / Rima*, desemnând, inițial, „o persoană originară din Roma” [138].

Șella – adaptare fonetică a cognomenului gentilic roman, *Cecilia*. Pătrunde în sistemul antroponimic al evreilor prin filieră germană, unde este atestat cu forma *Zilla* sau prin filieră engleză, de la varianta *Sheila* [134, p. 565].

Astra – prenume feminin de origine greacă, care vine de la cuvântul *aster* – stea.

Vita – varianta latină a prenumelui ebraic *Haia*, cu înțelesul „viață”.

Roza – prenume augural feminin, răspândit în onomasticonul ebraic. Numele are la bază două etimologii: 1. de origine latină, de la substantivul *rosa* – trandafir; 2. De origine germană, de la elementul *hroth-*, întrebuințat în germana veche cu semnificația „faimă” [134, p. 500]. În Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei, pe lângă forma oficială *Roza*, sunt atestate și variantele diminutive: *Rosita, Rozalia* și *Rosana*.

Prin **filieră germană**, au intrat în onomasticonul comunității evreiești din Orhei (conform RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989), prenumele: *Amalia, Berta, Elvira, Frida, Gherda, Janina, Juzefa, Malvina*.

Amalia – prenume de origine germană, inițial, utilizat ca hipocoristic al formei oficiale *Amalaberga* – „apărător al amalilor” – dinastie regală a goților. Pătrunde în inventarul de nume feminine din Orhei cu forma scurtă – *Ame*, ce a venit, probabil, de la *Amelina*, variantă a prenumelui din germana veche.

Ada – formă scurtă, realizată, prin intermediul sincopei, de la prenumele german *Adela*, derivat de la elementul *adal* – nobil.

Berta – prenume feminin, reprodus după vechiul nume germanic, *Bertha*. Frecvența numelui se datorează semnificației sale augurale, ce o poartă adjectivul de la care provine *berht* – glorios, strălucitor. De la forma oficială *Berta* a apărut hipocoristicul *Bettina*, de asemenea, atestat în onomasticonul orașului Orhei.

Elvira – antroponim compus din elementele *ala* – „tot” și *wer* – „adevăr”, caracteristice limbii germane. Forma *Elvira* reprezintă evoluția fonetică a acestui prenume, pe care vizigoții l-au răspândit în Peninsula Iberică, de unde a fost preluat de evreii sefarzi [193, p.90].

Frida – adaptare fonetică a prenumelui german *Freida*, conținând elementul *frid*, cu sensul „pace”.

Gherda – formă scurtă, apărută prin intermediul sincopei, de la varianta oficială a prenumelui german *Gertrude*, alcătuit din elementele *ger* – „suliță” și *thrud* – „putere”. Există și versiunea că prenumele ar fi fost preluat și din limba poloneză, unde se atestă varianta *Gertruda*.

Janina – forma diminutivă a prenumelui *Jana* (românescul Ioana), prezentă în germană și în poloneză.

Juzefa – reproducere a prenumelui german *Josepha*, varianta feminină a numelui biblic *Iosif*.

Malvina – prenume feminin, împrumutat de la numele germanic *Madalwine*, este compus din elementele *madal* – „loc de întâlnire” și *win* – „prieten”. Numele se întâlnește cu forma *Malwina* și la evreii așkenazi din Polonia.

De **origine poloneză** sunt următoarele prenume atestate în Registrele alfabetice ale actelor de naștere din Orhei (RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989): *Bronislava*, *Hana*, *Izabela*.

Isabela – nume teoforic vechi testamentar, repoduz după ebraicul *Elisheva*. Este preluat de către etnicii evrei prin intermediul limbii poloneze, cu forma *Izabela*, înregistrată și *Izabella*. Fiind un nume frecvent în onomastica evreiască, acesta a dat naștere la o serie de forme scurte, care au devenit prenume independente: *Ela*, *Beta*, *Bătea*, *Bela* / *Bella*, *Lisea*, *Elza* [138]. Astfel, de la *Isabela* / *Izabela*, *Izabella*, prin intermediul aferezei, s-a format hipocoristicul scurt *Bela* / *Bella*, iar de la *Elisabeta* au apărut formele scurte, *Beta* și *Bătea*. Entitatea antroponimică *Ela* a provenit de la *Elisabeta*, grație procedului numit sincopă. Prin suprimarea sfârșitului (apocopă), au luat naștere prenumele *Elza* / *Liza* (de la rusescul *Elizaveta*) și *Lisea* (de la biblicul *Elisheva*).

Bronea – formă scurtă de la *Bronislava*, varianta feminină a prenumelui polonez *Bronislav*, derivat de la elementul slav *borna* – „protecție” și *slava* – „glorie”.

Hana – versiunea poloneză a prenumelui biblic *Channah*, cu semnificația „grație”, în Vechiul Testament este mama profetului Samuel. În Registrele alfabetice ale actelor de naștere, este prezent și diminutivul *Anita*, de asemenea, specific limbii poloneze.

Imigrați în Basarabia, în mare parte din Imperiul Țarist, și coabitând alături de populația vorbitoare de limbă rusă, evreii, și ei utilizatori ai acestei limbi, au preluat de la etnicii ruși o serie de prenume slave, forme populare sau scurte și hipocoristice.

Cele mai frecvente **nume slave**, atestate în sistemul antroponimic al comunității evreiești (conform RAAN 1944-1986 r.1, r.2, r. 3 și RAAN 1987-1994, cu referire doar la datele din 1987, 1988, 1989), sunt: *Faina / Fanea* – prenume feminine, derivate de la cuvântul grecesc *phaeinós* – strălucitoare. Prima variantă este forma oficială, tipică onomasticonului rusesc, a doua este o reproducere după versiunea idiș – *Fane* și cu hipocoristicul scurt, creat de la forma oficială *Faina*; *Milana* – antroponimic, derivat de la elementul slav *milu* – drag; *Mira* – nume reprodus după lexemul slav *miru* - pace, lume; *Zoia* – prenume vechi, care provine de la grecescul *Zoe*, cu semnificația *viață*. Este preferat de etnicii evrei, datorită asemănării fonetice cu ebraicul *Joia*. Variantele populare prezente în Registrele alfabetice ale actelor de naștere: *Marusea* – de la care prin intermediul sincopei s-a format varianta *Musea*; *Sonea* (de la *Sofia*), *Manea*, *Monea* (de la *Maria*), *Motea* (de la *Matrona*) – forme scurte, create cu ajutorul apocopei și *Rita* (de la *Margarita*), *Fira* (de la *Esfir*, varianta rusească a prenumelui *Ester*) – realizate prin afereză, de asemenea, au fost preluate din antroponimia rusă. Preferate de etnicii evrei sunt și diminutivele *Niunea / Aniunea* (de la *Ana*) și *Duneașa* (de la forma scurtă *Dunea*, apărută de la *Eudochia*).

Fiind parte a culturii ebraice, inventarul de nume, atât feminine, cât și masculine, ne oferă posibilitatea să studiem istoria acestei comunități și să stabilim cu certitudine originea evreilor imigrați în Basarabia, în special, a celor din Orhei. Numele ebraice, atestate în Registrele alfabetice ale actelor de naștere de la OSC Orhei, anii 1944 – 1989, demonstrează că în acest ținut au locuit atât evrei de rit sefardic, care, inițial, foloseau Basarabia ca traseu comercial între Marea Neagră și Polonia și, mai apoi, s-au stabilit și au format propriile comunități în partea centrală și nordică a Basarabiei, cât și evrei de rit așkenaz, stabiliți în așa-zisul *Pale of settlement* (nume al regiunii din Imperiul Rus, unde era permisă rezidența permanentă a evreilor și care includea Lituania, Belarus, Polonia, Moldova, Ucraina și anumite zone din Rusia de azi).

Faptul că acest teritoriu a fost populat de către evreii așkenazi este justificat și de prezența numelor de origine idiș și germană, atestate în onomasticonul orașului Orhei. Provenite dintr-o limbă mixtă, ce includea atât cuvinte ebraice, cât și cuvinte din germana veche, devenind și limba internațională a evreilor așkenazi, numele de origine idiș și germană nu erau folosite de către evreii sefarzi, care vorbeau limba ladino sau iudeospanila.

Prenumele moderne, de origine străină, se datorează politicilor antroponimice și cenzurii interne, aplicate asupra evreilor, dar și faptului că etnicii evrei, pentru a se integra mai bine în viața socioeconomică și culturală a teritoriilor în care imigrau, pe lângă numele ebraice sacre, inspirate din Biblie, foloseau și un așa-zis „nume social”, pe care îl utilizau când interacționau cu băștinașii. Alese, la început, datorită asemănărilor fonetice sau semantice pe

care le aveau cu numele ebraice, acestea, cu timpul, se impun ca nume oficiale, care vor fi utilizate frecvent în colectivitățile evreiești.

Așezați masiv în Basarabia după 1812, ca rezultat al politicilor țariste, evreii au reușit să creeze propriile comunități, care, în pofida legilor antievreiești, promulgate de-a lungul anilor, au putut să mențină propria identitate, diferită de cea a culturilor cu care au intrat în contact. Numele de botez ebraice devin un simbol național, utilizarea lor fiind o modalitate de promovare a culturii și de păstrare a identității ebraice, iar faptul că majoritatea numelor sunt inspirate din Biblie sugerează importanța acestei cărți sfinte în dezvoltarea individuală a reprezentanților acestei etnii.

3.8. Concluzii la capitolul 3

Analiza Registrelor alfabetice ale actelor de naștere din Orhei, anii 1944-2016, ne permite să concluzionăm următoarele:

1. Din punctul de vedere al frecvenței onomastice, nucleul inventarului de nume al municipiului Orhei îl constituie prenumele calendaristice, în special, cele de formă greacă. Un argument al acestui fapt este apartenența populației din această regiune la religia creștin-ortodoxă, care a impus utilizarea, cu precădere, a numelor de sinaxar de origine greco-slavonă.
2. Perioada sovietică constituie o etapă aparte în evoluția sistemului antroponimic tradițional. Propagarea ideologiei comuniste și dezvoltarea regimului sovietic totalitar în RSSM, având scopul de a crea o „nouă cultură” prin promovarea unor valori străine intereselor naționale și prin educarea unui patriotism sovietic, în contextul prieteniei popoarelor din componența URSS, s-au simțit și în sistemul antroponimic tradițional. Astfel, odată cu formarea RSSM, sub influența unor factori sociali-politici și culturali, sunt impuse o serie de prenume străine nouă, împrumutate din limbile rusă și ucraineană care, ulterior, s-au integrat în sistemul antroponimic local, fiind supuse legilor fonetice și morfologice ale limbii române (moldovenești).
3. Modificarea inventarului de nume, în perioada sovietică, este marcată de următoarele tendințe: utilizarea numelor „de inspirație sovietică” și a celor „necanonice” (variante populare și forme scurte ale prenumelor calendaristice), folosirea prenumelor preluate din fondul antroponimic slav vechi și a celor împrumutate din antroponimia rusă pe cale cultă, prin intermediul creațiilor literare, revenirea la prenumele tradiționale românești, moștenite din limba latină sau existente în onomastica populară. Analiza materialului inventariat arată că entitățile antroponimice (nume necanonice: variante

populare sau forme scurte) sunt, adesea, preferate în detrimentul variantelor oficiale ale prenumelor calendaristice. Frecvența prenumelor preluate din fondul antroponimic slav este mai mare, spre deosebire de frecvența prenumelor tradiționale românești și a celor venite din onomastica latină. Credem că acest fapt se poate explica prin prestigiul culturii și al limbii ruse, care era limbă de instruire și educație, fiind promovată prin intermediul instituțiilor de cultură și al mass-mediei, în comparație cu limba și cultura românească, ce erau marginalizate și diglosiei.

4. Actualmente, tendința generală a sistemului de denominație personală a onomasticonului din raionul Orhei este cea a modernizării. Acest lucru este o consecință a intensificării procesului de emigrare a populației autohtone în statele membre ale Uniunii Europene (și nu numai) și a influenței mass-mediei.
5. Ca rezultat al perfectării actelor de stare civilă, în cazul nostru a certificatelor de naștere, în afara Republicii Moldova sau ca manifestare a unor aspecte ale intenționalității în cazul numirii, au apărut diverse variante ortografice ale prenumelor tradiționale românești și o serie de prenume compuse, cu o structură diferită, care s-au integrat în sistemul antroponimic oficial. De asemenea, alături de variantele ortografice ale prenumelor tradiționale românești, apare și o varietate grafică a celor occidentale, care se evidențiază atât prin dorința de a menține ortografia sau pronunția numelui, specifică limbii din care a fost împrumutat prenumele, cât și prin tendința de a adapta formele străine la sistemul fonetic al limbii române.
6. Existența în sistemul antroponimic al raionului Orhei a prenumelor de origine arabă, turcă și iudaică denotă faptul că reprezentanții acestor etnii sunt în componența etnică a Orheiului.
7. Numele utilizate de către adepții confesiunii islamice au **obligativitatea** de a indica identitatea musulmană a purtătorului și de a respecta dreptul copiilor musulmani la un nume bun. **Tradiția** impune atribuirea unor nume, cu o conotație pozitivă, augurală, care să facă referire la divinitate și la valorile general-umane (bunătate, noblețe etc.) și evitarea numelor ce au o conotație negativă.
8. În pofida faptului că mai mulți cercetători, printre care E. D. Lawson și A. Beider, consideră că numele de botez este cel mai stabil element al antroponimiei evreiești. Perpetuarea obiceiului de a oferi copiilor nou-născuți nume tradiționale permite acestei comunități să-și mențină propria identitate, diferită de alte culturi. În Registrele alfabetice ale actelor de naștere de la OSC Orhei, anii 1944-1989, pe lângă categoriile de prenume evreiești, incluse în clasificarea lui E. D. Lawson: biblice, moderne, teoforice, apotropaice, augurale și Kinnui, se atestă și o serie de nume cu

forme scurte, hipocoristice, abrevieri sau adaptări fonetice ale numelor de origine ebraică sau idiș, specifice nativilor care fac parte din această comunitate și care denotă dorința reprezentanților acestei etnii de a se integra în mediul socio-cultural în care locuiesc.

9. Analiza inventarului de nume al comunității evreiești din Orhei arată că, din punctul de vedere al originii, acestea pot fi clasificate în două mari grupuri: nume sacre și nume moderne, laice sau Kinnui. Prezența frecventă a numelor masculine sacre, numite în ebraică *shemot ha-kodesh* și *oyfruf-nemen*, în idiș, în onomasticonul evreilor, se justifică prin faptul că circumcizia are o importanță majoră pentru reprezentanții acestei etnii, iar numele primite de băieți, în timpul acestui ritual, care face parte din legământul proorocului Abraham cu Dumnezeuul lui Israel, este o dovadă forte și un semn distinctiv că poporul lui Israel își trage linia patriarhală din acest mare profet biblic. De asemenea, pentru a citi în sinagogă din Torah, Biblia evreiască, bărbații trebuie să poarte un nume de tradiție ebraică.
10. Numele masculine moderne, laice sau Kinnui, își motivează existența nu doar prin faptul că etnicii evrei migrează masiv dintr-o țară în alta, dar și prin dorința acestora de a se integra în viața socială a țării în care au imigrat. Dacă s-au stabilit într-o țară străină, aceștia sunt puși în situația de a asimila limba și cultura poporului-gazdă, de aici și tendința de modernizare a onomasticonului ebraic.
11. Inventarul de prenume ebraice feminine, spre deosebire de cel masculin are un caracter deschis. Este știut că, în conformitate cu tradițiile iudaice, femeile nu participă la ritualurile religioase. Aceasta a dus la lipsa obligativității de a purta un nume sacru, făcând posibilă asimilarea numelor laice sau moderne împrumutate din alte limbi, ceea ce le acordă părinților de fete libertatea de a le da orice nume consideră ei că e potrivit.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele cercetării obținute în lucrarea cu titlul *Studiu asupra prenumelor actuale (pe material din raionul Orhei)* confirmă importanța studierii numelor proprii, a onomasticii și, mai ales, a antroponimiei ca element definitoriu al unei culturi, națiuni, etnii, ce o particularizează în raport cu altele.

Teza *Studiu asupra prenumelor actuale (pe material din raionul Orhei)* reprezintă o primă încercare de a examina inventarul de prenume din Republica Moldova, în evoluție (perioada 1944-2016). Rezultatele studiului de caz, realizat în raionul (în prezent, municipiul) Orhei, scot în evidență aspecte ce țin de modificarea onomasticonului tradițional sub influența factorilor social-politici, culturali, psihologici, estetici, de bilingvism (diglosie), de mobilitatea demografică și de deschiderea populației autohtone spre alteritatea etnică și culturală care o înconjoară. Acestea ar putea fi reprezentative și pentru alte zone din Republica Moldova, dat fiind faptul că Orheiul este un oraș multiethnic și pluriconfesional, în care, la fel ca și în alte orașe din Republica Moldova, se fac resimțite procesele ce țin de schimbarea regimului social-politic după 1989, de migrația masivă a populației și de contactele active cu alte culturi, fapt care își lasă amprenta și asupra antroponimiei.

De asemenea, examinarea sistemului antroponimic din perspectivă diacronică evidențiază componentele lingvistice, etnografice, istorice, geografice, sociologice ale poporului român la diferite etape de dezvoltare a acestuia. Pe lângă faptul că numele reprezintă reunirea dintre două drepturi subiective civile nepatrimoniale ale persoanei fizice: dreptul asupra numelui și dreptul asupra prenumelui, acesta mai este și un simbol al identității purtătorului, el reflectă apartenența etnică și religioasă a individului, originea socială a lui, influențele culturale, lingvistice și politice, specifice perioadei în care a fost atribuit numele.

În demersul nostru teoretic, am plecat de la opiniile unor savanți notorii, autori ai lucrărilor ce au pus bazele onomasticii, ale antroponimiei, atât în plan teoretic, precum și în cel al cercetărilor empirice, prin aplicarea conceptelor teoretice esențiale. În teza noastră sunt expuse idei importante, ce țin de investigarea numelui propriu și a antroponimiei, ale lui A. Graur, D. Tomescu, I. Condrea, M. Cosniceanu, Au. Pop, V. Blanar, A. V. Superanskaia, N. Gh. Komlev, W. van Langendonck etc. De asemenea, a fost analizată situația onomastică din Republica Moldova, apelând la datele statistice, făcute publice de Aparatul Central al Direcției Generale de Stare Civilă din cadrul I.P. „Agenția Servicii Publice” și la Registrele alfabetice ale actelor de naștere, puse la dispoziție de OSC Orhei, anii 1944-2016, pentru realizarea unui studiu de caz.

Astfel, în baza analizei gramaticilor diferitor limbi (română, rusă, engleză, franceză, germană) și a literaturii de specialitate cu referire la statutul numelui propriu în limbă, conchidem următoarele:

1. Numele proprii constituie o clasă de substantive care se opune substantivelor comune prin particularități semantice și gramaticale. Ele reprezintă un sistem de denotație suplimentară, fapt care contribuie la realizarea funcției nominativ-distinctive a numelor proprii.
2. Denotația prin substantive proprii are un caracter restrâns și se limitează la anumite clase de obiecte. În funcție de tipul obiectelor denumite, acestea pot desemna: persoane, locuri terestre sau cosmice, animale, plante, evenimente istorice, sărbători, opere ale activității spirituale a oamenilor, întreprinderi și organizații, produse industriale. Acest fapt a dus la gruparea substantivelor proprii în mai multe categorii de nume, recunoscute în literatura lingvistică drept onime, care, la rândul lor, pot fi împărțite în mai multe subclase: antroponime, toponime, ideonime, fitonime, astronime, crononime, agheonime etc.
3. *Proprietatea de a fi nume propriu* se datorează ortografierii cu inițială majusculă și funcției de identificare a entităților onimice. De asemenea, ortografierea cu inițială majusculă și funcția de identificare, specifică lexicului onimic, face posibilă identificarea obiectului unic dintr-o clasă de obiecte similare și *organizarea sistemică a numelor proprii*.
4. Lexicul onimic trebuie studiat din punctul de vedere al relației acestuia cu limba, cultura și cu etnia în care aceste cuvinte au apărut și funcționează cu valoare de nume propriu, fapt care demonstrează că onomalimbajul nu este constituit doar din unități lexicale cu valoare lexico-semantică și gramaticală, dar conține și o informație de natură etnoculturală, de care trebuie să ținem cont în momentul traducerii numelor proprii / antroponimelor. În specificul etnocultural al onimelor se ascunde cultura, istoria și tradițiile unui popor.
5. Analizat în plan diacronic, inventarul de nume, specific comunităților care populează teritoriul Europei, arată că în dezvoltarea antroponimiei europene se pot distinge două mari perioade: etapa precreștinismului, în care au fost utilizate așa-zisele nume păgâne și etapa creștinismului. Ultima începe în momentul în care creștinismul obține statutul de religie oficială a Imperiului Roman, lucru care a generat modificarea inventarului de nume existent, prin înlocuirea treptată a numelor păgâne cu cele preluate din Vechiul și din Noul Testament.

6. Examinarea diacronică a antroponimiei românești demonstrează că în dezvoltarea onomasticonului tradițional se pot evidenția cinci perioade de evoluție, prima perioadă fiind caracterizată prin utilizarea numelor daco-romane; a doua – prin împrumutul unor nume de persoană de la popoarele migratoare, în special, de la slavii așezați în Dacia și în cele două Moesii; a treia – prin influența dominantă a bisericii creștin-ortodoxe; a patra – prin modernizarea inventarului de nume și a cincea – prin perpetuarea fondului onomastic tradițional, prin folosirea împrumuturilor recente din alte sisteme antroponimice și utilizarea frecventă a hipocoristicelor și a formelor scurte.
7. Alegerea și acordarea unui nume este un act de voință din partea părinților, lucru care oferă sistemului antroponimic un caracter deschis, iar, în timp, duce la modificarea onomasticonului.
8. Ansamblul de norme juridice, raportate la domeniul onomastic stipulează, în mod expres că fiecare copil are dreptul la un nume de familie și la un prenume. Astfel, la nivel de legislație onomastică se stabilește și structura formulei denominative, care poate fi bipartită, tripartită sau sixpartită. Prevederile legale analizate sunt o dovadă a faptului, că în societatea modernă, în contextul globalizării, al influenței factorilor sociali și psihologici, a mass-mediei și a literaturii, reglementările onomastice sunt iminente. Acestea au un rol dublu: de a păstra tradiția națională și de a proteja dreptul copilului la un nume frumos, cu o conotație pozitivă. Or, ideea *nomem est omen* este la fel de actuală și în prezent, întrucât individul aparține unei societăți doar după ce i se dă un nume, aceasta ajutându-l să se integreze în mediul social.
9. Rezultatele studiului de caz, efectuat în raionul (în prezent, municipiul) Orhei, demonstrează, că, începând cu perioada sovietică, onomasticonul tradițional a suferit modificări esențiale, generate atât de noile realități social-politice, inclusiv de politica lingvistică, precum și de schimbarea mentalităților, de revizuirea statului limbilor română (moldovenească și rusă), de intensificarea procesului de migrare a populației, de globalizare.
10. Analiza Registrelor alfabetice ale actelor de naștere din Orhei confirmă faptul că factorii care contribuie la creșterea sau la diminuarea frecvenței unor prenume, la apariția unor nume noi și la dispariția altora depind de tradiția ce asigură continuitatea numelor vechi, caracteristice fiecărei limbi, fiecărui popor, de factorii religioși, de cei social-politici și culturali, deosebit de puternici în anumite perioade istorice. Inventarul de nume al Orheiului ne înfățișează istoria acestei localități. Prezența în Registrele de stare civilă a prenumelor străine ne arată ce comunități au populat

această regiune, numele de botez fiind o modalitate de a face o diferență între culturi, tradiții, grupuri sociale.

11. Onomasticonul tradițional cuprinde atât creații antroponimice proprii, cât și împrumuturi adaptate fonetic și ortografic la specificul limbii române. Astfel, în structura inventarului de nume se pot observa două categorii de nume: 1. **creștine**, denumite și hagiografice sau calendaristice, de inspirație religioasă, împreună cu variantele lor populare; 2. **laice** ori de designare, de inspirație profană, preluate din creațiile populare sau literare și cele împrumutate din alte culturi.
12. Prenumele tradiționale (calendaristice) reflectă religia ortodoxă a comunității, solidaritatea familială în alegerea prenumelor, respectul față de părinți, bunici, nași și față de instituția familiei, în special. Prenumele netradiționale, în comparație cu cele tradiționale, evidențiază contactul populației autohtone cu societatea arabă, turcă, greacă, irlandeză și cu alte elemente de cultură străină. Apariția prenumelor netradiționale și a variantelor de ortografiere a prenumelor tradiționale este o consecință a procesului de emigrare a populației și a influenței globalizării asupra vieții culturale și social-economice. De asemenea, tendința de a utiliza prenumele de origine străină sugerează dorința imigranților de a se integra într-un mediu social nou. O dovadă în acest sens fiind prezența impunătoare a numelor de origine străină, atribuite copiilor de etnie moldovenească (română), de către părinții imigrați în statele europene și nu numai, atestate în Registrul alfabetic al actelor de naștere transcrise (2008-2016) și în structura prenumelor compuse, atribuite copiilor atât de etnicii români (de exemplu: *Magdalena-Vanessa*, *Mathieu-Gerrard-Ion*), cât și de cei arabi sau turci, stabiliți în Orhei (cum ar fi: *Vasile-Mahdy*, *Yagmur-Mihaela*), unde elementul străin occidental se îmbină cu cel tradițional.
13. Chiar dacă, în ultimul timp, sistemul antroponimic este marcat de tendința de negare a numelor tradiționale în favoarea atribuirii formelor hipocoristice, a formelor scurte provenite de la prenumele oficiale sau a variantelor modificate ortografic ale numelor standard, precum și de sporirea interesului față de folosirea prenumelor compuse sau a celor străine, datele statistice arată că despre modificarea onomasticonului se poate vorbi doar din punctul de vedere al sistemului onomastic pasiv, deoarece cel activ, rămâne, de obicei, neschimbat. Or, numele calendaristice își păstrează, în continuare, popularitatea, fiind în topul celor mai frecvente prenume pe care părinții le atribuie nou-născuților.
14. Rezultatele cercetării pot fi destinate unui public larg de cititori. În condițiile în care prenumele are o valoare de „monument de limbă” care menține diferite fapte de

limbă, specifice anumitor perioade ale evoluției acesteia, onomastica, îndeosebi, cea dialectală, poate fi utilă și pentru studierea istoriei limbii, admițând reconstituirea unor forme dispărute din vorbirea curentă.

15. De asemenea, inventarul de nume analizat poate fi utilizat de dialectologi. Or, dialectologia și onomastica se completează reciproc, antroponimele sunt cele care conservă multiple fapte de limbă din graiurile populare și ajută la interpretarea lor. Onomastica aduce informații prețioase și pentru istorici, ceea ce permite studierea etapelor de evoluție ale comunității.

Onomastica este unica disciplină lingvistică supusă reglementărilor legislative, acest fapt demonstrează cât de important este numele / prenumele ca document, ca marcă a identității persoanei, lucru care ne permite să facem următoarele **recomandări**:

1. În situația actuală din Republica Moldova, problemele de onomastică cer să li se acorde o atenție mai mare, iar instituțiile abilitate trebuie să-și asume responsabilități ce țin de forma, corectitudinea scrierii numelor, astfel încât să se evite înscrierea în actele de stare civilă a prenumelor trunchiate de genul *Kate, Dăny, Andreika, Ady* etc. și a prenumelor a căror scriere contravine normelor ortografice ale limbii române, de exemplu: *Illinca, Valeriia, Măria, Ocsana* etc.
2. Să se formeze un birou interdepartamental, care să pună în discuție problema ortografierii prenumelor și să controleze corectitudinea scrierii / transcrierii numelor și a introducerii lor în actele de stare civilă.
3. Să se elaboreze reguli de transcriere a numelor proprii / a numelor proprii de persoană din alte limbi în limba română.
4. Să se elaboreze unele reglementări onomastice la nivel național, pentru a păstra inventarul de nume tradițional, a evita utilizarea variantelor ortografice ale aceluiași antroponim sau a prenumelor ce pot influența negativ destinul unui copil. Statele europene ca: Estonia, Germania, Portugalia, Danemarca, Ungaria, Federația Rusă oferă modele eficiente de legislație onomastică, iar această practică e binevenită, credem, și pentru Republica Moldova.

BIBLIOGRAFIE:

În limba română:

1. Arbore Z. Societatea geografică română. Dicționar geografic al Basarabiei. București, 1904. 238 p.
2. Aristotel. De Interpretatione. http://www.loebclassics.com/view/aetationristotle-interpr/1938/pb_LCL325.115.xmls (vizitat: 10.06.2018).
3. Avram M. Gramatică pentru toți, Ed. a 3-a, revăz. și adăugită. București: Humanitas, 2001. 597 p.
4. Andrei M. Antroponimia și conotația lingvistică. Timișoara: Mirton, 1998. 251 p.
5. Andrei M. Studii de antroponimie. Timișoara: Mirton, 2009. 307 p.
6. Andrei-Cheianu D., Andrei I. Minoritățile etnice în Republica Moldova: dialogul intercultural între tineri. <http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/02.-p.13-181.pdf> (vizitat: 05.02.2018).
7. Așevschi V. Raionul Orhei: starea administrativ-teritorială, ecologico-geografică și economico-turistică. Chișinău: Î.S.F.E.-P. Tipografia Centrală, 2014. 288 p.
8. Balan-Mihalovici A. Dicționar onomastic creștin (reperet etimologice și martirologice), Ed. a 2-a. București: Sophia, 2009. 686 p.
9. Barbul M. Antroponimia unei generații internaționale în Baia Mare. În: Numele și numirea – interferențe multietnice în antroponimie. Conferință internațională. Cluj-Napoca: Mega, 2011, p. 13-26.
10. Barbul M., Dumitrescu A. Interferențe române, maghiare și engleze în antroponimia din Baia Mare. În: Onomasticon: studii despre nume și numire, vol. II. Cluj-Napoca: Mega, 2010, p. 35-48.
11. Bărbuță I. ș.a. Gramatica uzuală a limbii române. București: Litera, 2001. 343 p.
12. Bercaru A. Derivarea numelor feminine în limba română. <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A24318/pdf> (vizitat: 15.01.2018).
13. Boicu D. Teodosie cel Mare și Edictul de la Tesalonic (28 februarie 380). Circumstanțe, comentariu, receptare. <http://revistateologica.ro/teodosie-cel-mare-si-edictul-de-la-tesalonic-28-februarie-380-circumstanțe-comentariu-receptare/> (vizitat: 16.11.2017).
14. Bolocan Gh. Prenume actuale – inventar și repartii teritorială. În: Studii și cercetări de onomastică. Craiova: Editura Universitaria, 1999, nr. 4, p. 369-412.
15. Borbely A. Limba Română și identitatea românească în Ungaria (aspecte dialectologice, sociolingvistice, onomastice și demografice). Guila, 2013. 152 p.

16. Burci Iu. Antroponimie în diacronie: privire specială asupra Iaşului. Craiova: Aius, 2001. 180 p.
17. Burci Iu. Interferențe româno-slave în antroponimia veche din Moldova. În: Limba Română. 2006. <http://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=1530> (vizitat: 18.05.2017).
18. Burci Iu. The Neologisation of Romanian First Names in the Context of the Actual Evolution. Causes, Sources, Modalities. <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A22374/pdf> (vizitat: 16.11.2017).
19. Cârstea S. D. Creștinismul românesc din primele secole. Punct de vedere <https://ru.scribd.com/doc/59361517/Crestinismul-in-Dacia> (vizitat: 16.11.2017).
20. Chende-Roman Gh. Antroponimie: din Onomastica Țării Silvaniei. Zalău: Silvania, 2009. 200 p.
21. Chende-Roman Gh. Valori stilistice în onomastica Țării Silvaniei. Teză de doct. în filol. Cluj-Napoca, 2008. 180 p.
22. Christureanu A. Aspecte ale onomasticii românești în secolele al XIX-lea și al XX-lea, influența curentului latinist în domeniul numelor proprii. Cluj-Napoca: Sedan, 2006. 88 p.
23. Christureanu Al. Onomastică și comedie. În: Tribuna, 1990, nr. 35, p. 4.
24. Ciubucciu V. Singur în fața strămoșilor În: V. Botnariuc la ceas aniversar. Chișinău, CEP Medicina. 2018, p. 238-250.
25. Codul Familiei al Republicii Moldova. 2000. <http://lex.justice.md/md/286119/> (vizitat: 18.05.2017).
26. Condrea I. Antroponimul ca semn lingvistic. În: Limba română. Chișinău: 2011, nr. 3-6. <http://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=1197> (vizitat: 18.05.2017).
27. Condrea I. Traducerea din perspectivă semiotică. Chișinău: Cartdidact, 2006. 266 p.
28. Condrea I. Studii de sociolingvistică. Chișinău: CEP USM, 2007. 193 p.
29. Codreanca L. Intereferența bilingvă în onomastica românească din Basarabia (1812-1918). În: Limba Română. Chișinău, 2012, nr. 5-6 (XXII). <http://www.limbaromana.md/index.php?go=articole&printversion=1&n=1431> (vizitat: 20.04.2017).
30. Corcodel Sv. Traducerea numelor proprii între artă și știință. În: Cultură, interculturalitate și traducere. Chișinău: Elan Tipograf, 2007, p. 57-67.
31. Cosniceanu M. Studiu asupra numelor de persoane. Chișinău: Știința, 1973. 210 p.
32. Cosniceanu M. Dicționar de prenume. Chișinău: Î.E.P. Știința, 2010. 144 p.
33. Cosniceanu M., Eremia A. Valorificarea patrimoniului onomastic național. În: Akademos. Chișinău, 2009, nr. 4 (15), p. 24-28.

34. Cosniceanu M. Probleme de onomastică reflectate în revista *Limba română* <http://www.limbaromana.md/index.php?go=articole&n=1174> (vizitat: 16.11.2017).
35. Cosniceanu M. Aspecte semantice ale studierii numelor de persoană, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Aspecte%20semantice%20ale%20studierii%20numelor%20de%20persoane.pdf (Vizitat: 16.11.2017).
36. Constantinescu N. A. Dicționar onomastic românesc (DOR). București: Editura Academiei, 1963. 545 p.
37. Coșeriu E. Teoria limbajului și lingvistică generală. Cinci Studii, ediție în limba română de N. Saramandu. București: Editura Enciclopedică, 2004. 264 p.
38. Coteanu I. Gramatica de bază a limbii române. București: Editura Albatros, 1982. 411 p.
39. Darea de seamă asupra realizărilor pe anii 1933-1937 (date premergătoare), prefectura județului Orhei. Tipografia și fabrica de ștampile „Paghis-Orhei”, 30 p.
40. Dănilă S. Sub fascinația lingvisticii bănățene. Cercetări, ipoteze, note de lectură. Timișoara: Eurostampa. 2012. 411 p.
41. Dicționar explicativ al limbii române. <https://dexonline.ro/>.
42. Dicționar Ortografic Ortoepic și Morfologic al limbii române, ed. a-II-a. București: Univers Enciclopedic Gold, 2010. 871 p.
43. Dumbrăveanu A. Cu privire la antroponimia regională dialectală din Basarabia http://www.dacoromania.inst-puscariu.ro/articole/2002-2003_9.pdf (vizitat: 18.05.2017).
44. Eremia A. Studii de sociolingvistică și onomastică. Chișinău: Poligraf, 2016, 284 p.
45. Eremia A. Reglementarea onomasticii naționale. În: Akademos. Chișinău, 2010, nr. 4 (19), p. 143-147.
46. Frege G. Despre sens și semnificație. În: Logică și filozofie. 1966. <https://ru.scribd.com/doc/98107034/Gottlob-Frege-Despre-Sens-Si-Semnificatie> (vizitat: 29.04.2017).
47. Firiță C. Onomastică românească. Probleme teoretice privind categoriile antroponimice. În: Studia Romanica et Anglica Zagabiensia. Zagreb: 2008, nr. 52 (LII), p. 215-257.
48. Felecan D. Pragmatica numelui și a numirii neconvenționale: de la paradigme teoretice la practici discursive. Cluj-Napoca: Mega, 2014. 265 p.
49. Felecan D. Pragmatica actului de numire personală neconvențională. 2011. http://www.upm.ro/cc12/volCCI_II/Pages%20from%20Volum_texteCCI2-124.pdf (vizitat 04.03. 2015).
50. Felecan O. Tipologia numelor de firme din spațiul public românesc actual. În: Limba română: ipostaze ale variației lingvistice. Actele celui de-al 10-lea Colocviu al Catedrei de

- limba română (București, 3–4 decembrie 2010), vol. I. București: Editura Universității din București, 2011, p. 249–257.
51. Felecan N. Dinamica numelor de botez reflectată în antroponimia municipiului Baia Mare. În: Numele și numirea – interfețe multietnice în antroponimie. Conferință internațională (1, 2011; Baia Mare). Cluj-Napoca: Mega, p.49 -56.
 52. Felecan O. Se poate vorbi în română de (pre)nume unisex? https://onomasticafelecan.ro/iconn3/proceedings/2_8_Felecan_Oliviu_ICONN_3.pdf (vizitat: 13.03.2018).
 53. Felecan O. Un excurs onomastic în spațiul public românesc actual. Cluj-Napoca, Editura Mega, Editura Argonaut, 2013. 205 p.
 54. Felecan N. Categorii antroponimice: nume, supranume, poreclă. În: Onomasticon. Studii despre nume și numire, vol. I. Cluj – Napoca, Mega, 2010. p. 81-120.
 55. Goicu V. Nume de persoană din țara Zarandului. Timișoara: Amphora, 1996. 197 p.
 56. Goicu V. Contribuții de onomastică istorică. Timșoara: Augusta, 2001. 264 p.
 57. Golopența-Eretescu S. Clasificarea prin „numiri” (I). În: Revista de etnografie și folclor, 1972, nr. 17, p. 145 -155.
 58. Graur Al. Nume de persoane. București: Editura Științifică, 1965. 223 p.
 59. Graur Al. Între numele proprii și cele comune. În: Limba română. București, 1970, nr. XIX (5), p. 461-462.
 60. Gurău L. Tendințe de modernizare în sistemul onomastic românesc. În: Studia Universitatis. Chișinău: CEP USM, 2008, nr. 10 (20), p. 130-133.
 61. Guțu Romalo, V. (coord.). Gramatica limbii române (GALR), I. București: Ed. Academiei Române, 2008. 1800 p.
 62. Haindrich H. Relațiile între nivelul școlarizării și alegerea prenumelor în comuna Urziceni din județul Satu Mare. http://onomasticafelecan.ro/iconn2/proceedings/5_06_Haindrich_HelgaAnna_ICONNpdf. (vizitat: 02.04.2017).
 63. Irimia D. Gramatica limbii române. Iași: Polirom, 1997. 543 p.
 64. Ioniță-Iancu I. Onomastică românească. Pitești: Paralela 45, 2012. 183 p.
 65. Ilie D. Studii de onomastică. Iași: Vasiliana '98, 2006. 242 p.
 66. Ionescu-Pérez P. C. Concepte, metodologie și terminologie în antroponimia romanică. În: Limba română, limbă romanică. Omagiu acad. Marius Sala la împlinirea a 75 de ani, S. R. Rîpeanu și I. Vintilă-Rădulescu (coord.). București: Editura Academiei Române, 2007. p. 215–234.

67. Ionescu D. Schimbări de nume. Numele ca mască. Teză de doct. în filol. Cluj-Napoca, 2011. 200 p.
68. Ionescu Ch. Mică Enciclopedie onomastică. București: Editura Enciclopedică Română, 1975. 331 p.
69. Ionescu Ch. Sistemul antroponimic românesc în secolul al XIV-lea și al XV-lea. În: Studii și cercetări lingvistice, XXI, 1980, nr. 3, p. 243-252.
70. Ionescu Ch. Observații asupra sistemului antroponimic românesc. În: Limba română, XXV, 1976, nr. 5, p. 519-528.
71. Ionița V. Contribuții lingvistice: onomastică, lexicologie. Timișoara: Eurostampa, 2002. 180 p.
72. Iordan I. Influența modei asupra numelor de persoană. În: Limba română. București, 1979, nr. 1 (XXVIII), p. 41-50.
73. Iordan I. Dicționar al numelor de familie românești. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1983. 502 p.
74. Iordan I. Toponimie românească. București: Editura Academiei. 1963. 310 p.
75. Istrate M. Numele propriu în textul narativ. Cluj-Napoca: Napoca-Star, 2000. 196 p.
76. Kripke S. Numire și necesitate (traducere Mircea D.). București: All Educational, 2001. 146 p.
77. Legea nr. 119/1991 cu privire la actele de stare civilă (în România).
http://www.dreptonline.ro/legislatie/lege_actele_stare_civila_republicare_119_1996_2_009.php (vizitat: 19.08.2016).
78. Legea nr. 18 din martie 1895, asupra numelui.
<http://jurnalul.ro/vechiul-site/old-site/suplimente/editie-de-colectie/reforma-195-la-al-i-cuza-12789.html> (vizitat:19.04.2017).
79. Legea nr. 493 din 21 februarie 1928 privind actele stării civile.
<http://www.monitoruljuridic.ro/act/lege-nr-493-din-21-februarie-1928-privind-actele-starii-civile-emitent-parlamentul-publicat-n-monitorul-oficial-28195.html>
(vizitat:19.04.2017).
80. Manu Magda M. Elemente de pragmalingvistică a românei vorbite regional. București: Dual Tech, 2003. 183 p.
81. Manu Magda M. Pragmatică și antroponimie (considerații teoretice referitoare la sistemul apelativelor în limba română actuală). <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/V1461>
(vizitat: 29.01.2017).

82. Mețac-Andreica A. Interferențe iudaice în antroponimia maramureșană. O perspectivă istorică. În: Numele și numirea – interferențe multietnice în antroponimie. Conferință internațională (1, 2011; Baia Mare). Cluj-Napoca: Mega, p.145-162.
83. Mihaș L., Mișu B. Limba română. Sinteze. Exerciții. Arad: Editura Universității „Aurel Vlaicu”, 2007. 120 p.
84. Miron-Fulea M. Numele proprii. Interfață semantică-sintaxă. București: Editura Universității din București, Miron, 2005. 156 p.
85. Moeschler J., Reboul A. Dicționar Enciclopedic de pragmatică (trad. Vlad C., Pop L.). Cluj-Napoca: Echinox, 1999. 558 p.
86. Moldoveanu Gh. C. Antroponimia, parte integrantă a tradițiilor culturale românești (I). În: Revista română, 2010, nr. 3 (61), p. 13-15.
87. Monitorul Oficial al R. Moldova nr.59-61/200 din 15.04.2005. Instrucțiune cu privire la modul de înregistrare a actelor de stare civilă din 21.01.2004.
88. Munteanu C. Despre caracterul motivat al numelor proprii în opera literară, 2012.
<http://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=426> (vizitat: 10.06.2018).
89. Neethling B. Dreptul la un nume bun: copiii din comunitățile musulmane și xhosa. În: Numele și numirea – interferențe multietnice în antroponimie. Conferință internațională. Cluj-Napoca: Mega, 2011, p. 77-88.
90. Oancă T. Tendințe noi în antroponimia românească. Schimbări de nume. În: Studii și cercetări de onomastică și lexicologie. Craiova: Editura Universitaria, 1995, nr. 1, p. 7-24.
91. Oancă T. Sociolingvistică aplicată. Cercetări de antroponimie. Craiova: Fundația Scrisului Românesc, 2001. 185 p.
92. Oancă T. Nume de familie derivate cu sufixul -escu. Considerații statistice. În: Numele și numirea – interferențe multietnice în antroponimie. Conferință internațională. Cluj-Napoca: Mega, 2011, p. 185-195.
93. Oancă T. Probleme în onomastica românească. Craiova: Scrisul românesc, 1996. 221 p.
94. Orzac D. Influența italiană și spaniolă în antroponimia maramureșană. În: Onomasticon: studii despre nume și numire, vol. I. Cluj-Napoca: Mega, 2010, p. 175-195.
95. Papadima O. Numele personajelor literare, funcție stilistică și emblemă morală. În: Revistă de istorie și teorie literară XXIX, 1980, nr. 4, p. 593-596.
96. Pașca Șt. Nume de persoană și de animale în Țara Oltului. București. Editura Monitorul Oficial, 1936. 370 p.
97. Pădurean A. Numele proprii în română și germană. O abordare contrastivă.
<http://www.upm.ro/ldmd/LDMD-01/Lds/Lds%2001%2015.pdf> (vizitat: 29.01.2017).

98. Pohilă V. Nume proprii din alte limbi în context moldovenesc: (considerații asupra transcrierii și pronunțării). Chișinău: Știința, 1988. 263 p.
99. Pop Au. Numele proprii – un paradox semantic studii de onomastică. În: Studii de onomastică. Cluj-Napoca, 1987, IV, p. 61-68.
100. Pop M. Formule denominative individuale în sistemul antroponimic românesc <https://ru.scribd.com/document/26065803/Formule-Denominative-Individuale-In-Sistemul-Antroponimic-Romanesc> (vizitat: 17.08.2017).
101. Popa A. Grai și onomastică în Tilișca. Sibiu: Techno Media, 2008. 128 p.
102. Pețu P., Torja I. În constelația numelor. București: Editura Detectiv, 2011. p. 338.
103. Pețu P. ș.a Aproape totul despre nume. București: Editura Detectiv, 2010. p. 270.
104. Răileanu V. Numele: Marcă în configurarea și distanțarea identității. În: Akademos. Chișinău, 2011, nr. 4(23), p. 120-123.
105. Răileanu V. Formula numelui în limba română. <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A6633/pdf> (vizitat: 01.05.2017)
106. Roman V. Creștinismul – religia europenilor. <http://www.vipnet.ro/albina/roman.html> (vizitat: 15.03.2018).
107. Roșca N. Onomastica din Valea Izei. Cluj-Napoca: Editura Societății culturale Pro Maramureș, 2004. 348 p.
108. Rotaru I. Referințe critice. Istorie și critică literară. Cluj-Napoca: Presa Universitară clujeană, 1996. p. 136
109. Saussure F. Scrieri de lingvistică generală, traducere și cuvânt înainte de I. I. Iași: Polirom, 1988. 352 p.
110. Ștefănescu M. Le nom. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1980. 180 p.
111. Teiuș S. Despre conceptul de nume propriu și sfera onomasticii. În: Limba Română. București, 1967, nr. 6 (XVI), p. 513-516.
112. Tomescu D. Gramatica numelor proprii în limba română. București: All Educational, 1998. 251 p.
113. Tomescu D. Nume de persoană la români. Perspectivă istorică. București: Univers Enciclopedic, 2001. 160 p.
114. Topor A. M. Raportul dintre numele de botez calendaristice și cele laice în sistemul antroponimic actual din Dobrogea. În: Analele Științifice ale Universității „Ovidius” din Constanța. <http://ebooks.unibuc.ro/filologie/dindelegan/29.pdf> (vizitat: 21.01.2017).
115. Totalurile Recensământului populației din 2004. Caracteristici demografice, naționale, lingvistice, culturale <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&id=2358&idc=168> (vizitat:01.05.2017).

116. Trebeș T. Onomasticonul actual din perspectiva specificului gender al numelor de persoană (cu referire la onomasticonul orașului Orhei). În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria științe umanistice*, 2017, Nr. 10 (100), p. 43-46.
117. Trebeș T. Perspectiva pragmatică a actului denominării între convențional și neconvențional. În *Studia Unversitatis Moldaviae. Seria științe umanistice*, 2016, Nr. 10 (110), p. 86-90.
118. Trebeș T. Componenta etnoculturală a numelor de persoană. În: *Colocviul internațional de științe ale limbajului „Eugeniu Coșeriu” (CISL)*, ed. a XIV-a, Chișinău 2017, p. 198-205.
119. Trebeș T. Prenumele compuse. Tipuri de structuri. În: *Norma limbii literare între tradiție și inovație. Materialele Simpozionului științific cu participare internațională*. Chișinău, 2017, p. 145-154.
120. Trebeș T. Tendințe de modernizare a sistemului onomastic tradițional (cu referire la prenumele din or. Orhei). În: *Limba română*. Chișinău, 2014, nr. 2 (224), p. 63-69.
121. Trebeș T. Actul de numire ca act de vorbire. În: *Probleme actuale de lingvistică. Materialele Simpozionului științific cu participare internațională*. Chișinău: CEP USM, 2015, p. 97-103
122. Trebeș T. Prenume de origine arabă și turcă atestate în structura formulei denominative tradiționale. În: *Integrare prin cercetare și inovare. Rezumate ale comunicărilor. Științe Umanistice*. Chișinău: CEP USM, 2017, p. 103-106.
123. Trebeș T. Sistemul antroponimic actual între tradiționalism și modernitate. În: *Cercetări actuale de lingvistică română. In memoriam Ion DUMENIUC – 80 de ani de la naștere. Materiale ale conferinței cu participare internațională*. Chișinău: CEP USM, 2016, p. 101-105.
124. Ursan V. *Studii de onomastică românească*. Sibiu: Techno media, 2006. 228 p.
125. Vascenco, V. Asupra sistemului standard al numelor de familie românești (reflectat în antroponimia bucureșteană). În: *Studii si cercetari lingvistice*, XXIV (3), 1973, p. 265 - 277.
126. Vințeler O. *Studii și cercetări de onomastică și etimologie*. Cluj-Napoca: Casa cărții de știință, 2010. 372 p.
127. Zagaevschi VI. Nume de familie și prenume românești basarabene deformate de funcționari alolingvi în context diglosic. În: *Limba română*. Chișinău, 2014.
<http://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=2414> (vizitat: 07.08.2016).

128. Zăbavă E.C. Sistemul antroponimic oltenesc. Caracteristici generale. În: Analele Universității din Craiova. Seria Științe Filologice. Lingvistică. Craiova: Editura Universitaria, 2009, p. 416-423.

În limba engleză:

129. Algeo J. On Defining the Proper Names. Gainesville: University of Florida Press, 1973. 99 p.

130. Allerton D. J. The Linguistic and Sociolinguistic Status of Proper Names. What are they and who do they belong to? https://www.researchgate.net/p223069919_The_linguistic_and_sociolinguistic_status_of_proper_names_What_are_they_and_who_do_they_belong_to?publication (vizitat: 18.08.2017).

131. Anderson J. M. The Grammar of Names: Oxford University Press Inc., New York, 2007. 375 p.

132. Austin John L., How to Do Things with Words. Clarendon: Oxford, 1962. p. 50.

133. Beider A. Handbook of Ashkenazic Given Names and Their Variants. Bergenfield, NJ: Avotaynu, 2009. 728 p.

134. Beider, A. A Dictionary of Ashkenazic Given Names: Their Origins, Structure, Pronunciation, and Migrations. Bergenfield, NJ: Avotaynu. 2001. 682 p.

135. Blonar V., Proper names in the light of theoretical onomastics. Bratislava, 2009 <https://searchworks.stanford.edu/view/11503503> (vizitat: 17.07.2016).

136. Blonar V. Distribution of Anthroponimic models. Perspektivy razvitija slavjanskoj onomastiki — Perspectives of Slavic onomastics development. Editors-in-chief: Superanskaya A.V., Podolskaya N.V., Moscow: Nauka publ., 1980, p. 13-21.

137. Bulgarian Civil Registration Act. <http://www.newbalkanslawoffice.com/publications/determining-a-childs-name-a-brief-review-of-possible-issues-in-bulgaria> (vizitat: 08.05.2017).

138. Campbell M. The Etymology and History of first names <https://www.behindthename.com/> (vizitat: 17.05.2017).

139. Cartledge H. Translation from English for Advanced Students. London: New Impression, 1966. p. 123.

140. Coates R. Names. In: Richard Hogg and David Denison, A history of the English language. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, p. 312-351.

141. Coates R. Properhood. In: Language 82 (2), p. 356-382. <http://sro.sussex.ac.uk/196/> vizitat: 14.08.2016).

142. Constitution of the Republic of Turkey.
https://global.tbmm.gov.tr/docs/constitution_en.pdf. (vizitat: 18. 08.2017).
143. Cumming S. Names. 2013. <http://plato.stanford.edu/entries/names/> (vizitat: 02.08.2015).
144. Denmark's Law on Personal Names. [https://ast.dk/denmark's law on personal names](https://ast.dk/denmark's%20law%20on%20personal%20names)
(vizitat: 07.05.2017).
145. DUDEN, Die Grammatik, vol.4, ediția a 7-a, Ed. Duden, Mannheim et al., 2005.
146. Evans G. 1973. The Causal Theory of Names. Proceedings of the Aristotelian Society, Supplementary Volume 47: 187–208.
<https://faculty.washington.edu/smcohen/453/EvansDisplay.pdf> (vizitat: 03.06.2016).
147. Fernandes L. Translation of Names in Children's Fantasy Literature. Bringing the Young Reader into Play
[https://www.researchgate.net/publication/237246131 Translation of Names in Children's Fantasy Literature Bringing the Young Reader into Play i](https://www.researchgate.net/publication/237246131_Translation_of_Names_in_Children's_Fantasy_Literature_Bringing_the_Young_Reader_into_Play_i) (vizitat 10.06.2018).
148. Field H. Truth and the Absence of Fact. Oxford: Oxford University Press, 2001. p. 146
149. Fredrickson A. Phonological Cues to Gender in Sex-typed and Unisex Names.
<https://scholarship.tricolib.brynmaur.edu/handle/10066/10189> (vizitat: 15.02.2018).
150. Gardiner S. A. The Theory of Proper Names. A Controversial Essay, second edition. London: Oxford University Press, 1957. p .86.
151. Gerritzen D. First Names and Globalization. <http://www.naamkunde.net/wp-content/uploads/oudedocumenten/gerritzenicos23.pdf> (vizitat: 16.11.2017).
152. Greenbaum S. English Grammar. Oxford: Oxford University Press, 1996. 665 p.
153. Hungarian baby names. <https://dailynewshungary.com/interesting-hungarian-baby-names-accepted-2016/> (vizitat: 09.05.2017).
154. Hermans T. On Translating Proper Names, with reference to De Witte and Max Havelaar. In: M. J. Wintle Modern Dutch Studies. Essays in Honour of Professor Peter King on the Occasion of his Retirement. London: Atlantic Highlands: The Athlone Press, 1988.
155. Jespersen O., The Philosophy of Grammar.
<https://ia601900.us.archive.org/2/items/in.ernet.dli.2015.282299/2015.282299.ThePhilosophy.pdf> (vizitat: 21.08.2017).
156. Karpenko E. Problematics of Cognitive Onomastics. In: Записки з ономастики, 2015, Випуск 18, p. 288-293
157. Kovarsi L. S., Anthroponyms, Achronyms and Allocutives in Interpreting from Russian. In: Selected Papers from the 1st Forli Conference on Interpreting Studies, 9-11 November, 2000, p. 83-94.

158. Krogseth O., Henriksen J. Pluralism and Identity. Cultural-analytical Perspectives on Nordic National Churches in Dialogue with Religious and Moral Pluralism. Oslo: Gyldendal, 2001. 200 p.
159. Law No. 89/2012 Coll. Civil Code. <http://www.czechlegislation.com/en/89-2012-sb/>, / <http://www.kdejsme.cz/> (vizitat: 08.05.2017).
160. Law on personal names in Sweden (Namlang) http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19820670.htm#P34_suedia (vizitat: 08.05.2017).
161. Law on personal names in Finland (Nimilaki). <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1985/19850694> (vizitat: 08.05.2017).
162. Lawson E. D. Most Common Jewish First Names in Israel 1991 https://www.researchgate.net/publication/297392076_Most_Common_Jewish_First_Names_in_Israel_1991 (vizitat: 08.01.2019).
163. Leilich J. Intentionality, Speech Acts and Communicative Action. A defense of J. Habermas' & K.O. Apel's criticism of Searle. 2009. <http://elanguage.net/journals/pragmatics/article/viewFile/163/99> (vizitat: 04.03. 2015).
164. Lieberon S. ş. a. The Instability of Androgynous Names: The Symbolic Maintenance of Gender Boundaries. American Journal of Sociology, nr. 105 (5), 2000. 205 p.
165. Lithuanian surnames / <http://www.thelithuanians.com/names/etymur.html> | <http://www.draugas.org/news/lithuanian-roots-womens-names-part-six-origin-and-formation-of-lithuanian-surnames> (vizitat: 08.01.2019).
166. Marcus R. B. The Identity of Individuals in a Strict Functional Calculus of Second Order. In: Journal of Symbolic Logic, No. 12(1). Oxford: Oxford University Press, 1947. p. 12-15.
167. Marcus R. B. Modalities and Intensional Languages. Synthese. In: Philosophy of Language, No. 13. Oxford: Oxford University Press. 1961, p. 303-322.
168. Marcus R.B. Modalities, Philosophical Essays. Oxford University Press, New York and Oxford. 1993. 266 p.
169. Martinich A. P. The Causal Theory of Names. In: The Philosophy of Language. Third Edition, Oxford University Press, New York, 1996, p.45.
170. Mill J. S., Theory of Meaning, <http://www.scribd.com/doc/49649028/Suport-curs-Filosofia-limbajului> (vizitat: 18.08.2015).
171. Muraskin B. Jewish Surnames Explained. http://www.slate.com/blogs/lexicon_valley/2014/01/08/ashkenazi_names_the_etymology_of_the_most_common_jewish_surnames.html (vizitat: 17.07.2016).
172. Personal names Regulation in Iceland.

- https://eng.innanrikisraduneyti.is/laws-and-regulations/english/personal-names_islanda
(vizitat: 06.05.2017).
173. Portugal Civil Code. <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=7991> (vizitat: 07.05.2017).
174. Postles D. Naming the People of England. Cambridge Scholars Publishing; Unabridged edition, 2006. 180 p.
175. Putnam H. Mind, Language, and Reality: Philosophical Papers, vol. 2. Cambridge: Cambridge University Press. 1975. 123 p.
176. Putnam H. Reason, Truth, and History. Cambridge: Cambridge University Press. 1981.
177. Oxford Advanced Learner's Dictionary, 2005. 1210 p.
178. Raatz J., Trends in the Choice of First Names in Hungary Since the Second Half of the 20th Century. <http://nevtan.arts.unideb.hu/nevtan/informaciok/pisa/rj-a.pdf> (vizitat: 12.05.2017).
179. Russell B. On Denoting. In: Mind, vol. 14., nr. 56, <http://www.jstor.org/stable/2248381>
(vizitat: 14.08.2015).
180. Spain Civil Code
http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=221319#LinkTarget_6334_spania (vizitat: 12.05.2017).
181. Searle J. R. Proper names in Mind, nr. 67, 1958
<http://michaeljohnsonphilosophy.com/wp-content/uploads/2015/08/John-Searle-Proper-Names.pdf> (vizitat: 03.03.2015).
182. Searle J. R. Intentionality. An Essay in the philosophy of mind. Cambridge: Cambridge University Press, 1983. (vizitat: 03.03.2015).
183. Sorensen H. S. The meaning of proper names, Copenhaga, 1963
<https://www.abebooks.com/book-search/title/meaning-proper-names/author/sorensen/>
(vizitat: 27.01.2017).
184. Stuhlman D. D. Hebrew Names and Name Authority in Library Catalogs.
<http://home.earthlink.net/~byls-press/hebrewName.pdf> (vizitat: 18.08.2016).
185. Togeby K. Structure immanente de la langue française, 1965.
https://www.persee.fr/doc/lfr_0023-8368_1969_num_1_1_5406 (vizitat: 29.01.2017).
186. Toury G. Descriptive Translation Studies and Beyond. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1995. 200 p.
187. Utne I. Converting Non-Norwegian Name Cultures into the Norwegian National Census Register. In: Onoma, 47, 2012.

- https://folk.uib.no/hnoiu/navn/publ/pdf/ONOMA_47_trykk_sept2015_Utne.pdf (vizitat: 06.06.2018).
188. Valentine T. ș. a. The cognitive Neuropsychology of Proper Names. London: Routledge, 1996. 226 p.
189. Valentova I. „Living” (Unofficial) Personal Names and Their Research in Slovakia https://onomasticafelecan.ro/iconn3/proceedings/1_4_Valentova_Iveta_ICONN_3.pdf (vizitat: 05.06.2018).
190. Van Langendonck W. Theory and Typology of Proper Names. Berlin, New York: Mout de Guyter, 2007. 383 p.
191. Van Langendonck W. The Oxford Handbook of Lexicography. Oxford: Oxford University Press, 2011. 710 p.
192. Vinay J.P., Darbelnet J. Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation (J. C. Sager and M-J. Hamel, Trans.). Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing, 1995. p. 95.
193. Wexler P. The Non-Jewish Origins of the Sephardic Jews (SUNY series in Anthropology and Judaic Studies). New York: State University of New York Press, 1996. 321 p.
194. Wardhaugh R. Understanding English Grammar / Descriptive Grammar of English, 2005 http://www.serwis.wsjo.pl/lektor/2472/Word%20Classes_handout.pdf (vizitat: 06.07.2017).
195. Winn J. S. French Names. In The Oxford Handbook of Lexicography. Oxford: Oxford University Press, 2011. 235 p.
196. Zelinsky W. Slouching toward a theory of names: A tentative taxonomic. In: Names, 50 (4): 2002. p 243-262.
197. Zgusta L. Historical and Cross Cultural Development of names <https://www.britannica.com/topic/name/Historical-and-cross-cultural-development-of-names> (vizitat: 16.11.2017).

În limba franceză:

198. Code Civile du Grand Duche de Luxembourg <http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/code/civil/20160901> (vizitat: 05.05.2017)
199. Code Civile (France). <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721> (vizitat: 07.05.2017)
200. Dubois J. Lagane R. Grammaire. Paris: Larousse, 2009. 156 p.
201. Wilmet M. Grammaire Critique du Français, 3^e edition. Duculot, Bruxelles, 2003. 758 p.

În limba rusă:

202. Анисимова В.В. Развитие русской антропонимики в современном русском языке (на примере личных имен): автореф. дис. ... канд. филол. наук. Москва, 2004. 24 с.
203. Антышев А.Н. Имена. Немецкие антропонимы. Уфа: БГАУ, 2001. 239 с.
204. Артемова Л.А. Особенности функционирования антропонимов в немецких медийных текстах: дис. канд. филол. наук. Воронеж, 2008. 215 с.
205. Баранов И. Ю. Личное имя Лада в 1960-х гг по данным социальных сетей. Слово и текст в культурном сознании эпохи: сб. науч. тр. Ч.8. Вологда, 2011, с.265-271.
206. Беляев А.Н. Аутопозис: системная организация имен собственных. В: Вестник Тюменского Государственного университета, п. 1, 2013, с. 122-229.
207. Березович Е.Л. Этнолингвистическая проблематика в работах по ономастике (1987—1998). В: Известия Уральского государственного университета, 1999. № 13. с. 128–141.
208. Бурвикова Н. Д., Костомаров В. Г. Жизнь в мимолетных мелочах. Санкт-Петербург: Златоуст, 2006. с. 10.
209. Валгина Н.С., Розенталь Д.Э., Фомина М.И. Современный русский язык, 2002.
210. Варбот Ж. Ж., Журавлев А. Ф. Этимология и история слов русского языка.
http://etymolog.ruslang.ru/doc/etymology_terms.pdf (vizitat: 21.01.2017)
211. Введенская Л.А., Колесников Н.П. От названий к именам. Ростов-на-Дону: Феникс, 1995. с. 3-16.
212. Закон об именах (Nimeseadus)
http://www.skylaser.ee/p_zone/common/Zakony/Z%20o%20imenah.htm estonia
(vizitat: 09.05.2017).
213. Заверткина Е.В. Ойконимия и её ингерентные особенности.
http://vestnik.adygnet.ru/files/2012.2/1819/zavertkina2012_2.pdf (vizit:21.01.2017).
214. Ермолович Д.И. Имена собственные на стыке языков и культур. Москва: Р. Валент, 2001. 133 с.
215. Гарагуля С.И. Антропонимическая прагматика и идентичность индивида: дис. ... д-ра филол. наук. М., 2009. 418 с.
216. Герасимович О. В. Триада «Вера, надежда, любовь» сквозь призму ономастической номинации (на материале восточнославянских языков). В: Вопросы ономастики. 2011, № 2 (11). с. 107–114.
217. Голомидова М. В. Русская антропонимическая система на рубеже веков. В: Вопросы Ономастики, 2005. № 2, с. 11 -22.

218. Голомидова М.В. Искусственная номинация в русской ономастике. Екатеринбург, 1998. 375 с.
219. Кóмлев Н. Г. Компоненты содержательной структуры слова. Москва : Изд-во МГУ, 1969
220. Карпенко, Ю.А. Специфика имени собственного в литературе Текст. / Ю.А. Карпенко. В: *Onomastica. J. XXXI.* - Moskwa, 1986, с. 6-22.
221. Костомаров В. Г., Бурвикова Н. Д. Сказав мало, сказать много... В: *Русская речь*, № 3, 2003, с. 39.
222. Левина Э.М. Ономастическое пространство в художественной речи. Белгород: БелГУ, 2003, 88 с.
223. Леонович О.А. В мире английских имён: Учеб. пособие по лексикологии. 2-е изд., испр. и доп. М.: ООО «Издательство АСТ»: ООО «Издательство Астрель», 2002. 160 с.
224. Мундريان И. И., Рапопорт С. Х. Ушедшее местечко Оргеев (книги памяти захоронений на Оргеевском еврейском кладбище. Оргеевское ОЕК, 2009. 130 с.
225. Никонов В. А. На пути к теории имен собственных. В: Конференция по топонимике Северо-Западной зоны СССР. Рига, с. 12-13.
226. Никонов В. А. Имя и Общество. Москва: Наука, 1974. 276 с.
227. Новикова О.Н. Тенденции развития британского антропонимикона: автореферат дис. ... д-ра филол. наук. Уфа, 2012. 43 с.
228. Пак С.М. Ономастикон как объект филологического исследования: на материале американского дискурса XIX–XX в. в.: дис. ... д-ра филол. наук. Москва, 2005. 366 с.
229. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии. 2-е изд., перераб. и доп. Москва, 1988., 199 р.
230. Права именования
http://www.familienrechtratgeber.de/familienrecht/eherecht/content_02_01.html
(vizitat: 09.05.2017).
231. Право на имя. <https://regnum.ru/news/society/2123335.html> (vizitat: 09.05.2017).
232. Петровский Н.А. Словарь русских личных имен. Москва: Советская энциклопедия, 1966. 366 с.
233. Рылов Ю.А. Имена собственные в европейских языках. Романская и русская антропонимика. Курс лекций по межкультурной коммуникации. Москва: АСТ: Восток–Запад, 2006. 314 с.
234. Рубцова Е. Ю. Прагматическое содержание антропонимов (на материале русского и английского языков: дис. ... канд. филол. наук. Ростов-на-Дону, 2006. 151 с.

235. Рут М.Э. Образная номинация в русском языке. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 1992. 144 с.
236. Сапожникова Л. М. Национально-культурный компонент в семантической структуре монореферентных собственных имен (на материале немецкого языка). В: Вопросы ономастики, 2015. р. 15-20.
237. Суперанская А.В. Общая теория имени собственного. Москва: Наука, 1973. 365 с.
238. Суперанская А.В. Имя – через века и страны, изд. 2-е. Москва: ЛКИ, 2007. 188 с.
239. Суперанская А.В. Современный словарь личных имен. Москва: Айрес Пресс, 2005. 376 с.
240. Шамхалова З.А. Источники формирования и структурно-семантическая характеристика антропонимической системы аварского языка: автореф. ... канд. филол.наук. Махачкала, 2010. 22 с.
241. Шмелёва Т.В. Ономастика: Учебное пособие / Т.В. Шмелёва. Филиал ФГБОУ ВПО «КубГУ» в г. Славянск-на-Кубани. Славянск-на-Кубани, Издательский центр филиала ФГБОУ ВПО «КубГУ» в г. Славянске-на-Кубани, 2013. 150 с.
242. Унбегаун Б. О. Русские фамилии, перевод с английского Б. А. Успенского. Москва: Прогресс, 1989. 444 с.
243. Эмирова А. Онимы как кумулятивные знаки этнической культуры, Симферополь, 2008. Р. С. 326 – 331.
http://kirimtatar.com/index.php?option=com_content&task=view&id=165
(vizitat: 18.08.2016).
244. Хахам Д. Еврейские следы на молдавской земле
<http://bezogr.ru/david-haham-evrejskie-sledi-na-moldavskoj-zemle-glavi-iz-knigi.html>
(vizitat: 18.08.2016).
245. Чернобров А.А. Теория имени: язык – философия – культура. Философские и логико-методологические основы теории номинации. Новосибирск: Изд-во НГПУ, 1999. 213 с.

În limba germană:

246. Das Namensrech. Das Namensrecht Der Eheleute. http://www.familienrecht-ratgeber.de/familienrecht/eherecht/content_02_01.html (viitat: 08.01.2019).

Surse:

IV.31 OSC Orhei, Registrul alfabetic al actelor de naștere 1944-1986, registrul 1 (180 file);

IV.31 OSC Orhei, Registrul alfabetic al actelor de naștere 1944-1986, registrul 2 (180 file);
IV.31 OSC Orhei, Registrul alfabetic al actelor de naștere 1944-1986, registrul 3 (180 file);
IV.31. OSC Orhei, Registrul alfabetic al actelor de naștere 1987-1999 (346 file);
IV. 31. OSC Orhei, Registrul alfabetic al actelor de naștere, început la 01.01.2000 (200 file);
IV.31 OSC Orhei, Registrul alfabetic al actelor de naștere, început la 01.01.2011 (180 file);
IV.31 OSC Orhei, Registrul alfabetic al actelor de naștere transcrise (2008 – 2016).

GLOSAR DE TERMENI

Antroponimie – 1. ramură a lingvisticii care studiază numele de persoană. 2. Totalitate a numelor de persoană dintr-o localitate, regiune, limbă etc.

Antroponím – nume de persoană (prenume, patronim sau poreclă).

Act de numire – acțiunea de a numi și rezultatul ei. Fixare, dare a unui nume pentru a individualiza sau a identifica ființele, mai rar, lucrurile, faptele etc.

Afereză – fenomen fonetic care constă în căderea unui sunet sau a unui grup de sunete de la începutul unui cuvânt.

Apocopă - fenomen fonetic care constă în dispariția unui sunet sau a unui grup de sunete de la sfârșitul unui cuvânt.

Așkenazi – rit cultic în cadrul curentului conservator al iudaismului actual, care, spre deosebire de cel sefard, respectă tradițiile germano-poloneze și este răspândit mai ales în Europa de răsărit și în S.U.A., folosind limba idiș, formată pe baza limbii germane; persoană care aparține acestui rit.

Denominăție – procesul de atribuire a numelor; denumire.

Derivare progresivă – derivare bazată pe adăugarea formativelor, a afixelor. Ca rezultat al derivării progresive, în urma atașării sufixului -a la tema masculină, au apărut numele pare, de exemplu: Alexandru → Alexandra, Mihai → Mihaela, Paul → Paula etc.

Derivare regresivă (sau *inversă*) – derivare prin suprimarea unor afixe de la cuvinte deja existente. Ca rezultat al derivării regresive, în urma suprimării mărcii de feminin -a, în cazul mișturii numelor masculine de la cele feminine, au apărut dubletele antroponimice ca: Alina → Alin, Ecaterina → Cătălina → Cătălin, Mirela → Mirel etc.

Formula denominativă oficială – formulă antroponimică oficială, care servește pentru a denumi o persoană. Poate fi contuită din elemente, complet diferite, din punct de vedere funcțional: *prenume* cu funcție denominativă unică și *nume de familie* cu funcție denominativă multiplă. Structura formulei denominative este stabilită la nivel de legislație și poate fi bipartită (alcătuită din 2 elemente: numele de familie și prenumele simplu sau compus, de exemplu în Republica Moldova, România etc.), tripartită (alcătuită din 3 elemente: prenumele, patronimicul, numele de familie, specifică Federației Ruse, Bulgariei) sau sixpartită (alcătuită din 6 vocabule, formulă denominativă unică, specifică Republicii Portugalia).

Hipocoristic diminutival – unitate antroponimică, formată în urma derivării cu sufixe de la prenumele oficiale, calendaristice, de exemplu, Ion → Ionel, Ionaș, Dumitru → Dumitraș, Ana → Anuța, Anișoara, Victoria → Victorița etc.

Hipocoristic scurt – unitate antroponimică, formată prin intermediul apocopei (Daniel → Dan, Alexandru → Alex), al aferezei (Alexandru → Sandu, Veronica → Nica), al sincopei (Cristian → Crinu, Giovanni → Gioni).

Idiș – limbă indo-europeană din ramura germanică de vest, rezultată din fuziunea unor elemente diferite (germane, ebraice, slave), fiind considerată corespondentul germanic al iudeospaniolei.

Matronim – nume de familie format după numele mamei, de exemplu, Ecaterina – Acatrinii, Ileana – Aileanei, Iinca – Ailincăi, Nelly – Nelson).

Metateză - modificare fonetică, produsă prin schimbarea locului sunetelor sau al silabelor dintr-un cuvânt. În urma metatezei, a apărut prenumele Egor de la forma oficială, Gheorghe.

Nume de botez – prenume sau nume mic.

Nume de sinaxar (sau calendaristice) – numele preluate din Mineatul Bizantin, colecția celor două 12 minee „lunare”, cu slujba pentru cele 365 de zile ale anului, care cuprinde la sinaxarul zilei peste 1200 de nume de sfinți și care, după 1800, au fost trecute în calendarul creștin – ortodox, motiv pentru care mai sunt numite și **calendaristice**.

Nume hagiografice sau canonice – nume ale sfinților care se regăsesc în calendarul creștin-ortodox. Dat fiind faptul că acestea aparțin sfinților canonizați de Biserica Creștin Ortodoxă și corespund canoanelor bisericii ortodoxe mai sunt numite și **canonice**.

Nume necanonic – unități antroponimice provenite de la prenumele canonice (hagiografice) sau forme populare ale acestor prenume, care datorită utilizării frecvente au devenit prenume independente, de exemplu: *Arina*, forma populară rusească a prenumelui canonic *Irina* sau *Ala*, *Olesea* – forme provenite de la prenumele *Alexandra* etc.

Nume teoforice - prenume care conțin în structura lor prefixul *el-* sau sufixul *-el*, care face referire la Dumnezeu. Acestea pot fi verbale (conțin în structura lor unul dintre verbele a dat, a miluit, a salvat + sufixul *-el*: Daniel, Nataniel), substantivale – Eliahu (Dumnezeul meu), atributive sau descriptive (Avdiel – Robul lui Dumnezeu, Ariel – leul lui Dumnezeu).

Nume biblic – nume de inspirație biblică, care se regăsesc în Biblie și sunt asociate cu un personaj biblic, de exemplu, Rebeca, Sara, Moise, Daniel etc.

Nume arameice – prenume împrumutate de comunitățile de evrei din limbile semitice vorbite de arameeni, de exemplu, Marta, Shiva, Shalom etc.

Nume apotropaice – nume care au scopul de a feri pe purtătorul lui de fărmece, de boli și de a-l proteja împotriva duhurilor rele.

Nume kinnui – (cu referire la numele evreiești) nume împrumutate de evrei din cultura în care au emigrat, sau numele adaptate din punct de vedere fonetic, de exemplu Leah – Lia, Hanah – Ana, de obicei folosite doar în documente, în familie fiind folosit un nume tradițional evreiesc.

Nume postbiblice (cu referire la prenumele evreiești) – prenumele arameice și prenumele moderne, care nu apar în Tanakh (Biblia evreiască), dar care au la bază cuvinte din Tanakh sau sunt variante ale prenumelor biblice masculine.

Prenume laice – prenume de inspirație profană (din afara religiei și a tagmei bisericesti), preluate din creațiile populare sau împrumutate din alte culturi, de exemplu, Rodica, Ruslan etc.

Prenume unisex – nume care are aceeași formă pentru indicarea ambelor sexe. În această categorie se includ formele scurte cum ar fi: Gabi, Teo, Emi etc. Mai sunt numite și **nume androgenice** sau **nume epicene**.

Nume bitematic – prenume care conțin în structura lor două teme, de exemplu: *Lugwig* (în germană: *hlud* – faimos, *wig* – război), *Siegmund* (în germană: *sigu* – victorie, *mund* – protector), *Iaroslav* (în slavă: *iar* - puternic, *slav* – slavă, glorie) etc. Elementul secund din structura prenumelor bitematice, de obicei, este raportat fie la unul dintre cuvintele din câmpul semantic al lexemelor *război*, *victorie*, *glorie*, *protecție*, *putere*, fie la un *animal sălbatic* care inspiră forța și curajul.

Nume pagâne – nume atribuite nou-născuților în perioada precreștinismului, provenite din cuvintele comune ale limbii și care au la origine adjective sau substantive, care se utilizau cu scopul de a-l descrie pe cel care purta numele, de a indica anumite particularități ale posesorului sau de a sugera unele dorințe ale părinților, legate de viitorul nou-născutului.

Onomastică - Disciplină lingvistică al cărei obiect de studiu este originea, formarea și evoluția numelor proprii. În literatura de specialitate este folosit și sinonimul **onimie**.

Onomasticon / inventar de nume - Lucrare care cuprinde un index de nume de persoane, specifice unei limbi, unei culturi, unei regiuni.

Onomatet – persoana, agentul care oferă numele (din greaca veche *ὄνοματοθέτης* – cel care oferă numele).

Onim – cuvânt sau îmbinare de cuvinte folosită cu scopul de a numi un obiect, de a-l identifica și de a-l individualiza în cadrul unei clase generale.

Onomalimbaj – ansamblul cuvintelor care funcționează, la un moment dat, cu rol de nume propriu, într-o cultură. În literatura de specialitate, este folosit și sinonimul **spațiu onomastic**.

Patroním - nume purtat de membrii aceleiași familii și transmis de la părinți la copii; nume de familie obținut de la prenumele tatălui, de exemplu, Ion → Ionescu, Petru → Petrescu.

Prenume - nume care se dă unui om la naștere și care distinge pe fiecare dintre membrii aceleiași familii;

Poreclă - supranume dat unei persoane în legătură cu o trăsătură caracteristică a fizicului său, a psihicului sau a activității sale.

Sefard- care aparține sefarzilor; nume dat evreilor din Spania și Portugalia în evul mediu.
◇ nume dat majorității comunităților evreiești din țările mediteraneene.

Sincopă – fenomen fonetic care constă în dispariția unei vocale sau a unui grup de vocale neaccentuate între două consoane ale unui cuvânt.

Supranume – Nume adăugat la numele propriu al unei persoane, în semn de cinste sau pentru a o distinge printr-o caracteristică sau printr-o circumstanță de altă persoană cu același nume. Supranumele se deosebește de poreclă, prin faptul că poate fi preluat de către colateralii persoanei care îl poartă sau descendenți și funcționează ca nume de familie neoficializat.

Religie licita – religie a cărei practicare este permisă de lege.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Numele, prenumele

Trebeș Tatiana

Semnătura

Data

CURRICULUM VITAE

Numele și prenumele: Trebeș Tatiana

Data nașterii: 27 noiembrie 1988

Locul nașterii: satul Seliște, municipiul Orhei

Cetățenia: Republica Moldova

Studii:

2012-2016 – Studii universitare de doctorat, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Litere, specialitatea *Fonetică și fonologie; dialectologie; istoria limbii; sociolingvistică; etnolingvistică (limba română).*

2010-2012 – Studii universitare de masterat, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Litere, programul *Redactare și traducere (MP).*

2007-2010 – studii universitare de licență, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Litere, specialitatea *Limba și literatura română – Limba engleză.*

Cursuri de formare:

- 02.05.2013 – 31. 05. 2013, Româna ca limbă străină, Certificat de stagiu, Universitatea de Medicină și Farmacie „Iuliu Haieganu”, Catedra de Limbi Moderne, Cluj-Napoca, România.
- 21.01.2013-25.01.2013, Româna ca limbă străină, Atestat de participare Nr. 10 / 2013, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Litere, Cluj-Napoca, România.
- 12.03.2012 - 2.04.2012, Certificat de educație continuă în medicină și farmacie NR. 016169, USMF „Nicolae Testemițanu”, Chișinău, Republica Moldova.

Domenii de interes: onomastică, lingvistică generală, limba română, limba română ca limbă străină / nematernă, pedagogie, psihologia educației, managementul educației

Activitate profesională:

- 2013 – până în prezent – șef studii, Catedra de limba română și terminologie medicală, USMF „Nicolae Testemițanu”;
- 2011 – până în prezent – asistent universitar, Catedra de limba română și terminologie medicală, USMF „Nicolae Testemițanu”;

- 2010-2011- Profesor de limba și literatura română, profesor de limba engleză, Liceul Teoretic Român-German „Mihail Kogălniceanu”, Chișinău.

Domenii de activitate: limba română, limba română ca limbă străină / nematernă, pedagogie.

Lucrări științifice publicate:

1. Trebeș T. Numele propriu de persoană ca obiect de studiu al sociolingvisticii. În: *Philologia*, N. 1-2, 2019 – în tipar.
2. Trebeș T. Onomasticonul actual din perspectiva specificului gender al numelor de persoană (cu referire la onomasticonul orașului Orhei). În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe Umanistice*, 2017, No. 10 (100), p. 43-46.
3. Trebeș T. Perspectiva pragmatică a actului denominării între convențional și neconvențional. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe Umanistice*, 2016, No. 10 (110). p. 86-90.
4. Trebeș T. Tendințe de dezvoltare a sistemului antroponimic actual (cu referire la prenume). În: *Analele Colocviului internațional de științe ale limbajului „Eugeniu Coșeriu” (Cernăuți – Suceava – Chișinău). Ediția a XII-a. Lingvistică Integrală – Multilingvism – Discurs Literar*, 19-21 septembrie 2013, Universitatea Națională „Yurii Fedkovič”, Cernăuți, Ucraina, p. 202-207.
5. Trebeș T. Componenta etnoculturală a numelor de persoană. În: *Colocviul internațional de științe ale limbajului „Eugeniu Coșeriu” (CISL)*, ed. a XIV-a, Chișinău 2017. p. 198-205.
6. Trebeș T. Prenumele compuse. Tipuri de structuri. În: *Norma limbii literare între tradiție și inovație. Materialele Simpozionului științific cu participare internațională*. Chișinău: CEP USM, 2017, p. 145-154.
7. Trebeș T. Tendințe de modernizare a sistemului onomastic tradițional (cu referire la prenumele din or. Orhei). În: *Limba Română*. Chișinău, 2014, nr. 2 (224), p. 63-69.
8. Trebeș T. Actul de numire ca act de vorbire. În: *Probleme actuale de lingvistică. Materialele Simpozionului științific cu participare internațională*. Chișinău: CEP USM, 2015. p. 97-103.
9. Trebeș T. Sistemul antroponimic actual între tradiționalism și modernitate. În: *Cercetări actuale de lingvistică română. In memoriam Ion DUMENIUC – 80 de ani de la naștere. Materiale ale conferinței cu participare internațională*. Chișinău: CEP USM, 2016, p. 101-105.
10. Trebeș T. Prenume netradiționale în sistemul antroponimic tradițional. În: *Integrare prin cercetare și inovare. Rezumate ale comunicărilor. Științe umanistice*. Chișinău: CEP USM, 2014, p. 120-122.

11. Trebeș T. Antroponimul ca marcă a identității. În: Integrare prin cercetare și inovare. Rezumate ale comunicărilor. Științe umanistice. Chișinău: CEP USM, 2015, p. 126-128.
12. Trebeș T., Chiriac A. Nume de origine arabă și turcă atestate în structura formulei denominative tradiționale. În: Integrare prin cercetare și inovare. Conferința științifică națională cu participare internațională. Chișinău, p. 103-106.
13. Trebeș T. Componenta etnoculturală a numelor de persoană. În: Cultivarea limbii române în condițiile comunicării actuale. Materialele Simpozionului științifico-practic interuniversitar. Chișinău 2013, p. 304-307.
14. Trebeș T., Chiriac A. Specificul predării limbajelor de specialitate (cu referire la limbajul medical). Universitatea de Stat din Moldova. În: Rezumate ale comunicărilor Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Integrare prin Cercetare și Inovare”, 28-29 septembrie 2016. p. 91-94.
15. Chiriac A., Trebeș T. Particularities of training teachers in higher education from an intercultural perspective. In: Proceedings of the Fifth International Conference on Adult Education. Education for Values Continuity and Context. Iași, 25-26 aprilie, 2018.
16. Chiriac A., Guțu VI., Trebeș T. Optimization and Development of the Curriculum: Concept and Methodology. In: Proceedings of the Ireland International Conference on Education (IICE – 2018). Dublin, Irlanda, 2018.
17. Trebeș T., Chiriac A., Vîntu V. Dificultăți de predare și asimilare a limbii române ca limbă străină. In: Proceedings of the 6th International Conference Synergies in Communication. București, România, 16-17 noiembrie, 2017.
18. Dikran H., Chiriac A., Trebeș T., Muhammad Y. Nicolae Testemițanu – savant cu renume mondial în domeniul medicinei și promotor al limbii române. În: Sănătate publică, Economie și Management în Moldova. 2017, nr. 3 (73), p. 14.
19. Chiriac A., Trebeș T., Lopatiuc A., Guțu VI. Didactic Communication and the Development of Communicative Skill – a Primordial Factor in Education. In: Literacy Information and Computer Journal (LICEJ), Volume 8, Issue 4, 2017, p. 2748-2750.
20. Trebeș T., Chiriac A., Lopatiuc A. Specificul predării limbajului medical românesc în grupele de studenți străini. In: Proceedings of the International Conference Series „Languages for Specific Purposes and Teacher Development”, QUEST, 2016 – în tipar.
21. Trebeș T., Chiriac A., Lopatiuc A. Avantajele utilizării imaginilor și suportului video în cadrul orelor de limbă română. În: Trends in medical language teaching and learning, 10 -11 Decembrie, 2015, Târgu – Mureș, România, p. 76-82.

22. Chiriac A., Trebeș T., Lopatiuc A. Rolul activităților extracurriculare în promovarea educației interculturale. In: Developments in Professional/Academic Communication and Implications for language Education and research, AELFE-QUEST-ASE, 2015.

Lucrări didactice:

1. Chiriac A., Trebeș T., Busuioc A., Vîntu V. Limba Română. Limbaj Stomatologic (manual cu suport video). Chișinău: Print-Caro, 2017. 228 p.
2. Vîntu V., Trebeș T., Lopatiuc A. Limba Română ca limbă străină (nivelurile A1-A2). Chișinău: CEP Medicina, 2014. 324 p.
3. Chiriac A., Trebeș T., Busuioc A. et. al. Caiet de exerciții audio (în baza dialogurilor cu tematică medicală), Chișinău: CEP „Medicina”, 2017. 100 p.

Cunoașterea limbilor:

	Înțelegere				Vorbire				Scriere	
	Ascultare		Citire		Participare la conversație		Discurs oral		Exprimare scrisă	
Limba română	Limbă maternă									
Limba engleză	B2	Utilizator independent	B2	Utilizator independent	B2	Utilizator independent	B2	Utilizator independent	B2	Utilizator independent
Limba rusă	B2	Utilizator independent	B2	Utilizator independent	B2	Utilizator independent	B2	Utilizator independent	B2	Utilizator independent
Limba italiană	A2	Utilizator elementar	A2	Utilizator elementar	A2	Utilizator elementar	A2	Utilizator elementar	A2	Utilizator elementar

Datele de contact:

Tel: (+373) 69492325

e-mail: tatiana.trebes@usmf.md

